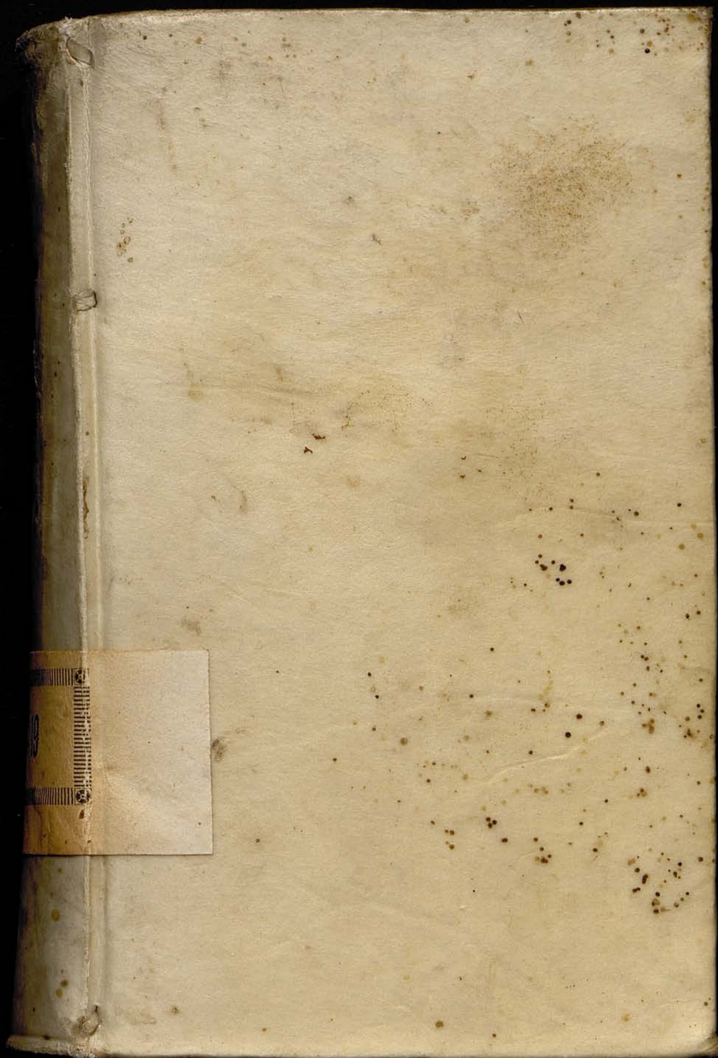

JOANNIS BARCLAII

PARÆNESIS

AD

SECTARIOS

hujus temporis,

DE VERA ECCLESIA, FIDE, AC RELIGIONE,

LIBRI II.

Editio Ultima.

Obl. Er. M. Argent. à J. Pantaleone!

GEDANI

ANNO M DC XCV.

Joh. H. A. V. Pansingii. P.

Imprimatur, si videbitur Reverendiss. P. M. Sac. Palatii Apostolici.

Cæsar Fidelis Vicesgerens.

Imprimatur. Fr. Hiacynthus Petronius Sac. Palatii Apost. Magist. Ord. Prædicatorum.

SANCTISSIMO PAPÆ, AC DOMINO NOSTRO, PAULO V. PONT. MAX.

IOH. BARCLAIVS, PERP. FEL.

BONO omine esse jubeas (Pater Sanctissime) quod in Ecclesia hostes arma expedio. Concurro grassantibus; qui à fratrum officio & nomine abiêre, & jam intenti in Matris jugulum, ferri non possunt. Neque Tuæ Sanctitatis humanitas, qua nihil eminentius Sol aspexit, abhorrebit ab hujus pugnæ spectaculo. Nam ô lenia Christi arma! ô ignotam *carni & sanguini* bellandi rationem! Medicinam hostibus comparamus: Admovere sanitatis remedia, pugnare est: Si sanantur, triumphamus. Narrent alii cæteras in Te dotes: quæ etiamsi purpura & coronæ absuissent, famam tamen & Scriptores haberent, & admonita de Burghesiani Pontificatus felicitate posteritas, nostra secula nobis invi-

deat. Dicant Tuæ Sanctitatis animum in omnes Principes, Gentes, sine præjudicio, sine factione partitum. Referant integritatem, ipsa vitiorum nomina non ferentem. Vim divinam ingenii; Vultus denique animo dignos, gravissima modestia, simplicissima majestate. Addant quietem imperii; Virtutibus præmia esse; hoc potissimum cives optare ut hic quam maxime longævus sis. Inter omnia nihil præstabilius mihi videtur, ad Sanctitatis Tuæ laudem, quam ut Tuum in Sectarios animum omnes intelligant; & quantum Tuæ Sanctitati sit gravius eos ab æternis honoribus excidere, quam Tibi ab illis hos negari qui debentur. Dum sæviunt maledictis, dum Sanctitatem tuam, dum Sedem, dum Fidem lacerant. Tu votis, lachrymis, curis, remedia illis quæris. Nec tam eximia solicitudo destituta successu; qua Oriens qua Occidens patet, multis ad Domini gregem redire amantibus. Ego ne à Sanctissimi Ducis mei vestigiis abeam, refugi ab aspera in illos & contumelio-

melio-

meliosa militia. Malui ægrotantium misereri, quam irasci morbum amantibus. Moneri volui, non offendi. Antesignanos tamen & duces errorum, excipi ea moderatione non decuit, per quos ista mala, aut nascuntur, aut durant, quique non una vel simplici pernicie, funera populorum funeri suo addunt. Qualemcunque hunc impetum Beatissimis pedibus tuis advolvo, ut illi ad destinata prælia auspicium faciat Sanctitas tua; quam Dominus, qui terram mitibus, & cælum mundis corde promisit, & hic diutissimè esse felicem, & illic denique semper velit.

LECTORI BENEVOLO

IO. BARCLAIUS S.

ET Aula Britannica, quam reliqui, & Roma, ad quam veni, suspicionem fecerint, edita de seculi more hæc scripta, ut probarem bona me fide ab Anglia secessisse. Sed omnino mihi alia causa est, Lector, qui non fictis, aut novis studiis in hæc studia exarsi. Nec quia ab Anglia abii, ista nunc scribo; sed ut hæc scriberem abire consilium fuit. Primùm enim hoc te absolvo, me in fide Catholica à puero eductum; neque unquam demutasse. In hæreses ago perpetuo mihi hostes; quarum castra non subii, tesseram non agnovi. Nam non moror aliquorum sive maledicta, sive errorem, quibus me in Anglia vivere, in Regis familia esse, idonea ratio videbatur, ut pro hæretico haberent. Longe alius de me sensus eorum, quibus propius crebriusve innotui; cum nec secreta illic essem-

sem conscientiæ pace contentus; sed externis meæ fidei indiciis caverem oculos Catholicorum offendere. Itaque non furtivo, non timido more, obibam Catholici viri munera; familiam eadem disciplina imbuebam. Nec aberam modò à Sectariorum templis, sed & Orthodoxorum cœtibus assiduo consortio misceri solebam. Hæc non ego causa jactandi, sed amoliendæ suspicionis. Testes mihi non obscuri, non suspecta fide viri, qui iis temporibus in Angliam Legati, à Gallia, atque Hispania: Testes, quos à Confessionibus habuere; quibus & ego Patribus usus sum. Dices. Unde hæc tibi in hæretica regione audacia, unde libertas? Non ero ingratus Serenissimo Regi, cujus me favor, ac benignitas provexit. Cùm me ille inter domesticos legisset, cum assiduum accessum ad se daret, noluit religionis nomine inquietari. Nec omnino insolens hæc venia erat, quippe & ego extra Britannicas insulas natus sum; & externos non eædem quæ indigenas de religionibus leges in Anglia tenent.

Eo vitæ instituto exacti mihi aliquot anni; cum in dies novi interim domicilii amor increſceret. Tandem adulto deſiderio impar, quia illum impetum à ratione eſſe videbam, à Britanniis movi, mihique alia patria ad quam venirem fuit, Urbs Urbium Roma. Quæ ille tam acres ad diſcedendum cauſæ, quæ prudentia ſuaſerit ut faventem Principem, mihique jam decennali mora perſpectum ſponte relinquerem, aperire eſt animus: ne ſalubriter deſtinata famæ iniquitas corrumpat.

Omnibus animantibus eorum quæ genuere cura eſt, quam niſi immania, & ultra ferarum ſævitiem ingenia, non ponunt. Sed in hominibus ea vis major eſt, quia ad naturam ratio accedit. Si igitur inſito ſtudio aut liberis quærimus opes, aut eorum vitam periculis eripimus, brevem iſtam, & mox alia morte reddendam; quæ digna ſollicitudo parentibus unquam erit, ut chariſſima pignora à Numinis ira, & æternitatis ſuppliciis tentent arcere? Ego verò tam liberorum aliquot pater, hos ſecurus aſpexiſſem, inter hæreſeos, quæ animo-

animorum pestis est, quotidiana contagia? tot præsertim exemplis admonitus, adolescentiam quantumcunque gravibus vitiis usu placari, si ea publica, & familiaria populo, cernere ac pati assuescit. In Anglia præterea erant nati, ut nec eo privilegio quo externus fruebar, niterentur. Itaque si quis me illis casus, aut mihi Regem eripuisset, restabat ut repudiata Ecclesia legi illius regionis paruissent; vel non quotidiana virtute, fortes simul & calamitosi extitissent. Quidni autem metuissem juventutis flexibiles annos; quandoquidem quotquot illic hæretici insaniunt, Catholicorum stirps est, & eorum plerumque progenies, qui haud serius quàm nunc ego perire suum nomen maluißent, quàm familiam ad hodierna flagitia servari? Tanto periculo remedium non erat, si in Britannia perseverarem, nec prodere salutem liberorum sustinebam. Antevertenda igitur eorum pernicies fuit, eoque pretio nota tot annis regio novis sedibus permutanda.

Sed nec liberis modò cavebam: Mea

quoque interfuit demigrare: Eadem & parentis optimi memoriam expurgari posse videbam apud ignaros suæ vitæ. Nam & ille Catholico Patre natus, non unus è multis Catholicus fuit. Eximia illi pietas, sincerus animus; & religionis studio flagrans: que bona cum eo consenuere, & nunc spero, vitam quoque meliorem pepererunt. Cæterùm inter elati scripta repertus est liber, sed ille imperfectus, de Summi Pontificis potestate temporali in Principes. Opus hoc posthumum me tradente Angliæ emisit, cum fortè eadem tempestate Rex in illius disceptationis argumentum vehementer incumberet. Cum que mox Illustrissimus Cardinalis Bellarminus ei refellendo se dedisset, strinxi & ego stilum, arbitratus inhumanum, si Patrem indefensum relinquerem, sed illo opere edito (dicam liberè) pessimè me habuit, placere hæreticis quicquid hoc erat, & Catholicorum plurimis ægre esse. Phocion cùm ipsius sententiam populus plausu sanciret, vereri se dixit, ne quid secius de Republica censuisset

fuiſſet. Niſi enim ad errores plauſum ſequi non ſolere. Mihi quoque ſuſpectus hæreticorum favor. Nunquam niſi ad Eccleſiæ incommoda erigitur. Quin & in iis ſcriptis multa adverti, quæ vel tacentibus cunctis ipſe damnarem. Quale illud quòd Reſpublicas Eccleſiaſticam & civilem, ita diſtingui voluimus, ut non in unum corpus miſtæ, ſed ſociæ tantum eſſent, nec unicam Rempublicam Chriſtianam facerent, in qua illa ſpiritum referret, hæc corpus: Illud quoque vim Conciliorum aliquot à me ita cluſam, ut dicerem parvi facienda illa ſuffragia. Neque enim liberas fuiſſe illic voces; ſed aut viribus Pontificiis ducta, aut earum partium amore cæcatas. Inde quippe feneſtram agnoſco, qua ſibi favere hæreſes omnes poſſint, & de ſuis judicibus ferre ſententiam. Neque paucos diſputatio noſtra offendit de exemptione Clericorum. *Et vero exactis diligentius argumentis, omnino diſplicuit in tanta re novam ſententiam à nobis allatam, Clericos à ſecularibus faſcibus eſſe exemptos, cum tot Concilia dicant, uſus oſtendat,*

 ipſi

ipsi Principes Regesque fateantur; nunquam licitum credam de tanto jure ambigere; Sed omnium minime isto ævo, quo ejusmodi semper rixas ad Ecclesiæ perniciem hæretici trahunt. Et hæc strictim annotata, aliquando fusius prosequi mihi animus, tempore & ocio meliore. Neque enim mihi satis quæ fuse disserui, hic paucis castigaße.

Dolui igitur, &, quod unum tunc licebat, nolim factum, *sæpe mecum repetii. Nec aliter acquiescere animus potuit, quam si pedibus Sanctiss. Patris affusus, iramque deprecatus, ei totum me dedissem; ut nec felix aut sospes nisi ejus arbitrio essem. Me Ecclesiæ filium memineram; Primam illi pietatem deberi; &, Antiqui Patris verbis errare me posse, hæreticum esse non posse. Sic apud me meditatam rem exequutus sum; & successit. Ita quippe exceptus sum ab Optimo Christianorum Patre, ut scires illius esse Vicarium cujus eximia lenitas & liberalitas,* super omnia opera ejus. *Illud quoque in præcipuæ felicitatis partem visum, quod Illustriss. Cardin. Bellarmino mihi placatis-*

catissimo frui licuerit. Tanto Christi athletæ, tot virtutum, tanti ingenii viro, quem præsentes miramur, posteri colent, quis aversus esse possit, aut aversum quis habere, nec sibi indignari qui ejusmodi inimicitias aut susceperit, aut certe meruerit?

Præter hæc ad discessum incitamenta; erant & alia, nec multo leviora. Quippe audire assidue ac videre cogebar, quæ luctu & indignatione gravem animum premebant; ut mirum quoque esset hæreticis ad tantas mearum partium contumelias meam patientiam durare. Et venit ad me Minister frequens in Aula, nescio an à Pseudoepiscoporum aliquo subornatus, qui diceret sibi pro monstro esse, quod homo Romanus ad conspectum ludibrio habitæ religionis meæ vivere possem. Pressi ego dolorem, & quod tutissimum videbatur deflexis ad alia sermonibus percunctatorem delusi. Sed ingentibus interim doloribus lancinatus, sæpe ægro animo, & per mæstitiam torpenti domum redibam. Sciunt illi quorum fidei id secretum credebatur. At do-

ere

lere nil juvabat; Et ad auxilium respicienti, erat una libertas, qua voce, qua scriptis suspicerem causam Ecclesiæ, & Serenissimo Regi fidelius quam multi, liberius quam ullus, rem efferrem. Verum hæc intempestiva philosophia erat in Insula degenti. Primam vocem opprimerent hostes. Scriptis nulla venia esset. Quid facerem? nec cessare poteram, nec agere concedebatur. Inter hos æstus, nihil satius visum quam discessum adornare, interimque adhuc calido impetu ea argumenta cogere quæ hoc libro publicum sibi quærunt. Neque enim existimes aut mihi hujus operæ studium recens, aut Romæ, imperatum. Ita illi successus sit, ut cogitatum in ipsa Anglia erat, & jam aliqua parte provectum.

Subduxi me igitur à spectaculo rerum, quarum ipsa memoria ingrata est; & locum inveni, unde ad Serenissimum Regem ferrem, quæ in hac re sub ejus nomine peccantur, neque furtum mei feci: Impetrata Regis pace, publice cum familia à Britanniæ ora solvi.

Ecce autem, vix in adversum littus

excur-

excurreram, cum libellus nescio, quis in populum spargitur, atrox in Regem; statimque ego audio, ut scripti illius vel author, vel saltem procurator. Ita sub meo nomine Religioni invidia fiebat, ut crederentur Catholici nullis posse beneficiis mitigari, perfidis animis, ingratis, ferocibus. Et ea vis atque injuria famæ fuit, ut in vicinas regiones spargeretur. Publicum igitur maledictum hic publice refello. Testis mihi per quem vivimus Deus, nihil ejusmodi à me factum; librum, librique authorem, adeo ignorare, ut nec illud hactenus qualecumque est scriptum meis oculis usurparim. Aliam mihi legem reverentia Principis, beneficiorum memoria, mea etiam indoles, dixere. Sed hoc homines commentos existimem, vel malevolos mihi, vel qui arbitrarentur Romæ commendari non posse à Britannia venientem, nisi in Regem maledictis; scilicet Catholici candoris ignari, quem & religio, & Clementissimi Pontificis mores humanissima Sanctitate præscribunt. In errores, in hæresim, strenue incumbere mihi decretum. At Re-

gis

gis Majestatem nunquam sanus violabo. Imo & illius potissimum causa hæreses odi, quod tanto principi, & absque his esset seculi pene summo, tristissima nocte efficiant. Sed de his suo loco commodius.

Habes, Lector, quis in Anglia fuerim; cur ab ea discesserim; quæ me causæ ad scribendum impulerint. Tu, Benevole Lector, causæ ac scripto humaniter fave; & Vale. Romæ, Idib. August. M. D. C. XVII.

IN-

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI

CAPUT I.

CAP.

CAP. V. *Ex præcipuis Sectariorum fundamentis necessario sequi, ut cuilibet sit licitum sibi religionem fingere. Illos non alterius generis argumentis inniti, quam Arianos, cæterosque priscos hæreticos.*

CAP. VI. *Esse unicam veram Ecclesiam. Non posse fieri ut divisi Sectarii sint in Ecclesia, quæ non dividitur. Sectarios nullam habere à prisca Ecclesia successionem. Nullo antea seculo ullos homines ita de fide sensisse ut hac ætate Sectarii.*

CAP. VII. *Fidem Romanæ Ecclesiæ, quæ hodie viget, eße ab Apostolis. Ejus exordium non posse à Sectariis designari; nec quando inceperint ea credi quæ nunc carpunt. Ex Sectariorum sententia nunquam Francos, aut Anglos, vere fuisse Christianos. Ecclesiam nunquam fidem mutavisse; quid de fide sit, aut non sit.*

CAP. VIII. *Miris modis, & rationibus, Deum potestatem Ecclesiæ extulisse. Quod Romana Ecclesia sit Ecclesia Orthodoxa, constare ex fide quam Antiqui Patres suis scriptis professi sunt; & Sanctorum pietate,*

qui

IN-

INDEX CAPITVM

LIBRI SECVNDI.

CAP.

JOAN-

IOANNIS BARCLAII

Paræneſis ad Sectarios.

LIBER I.

CAP. I.

Scriptionis iſtius ratio. Agi de rebus ad ſalutem neceſſariis. Sectarios ita inter ſe diſſidere, ut alii ſint aliis hæretici. Neceſſario vel eos damnandos, vel damnatos majores illorum, qui vixerunt in fide Romanæ Eccleſiæ.

PHalangiorum virus, quas vulgo Tarantulas vocant, quanquam Muſicæ ope ſanabile, ab omnium corporibus non eodem concentu exigitur. Stupent enim illa tabe perculſi; nec fidibus, quas moris eſt adhiberi, ante moventur, quam præcentor in tonum inciderit, qui arcana vi, cum eorum animis conſentit, tunc æger exultare, tunc in pedes attolli, longoque tripudio ac ſudore, moliri ſanguinis labem.

Di-

Diceres haud dispari malo læsos quos hæresis infecit. Icti enim a serpente, qui *calcaneum nostrum observat*, & ultimo sopore marcentes, non eodẽ auxilio levari omnes possunt. Hos in nostram vitam contemplatio sanat: illos, in suã. Hi manus dant authoritati antiquitatis, illi argumentis, isti miraculis. Quidni igitur in manus summa fides, experturus an forsitan possint cum alicujus ex illis malè sanis ingenio convenire? Nam nec semper à Phalangiis vindicat, qui melius canit, aut pulsat; sed qui accommodatius ad affectus laborantis. Ingratus vero sim, si qualicunq;auxilio cessem ipsis adesse. Ut omittam homines hominum causa natos, nec quid prius in vita Christiani, quam agere Christi causam: Me ad hoc officium necessitudines cum illis olim initæ privato jure cogunt; Cum inter hos diu versato, multos amare, & salutem amicorum eo studio optare contigerit, ut nec sine aliqua mei parte perire illi possint. Quoties dolore diductus sum, cum viderim ma gnas indoles, & debita

bita meliori disciplinæ ingenia, in hanc ruinam ferri! ut ad eorum cæcitatem, ut ad securitatem, attremui! Quibus ergo vel meo sanguine medicinam fieri optem, hos quid cesso saltem gemitu, & officiosæ sedulitatis jurgio, ad salutem invitare?

Sed monendi, medendiq; ratio, ideo jam magis in arduo, quod ipsa consuetudine morbum amant; & remedia, vel quia suis aversa ingeniis, odere; vel quia jam toties sibi frustra applicita, contempsere. Nam si ad *Scholasticas disputationes* respexeris, hæ adeo illorum auribus increbuerunt, adeo in familiare commerciũ litigando venerunt, ut ex suę cõtumacię vitio illarum virtutem metiti, tanquam quotidianas despiciant, vel pertinaciæ quoq;, & resistendi dulcedini, inde peius assuescant. Si vero authoritate priscæ Ecclesiæ, & priscorũ Conciliorũ, Patrumve consensu verberes contumaciã errorum, qui illos deceperũt; primo verba elicies, plena honoris in Patres, atq; illam Ecclesiã; mox ubi pressius egeris, ita

ſe tuebuntur, ut & eandem priſcam Eccleſiam, quam venerari videbantur, & eadem priſca Concilia, & Patres eoſdem, quorum ſanctionibus, & exemplis ſe credere, ac vivere fingebant, damnare non dubitent. Quippe ubi eorum ſententiis ſuas hæreſes premi vident, ore mutato, ab illius antiquitatis reverentia fœdè diſcedunt. Recuſant, ambigunt, damnant, mala fraude ſeſe fingunt ad Scripturas recipere, negantque vel Patres, vel Concilia, locum habere, niſi cum verbo Dei ſcripto conſentiant; mala, inquam, & ridicula fraude; cum neque Patres, neque Concilia, à Scripturis abire voluerint; nec quæramus, Patribusne ſit atque Conciliis, an Scripturis major authoritas (Nam quis ſanus id quærat?) ſed hoc tantum; quotiescunque iſti à Patribus, Conciliisque diſſentiunt, in declaranda fidei norma, & ſenſu Scripturarum, utris potius ſit credendum; priſcis illis & Sanctis, an iſtis modo natis. Nam de ea quæſtione, proh pudor! hoc ſe-

culo, vel maxime, vel sola litigamus, Et mox plura de hac illorum fraude. Tantum hic moneo, minus efficacia esse in illos ab Ecclesia, Conciliis, Patribus, tela; quod fraudulenta ejusmodi rixa, à tantorum Judicum justo consessu provocant ad Scripturas. Neque deinde utilior in illos machina à Scripturis, quam nullius interpretationi addicti ipsi exponunt ad suæ disciplinæ libidinem.

Igitur mihi visum his armis quibus toties icti tamen vulnus dissimulant, argumenta admiscere, quibus percipiendis non tam scientia opus, aut assueto ad subtilitatem contentionis animo, quam puro, & à natura rectè formato. Ea enim quia liquida, nec perplexa disceptatione egentia, capi ab omnibus possunt qui bona fide agent. Et pro conclamatis jam habeo cæteras mentes, quibus placet per fas ac nefas erroribus semel à se laudatis incumbere.

Sed priusquam disputatione committ-

mittimur, paucis intelligant quam necessaria lite certemus. Illinc enim solutiores videas multos eorum, quod contentiones nostras existiment, plus subtilitate disputandi crevisse, quam necessitate salutis. Deum eundem esse ajunt, quem utrique veneramur: Nos ab eodem Redemptore criminum veniam, vitamque in cælis expectare; Magnis his fidei apicibus conjunctos, quamquam aliis in partibus dissociamur; in eandem felicitatem recipi posse. Hinc ex illis haud pauci, tanquam tralatitia pugna esset, reconciliare religiones, præsertimque eos Eucharistiæ ritus concipere sunt aggressi, in quibus Calvinistæ cum Catholicis consentirent. Ipsi Serenissimo Britanniarum Regi (in Orat. ad Ordines Regni Anglicani. An. M. DC. V.) magnopere displicet Puritanorum illorum crudelitas, qui omnes Catholicos à cælo proscribunt. Non dico hanc omnium Sectariorum esse sententiam, sed certè multorum; eorumque potissimum,

qui Catholicorum pietatem contemplati, tot eleemosynarum, jejuniorum, orationum homines, credere horrent in æternum occidere: Vel qui Patrum lectione comperiunt, Primitivam Ecclesiam in aliquot saltem rebus stare à nobis, & ab ipsis dissentire. (Tunc enim licet ad nos non prorsus accedant, tamen & de se frigidius, & mitius de nobis sentire incipiunt.) Vel denique, qui non mala de nobis opinione imbuti, ab hæreticis Principibus, Urbibusve, sic pendent, ut non videatur fides Catholica cum eorum fortunis convenire. Hi enim rem omittunt ad amussim exigere, & ut conscientiæ interdum latranti pastũ objiciant, tam sibi, quàm nobis, propitium Deum fingunt; Sagenam scilicet omnis generis piscibus plenam non ad littus explorari, sed ut farta est, recipi totam in cælum, ridiculo sui favore existimant.

Nos verò cum sanctissima Ecclesiâ proclamamus, jubemusque cum Mose hæc cælum audire, hæc terras; nullam

lam Deo communionem esse cum Belial; Illos ita à nobis dissentire in fidei rebus, ut has frustra quæ nos manent felicitatis sedes expectent. In tam grandi discrimine excitentur illi præsertim, qui aut in sua fide aliquid desiderant, timentve, aut boni aliquid de nostra augurantur. Seriò cogitent, quid de hæreticis senserit semper Ecclesia; & quam hoc ipsum hæreticum duxerit, credere ad cælum pervenire hæreticos. Si verò Aerius Antiquis hæreticus fuit, quod inter cætera pro mortuis nollet orari, ut nec hi volunt; si Eunomius, qui ajebat sola fide nos justificari, ut & hi docent; si Basilides, & Jovinianus, qui dignitati virginitatis conjugium æquabant, ut & isti; si Vigilantium, eo quod Sanctorum Reliquias illo loco haberet quo isti Novitii, adeo Antiqui duxere hæreticum, ut & Gennadius (Lib. de Eccles. Dogmat. Cap. LXXIII.) de Christianorum numero illius Sectatores amoveat, & Vigilantianum opponat Christiano,

quis hæreticos esse non sentiat, qui eosdem, & plures, & graviores errores coëgerunt?

Sed quo hic vetustatis authoritas? aut quid opus Catholicorum voce? Interrogare liceat Lutheranos quid de Sacramentariis sentiant, id est, hæreticis, qui hodie potissimum vigent, quos in Anglia, Scotiaque, Protestantes, & Puritanos dicimus; Hugonottos in Gallia: Germani Zvvinglianos, aut Calvinistas dicunt. Nonne hi omnes calculo Lutheranorum hæretici? quod atrocitatis, aut odii verbum in eos non profundunt? quibus armis, quibus stilis non inter se desæviunt? Non refero Lutheranorum verba, in Calvinistas passim, & reliquas Sacramentariorum sectas acerba, immania. Major in ista re sit authoritas ipsa Lutheri. Is igitur, in Thesibus quas edidit, contra Lovanienses, Thesi XXXII. dicit, *hæreticos à se censeri omnes Sacramentarios, qui negant corpus, & sanguinem Christi ore carnali sumi in vene-*

venerabili Eucharistia. Et in postre-
ma sua (*Confessione de Cœna Domini*, di-
sertis verbis ait, Sacramentarios, eo-
rumque discipulos, *hæreticos esse, Sa-
cramentorum hostes, æternumq; dam-
natos.* Cum nuper ex duobus Germa-
niæ Lutheranis Principibus, unus ad
Catholicos transiisset, ad Calvinistas
alter, materque illius qui Catholicos
erat sequutus, & ipsa Lutherana, au-
diret Lutheranos de hac filii mutatio-
ne querentes, at nonne saltem, inquit,
consultius egit, quam ille qui Calvi-
nistarum sectam inter suos invehi
passus? Neque sola sic sentit: In Lu-
theranis est rarus (& hoc sumus ex-
perti) qui non ad Papisticam fidem, ut
vocant, quam Calvinianam malit ac-
cedere. Adeo denique certum est Lu-
theranis Calvinistas esse hæreticos, ac
nobis hos ipsos Lutheranos. Rum-
pebar animo, cum viderem persuasum
Principi viro, magno illi, sed primæ
institutionis vitio, & ipsa deinde con-
suetudine, à Catholica fide averso;
Protestantes, ac Puritanos posse, et-

jam ex Catholicorum ſententia, ad ſalutem pervenire. Hoc illius animo, verſuta ſuorum adulatio, & pudenda aliquot noſtrorum inſevit. Et faventem ſibi ſententiam ultro amplexus eſt. Sed ô ſciat, & fallor, aut utiliter ſciet; (neque peribunt pro illius ſalute tot vota, tot fletus.) eum qui credere auſit pertinacem proteſtantem poſſe ſalvari, hoc ipſo à Catholica fide excidere. Neque hanc Eccleſiæ ſententiam eſſe obſcuram. Omnes in ea eſſe Catholicos: eorum neminem hoc neſcire, diſſimulare neminem poſſe, niſi qui vel Theologiæ expers, vel timide, aut ambitioſe illius gratiam veritati præverterit.

En igitur aleam grandem, dignumque diſcrimen quod non incurioſi prætereant: ſcilicet Catholicos omnes errare: imo & Eccleſiam Græcam, imo & omnes Chriſtianorũ Eccleſias, mille & amplius ante Lutherũ annis, erraſſe: vel nunc ipſos exitiabili peſte infectos. Saltem advertant quod ex iſtis certiſſima ratione conficitur:

citur: Vel perituros ſcilicet illos, vel periiſſe illorum Majores, ac Noſtros, quos nec ipſi negaverint, mille ut minimum annis in eadem fide vixiſſe, quam hodie Romana docet Eccleſia. Utrum velint, ſolerter recogitent: quippe alterutrum neceſſaria veritate concluditur. Nam quis neget contradictoria iſta eſſe, aut ad fidem ſpectare, in qua labi eſt hæreticum. *Imaginum cultus qualem Romana docet Eccleſia pius eſt, Deoq́ acceptus:* Et, *Imaginum cultus, qualem Romana docet Eccleſia, impius, & idololatria infamis.* Item, *Pontifex Romanus eſt Chriſti Vicarius, Petriq́ Succeſſor.* Et, *Pontifex Romanus eſt ille Ioannis in Apocalypſi, & ille Pauli ad Theſſalonicenſes Antichriſtus.* Etiam, *In Euchariſtia vere ac realiter Chriſti corpus eſt.* Et, *In Euchariſtia Chriſti corpus verè, ac realiter non eſt; ſed in ea ſubſtantia panis manet: neque illic eſt, ſed duntaxat ad dexteram Patris in cœlo, humanitas Chriſti.* Cum ex his alterum aſſeruerint noſtri majores,

alterum isti; certumq; sit alterutrum hæreticum esse; vel hos constat esse hæreticos, vel majores utique nostros in hæresi esse defunctos. Nam facessat vana ratio qua illos excusant; tunc ejusmodi fuisse caliginem, ut ipsis impune errare licuerit. Videte quid sequatur ex hac absurda clementia. Nos Idololatras vocant, quod Eucharistiam adoramus cultu latriæ, quod Crucis, Sanctorum, & Angelorũ imagines veneramur, & colimus, eo modo qui in Romana docetur Ecclesia. Certum autem (neq; hoc negant) idem olim factitasse nostros hos Patres. Itaq; si nos Idololatræ, ergo & illi. Si verò illi Idololatræ, quid auribus, mentibusve Christianis indignius, quam eos excusare, ac rudibus seculis hoc ipsorum crimen ascribere? aut omnino censere, dilui hoc infandum Idololatriæ crimen posse, vel temporis conditione, vel loci? & impune licere interdum à Naturæ lege recedere? Scio *invincibilem ignorantiam* (ut Theologi vocant) *à lege positiva excusare*; recte utrumque

trumque jus statuit, *impossibilium obligationem nullam esse*. Scio sanctissimum Jobum non fuisse Judæum, & qua religio Christiana non persuasit, satis hos declinare inferum ignem, qui Naturæ legem observant, quam in omnium cordibus Deus sculpsit. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Sed hanc saltem observare, necessarium omnibus ad salutem; Idololatriam autem prohiberi in primis ipsa hac lege quis ambigit? Quis in Catholicis, inquam, quis in hæreticis negavit, hoc lumine, quam legem naturalem dicimus, quæ mortales ubiq; omnes tenet, idololatriam esse proscriptam: Excusatur tamen hoc crimen, aut non excusantur nostri Majores, si idololatria est Eucharistiam eo modo adorare quo adorat Romana Ecclesia, si idololatria est ante Crucem, imaginesque procumbere eo adorationis genere, quod Romana præscribit Ecclesia. Evigilent homines Sectarum illarum. De cælo agitur, de Deo, de salute: quicquid

quid comminiſcantur, quicquid ludant; non poſſunt eorum majores Chriſtiani non eſſe damnati, aut ipſi non damnari.

Ex illis quoque multi, non adeo de ſua religione ſecuri ſunt, quin in ea multa deſiderent, maxime eruditi, vel inter nos forte verſati; quo jam facilius me audiant de viæ periculis admonentem, quam in æterni ſupplicii pignus exorſi ſunt. Nam & ſi cum lenioris indolis Sectario ages, ut plurimum fatentem habebis, quædam in ſua Secta eſſe præter ſenſum antiquorum, & receptam in veteri Eccleſia mentem, hæc in ſuis mutata ſe cupere; neutiquam adhærere. Ita loquentem primæ inter hos notæ virum, cum ſecreti ageremus, ſæpe audivi; illiusque ſum miſertus, quod inter tot ſacrorum varietatem, tot ſectarum diſcrimina, nondum homines toto Orbe inveniſſet, quorum tandem religionem bona fide laudaret. Cum alio agens, & ipſo erudito, monebam ut ab hæreſi ad nos ſecederet; Sine

vero,

vero, inquit ille, adventare Judicii diem; videbis quam à recta fidei norma cultores utriusque religionis abfuerint. Adeo illos vel superbia corrupit, ubi projecere parendi, credendique in Ecclesia disciplinam, vel in incerto sunt postquam ab regula, & fidei portu solverunt. Næ salutem flocci faciunt, quibus placet in tanta tempestate fucata securitas. Quippe vel Romani damnamur, damnantur & Græci, damnati sunt & nostri Majores innumeri, qui in nostra fide vixerunt, vel isti Protestantes, Hugonotti, Puritani, & id genus novæ Sectæ, ut de Arianis Athanasius dixit, *proculdubio in æternum peribunt.*

CAPUT II.

Omnibus istius ævi Sectariis à Luthero esse originem. Quis vir fuerit. Quàm impiè vixerit, scripserit. In causa Lutheri verti causam cæterorum Sectariorum. Eos vel impiè descivisse à Luthero, vel Lutherum à Deo non missum, aut instructum.

IGitur exploraturi ſuas ſectas, ab ovo incipiant. *Mala arbor non facit fructus bonos.* Ex quo autem ſurculo prodierunt? Non ago maledictis, nec factionum odia exerceo; ſed veluti ſequeſter rem contemplor. Agebat in ocio Eccleſia, & fortaſſe ob nimiam pacem, *neceſſe erat ut ſcandalum veniret. Veruntamen væ homini illi per quem ſcandalum venit*; Cum ecce Lutherus, juſtis, ut initio videbatur, argumentis, in quorundam avaritiam invectus eſt. Sed cum modum non teneret; ſtatim in illum ira bonorum, indignatio Eccleſiæ, cenſura Pontificis: ſtatim & ille factionem ſolicitat, ac facile cogit. Neque enim defuere qui ad eum accederent lenocinio novitatis, & odio ſacerdotum, quorum multos ignavia in ea regione corruperat; inclinatione quoque mortalium, à ſeveriori diſciplina quæ in ſancta Eccleſia eſt, ad infinitam libertatem tendentium, ad quam iſte proclamabat, deletis jejuniis, exterminato pœnitentiæ Sacramento, abrogatis caſti-

castitatis & obedientiæ votis, sublato denique peccatorum discrimine, Purgatorii metu, cæterisque per quæ jure à peccando deterremur. Erant & alia quæ ipsi favorem conciliarent; nempe doctrinæ opinio, quæ in minus erudito seculo non illi difficilis; & licentia, cujus ipse exemplum superbis, aut curiosis animis fecit, ex proprii ingenii libidine de scripturis, deque Ecclesia, judicandi. Major omnibus istis causa, Domini ira, qui destinatis sibi temporibus velut obdormit, dum *inimicus homo zizania bono semini superseminat.* Quicquid sit, isti Sectarii negare non possunt sibi à Luthero originem. Una antea in his Europæ populis (si aliquid in Bohemis excipias) navis erat, quæ Petri remigio omnes veheret, desiluit ille è scapha, multique eum sequuti, *qui non erant ad vitam æternam præordinati.* Et vel confessione suorum, sæva mox ira, & Ecclesiasticorum odio ferox, multo longius recessit à nobis, quam sub primæ defectionis initia ab eo agitatum.

Neque

Neque putes, Sectarie, sive Calvinista es, sive eos quoque prægressus, in te nil agi cum quæritur de Luthero. frustra dicas non pro tanto authore vobis hunc esse, ut ab ipso divertere nefas sit; fidem vestram eo non niti: Frustra hæc, inquam, cùm & omnes de illius stirpe vos sitis; aut eximium Deo fuisse necesse sit, si restaurandæ Ecclesiæ delectus; aut vos longe deceptos, si ad hoc primæ reformationis officium, quod omnes illi tribuitis, missus non est.

Erraverit enim vestra sententia, mille & amplius annis Latina Ecclesia, Abyssina, Græca, & quotquot aliis nominibus appellantur, erraverit, inquam, in fide. Jam non dico quam hæc immanis assertio, qua Christi ad Ecclesiam promissum evertitur, *ecce vobiscum sum usq; ad consummationem seculi*; quæ & deteriorem Judaica Synagoga facit Ecclesiam, cui inter corruptos mores integra fides mansit, Domino teste, eamque jubente, (Matth. XXIII.) ex Pharisæorum, Scri-

Scribarumq; doctrina vitam institui. Nihil hic, inquam, de assertionis illius amentia. Sed fingamus, ut somniatis esse, Judaicam nempe fidem inter tot populi temeritates, semper puram in Sacerdotibus, & corpore Synagogæ constitisse; At posteaquam velo sublato rerum veritas umbræ successit, & Pontificem Christum habuimus pro nobis assiduè orantem, Christianos vix quadringentis annis in officio durasse, adeoque pessundatam fidem, ut deinceps nullibi publicè syncera coleretur; Orbem ea caligine fuisse sepultum mille ut minimùm annis; voluisse tandem Deum in splendorem Evangelium reddere. Hic judicia invoco vestra, omniumq; mortalium, an tanto destinatus officio credi possit, nisi qui *potens verbo & opere*, non Eliam modò, sed Moysen, quam magnitudine muneris, tam signis æquaret, uni Christo secundus? Quippe Moyses legem duntaxat cæremonialem à Deo acceptam tradidit uni genti: Elias continendis fidelium animis in flagran-

flagrante idololatria Jezabelæ delectus est: At istam gratiæ legem à Christo conditam, & temporũ vitio ab omnibus publice Ecclesiis abdicatam, tandem Orbi reddere oportebat. Quis porro ille vir tantus? par Eliæ, par Moysi, provinciæ destinatus qua majorem nemo hominum ante Christum, aut post Christum sortitus est? scilicet judicio vestro Lutherus, quem hoc seculo primũ constat hanc quam vocatis *reformationem* aggressum.

Age ergo; quorum miraculorum, quarum virtutum homo fuit? Miraculum ab eo editum necdum ullus commentus est, modo pro miraculo non sit, tot mortalium ad illum defectio, quo miraculo & Arius, & Pelagius clarus fuit, & longe clarissimus Mahometes. Quî igitur scias à Numine eum missum, & quidem ad tantam rem, tamque insuetam; nempe ut ipsi magis quam Pastoribus nostris de fide, de moribus, de Scripturis crederemus, & pro lupa nobis esset ea Ecclesia, cui antea honos erat tanquam Domini

mini ſponſæ, Dei hæreditati, matri fidelium? *Ordinaria jurisdictio* illa non fuit. Monachus erat, homo privatus, homo religioſis votis aſtrictus. *Extraordinariam* verò fuiſſe quo argumento probes? Nihil præter miracula, quibus ejuſmodi miſsiones aut aſſeri poſsint, aut credi. Unde (Exodi IIII.) Deus miraculorum edendorum poteſtatẽ Moyſi facit, *ut credant*, inquit, *quod apparuerit tibi Dominus Deus Patrum tuorum*. Ipſe Jeſus, ut ſe Chriſtum eſſe probaret, miraculorum, quæ multa patrabat, authoritate uſus eſt apud Joannis diſcipulos (Matth. XI.) *Cæci vident, claudi ambulant, &c.* Imo aperte (Joan. V.) *Ipſa opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me.* Sequuti Chriſtum Apoſtoli, Chriſti virtute, non rem ſegnius miraculis promovêre quam verbis. *Neque enim* (inquit Hieronymus in cap. LXV. Iſaiæ) *potuiſſent omnes gentes in tam brevi tempore credere, niſi ſignorum miraculis fides eorum quodammodo eſſet extorta. Loquentibus enim, &* *cla-*

clamantibus Apostolis, & Apostolicis viris, Dominus signorum magnitudine respondebat. Quod verò miraculum Lutheri Apostoli, vel Calvini? quod Apostolorum virorum Lutheranorum, Calvinistarum, Anabaptistarum? Nullum omnino. At hæc tamen quam afferebant novitas, prorsus insignis, prorsus insolens erat; si ulla denique à condito Orbe digna quæ probaretur miraculis; Omnes scilicet Orbis Ecclesias, plus decem seculis defecisse publice à vera Christi fide, insanire Latinos, insanire & Græcos; Scripturas ab illis non probe intelligi, aut exponi; Orbi illos suis artibus suis figmentis imponere.

Magna res; & ex divinæ institutionis clementi prudentia; noluisse unquam Deum, ut sibi temere crederetur; Hæreses autem omnes ipsa hominum pertinacia, studiisque crevisse, non miraculis, non certa ratione, sed animi impetu, & ambitiosa dulcedine, quæ ad proprii judicii commenta humanam superbiam invitat. Hinc & factum

factum hæreſcos, id eſt, electionis nomen. At lex Moſaica & poſtea Chriſtiana, quot miraculis inſtituta, ac deinde firmata? quam auguſtus Elias miraculorum majeſtate, cum populus videretur *claudicare*, ac neſcire *ſi Dominus eſſet Deus, aut ſi Baal?* quanto miraculo Paulus adactus deſiit *contra ſtimulum calcitrare?* quot miraculis olim inſignis Eccleſia dum inter gentiles exurgeret, & nunc quoque (ad hoc rideant licet digniſſimi fletu Sectarii) dum in India propagatur; ac etiam ſæpenumero in Europa?

Deſtitutus ergo Lutherus miraculis. At num ſaltem pro miraculo illius vita fuit? Res loquetur. Presbyter, ac Monachus erat, devinctus ſpontaneis votis, diu in religioſis ædibus educatus, cælebs, in templo aſſiduus. Ejusmodi fuit, quamdiu in noſtra Eccleſia hæſit: quam corruptam, babylonicam, adulteram vocat: Ubi verò caſtigare ſcilicet noſtros errores exorſus eſt, ſeque *vir reformatus* ab Eccleſia noſtra duxit, vo-

to neglecto, & veste projecta, quam coram Deo & Angelis in perpetuæ integritatis symbolum sponte assumpserat, se polluto ac illegitimo thoro immergit: & ne aliquid impietati deesset, in societatem libidinis, quam conjugium appellabat, puellam Deo sacram, Deo nuptam, accersit ac violat. Desunt in hoc facinus verba dicam, verius cruces. Omnino & passim & publice Orbi imponitis, Novatores, aut creditis quod olim publice Ecclesia ad quadringentesimũ Christi annum. Intra hæc tempora vixit Tertullianus, Ambrosius, Hieronymus, Basilius, Augustinus, Chrysostomus, ne in pluribus morer. Atqui ex Tertulliano passim habes jam eo tempore fuisse solẽne, ut se aliquæ virgines Deo sacræ, perpetuæ virginitati obstringerent. *Quæ* (inquit, lib. 1. ad uxor.) *nulla forma, vel ætatis occasione pressæ maritis sanctitatem anteponunt. Malunt enim Deo nubere, Deo speciosæ, Deo sunt puellæ.* Et lib. de veland. Virgin. Cap. XIII. *Nupsisti enim Christo; illi tradidisti*

sti carnem tuam, illi sponsasti maturitatem tuam. Neque res ad libitum rescindenda, sed voto sancita, cui se omnis sexus multi dabant. Inde ait (De veland. Virg. Cap. XIII.) qui ad illam professionem accederent, *ipsam naturam consecrare.* Atqui Deo *consecratum*, cui fas sit ad alios usus avertere, & quidem omnino illi consecrationi contrarios? Ambrosius porro adeo multus de velandis ab Episcopo, consecrandisq; virginibus, ut plurimi Sectariorum, jam ab eo tempore Virginitatis vota non negent in Ecclesia fuisse solemnia. Inter cætera, De Instit. Virg. cap. XVII. orationem concipit, super velanda jam virgine. *Egredere itaque tu Domine Iesu in die sponsalium tuorum, suscipe jam dudum devotam tibi spiritu, nunc etiam professione.* Quæ autem illa professio? *Votum* omnino. Unde ad ejusmodi Virginem (Tract. ad Virg. Devot. Cap. II.) *Melius*, inquit, *fuerat te non vovisse, & facere, quam vovere, & non facere.* Audite verò Hieronymum (lib. I. adversus Jovinianum.)
Et

Et si nupserit virgo, non peccavit. Non illa virgo quæ semet Dei cultui dedicavit, harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Et paulo post: *Virgines enim quæ post consecrationem nupserint non tam adulteræ sunt quam incestæ.*

Coivit igitur eum illa Lutherus, renascentis Evangelii Lucifer, cum qua potuit esse adulterium, potuit esse incestus, conjugium esse non potuit. Quis autem ipse erat? nonne Monachus? nonne Sacerdos? nonne conceptis verbis abdicarat se libertate conjugii? Augustini auctoritatem recipitis Sectarii, fingitis saltem. Ecce quid ille (lib. I. de Adult. conjug. Cap. XXIV.) *Quod cuiquam antequam vovisset licebat, cum id se nunquam facturum voverit, non licebit; si tamen id voverit quod vovendum fuit, sicut est perpetua virginitas.* Quid quod (lib. De bono viduit. Cap. XI.) *pejora adulteriis* conjugia vocat, quæ quis emisso castitatis voto contraxerit? In eandem sententiam Joannes Chry-

Chryſoſtomus, Ep. 6. cuidam Theodoro ſic loquitur, qui monaſterii voto deſerto mulierem duxerat domum. *Quamvis frequenter hoc ipſum nuptias voces, ego tamen adulterio illud pejus exiſtimo.* S. Baſilius Procem. Monaſt. Conſtit. *Itaque qui à mundi curis liber eſſe cupit, nuptias veluti pedicas quaſdam fugit: his autem relictis, vitam ſuam Deo conſecrat, & caſtitatem profitetur, ut neque facultas ipſi ſit converſionis ad nuptias.* Fuit igitur ille maritus, illa materfamilias. Imo ſi Auguſtino credimus, ille *adultero pejor.* Et ut in pari negotio Baſilius ait, lib. de Virginit. *horrendo ſacrilegio Chriſti ſponſæ adulter efficitur*: Et illa, ut loquitur antiquiſſimus Scriptor, *corruptio Satanæ, ſcortum execrabile, fanum immunditiæ, tugurium Diaboli.*

Nec dixerint Proteſtantes, Puritani, Hugonotti, nihil ſibi cum illo Lutheri facinore; quanquam enim in multis ab eo diverſi, in his tamen ſordibus, in iſtis ſacrilegiis, fœde conſentiunt. Plerique earum ſectarum au-

thores, plerique præcones, per idem
flagitium genio indulsere; cum vel ipsi
Sacerdotes ac Monachi essent; vel sa-
cris jungerentur virginibus; vel hi sa-
cri, & hæ etiam sacræ; & sic ad Luthe-
ri exemplum vota utrinque solveren-
tur. Quid dico, indulsere? imo hodie
passim indulgent. Res nota, res fre-
quens, & quam (horribile dictu,) Se-
ctariorũ hodie nemo ex suæ religionis
norma nõ ferat ac laudet. Crebra quo-
que apud illos, & infanda in eam rem
exempla. Secedat Sacerdos ad illos,
secedat Monachus omnibus votis a-
strictus, statim in pignus abjuratæ fi-
dei nostræ oblatam à novis fratribus
uxorem accipiet. Secedat ad illos vir-
go Numini sacra, virgo velata, confe-
stim ex illis reformatis maritum inve-
niet. Neque illis flagitiis annuunt tan-
tum; sed id laudant, sed in pretio ha-
bent; & in adulteriis cælestibus infa-
mis triumphat Ecclesia. Jactare tamen
ausint, se in ea fide esse, in qua Chri-
stianus olim Orbis, Hieronymi, Au-
gustini, Ambrosii, ævo; O misere cæ-
cos,

cæcos, vel qui una jactura famæ curam, salutisque perdiderint.

Dirum hoc nefas, sed interdum & ludicro mixtum: quippe capti ea illecebra nonnulli ex Clero, pergunt ad illos, fidei mutationem simulant, sub conjugii nomine libidinem explent, inde rursus iis elusis, se ad pœnitentiam in claustra, aut templa recipiunt. Adeo ut has sectas, tanquam lenocinium exercentes, non injuria impurorum Sacerdotum lupanar appelles. Et hæc est scilicet Ecclesia nova, pura, candida Deo unice sua fide consecrata.

Hæc Lutheri miracula illa vitæ integritas: Sed nec purius hunc scripsisse, quam vixisse existimes. Omitto quæ prodidit in sui cum diabolo commercii fidem; *se probe cognitum habere diabolum; plusquam unum frustum salis se cum diabolo comedisse, sibi sæpius condormire diabolum quam suam Catharinam.* Pleni ejus libri, fœdis, & vinum vomitũq; redolentibus verbis, ut (pudet dicere) *stercus, merda, sus, por-*

cus, gemmæ ſint, quibus paginas ſuas notet. Quid non autem in Principes infamis tenebrio? quos (lib. *de ſecul. poteſt. & contra duo Cæſaris mandata*) ait, *ut plurimum eſſe, vel præcipuos moriones, vel deterrimos nebulones, ſtolidos, fatuos, inſanos*; addit, *Turcam decies his meliorem & prudentiorem.* Jam verò ut paſſim inſaniit petulanti ſuperbia. *Divina majeſtas* (inquit, in libro contra Angliæ regem) *mecũ facit, ut nihil curem, ſi mille Auguſt. mille Cypr. mille Eccleſiæ Henricanæ contra me ſtarent.* Et in defenſione ſuæ verſionis novi Teſtamenti, *ſi Papiſta tuus*, inquit, *multa vult garrire de hac voce, Sola, confeſtim reſponde: Doctor Martinus Lutherus vult ſic habere, atque Papiſtam & Aſinum eſſe unum. Sic volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas. Nolumus enim eſſe Pontificiorum diſcipuli, ſed magiſtri, ac judices.* O fatuum caput! Ac ut effuſæ libidinis authorẽ agnoſcas, dicit (lib. de vita conjugali) *omnino neceſſarium eſſe omnibus rei venereæ uſum, magis*

etiam

etiam quam cibum, potum, somnum. Ausus est ulterius progredi vir impurus & inter Christianos ad Mahometicam licentiam proclamare Serm. de Conjug. *Si*, inquit, *non vult uxor, veniat ancilla.* Sed abeamus à sentina infamis Apostatæ.

En verò mortalem, cui corrigendæ Ecclesiæ totos mille & ducentos annos errantis cura commissa est. A Luthero veniamus ad Zuinglium, Calvinumque & cæteros sectarũ authores. Miracula petimus, miracula nulla habẽt: authoritatẽ petimus, cur ipsis potius quam aliis sit credendũ; authoritatem nullam habent, nullam, inquã, potiorem quam olim Arius, aut Ario pares: solas nempe Scripturas ad illorum arbitrium sensu donatas, quæ omnibus hæreticis pro prætextu gladioque fuere, quo se & alios mactarent. Ne diabolus quidem (ut rectè Hieronymus advers. Lucifer.) à Scripturis abstinuit, Christo insidiaturus, *scriptum est, quia Angelis suis mandavit, &c.*

Jam autē à Gallis, à Batavis, à Britannis, hæreticis peto cur nec Lutheri vestigiis nec præceptis insistant; cum hunc ferant eruendis Ecclesiæ erroribus à Numine destinatum. Respondēt inchoasse Lutherum & multa vidisse; sed hoc plura, qui ipsi successerunt. At repono, ergo hoc totum quod Lutherus, cæteriq; post illum, ad expurgandam contulere Ecclesiam, non divinū sed humanum opus esse: quandoquidem, ut humana artificia solent, illa *reformatio* initio rudis, successu temporum, & ingeniorum polita est. In rebus quæ humana prudentia constant, videas ortum, & deinde incrementum, ac propemodum omnes ætates. Inceperit aliquis rempublicam componere, aut indagare siderum motus; succedent, qui illius errores deprehendant, qui recte inventis dent ultimam manum; adeo ut alicujus sive artis sive scientiæ, vel author, vel peritus aliquis dici possit, & tamen in illa non parum erravisse. Sed ratio in fide diversa. Fides unica virtus est; & quæ nisi tota habeatur omnino non habetur.

tur. Non dividi, inquam, poteſt, vel eſt tota, vel nulla. Neque enim dixeris, Arianos, Manichæos, Pelagianos, aut ullos omnino hæreticos veram fidem habuiſſe (quanquam in aliquot rebus recte ſenſerint de Chriſto, de fide.) Si non veram, ergo falſam, ergo non à Deo, qui unius fidei unus eſt author *Unus Dominus, una fides unum baptiſma.* Unde recte & univerſe Ambroſius, in Symbolum Apoſtolorum: *Quidquid hæretici in ſynagogis ſuis, hoc eſt in conventiculis Satanæ loquuntur, nõ eſt doctrina Domini, ſed blaſphemiæ, & dæmonum præſtigiæ ſunt.* Nec tamen ignorabat nullos fuiſſe hæreticos, qui in omnibus fidei rebus erraſſent.

Si Lutherus eſt igitur reſtaurandæ fidei delegatus, non opinor negabitis eum vera fide inſtructum, quod ſi huic vera fides, cur vobis aliæ ſectæ placẽt, cur ab eo divertiſtis? Si unica fides, inquam, ſi in fide Lutherus, vos qui extra Lutheri fidem, eſtis hæretici. Forſitan vobis iſta excuſatione placebitis; quod hoc veluti crepuſculum fuerit, ſupervenienti mox ſole, id eſt am-

pliori lumine in Calvini, & symmistarum ingeniis illustratum. Nugæ. Sapientia Dei longe aliam viam insistit. Neque Moyses legem tradere Dei nomine est exorsus, quam deinde Judæi suo judicio castigarent, aut augerent: & vos ipsi adeo proclamatis Christi legem in initiis suis fuisse perfectam, ut fingatis ex his primordiis, vos omnia velle metiri. Unde igitur Numini novi hi mores ut hominem quẽ revocandis in viam errantibus destinabat, non melius quam fumida & incerta face instruxerit? Sed & hæc excusatio ferri utcunque posset, si non aliter à Luthero discreparetis, quam quod ille pauciora notasset, & plura Calvinus, cæterique qui inter vos ab illo dissentiunt. At verò Calvinus non modo pauciora, vel plura Luthero astruxit in fidei rebus, sed Luthero adversa atque contraria, adeo ut si Lutherus recte de fide sensit, Calviniani sint manifesto hæretici; sin Calvinus in religione bonus author, Lutherani hæretici. Nisi forte harum senten-

tiarum

tiarum utraque poteſt eſſe Catholica: *In Euchariſtia* (aſſerit Lutherus) *vera corporis Christi ſubſtantia realiter adeſt cum ſubſtantia panis:* at Calvinus; *In Euchariſtia nulla alia ſubſtãtia eſt præter ſubſtantiam panis.* Videant igitur in Anglia Proteſtantes, in Gallia Hugonotti, & quotquot alias à Luthero hæreſes colunt, an credere malint, Lutherum accepto à Deo lumine invexiſſe *reformationem Eccleſiæ*; ſe autem hæreticos eſſe: An ſe potius Orthodoxos; & Lutherum (quẽ ſciunt, ac jactant iſtius mutationis authorem) fuiſſe hæreticum. Næ utriq; hæretici eſſe poſſunt; & revera ſunt; utriq; Orthodoxi eſſe nõ poſſunt. Arianis & Eunomianis (inquit Sozomenus L. VIII. Cap. I.) cum inter ſe diſſentirent, non pauci diſcipuli exciderunt. *Multi enim ex mutua inter ipſos diſcordia, eos de Deo non recte ſentire judicabant.* Ita erit de hac Hydra, quæ ab una ſtirpe luxurians, incerta, multiplex, plerumque ſui hoſtis.

Nunc paucis explorandum, quæ-

nam causæ propagarint istius sæculi sectas, & quid illa, ut vocant, reformatione effectum sit.

CAP. III.

Hæresis qua ratione in Germania invaluerit, in Anglia, in Scotia, & Galliam tetigerit. Quibus nunc imposturis à suis Ministris decipiantur Sectarii.

LUtherus in Germania huic pesti initium dedit, priscorum hæreticorum vestigia ingressus, & per Principum aliquot amicitiã fidentius scelera ausus. Populus autem non Lutheri primum amore, sed suorum Principũ qui Luthero favebant, illam causam amplexus; mox deinde in hæreseos partes suas sponte efferbuit, non in Germania tantum, sed ubicunque illa pestis insinuata est, legum amore ac studio, quas in effrænem licentiam iste ferebat. Nã ut olim Montanus, Manichæus & alii plures inter severos Christianorum mores, ex nimia severitate hæreses instituerunt. Ita iste ad desidis

fidis seculi genium, multaque, ac plerumque indocta quiete marcentis, licentiæ sectam efformans, multorum votis, atque plausu exceptus est. Nihil mirum veterno corruptos in diversis regionibus homines, tam consonam suo genio legem amplexos? Et verò si *confessionē auricularem* non damnasset, nisi in Quadragesimale jejunium esset invectus, solvisset continentiæ vota, opera meritoria derisisset, certam salutem promisisset inter peccata viventibus; unquam tanto successu, & prope torrente funestæ victoriæ, tot terras inundasset?

Pauci inde anni effluxerant, cum pervasit in Angliam lues; & aditus illi ex Regis Henrici VIII. libidine. Non hic lugubrem vulgatamque historiam superflua narratione recenseam. Sed illinc tamē intelligas quam rectis initiis hæc se novitas insinuaverit, sub furiosæ libidinis Rege, & ex profanis, superbis q; cupiditatibus cuncta metito. Neque tamen Henricus rejecta authoritate Pontificis Luthero afsēsus

est. Tunc enim in Anglia ut Pontificis *Primatum* asserere in Majestatis criminibus numerabant; ita dicere *in Confessionem auricularem, in Transubstantiationem, Missasve privatas*, hæreseos flagitium erat, & flammis piabatur. Non probavit ergo Henricus novitiam *Sectariorum* fidem, sed veterem Catholicorum projecit; utriusque particeps, & utrique infestus; cum novam animæ suæ, & veterem carni sciret adversam; fingeretque sibi Ecclesiam ex voluptatum licentia, & securitate regnandi, ac tum si quidem veluti in crepusculo, desiderat esse dies in Anglia, sed nondum plane nox erat.

At Henrico defuncto, cum Edwardus filius regnaret, Ordines regni, qui Henricianam religionem publico scito firmaverant, aliam statim fidem novo iterum cõsilio finxerunt; sibique ascivere Protestantium nomen; longe tamen à Germanicorum Protestantium secta. Edwardo quoque defuncto sub Maria Regina senten-

tentiam iidem Ordines mutaverunt, Catholica fide postliminio revocata. Regina Maria morte sublata, cum Elizabetha in regnũ successisset, ecce & novum Ordinum scitum, quo iterum exularet Catholicæ sanctitatis professio.

Ita Anglicana religio plus decreto Ordinum, quam Conciliis, scripturisque sancita est, ad temporum mutationes flexibilis, ex Principum libidine pendens; humanaque ne dicam ridicula vicissitudine in regnum inducta; non legitima ratione, non divini cultus causa, sed ut tempori, rebusque politicis illa larva serviret. Et his artibus quamquam afflicta est, non tamen excisa Religio. Plurimi restant, *quorum genua non sunt incurvata ante Baal*, & qui *abscondunt de Prophetis Domini, & pascunt eos pane & aqua*; plures quoque si liceret ad nos statim transituri, quos metu & mulcta divulsos à nobis, quotidiana mentis supplicia exercent. Vincet Christus, vincet Ecclesia. Ea vetus est Catholico-

rum hæreditas. Poteſt Britannia cum gemitu præſentium, cum ſpe futuri, Michææ verbis uti (Cap. 7.) *Conſurgam, cum ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciat judicium meum: educet me in lucẽ, videbo juſtitiam ejus.*

De Scotiæ verò caſu, ne ſatis quidem diſſimulãt Sectariorum hiſtoriæ. Qui everterunt Catholicam illic fidem, conſtat ut plurimũ nefarios extitiſſe, ſeditionis igne ſuccenſos, quẽ tunc erecta in Reginam factio, & à factioſis præmia alebant. Ut de cæteris ſileam, Knoxium (quem Beza Apoſtolum Scotiæ vocat) non impium modo fuiſſe, ſed Magum, Sereniſſimus Britañiarum Rex ſæpe magnis argumentis aſſeruit. Fuit autem furioſus is turbo (neq; hæretici negant) qui in divinam humanamq; Majeſtatem deſævi-it, templis fœdo incendio corruptis, & Aede qua Reges humari moris erat, non diruta modo, ſed, fato etiam barbaris pudendo, in ſtabuli uſus verſa.

Regi-

Regina quoq; Maria, inclyta fœmina dejecta, fugataque, donec ad carcerem deveniret, ex quo ô nefas! ad tortorem producta est. Hæc fuere miracula; hæc beata mutatio, quæ in summum renascentis in Scotia Evangelii, nõ ut Aurora, sed ut Cometes emicuit.

Galliam autem quis nescit quã funestæ rationes isti malo implicuerunt? Ad paucos & invalidos illa tabes pertinebat, cum nonnulli Principum ad eos secessere, tristi ambitione, ut factionem, viresq; pararent in æmulos, quos in aula, sub Francisco II. & Carolo IX. pleraque posse ægre ferebant. Quis tunc autem propagandi illius Evangelii modus? bella, tumultus, Galliæ vastitas, in sua viscera regnum armatum: barbara in Sacerdotes sævitia, Sanctorum, ac Regum solicitata monumenta, & cineres sparsi, data ad terram pulcherrima templa, & omnino deformata beneficia antiquorum.

Hæ sunt hæreseos cunæ, quas in variis provinciis Principes viri asserẽdæ dignitati, aut libidini provexerunt.

Nec

Nec plus tamen illorum authoritas diffudit has ſectas, quam quorundam hominum ſuperba ſcientia, qui curioſius, atque audacius, quam preſſius ſanctiusve Muſis omnibus miſcuerũt Theologiæ aliquam umbram. Sibi illi præter cæteros ſapere viſi. Sacerdotes tanquam rudis ineptiæ viros nunc ridere, nunc ſpernere; Ingenii quoque famam quærere rati, ſi cum faſtu incuſarent ſuperiorum ætatum caliginem, ſi recepta à majorib. ſacra, vanitatis, ineptiæ, impietatis inſimularent. Quid multa? in plerisque tunc locis pro rudi, aut hebeti erat, qui non aliquid ſeu publice, ſeu clam, in veteres ritus mutiret. Et hinc probatum eſt, hæreſim meretrici ſimilem eſſe. Recenti, primaque ſpecie, amatores multos habet; ubi rugas ætate contraxit, ſi vi conſuetudinis veteres forte tenet; at novos non invitat: ita Provincias quæ primo incendio ſuperſtites fuerũt, ſtare in Catholica fide videas, nec in exoletam nunc inſaniam rapi.

Jam illis extinctis, tam qui primi decepere, quam qui primi ſunt capti, in pertinaciæ hæreditatem propago ſucceſſit, cui pro lenocinio quod jam abolevit adhuc juvenculæ & meretricantis hæreſeos, eſt non levior ad hãc inſaniam ſtimulus, educatio, & inveteratum in Eccleſiam odium; tum opinio ſapientiæ eorum; qui à nobis defecerunt, & partium amor qui eorum parentes implicuit, timor deniq; diſciplinæ, quæ apud nos viget, abſtinentia, jejuniis, Pœnitentiæ ſacramento, & omnino humilitate parendi. Acceſſere Dæmonis fraudes, Miniſtrorumq; quos vocant, ſeu verſuta ſeu ignara nequitia, qui infandis plerumque calumniis imponunt Eccleſiæ. Quæ non illi mendacia de Pœnitentiæ Sacramento? non aliud ad *abſolutionem* requiri, quam ut tua peccata apud Sacerdotem pronuncies; abſolutionem futurorum ſcelerum dari, & quæ cætera aut credunt temere, aut impie fingunt. Quam immania de *meritoriis operibus*, quam falſo

jacta-

jactata? Non arbitrari nos per merita Christi, sed per nostra, patere nobis cælum. Quid de veneratione imaginũ, de cultu Sanctorum? Fanda illi, & nefanda de nobis: & vix unquam quid credamus scire populum suum sinunt. Sed hæc mox omnia ubi de hæresibus sigillatim.

Nunc ut scias, quam de his calumniis juste queramur, ecce rem sub amplissimis testibus certam. Serenissimus Magnæ Britanniæ Rex quendam ex Episcopis suis rogabat, ecquid Catholici de fornicatione sentirent? veniale an mortale peccatum id ducerẽt? Retulit ille, inter Scriptores Catholicos esse, qui fornicationem in venialibus numerarent. Hic ego, cum indignationem non tenerem, negavi probatum inter nos authorem extare, qui se hoc modo libidini patronum præbuerit. Ecce autem dum inter nos litigam9, intrat cubiculum Episcopus alter, haud mediocris inter Sectarios famæ, ad quem Rex versus, hic, inquit, disceptatur, utrum Romani Catholici fornicationem venialem existiment

an mortalem. Barbam ille demulsit, cervicemque fastidiose concutiens, tanquam de re certa ratus judex pronunciaret, venialẽ (inquit) Rex Serenissime. O hominem, ut clementissime dicam, nostri odio cæcum! Et ille, cogitabam, aut probus censeatur aut doctus? ex ore illius, ex verbis, ex fide, populus discat quid prisca Ecclesia docuerit, quid Patres antiqui, qui nostrã hujus seculi religionem ignorat, in quam tamẽ ô pudor! quotidiana lite invehitur? quod est obvium nescit; quod nescit impugnat; scrutatur antiqua, & in re clarissima; in re quotidiana, tam fœde mentitur, aut errat?

Quid his mortalibus facias, qui criminib⁹ apud populũ, nostram Ecclesiã onerant, à quibus longius ipsa abest, quã eorum synagoga? Facile & leviora retulerim, sed in quibus eandẽ fortẽ agnoscas delusi per fabellas, seseq; ultro in nos acerbantis ingenii S. Bruno, miraculo mot⁹ hominis qui cũ sanctitatis opinione floruisset, post obitum tamẽ reddita voce, se *justo Dei judicio damnatũ* asseruit; cõfugit ad eremũ, & Carthusianorũ disciplinam condidit. Detorquent rem ad invidiam nostram ex Sectariis aliqui; ajunt fateri nos, ipsum Brunonem esse, qui pronuntiaverit se in inferis esse sepultum; & sic

Carthu-

Carthuſianorum Ordinem, qui tantopere nobis placet, à perdito & *damnato* homine ortum. In *S*. Franciſci vita ſcriptum eſt, Judaicæ perfidiæ virum, voluiſſe Franciſco invidiam movere; ſtatuiſſe igitur media concione oſtentare carnium fruſtum, mentirique eo cibo Franciſcum jejunii die veſci; ſed has carnes orante Franciſco, ne ſcandalo locus eſſet, in piſcium ſpeciem & naturam deflexiſſe. Quid & hic Sectarii quidam? Ajunt ita nos referre hiſtoriam, ut Franciſcus his carnibus vere ſit uſus; illiuſque peccatum hac carnium in piſces Metamorphoſi tectum. Ita levia, ita ſeria, fingunt, verſant, ut per omnia creſcat in nos contemptus ac odium. Hæc de multis pauca ſufficiant, ſæpe ab iis me gemente jactata, quos redire ad animi ſanitatem publice Eccleſiæ intereſt, & privatim illorum.

Quid porrò mireris averſos à nobis eorum animos, quos hæ ineptiæ paſcunt, qui aſſiduo in Pontificē odio imbuuntur, qui credunt nos Anti-

chriſti

christi cultores, nos idololatria infames, nos patronos libidinum? Illi sunt laquei, quibus captæ miserè mentes sibi verius quam nobis ereptæ sunt. Sed hos facile nodos excusserint. Velint modo sine præjudicio, nostræ causæ æquitatem agnoscere. Jam facesset æmuli odii furor, & cum Augustino dicent (Confess. Lib. 6. Cap. 9.) *non docet Catholica fides quod putabamus, & vani accusabamus.* Cum hæc enim animorum aversio non alio magis quam consuetudine constet, quid aliud dici possit, nisi eorum prudentiæ esse imperare sibi ipsis, nec affectum sponte ferventem sine ratione audire? Alioqui non sanari magis queant, quam qui fluminis torrente direptus nolit in fluctus eluctari, & aliquo sudore ad ripam pervenire.

De hæreseos Parentibus, de cunabulis, de pastu, jam diximus. Priusquam pressius accingamur in illius errores, dicendum de effectu, deque publicis signis, quibus possit deprehendi, an à Dei Numine, an à Satana sit hæc tanta in religione mutatio.

CAP.

CAP. IV.

Ex moribus, disciplina, pietate constare, apud nos esse Christi Ecclesiam. De publica Sectarum impietate.

DEum semper in illis quos sibi segregavit hominibus, pietatem illustrius, quã in cæteris voluisse clarescere, quam humanis argumentis conjicias, tam divina lectione compereris. Nam & Noë solicito cultu, ultra cæteros tunc mortales, Deum propitiavit. Et Abraham in idem studium successit, sanctissimis cæremoniis à Cananæis distinctus, deinde Moyses & ipse cum commissa sibi gente quot ritibus, quotque votis Numini conseratur? Cum postea lege impleta *Dominus noster* nova omnia faceret, non plus de cæremoniis sublatum est, quã additum veræ ac synceræ pietati fidelium, qui orationi, jejuniis omnique pœnitẽtiæ generi addicti, sibi, & aliis, Deum placabant. Hinc illa Christianæ pietatis miracula, quæ illuxerunt omni ævo Ecclesiæ, opes, voluptates sper-

ſpernere, in eremum fugere, abſtinere licitis etiam rebus, ad ſubtrahendas corpori vires, addẽdaſq; ſpiritui, pervigilia orationibus tranſigere, ipſam carnem cum animo conſecrare, & quæ cætera amor Dei, & gehennæ timor facit. Itaque ut ſimulata ſæpe religio in Dæmonis cultoribus vano fulgore emicuit, ita ſemper in familia Dei, id eſt, in Synagoga primum, deinde in Eccleſia, viguit celebris & publica pietas, continuo animi flexu in Deum erecta. Hoc ſui amoris τεκμήριον nunquam Deus à ſuis amovit. Nũc porrò videamus, quam omnia in melius Lutherus, Calvinusq;, & iſtiusmodi Authores retulerint, & Provinciis quę ad ipſos ſeceſſerunt, quantum pietatis accreverit.

Liceat inde ordiri, unde ipſi reformationem, ut vocant, pene ubique aggreſſi ſunt; nempe à Monachorum cauſa, cæteriſq; profeſſionis religioſæ familiis.

Monachorum & Religioſorum pleriſque in more eſt, media nocte

ſurge-

surgere ad confitendum tibi Domine, in cilicio pœnitentiam agere, macerari jejuniis, victima quotidie incruenta Deum Patrem propitiare mortalibus. Quo hæc oculo aspexistis Sectarii? omnino quo vestri parentes, id est, prisci hæretici, quibus insigne odium in Monachorum pietatem, insignis crudelitas (vide in Historia Ecclesiast. Socratem Lib. IV. Cap. XVII. & XIX. Sozomenum Lib. VI. Cap. XX.) Non tulit tam severam sanctitatem novitia vestra libertas. Quam late potuistis excisa sunt à vobis pietatis hæc pignora. Tot vota, tot preces Dei gloriæ subtractæ, tot monitis fraudatus populus, tot erepta egentibus bona. At verò, Novatores, si Monachi vestro judicio in moribus, aut fide errabant, cur non iis ejectis mortales alios substituistis, qui his sanctis officiis, purioribus moribꝰ, & restituta fide, sed eadẽ etiam pietatis sedulitate incumberent? Cur non saltem erogata, hæc in pauperes bona, pauperibus olim data, & divino cultui à vestris majoribus

ribus mancipata? Accidere hæreditatem Dei placuit, spoliare Hierusalem, corruptisque testamentis, legatis, beneficiis antiquorum, qui hæc Deo sacraverant, diri sacrilegii vestras Provincias, vestras domos astringere. Hoc ut Dei opus putem, ut renascentis Evangelii fructum? Nusquam erit, Sectarii: præsertim cum non alicubi tantum, sed ubicunque invaluistis, eo more in Ecclesiasticas opes sævitum sit. Germaniæ Principes, sive Lutheri, sive Calvini religionem sequuti, redactis in fiscum Monasteriis, suos census heu miserabili, & forsan Tholosana denique præda, auxerunt. In Anglia distributæ ab Henrico VIII. Ecclesiæ possessiones inter nobiles viros: Ut eos communione facinoris teneret, & ad scelus quod commodum ipsis erat, fidelius conjurarent: Ita Episcopatus tristi avaritia discissi, direpta funditus, & privatis usibus attributa Monasteria, Prioratus, Eremiticæ domus. Quid Archiepiscopatus

Cantuarienſis ? quid Epiſcopatus Wintonienſis , quid Elienſis ? Umbræ, ſi ad priſtinas opes ſpectes. Certe Abbatiam Weſtmonaſterienſem, Regum ſepulchris deſtinatam, quam quibusdam Canonicis attribuerunt (ut ille dicebat) Herculem fecêre *decumam partem ei dedêre, ſibi novem abſtulerunt.* Jam ubi in Scotia, in Batavis, in Dania, in Suedia, illa bona? Rapta ut plurimum, & à Clericis translata in Laicos. Atqui hæc Deo donata ſciebatis. Si divino peculio (ut nugamini) abutebantur & vos Charitas Dei agebat; decuit caſtigare utentium mores, non auferre à Deo peculium.

Sed eſto. Dejecta à tot templis pietas, ſaltem in cæteris, quæ veſtris uſibus reliquiſtis, an ſupra nos viget? Agebam cum perito Lutherano, & eodem argumento pugnabam. Vi veritatis perculſus, de hoc, inquit, non diſputo : ſcio refriguiſſe in urbibus noſtris pœnitentiam, orationes, jejunia, ex quo à vobis receſſimus. Ad

tam ingenuam hominis confessionem illachrymatus sum, quod sic posset sentire de suis, & à nobis dissentire; id est, *quod videns non videret, & audiens non intelligeret*. Exuamus partium studia, remque spectemus. In utra parte credas diligentius observari, quod docuit Christus (Luc. XVIII.) *quoniam oportet semper errare*, & *non deficere?* Plus quadringentis Monachorum, ac Religiosorum millibus apud nos est, quorum hi ex præscripto Ordinis sui quaternas, hi senas & amplius horas, *orando & meditando* quotidie impendant; qui pompis, qui fastui, qui seculi curis unum Christum prætulerint. Non novo nunc exemplo, hæreticis Monachorum pietatem objicio. Et hoc ipsum Augustinus Manichæis objecit, ingenti studio, plurimis verbis. Lib. 1 de Morib. Eccles. Cathol. cap. XXXI. Quæ non ille præconia, quas non de Monachis laudes? Et hæc pluribus à nobis deinde commodius. Jam verò quis quotidie Laico-

rum ad publicas orationes est numerus? Uti omittam dies festos, quibus ex præcepto adsumus sacrosanctæ Oblationi, quanta profestis diebus multitudo ad templa, ad altaria, ad Eucharistiam? Vespertinæ mox preces, ut pomeridianis horis multos exercent! De jejuniis autem nec nobiscum illi certaverint. In plerisque monasteriis perpetua pene jejunia, Christianorum more quorum nobis pietatem prisci Patres descripsere. Quadragesimali porrò jejunio omnes obstringimur. Feria sexta, & sabbato abstinemus à carnibus; ut omittam Sanctorum vigilias, & tempora Ordinandis Sacerdotibus destinata. Quid de Eleemosynis, Xenodochiis, Orphanotrophiis dicam? quid de salubribus suppliciis, quibus apud nos *castigatur caro rebellis, & in servitutem redigitur?* quid de temporibus, quibus religiosius redimus ad Deum, ac præcipue septimana, quam sanctam appellamus, memoriæ Passionis Dominicæ consecrata? quot tunc Eleemo-

leemosynæ, quot vota, quot preces? quam inde multorum in melius sancta mutatio?

Nec reponas; publica hæc apud nos, & in ostentationis vicinia esse. Illis verò placere, privatæ, & sese tegentis pietatis officia. Quasi enim & nos quoque non multa secreto, nec sinistram plerumque celemus quod à dextera misericorde peragitur. Sed jam de publicis indiciis agimus, quibus colligi possit, an collapsam Ecclesiam reparasse dicendi sint, an in eam potius esse grassati. In indiciis vix aliud luculentius publica pietate? quæ ab ipsis passim excisa est: Ingemuimus, an horruimus dicam, ad cujusdam Batavi verba, qui socium preces forte fundentem stolide objurgans. Quid tu sedulo, inquit, cum hoc precandi more? age, age, sis sincero modo corde, & desine ab hac orandi meticulosa ineptia. Et hoc forsitan ille ex patriæ suæ ritu, ubi his horis quæ stante Catholica fide solemnes vespertinis precibus

erant, audiuntur nunc organa ad ſolam hominum temere in templis obambulantium voluntatem, nulla Domini mentione, nullius orationis veſtigiis.

Equidem dixerim fidem ac pietatem nulli amplius regioni quam Galliæ debêre. Ut vetera omittam, hodie innumeri illic vivunt, non fucata, aut libata ſanctitate eximii. Sed abominor nævos, quos hæreſeos impia & luctuoſa ambitio regioni ſanctiſſimæ ſuffundit. Quippe multi in gente ſubtili, & ſæpe curioſa inter has contentiones ſibi credere aſſueſcunt, fideique momenta proprii judicii lance librare. Quoſdam illic, cum ſe Catholicos jactent, in hæreticis ambitioſe laudare ingenia, aſpicias, ac etiam quas hi amant propugnare ſententias; eorum amicitias non modo ad civile commercium, ſed & pluſquam probe depoſcere. Nec ex hæreticis deſunt, qui in multis ſuos damnent, & ad nos accedant. Sic utique ſe decernunt arbitros rerum, neſcio qua animi

mi vana fiducia. Alia deinde pernicies, ex hac judicandi licentia; ut cum diu se supra religionis rebus in utrumque versaverint, quærant tandem an omnino sit ulla religio, an vita cœlestis, an anima immortalis. Quos deinde ad infanda hæc studia mens infelix deduxerit, hi paulatim vix Deum ullum esse, aut vix præterea aliquid credunt. Pudet dicere; Vercor ut hæc sensim se publice hæresis prodat. Nam & ingenti contemptu sacrorum ab unis partibus ad alias transilire jam quibusdam pro ludo est. Spes lucri, spes dignitatis, ultionis dulcedo arriserit, non deerunt qui hæc credant vili emi, si non amplius quam religionis mutatione constiterint. Nec dubium ejusmodi mentes hæresis vitio ad tropica illa actas. Sciunt me vera dicere illi etiam in quos dico hæc & deflent innumeri ex Gallica gente viri incorrupti, antiquæ fidei morumque illorum, quos ô Deus, extincta hæresi, cæteris quoque qui ab iis defecerunt, restituat.

In Anglia dum insinuaretur hæc pestis, objecêre aliquem fucum hæretici, quo pene nesciret miserum vulgus ab avorum religione se dejici. Illic igitur, quanquam in Calviniana secta, abrogare non visum vesperarum, cæterarumque quas vocamus Horarum solemnia aut potius umbram illarum. Hoc quippe duntaxat in Episcopalibus templis & in uno præterea, aut altero forte, quod attribuere Canonicis. Sed & in ipsis languida omnia & pro monstro sit, luce profesta, de populo illic plures ad orationem procumbere. Sæpe nec unum invenias. Qui populi autem mores? Nullus adeo festus dies, quo si à templo abfuerint, in leges Ecclesiæ necessitate salutis observandas peccasse se credant. Jam cogita quos effectus pariat illa libertas in rudioribus animis, aut ocio, vel voluptate marcentibus. Servi autem, ancillæque, quas apud nos nefas est die Dominico, aut ob aliam causam festo, à sacro officio abfuisse, ut raro & incuriose

riose adeunt sua templa, ut licenter ab illis abesse consuescunt. Hæc nos scimus, hæc toto decennio sumus experti.

Jam de licentia addam quam ubique sibi fecêre Sectarii, violandi Quadragesimam; diebus promiscue omnibus cibis utendi, quoscunque gula optaverit? Ac plerunque nec laborant excusare, vel tegere, belluinos hos mores, & qui rudiorum animos, tanquam exleges, paulatim efferaverunt. Imo ultro hæc rident Ecclesiasticæ disciplinæ præcepta; ac etiam superstitionis accusant; nihil reveriti *primitivam* saltem Ecclesiam, & Martyrum sanguine purpuratam, quæ docuit hæc eadem quæ nos hodie observamus jejunia, non consilii modo esse, sed omnino præcepti. Sed hæc paulo post suo loco; ubi & Ministri Angliæ refutandi, qui observari apud se quadragesimale jejunium, cæterosque abstinentiæ dies asserere audent, impudenti, ludicroque mendacio.

At Sectariorum aliquos orationibus & eleemosynis deditos dices. Haud negem. Non enim de unoquoque nobis hic sermo, sed in genere, apud utros Pietas (quam vulgo *devotionem*, & Domini timorem, appellamus) in pretio magis sit; & num illam isti restauratores Ecclesiæ auxerint, an verò perdiderint. Nec quid mirum eorum aliquos exerceri ejusmodi pietatis officiis. Natura est quæ ad ea hominem propellat: & quam multi in hæreticis bona indole, rectisque quantum fert Natura ingeniis? Ne in Ethnicis quidem desunt, aut Turcis, qui hæc ultro faciant, & quidem Numinis causa. Sed si cœtuum omnium veluti corpus spectes, videbis hæc propria Ecclesiæ Catholicæ bona esse; in illis autem sectis, ea esse in privatis aliquot dona Naturæ, non religionis in genere. Sed quo ego argumenta? Ipsi Luthero, Calvinoque fidem habete de vestrorum hominum impietate Sectarii. Lutherus in Postilla domestica Jenæ impressa, conc.

11. Primæ Dominicæ Adventus; de doctrina ſua loquens; *Mundus*, inquit, *ex hac doctrina quotidie redditur deterior; jam homines ſinguli ſeptenis diabolis obſidentur, cum antea* (in Papatu) *unico tantum diabolo obſeſſi fuiſſent. Diabolus jam catervatim in homines ingreditur, ut nunc in tam ſplendida Evangelii luce, ſint avariores, callidiores, injuſtiores, crudeliores, proterviores, multo denique deteriores, quam prius in Papatu fuerant.* Calvinus in Cap. 11. Daniel. verſ. 34. *In exiguo illorum numero, qui ſeſe ab Idololatriis Papatus ſubduxerunt, major pars plena eſt perfidia & dolis. Præclarum quidem zelum ſimulant; ſi tamen intus excutias, reperies plenos eſſe fraudibus.* En vel confeſſione hoſtium enormes Sectarios, tunc etiam cum ipſa Sectarum exordia, recenti ac præcipuo zelo flagrare deberent. Quid nunc de iis credas, exhauſto impetu novitatis, ſtudiiſque vetuſtate tepentibus?

Unde hoc autem ſectariis frigus, & à pietate divortium; ratio eſt non vel una vel abdita. Omitto quod hæreſeos vitio à gratia Dei ſecluſi ſunt, ſine qua quid ſuperba, & ſapere quidem credens, ſed revera enervis & cœca mortalitas poſſit? tum etiam quod multi has ſectas ipſius licentiæ cauſa ſubiverint aut de ſuæ religionis integritate incerti, & certi tamen in ea hærere, plus fraudandæ conſcientiæ laborant, quam colendæ pietati. Aliæ præterea cauſæ ſunt, eæque liquido ex ipſarum hæreſeon vitio natæ. Nempe quod doceantur, *Fidem ad ſalutem ſufficere; opera meritoria luſoriam eſſe rem, & commentum Papiſtarum; Certos eſſe ſe de ſalute: Peccata omnia Electorum venialia eſſe.* Næ ſapiunt, ſi dum hæc credunt indulgent liberius genio, nec animum cogunt in arctam diſciplinam, quæ voluptates ſecludit, & corporis pond⁹ aſſidua pietate cogit ad cælum. Nam ſi certo crediderim me eſſe *electum, & prædeſtinatum ad vitam*, ideoque quic-

quicquid deliquerim mihi à Deo certiſſima venia eſſe donandum, cur impetum animi ullum frangam, quod divitias, dignitates, aut delicias promittit? Si credo nullum opus *meritorium* eſſe, cur orando, meditando, cur vigiliis, cur jejuniis domitum animum exerceam, corpus emacerem? Hi ſunt fontes ex quibus ſoluta procurandæ ſalutis incuria in multis hæreticorum profluxit. Neque minus nocuit ſublata diſciplina, de qua nos paulo ante, quæ in Eccleſia Catholica pro fræno eſt fragili naturæ, & ſemper in terram propendenti; nempe jejunia, abſtinentia à carnibus, ſtatuta tempora, quibus religioſius ad Dominũ redeamus. Noſtros enim hos mores pervicaci ſuperbia contemnunt Sectarii; quaſi certis aliquot diebus auſteri, credamus toto deinde anno licere à Deo, ac virtute recedere. Alii negant hæc ardentioris pietatis opera, ſub annuã Dominicæ paſſionis memoriam procuranda, ne nobiſcum,
qui

qui tunc maxime Deo vacamus, videantur ulla in re conjuncti. At quis ejuſmodi ſententiarum eſt exitus? nempe ut delicatuli ſitis, Sectarii; & nec alieno tempore, mollia corpora, & jam ſcilicet de ſalute certa, vexetis. Lutheranus nobilis (hæc ſecta plus cæteris de veteri diſciplina retinet) ipſo die Pareſceves cum viam obiret, forte Calviniſtarum templum obvium habuit, ratuſque ad memoriam illos Dominicæ paſſionis conveniſſe, equo relicto ſe in illorum cœtum intruſit. Ecce autem longe alia Miniſtri theſis erat; nempe de nuptiis ad Canam Galilææ nimirum, ut nobis in ſalubres lachrymas merſis, illi è contrario lætiori concione à triſtitia ſenſum averterent. Excanduit Lutheranus, remque poſtea amicis ſic retulit, ut ea riſu & indignatione exciperemus. In Anglia nunquam hilarius convivia exercent; omni carnium & ferculorum pompa, quam feria ſexta. Ludus ille magnatum eſt, ac veluti pietas, ſeſe à Papiſtis ſcilicet abhorrere teſtantium.

In pauca rem conferam; *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Si Lutherum, ſi Calvinum, cæteroſque Sectarios vis Numinis ſacra ad reſtituendam Eccleſiam Orbi dedit; omnino & iis qui ipſis ſunt aſſenſi, addenda luculentius pietas fuit, quam aliis qui in Romana hæſerunt Eccleſia. At contra omnia: Nos corrupti ſcilicet; nos (ut ajunt) Romanis poculis ebrii: tamen humiles, timidique ſalutem ſperamus, & de ea, ex Scripturarum, & Eccleſiæ norma timemus, nos caſtigando corpori, frenandiſque animis incumbimus; Euchariſtiam miniſtramus quotidie; jejunia, atque abſtinentias ſedulo colimus, quas olim paſtores Eccleſiæ ſtatuerunt: multa ex nobis millia habemus, quæ diu, noctuque aſſiduis precibus Deum propitient: multi ex nobis propter regnum Dei caſtrantur, ſubeunt paupertatem, voluntatis propriæ dulcedinem abjiciunt, nos denique *propter verba labiorum Domini cuſtodimus vias duras.* Illi autem qui à nobis

nobis recesserunt, illi candidi, atque columbuli, Ecclesiæ & Scripturarum sunt judices; de salute, ut certa, non laborant; jejunia, pœnitentias, afflictiones carnis, quæ à prisca Ecclesia indictæ sunt, pro nihilo habent, & ad libitum à seipsis volunt indici, castimoniæ vota passim violant, ac quod magis est, publice docent posse impune violari. Quid cætera enumerem? O miseram, pudendamque restaurationem Ecclesiæ! *Tu Domine constitue* Sectarios, ut loquitur Augustinus, *ante faciem suam, ut videant quam turpes sint, quam distorti, & sordidi, maculosi & ulcerosi. Impingas eos in oculos ipsorum, ut inveniant iniquitatem suam.*

CAPUT V.

Ex præcipuis Sectariorum fundamentis necessario sequi, ut cuilibet sit licitum sibi religionem fingere. Illos non alterius generis argumentis inniti, quam Arianos, cæterosque priscos hæreticos.

Ha-

HAbemus igitur iſtius ſchiſmatis duces non inſignes fuiſſe miraculis, non inuſitata ſanctitate conſpicuos. Sed nec illi majoribus, aut alterius generis telis uſi, quam quibus veterum ſeculorum hæretici, quorum in inferis animæ, & in terris damnata memoria. Liceat enim interrogare Sectarium, cujuſcunque ille ſit Sectæ, quis concionaverit illam credendi formulam cui adhæret. Calvinus omnino, aut Lutherus, vel homines eadem, aut ſimili doctrina imbuti; qui ab Eccleſiæ noſtræ corpore, cui antea adhærebant, avulſi, judicia, & opiniones ſuas, id eſt, ut ipſa hæreſeos ſignificatio, indicat, hæreſes ſunt ſequuti. Hos tu, Sectarie, ſequi audes? quæ intemperies, quæ dulcedo novitatis, aut judicii tui ſuperba fiducia, ut illis hominibus credere malis, quam antiquæ Eccleſiæ, à qua ipſi digreſſi ſunt, quæ per univerſum Orbem eſt ſparſa, quæ non minus quam iſti novitii fidem Scripturis vult haberi,

beri, quæ tot ſeculis tuos Patres regeneravit, aluit & ſepelivit?

Quod ſi hoc jus eſt, deligendi magiſtros quos in fide ſequamur, an me poſſis arguere, ſi Arium, aut Pelagium ſequi volo, eodem prorſus modo in noſtram pugnantes Eccleſiam quo veſtræ hæ Sectæ; controverſiam nempe moventes de authoritate Eccleſiæ, & de ſenſu Scripturarum? Certe ſi proteſtantibus quales in Saxonia, aut Haſſia vigent adhæres, injuria in eos accenderis, qui Proteſtantibus in Anglia adhærebunt, quamvis tu Lutherum ſequaris, illi Calvinum, & ſic de *eſſentialibus rebus* ſit inter vos diſſenſio. Cur enim tam ipſis non ſit jus arbitrari recte Scripturas apud ſuos exponi, quam tibi apud tuos? Imo ſi & novam ego ſectam in Orbem invexero, invenerimque diſcipulos, qui aliquod corpus, ſeu Eccleſiam (ut vocatis) conſtituant, injuria eos carpes, qui novæ illi Eccleſiæ fidem habebunt. Nam ut tu Proteſtantes aut Purita-

nos, ita illi me, meosque discipulos, credent de Scripturis recte sentire. Non voraginem vides? non audis intonantem auribus tuis Deum? Cur foras prodiisti? cur à meæ Ecclesiæ limine te proripuisti? An quod ibi corruptam fidem crederes, neque recte Scripturas exponi? Quis hoc autem tibi dixit? tuumne judicium? ergo tibi, ô superbe, plusquam Ecclesiæ credidisti. An hoc alii tibi persuaserunt? quinam autem illi alii? num miraculis clari? num indubitato aliquo testimonio à me missi? imo nihil aliud afferentes quam animi sui sensa, conjecturas humanas, Scripturas ad suam mentem expositas, ut jam à meorum Apostolorum ævo omnes hæretici, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, cæterique. Isti recentes tibi recte dicere visi sunt; tu illos es sequutus. Cur his verò es adductus, ut Ecclesiam relinqueres, in quam antea & tu, & tui parentes, divinis & *supernaturalibus* rationibus adducti intraveratis? Quid tunc Deo respon-

reſpondebis ſectarie, niſi quod reſpondere etiam poſſint, Manichæi, Ariani? te credidiſſe Romanam Eccleſiam eſſe corruptam, nec ſyncere Scripturas exponere; & Spiritum ſanctum ad tuæ ſectæ homines transfugiſſe.

Amplius dico, Sectarie, non ſatis dici poſſe, te ex Calvini, Lutherive ſententia inſtituere tuam fidem, ac ne ex ſenſu quidem illius Eccleſiæ, ſeu verius Synagogæ, cui adhæres; Sed omnino judicio tuo te credere, ut tibi ſis ipſe Eccleſia, Eccleſiaſtes, Paſtor, Ovis, & omnia. Inſanum quid, ſed prô dolor! & certum. Quanquam enim ex vobis hi Lutherum ſequantur, illi Calvinum, vos tamen ejuſmodi hominibus obnoxios eſſe negatis, niſi quatenus Scripturis conſenſere, hoc eſt (ut modo conſtabit) quatenus vobis illi videntur cum Scripturis conſentire. Imo ne Eccleſiæ quidem veſtræ, niſi eadem cautione ſubſcribitis. Neque enim Anglicanam, ut vocatis Eccleſiam,

ſiam, aut Gallicam, aut Batavam, aut Germanam, *infallibilem* eſſe putatis. Si verò *infallibilis* Eccleſia tua non eſt, reſtat omnino, ut cum aliquid tibi ab ipſa credendum proponitur, ſtatim explores, idne cum Scripturæ norma conveniat? ſi judicas convenire; non ideo credes, quia ita Eccleſiæ tuæ, ſed quia tibi ſic viſum; ſin abſonum judicas eſſe, qua juſta ratione poteris ab Eccleſia tua cogi? Diceretne illa Eccleſia, Audi Eccleſiam, Paſtores tuos audi, noli altum ſapere, obtempera mihi, non tibi credendum eſt? At referres, Eccleſiam & Paſtores ego audio quatenus illi Chriſtum atque Scripturas. Num tu te, ô Eccleſia mea, *infallibilem* dicis? quo jure aut privilegio errare non poſſis, quæ contendis & Romanam, & Græcam, potuiſſe errare, imo erraſſe Eccleſiam? Dicis Romanam errare, & ego, te. Non hic monſtra quæ debellem in vobis *S*ectariis fingo. Res eſt exemplis, & effectu notabilis; quippe illa de Eccleſiis & *S*cri-
pturis

pturis judicandi libertas, ab uno Luthero in tot hæreſes, quot hodie Europam infeſtant, diſſecta eſt.

Vides ergo, Sectarie, te non tam ab Eccleſia tua regi, quam à ſenſu quem à Scripturis colligis ipſe, ſeu ut veſtrum plerique loquuntur, à ſpiritu & genio quem vobis Scripturas legentibus Deus infundit. Non advertis ad quam perniciem ſpectent hæc monſtra? non cernis confundi omnia ac everti? Eo privilegio, & exemplo, quot mortales, tot religiones invenias, quiſque ſibi ſapiet; ex cujuſque libidine proſcindetur miſera fides. Neque tu ullum ideo carpere jure poſſis, diceret enim, cur tu me à jure tuo eximis? tu ex tuo judicio Scripturas exponis, ego ex meo; ille ex ſuo. Pugna tantum inter vos hæc forſitan erit, cui purius, veriuſque loquutus ſit Spiritus Sanctus; Aut uter feliciori ingenio Scripturas legerit, & inter ſe contulerit. Quod ad illos internos Spititus ſancti ſermones, cum res ſecreta ſit, cum invisi-

visibilis, an alterum alteri concessurum existimas? Quod etiam ad vim ingenii, atque industriam, (qua ambitione nulla preciosior naturæ mortalium) tunc illi te submittes, illene tibi? Rixæ restabunt; schismata, anarchia; nulla lex, nullus judex.

Patrocinor tamen & tibi; & quidem non excuso quod sis hæreticus; sed quod ad proprios sensus, propriumque judicium componas tuam fidem, cum sis hæreticus. Nam illud ex vestræ religionis præscripto est, vestræque Ecclesiæ norma (quam nunc ministrorum aliqui frustra dissimulant, ne ab eorum imperio, eodem quo venistis itinere possitis elabi.) Hi enim à quibus hoc seculo vestræ sectæ institutæ, ut discessionis suæ à fide Romana fingerent causas, acriter contenderunt, nullos esse Pastores, nullum cœtum fidelium, id est, visibilem nullam Ecclesiam, quæ non possit errare. Si omnis ejusmodi Ecclesia potest errare, ergo

&ve-

& veſtra: Si veſtra, omnino tibi parco, qui ſalutis ſolicitus, ubicunque eam credis errare, divertis in alios ſenſus. Nam eadem tibi ad hoc ratio, eadem authoritas, quæ Luthero ante fuit, quæ Bucero, Carolſtadio, Calvino, Petro Martyri, & id genus hominibus, ut auderent ab Eccleſia Romana ſecedere. Si hoc, inquam, ipſis licuit, licebit & tibi; Si tibi, quid ni & aliis? Hinc verò quam inſana libertas, quam publice ſignum novis, antiquis, veſanis, damnatis, impiis, omnis generis erroribus datur? Sereniſſimus magnæ Britanniæ Rex, quo judicio pollet, advertit, ſæpeq́; aſſeruit, ad omnem impietatem viam ſterni Puritaniſmo; quippe facile Puritanos extremis patere hæreſibus; hos ad Bruniſtas, hos ad Anabaptiſtas, hos ad Arianos non ſemel defeciſſe. hinc brevē omnino ad Atheiſmum viam eſſe. Solerter Sereniſſimus Rex; at utinam ordiatur non à media

ſcala,

ſcala, ſed ab infimo gradu. Certe enim Athei ſæpe ab Anabaptiſtis, & Bruniſtis; à Puritanis autem Anabaptiſtæ multi, omnesque Bruniſtæ; At unde hi ipſi Puritani? nonne à Proteſtantibus, Lutheranis, & ejusmodi ſectis? Adeo ut vocari rite poſſint hæ Sectæ, quæ ab una deflectunt in aliam novam (quod de Eunomianis, qui Arianæ arboris ſurculus erant, dicit Ambroſius II. Hexaëm. Cap. V.) *radicis de generis fructus deterior*; Nec alio jure diſſētiūt à Lutheranis Anglici Proteſtantes, quā quo ab Anglicis Proteſtantibus Puritani, à Puritanis Bruniſtæ, à Bruniſtis Anabaptiſtæ. Par jus omnibus, aut verius par omnino injuria. *Abyſſus abyſſum invocat.* Ubi ſemel ab Eccleſia eſt deſcitum, levioribus primum erroribus mens infelix imbuitur (veluti qui prima adhuc nocte extremum aliquod Occidentis Solis lumen advertunt) Hinc paulatim ad pejora prodigia itur; & *peccator poſtquam in profundum venerit contemnit.*

Non igitur exhorres, Sectarie? qui

videas ex tua diſciplina neceſſario li-
centiam ſequi, quę credulitatem mor-
talium in innumeras diſtribuat ſectas,
omnes hæreſes licitas faciat, ſingulis
hominibus etiam *bardis*, *blennis*, *bu-
conibus*, mulierculis quoque, eam tri-
buat Scripturarũ exponendarum po-
teſtatem, quam nos cum ſanctiſſimis
Patribus profitemur unicæ, & Ortho-
doxæ Eccleſiæ eſſe conceſſam? Dicis?
ô erro, erraſſe Eccleſiam; interimque
ipſa relicta, velut miſſus ex arca No-
ës corvus, cadaveribus quæ diluvii
procella feruntur, incertus ac vagus,
non dicam inſiſtis, ſed fluctuas. Ite-
rum dicam; Non exhorres, Sectarie,
qui non poſſis grandioribus argumẽ-
tis cõmendare tuam Sectam, quam a-
lii Sectarii ſuas poſſint, quę hodie mul-
tæ tibi adverſæ, in te pugnantes? imo
quam olim ſuas Ariani, Manichæi,
Marcioniſtæ? Finge enim me ab Ec-
cleſia Catholica velle recedere; quo-
nam abibo? quo me recipiam? Calles
ubique, ubique ſemitas videas, eaſq;
diverſas, ac ſępe contrarias, eorum qui
ab noſtra Eccleſia diverterunt. Por-
rò uni-

rò unica est Ecclesia: non scinditur tunica Christi, non Spiritus sibi repugnat. *Unam congregationem Domini, unam Ecclesiam noverimus* (inquit Ambros. 3. Hexaëm. Cap. 1.) Ex tot vestris semitis, ex tot sectis (etiamsi daremus aliquam probam esse) tantũ unica esse posset quæ ducat ad cælum; reliquæ necessario ad inferam gehennam declives sunt. Quænam autem est illa beata? quo sidere illustrata, ut dignosci ab errantibus possit? Peto à vobis Lutherani, ubi est domus Christi? Apud nos, inquiunt. Itane est Calvinistæ? imo apud nos, referunt. Eadem Anabaptistarum vox, eadem Arianorum. *Tunc si quis vobis dixerit; Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere.* Adeo liquida hæc res, ut nec Sectariorum quisquam neget, omnes sectas sibi sapientiam imputare & ab unaquaque despici cæteras, tanquam errantes.

Quo me igitur vertam, si à Romanæ Ecclesiæ gremio abeo? aut verius cur abibo? Quæ causa, ut ad Protestan-

tes potius quam ad Arianos ſecedam? Paria utrorumque argumenta, prætextus idem eſt, una authoritas. Nam quid olim Ariani. Errant Homouſii ajebant, in Scripturis exponendis, injuriam Deo faciunt, noſtra nos ſalus ab iis dividit nos cum Apoſtolis ſentimus, hi ab illis abierunt. Quid vos magis Proteſtantes? Eccleſia Papiſtica erronea eſt, non rite ſcripturas exponit, nos ab ea tanquam à Babylone exivimus; Catholici ſuis ſomniis implicantur, quibus excuſſis nos jam ſubito lumine ac ſapientia refecti in Apoſtolorum fide conſiſtimus. Peto à te, ô quiſquis es iſtius ævi hæreticus, ſed ſanari cupiens, nec monentes exoſus, ut vocem utramque perpendas. Num quid à me falſi dictum? Nonne hæc fuit Arianorum vox? Nonne illa hodie veſtra? Vide autem an vos hæc verba meliori jure quam iſti? Scripturæ non rite exponuntur ab Homouſiis, inquiunt Ariani; Scripturæ non rite exponuntur à Papiſtis, ſive Catholicis, inquiunt nunc hæretici.

Unde

Unde autem hoc probant Ariani? unde hujus ævi hæretici? Una, eademque ratione. Afferunt verba Scripturæ, ea examinant, de iis disceptant, de iis judicant, quod ipsorum judicio est consonum audaci majestate pronunciant. Tum hæc verba intonant Ariani, *Pater major me est*, &, *non quæro voluntatem meam*, *sed voluntatem ejus qui misit me*, &c. Alia in errorum suorum fundamentum Protestantes assumunt, Anabaptistæ alia, alia molles, alia rigidi Lutherani. Quod si ab Arianis petieris, cur in illos suos sensus Scripturas exponant, referent, faciles legentibus esse Scripturas, sibique liquido tam ex primæ antiquitatis studio, quam ex ipsarum lectione & collatione, constare ita esse exponendas. Jam interroga Protestantes Lutheranos, & Protestantes Calvinistas, cur eum Scripturarum sensum teneant quem sequuntur, non responsum aliud feres, quam illud Arianorum; imo non aliud dedêre ulli hæretici, non aliud unquam dabunt.

At verò nos ad disputationem jam provocant isti, scilicet probaturi se ex mente Scripturarum & sentire, & loqui. Quid mirum? nōne & olim acres ad disputandum Ariani? nonne in disceptando Scripturas, argumēta, Philosophiam, pertinaciam, attulere? quæ illorum in Concilio Nicæno certamina? qui tribus & amplius seculis, libri, clamores? Nihil est quod nō possit aliquo prætextu defendi, ab iis præcipue qui judices vivos, loquentesque defugiunt. Omnino Scripturæ sunt certæ, divinæ colendæ; quis negat? sed sunt eo lumine quod superbos oculos fallat. Iis tacentibus potest imponi; eas facile torqueas; ejus denique tales tibi sententiæ videantur, quales in animo ipse habes, ut ob oculos colorati vitri positum, domos, homines, campos, eo colore censeas quo tinctum est vitrum. In Philosophorum scholis invaluit, ne quis in Aristotelem pugnet, num ideo non diversæ in illis sententiæ? hi aliud, asserunt, & à se utrique Aristotelem stare

con-

contendunt. Interpretes juris pro oraculis habent Authores Digestorum: pax tamẽ inter illos utique rara. In Ulpiani, in Papinii verba consentiunt: De Ulpiani, de Papinii mente dissentiunt. In omni disciplina, eadem ratio erit; quæ interpretatione constant semper dubia, ac perplexa sunt semper dissertationis in varios sensus, & arguendi subtilitate, plenissima. Et hinc omnibus semper hæreticis materia, ut Scripturas ex sui animi sententia loqui credant, aut credere fingant. Hinc etiam causa ut Ecclesiam semper accusent, quasi non sit illa legitima, atque Catholica, cujus judicio acquiescendum. Neque quid plus istius seculi hęretici, quam olim *Ariani*. Imo qui nõ ex hæreticis extorto ex Scripturis velo tecti? Ethnici prorsus sint, neque ullos Christianorum alliciant, qui non profiteantur ex mente Scripturarum sapere velle.

Igitur cũ Sectariis disceptatio nulla utilior, quam ut doceantur non fidere disputationis æstui quo toti in-

calescunt, aut argumentis quæ incitato ingenio in ipsis nascuntur, non denique dulcedini qua suas partes suasque sententias, tanquam charissima pignora amant. Hæc enim omnia adfuere singulis hæreseon sectis, neque illæ ideo meliores. Imo his olim armis instructi in Judaismum Ethnici. Judæi etiam, atque gentes in nascentem Christi fidem. Nec jam istis animus magis ardet, tutandis partibus suis, quam antiquis olim hæreticis. Testis Macharius Monothelita, Episcopus Antiochenus, qui coram Oecumenica Synodo 6. loqui sic ausus, (Action. 8.) *Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales, in incarnationis dispositione Domini nostri Jesu Christi; nec si membratim incidar, & mittar in mare.* Recte de ejusmodi disceptatoribus Hieremias (Cap. 10.) *Stultus factus est omnis homo à scientia*, id est (ut exponit Ambrosius libr. 1. Hexaëmer. C. 3.) *infatuatus est versutæ disputationis astutia.* Audi præmonentem Apostolum

lum (ad Ephes. 4.) *ne circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia, ad circumventionem erroris.*

Neque hic tamen disputandi subtilitatem excludo. Quo nobis à Deo ingenium, nisi ut illius lumine in perplexis utamur? Ne nos quidem absq; rationis auxilio, *unam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam credimus.* Sed illa vis disputandi ni sobria, prudensq; sit, exerrat in gentilium Philosophorum mores, & superbia, incredulitate, contumacia laborat. Eadem pene sunt ad Angelum Gabrielem verba Zachariæ, Mariæque, & hæc tamen cæcitatem, illa præmium meruerunt; quia diversus erat sub eodem sermone interrogantium, ac propemodum disputantium sensus. *Hoc igitur dico,* (inquit Apostolus ad Ephes. 4.) *& testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut & gentes ambulant, in vanitate sensus sui.* Audi Augustini ad Hæreticos verba (de Morib. Eccl. Cathol. *Quamobrem a-*

destote animis, inquit, *si forte illa superstitione ita tenemini, ut evadere aliquando possitis. Adestote, inquam sine pertinacia, sine studio resistendi, nam aliter vobis perniciosissimũ est judicare.* Et Serm. I. I. In Joannem. *Fides debet præcedere intellectum, ut sit intellectus fidei præmium. Propheta enim apertissime dixit; Nisi enim credideritis, non intelligetis.* Ita est in his rebus disputãdum, ut sciamus agi de fide, nõ de mathesi aliqua quam scire oportet, non credere. Ita est disputandum, ut in illa investigatione veritatis paratus sit sibi imperare animus, nec ad pertinaciam contentio succedat; & post sobriam dil:gẽtiam lis componatur utiq; semper eorum authoritate legitima, quorum est de fide, ac moribus judicare.

Atqui ostendimus Sectariis omnibus longe alios mores esse; quippe illos, vel pertinaci superbia credere sibi ipsis; vel ejusmodi viris qui propria temeritate sibi finxerunt Ecclesias, denique in disputando parem esse Sectarum omnium rationem (quanquam

quam illæ inter ſe contrariæ) pari, inquam, ratione, & authoritate agere Pelagianos, Arianos, Lutheranos, Calviniſtas, cæterosque hæreticos; adeo ut vel omnes hæ Sectæ, vel nullæ probandæ ſint, & homini ſynceri judicii ſit multo facilius omnium miſereri, quam ad ullam accedere.

Nunc porrò exequendum, quam nos in ſancta Eccleſia, quæ à Conditoribus Apoſtolica appellatur; à magnitudine, Catholica; à ſede, Romana, alterius ſortis ſimus, quam de noſtra fide certi, quam deniq; ſolis nobis Chriſtianorum nomen, & cœtui noſtro ſoli Eccleſiæ ſigna conveniant.

CAP. VI.

Eſſe unicam veram Eccleſiã. Non poſſe fieri ut diviſi Sectarii ſint in Eccleſia, quæ non dividitur. Sectarios nullam habere à priſca Eccleſia ſucceſſionem. Nullo antea ſeculo ullos homines ita de fide ſenſiſſe, ut hac ætate Sectarii.

ECclesiam Græci dixerunt, quod Latini Concionem. Sed profano vocabulo sanctitas & veneratio accessit, ex usu maxime Christianorum, qui ut suos à Judæis cœtus distinguerent, pro Synagoga dixêre Ecclesiam, sibi verbi arcanam vim sequuti sunt, quod *evocationem* significat (cum nemo Ecclesiam intret, nisi quem suo spiritu Deus impulerit) *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.* Joan. VI. sive de Græciæ more collectam multitudinem ita dixerunt, cum in Ecclesiam Christiani convenirent, percipiendo Dei verbo, peragendisque mysteriis. Ἐκκλεσιαστὴς (inquit Hieronymus initio Coment. in Ecclesiasten) *Græco sermone appellatur, qui cœtum, id est, Ecclesiam congregat.* Quicquid sit illud invaluit, ut Ecclesia sit congregatio sancta fidelium, (congregatio inquam, seu adunatio consentientium in fidei rebus) quæ generalis est, & omnium una, ab antiquis Orthodoxa & Catholica dicta; cujus omnes Christiani

sunt

ſunt membra, quos neque hæreſis, neque ſchiſma, neque anathema à tanti corporis communione ſubmoverit. Ubicunque, inquam ſint, & quoquo nomine appellentur veri fideles, ſunt illius Eccleſiæ partes. Tributum eſt & Eccleſiæ nomen, fidelium cœtui, qui in eadem Provincia, aut etiam urbe vivunt. Hinc illæ in Aſia ſeptem Eccleſiæ, de quibus in Apocalypſi Joannes Apoſtolus: Sed ejusmodi Eccleſiæ, niſi membra ſint univerſalis iſtius; id eſt, niſi ſint in ipſius communione, ac fide, jam non ſunt Chriſti Eccleſiæ, ſed Antichriſti Synagogæ. Nam cum Catholica, ſive Orthodoxa Eccleſia, ſit recte de Chriſto, & fide, ſentientium cœtus, neceſſe eſt omnes qui ab illius Eccleſiæ ſenſu divertunt, male ſentire; veram fidem non habere. *Eccleſia*, inquit Hieronymus in Pſalm. 23. *ex pluribus perſonis congregatur, & tamen una dicitur propter unitatem fidei.*

Ea quanquam clariſſima turbari Sectarii volunt & unitatem Eccleſiæ, in

diverſarum religionum diſciplinas extendi. Iſaacus Caſaubonus in Reſpon. ad Epiſt. Illuſtriſſ. Card. Peronii, quā juſſu Sereniſſimi Britanniarum Regis ſcripſit, *Obſervatione prima*, in Catholicæ Eccleſiæ gremium pene omnes eorum, qui ſe vocant Chriſtianos, ſectas admittit. Ait, vigente Romanorum imperio fuiſſe duntaxat *unum Eccleſiæ Catholicæ corpus*: Sed, inquit, *Diſtractionem Imperii diſtractio Eccleſiæ Catholicæ eſt ſequuta, &c. Romana igitur Eccleſia, Græca, Antiochena, Ægyptia Abyſſina, Moſcovitica, & plures aliæ, membra ſunt doctrina quidem & fide ſinceritate multum præſtantia alia aliis, ſed tamen membra Eccleſiæ Catholicæ; cujus compages quod ad formam exteriorem, dudum eſt ſoluta.* Paucis hæc expendamus.

Si ſentit Caſaubonus has omnes quas recenſet Eccleſias, fuiſſe quidem olim membra Orthodoxæ Eccleſiæ, jam verò ab illa, ob ſchiſma, vel hæreſim, eſſe reciſas, nihil dixerit no-

vum,

vum, nec quid pro se effecerit. Nam & Marcionistas, & Manichæos, & Arianos, scimus eadem ratione membra Ecclesiæ Catholicæ posse vocari: Siquidem in ea fuerunt, & ab ea per hæresim discesserunt. Sin (ut revera vult, & loquendi ratione conficitur) intelligit Orthodoxam Ecclesiam, quæ sub Romano erat imperio, ita in has quas recenset Ecclesias esse divisam, ut unaquæque earum Ecclesiarum, maneat adhuc pars, atque membrum illius Catholicæ Ecclesiæ, non puto vel ipsi qui hoc scripsit tam alienam à judicio, rerumque natura, probari potuisse sententiam.

Nam si nihil est quo effici possit, ut Eccles. aliquæ *particulares* desināt esse Ecclesiæ Catholicæ membra, sequitur, Manichæorum, Arianorum, Donatistarum, Pelagianorum Ecclesias, nunquam à corpore veræ Ecclesiæ discessisse, cui omnino ante susceptam hæresim erant insertæ. Sin re ulla hæc scissura fieri potest, certe schismate, aut hæresi fiet. Qua ergo ratione Ecclesias, quæ schismate atroci dissen-

diſſentiunt, imo quæ de maximis fidei partibus aliter atque aliter ſtatuunt, ac proinde quarum aliquæ neceſſario hæreticæ dicendæ ſunt, ad unius Eccleſiæ Catholicæ corpus revocat, quæ ideo Catholica dicitur, quia hæreſi patere non poteſt? Ut cæteras nunc omittã; nonne Romana, atq; Græca, Eccleſia de iis diſſentiũt, in quibus errare ſit hæreſis? Romana Eccleſia docet, totius Eccleſiæ curam Petro Apoſtolo, ac per hoc ſucceſſoribus demãdatam. Negant Græci. Romana Eccleſia ſentit Spiritum ſanctum à Patre, Filioque procedere, Græci à ſolo Patre volunt. *Antiochena* autem Eccleſia, nonne Jacobitarum eſt, id eſt, Eutychiana hæreſi infectorum? De aliis Eccleſiis ſileo, quæ, & à Latinis, & Græcis receſſerunt. An Eccleſiæ igitur quæ contraria ſentiunt de Fidei tantis rebus, vere ſentire omnes poſſunt? an illæ non eſſe à Catholico corpore ſeparatæ, quæ ſchiſmate, ac hæreſibus ſe ipſas corruperunt?

Peto deinde, num credat Caſaubonus,

bonus, nullam hæresim Romanæ Ecclesiæ insidere: Si sic credit; cur tam sævi ab ea Ecclesia abiere hoc ævo Sectarii; quid tot contumeliis, tam tumultuario odio opus? Sin existimat eam ulla hæresi esse pollutam; quare illam Ecclesiæ Catholicæ membris annumerat, cum hæc duo nulla ratione conveniant, esse Catholicam, & esse hæreticam?

Sed est scilicet Lydius lapis quo produntur hæretici, *de Ecclesia disputare, aut illam designare*: Adeo ut anxii, turbatique, non inania modo, vel falsa effutiant, sed inter se pugnantia; & nunc quidem ita vulgarem cum Casaubono Ecclesiam fingant, ut vix ab ea Christianorum ullos excludant; quo laxatis adeo septis possint & ipsi in illa contineri; Nunc è contrario invisibilem faciant, in deserto fugitivam, oculis mortalium subductam, seculis ut minimum decem; ut excusationem audaciæ suæ parent, qua Ecclesiam carpunt; quæ illis seculis viguit, & aliam fingunt, quæ tunc nullibi visa.

visa. Calvinus in illis est, qui in eam rem multa, & maxime præfatione Institutionum. Ubi & ait, *Deum interdum Ecclesiæ suæ exteriorem notitiam ab hominum aspectu auferre.* Ut igitur modo ostendimus has omnes quas recenset Casaubonus Ecclesias esse non posse Ecclesiæ Catholicæ membra, cum *essentialiter* inter se de fide dissentiant. Ita jam & carpendus Calvini fœdus error; qui Ecclesiam Catholicam per multas ætates, à luce, *ab exteriori notitia ab hominum aspectu* sublatam asseruit. Nam è contrario sentimus Catholici; nunquam desiisse Christi Ecclesiam, nunquam ita delituisse, ut non cognosci potuerit.

Cum igitur disceptamus utrum Ecclesia ad hanc ætatem à Christo duraverit, nihil aliud quærimus, quam utrũ in aliquot semper hominibus, voluerit Christus suam fidem incolumem esse. Et verò voluisse quis sanus dubitabit? Jam non semel protulimus Scripturarum Oracula. Matth. XVI. *Portæ inferni non prævalebunt adversus*

sus eam Ecclesiam. Matth. 28. *Et ecce ego vobiscum sum usq; ad consũmationem sæculi.* His adde Apostolum. 1. Corinth. 11. *mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* & 1. ad Tim. 3. *Ecclesia Dei, Dei vivi columna, & firmamentum veritatis.* Nam quæ illa columna, aut quod genus firmamenti, si visibilium & marmorearum columnarum saltem ætatem ferre non potuit? Quot enim à Christi ævo columnæ in nostra tempora duraverunt, superstites seculis, bellis, incendiis? At spiritualis hæc columna, erecta Deo artifice, & Deum, id est veritatem sustinens, columna Christi sanguine empta, sola Christi hæreditas, solum Christi cum hominibus tabernaculum, impar ætati, tyrannis & hæreticis impar, miserabili ruina perierit? Quid pluris? adeo absurdum cogitare *veram fidem* ullo tempore prorsus extinctam, adeo Scripturis adversũ, ut liberalis ingenii hominẽ in tanta prodigia non iturum existimẽ, præsertim cum vel ipso tẽpore Antichristi (quo nomi-

nomine isti scilicet Papam intelligunt) fore fideles, atque electos, Christus pronunciet Matthæi 24. *& nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro; sed propter electos breviabuntur dies illi.*

Est unica ergo Ecclesia, quia veritas una est, & unica unius Christi spōsa. *Non debetis existimare* (inquit Hieronymus in Psalm. 67.) *plures esse Ecclesias, quæ habeant ubera doctrinarum, & possint credentes scientiæ lacte nutrire. Una est Ecclesia, & unus Christus sponsus Ecclesiæ.* Durabit & illa Ecclesia ad extremum seculorum, quandoquidem duraturam Spiritus sanctus in Scripturis asseruit. Videamus nunc quæ sit illa Ecclesia, quæ nempe & exorta à Christo, & ad nos continua serie sit perducta. Negas, Sectarie, esse Latinam, negas & Græcam esse, ais denique illam esse quam sequeris. Atqui jam ante ostendimus non fieri posse, ut veræ Ecclesiæ nomen conveniat omnibus sectis, quæ hoc seculo sunt exortæ, cum sint inter

se

ſe contrariæ. Demus igitur, dicis cauſa unam illarum eſſe veram Eccleſiam; at cæteræ ſaltem erunt in hæreſibus numerandæ. Nec quæ ſit illa candida ullo argumento ſatis eviceris. Omnes enim uno ore provocãt ad Scripturas. Putesne itaque in incerto vivendum, Sectarie, donec linguã Dominus Scripturæ tribuerit, quæ viva & publica voce ſententiam de tanta re ferat, non literis ut nunc mutis, quas in ſuos ſemper ſenſus corrupêre hæretici?

Sed ut nunc gratiam fecerim illius inter vos diſcordiæ. Peto à te Sectarie, cujuscunque ſis Sectæ, ſaltem ut probes omni ævo extitiſſe, qui idem ſenſerint quod tu modo, quibus in fide ſucceſſeris, quorum Eccleſiam jam impleas. Nihil hac poſtulatione eſt æquius. Cum enim conveneritis derepente in novam credendi rationem, & hunc veſtrum cœtum dixeritis veram eſſe, & perennem à Chriſto Eccleſiam, quid juſtius quam à vobis exigi, ut probetis hanc veſtram Eccleſiam ſemper à Chriſto, ſaltem in qui-

quibusdam mortalibus, conſtitiſſe? Voluêre Juriſconſulti, (& ita natura fert) ut onus probationis in petitorē incumberet. Nos autem, ut vel ipſi fatemini, in poſſeſſione eramus, longa, antiqua, multorum ſeculorum, cum vos vindicias ſcilicet pro veritate poſtulaviſtis. De poſſeſſione nos vultis extrudi. Quid ceſſatis ergo probare, vos legitimos hæredes Eccleſiæ? Indicate ſucceſſionis jus, majorum ſeriem, à quibus accepiſtis hanc, quam colitis fidem. Non maligne vobiſcum, non ſcrupuloſe agam, neque jam quæram, utrum multi omni ævo adhæſerint Eccleſiæ veſtræ, ſed utrum pauci aliqui, imo vel unus ſaltem; ut quod de Collegio Juriſconſulti dixerunt, ad Eccleſiam referamus, *collegio conſtituendo plures eſſe oportere; conſervando unicum ſatis eſſe.* Date, inquā, vel omnibus ſeculis unum, qui veſtrarum partium fuerit; neq; quæram hæreticus, Orthodoxus, Philoſophus, Atheus fuerit; ſed omnino manus dabo, vos ſequar, vobis applaudam.

Pude-

Pudebit vos antiquorum hęreticorum authoritate uti, quorum tamen hæresibus uti non pudet, Sed nec pudeat. Ipsos omnino consulite. Aërius orationes pro mortuis vobiscum explosit. At ubi ille in Eucharistiam, in pium cultum imaginum, in Sanctorum suffragia? Nusquam gentium. Non igitur ab illo vestra fides. Vigilantius in Sanctorum reliquias invectus est; Jovinianus virginitati detraxit. Utrique in his rebus consentitis. Sed non illi vobiscum in cæteris, neque enim evertebant liberum arbitrium, non erant à Missæ sacrificio alieni. Docuit vobiscum Eunomius homini fidem habenti peccata nō obesse, sed & ille male de Christi divinitate sensit. Non vos igitur, ô Calvinistæ, Lutheranique, Eunomianos dici feretis. Proclus, concupiscentiam ipsam in homine peccatum esse dixit; idem dicitis. Sed in Proclo cætera quæ in vobis, nunquam invenit, aut damnavit Ecclesia. Denique (quo quid amplius ad vestrarum sectarum infa-

infamiam) pene ſingula, in quibus erratis, authores habuerunt aliquos ex veteri ætate hæreticos; qui autem ſimul omnia, quæ vos hodie, in unum coëgerit, nec primis ſeculis extitit, nec omnino ante vos ullus.

Non igitur ab hæreticorum illorum aliquo veſtra religio: Ut iterum efflagitare liceat veſtræ ſectæ parentes ſeriem, ævum. Græcoſne proferetis? Illi enim à Romana Eccleſia deſcivêre, & diu eſt, quod Romano Pontifici maledicunt. Ita eſt; & vos hac parte (fateor) ſimiles Græcis: Sed num & in cætera fide? Nihil minus. Græci de ſubſtantiatione, de invocatione Sanctorum, de imaginum cultu, nihil à nobis diſſentiunt. Vobis denique adeo non junguntur, ut nihil diſſimulato nomine, vos hæreticos palam inclament. Nam ſolicitatus à vobis Jeremias Conſtantinopolitanus Patriarcha, inter cætera in hæc verba reſcripſit (in ſua διδασκαλὶ ἀνθεπικῆ) *Omnino tacere nobis propoſitum fuit ad iſta Veſtra, nec reſpondere vobis quicquam:*

quam: qui adeò aperte tum Scripturam, tum Doctorum Sanctorum interpretationes ad vestram voluntatẽ transferatis: cum Paulum habeamus nos sic hortantem: Hæreticum hominem post unam, atque alteram admonitionem rejice. Verum quia silentio nostro futurum fuisset, ut vobis assentiri videremur, &c. Ergo Græci (ut vel hinc constat) diversi à vobis, nec exemplo esse possunt, fuisse omni ævo aliquos qui vobiscum in fide sentirent, ipsi enim neque semper in ea quam profitentur secta, neque ullo tempore in vestra fuêre.

Qui igitur vestri authores? qui parentes Bertramum nescio quem habetis, & deinde Berengarium, qui de Eucharistia senserint quod sentitis. Quid tum? an legitur ille Berengarius, ille Bertramus, controversiã de Purgatorio, de invocatione imaginum, de Pontificis potestate, movisse? Fides itaque vestra non eadem quæ illorum. Ad Waldenses, & Albigenses respicitis? oppido seri hi vestri parentes; scilicet

illi anno Domini M.C.LXX. hi verò post annum M.CC. nati. Vacavit igitur tot sæculis ante illos Christi fides? Sed demus vacavisse. Libet enim indulgere plus justo. Num cum Waldensibus creditis, *judicium sanguinis omnibus interdictũ; laicos à peccatis posse absolvere. Eucharistiamque conficere, semel in anno, idq; in Domini cœna, Eucharistiam consecrandam; non quidem prolatione verborum, quæ in cœna Christus instituit; sed recitatione orationis Dominicæ?* Num verò cum Albigensibus creditis duo principia, unum bonum, alterum malum, dicitis Christum, nec verum Deum extitisse, nec hominem verum? Forte negabitis has fuisse Waldensium, aut Albigensium voces: quia non extant eorũ volumina, & quid senserint, ex Orthodoxis tantum habemus. At eâdem operâ & de Ario, & de Manichæo subdubites, & pene de omnibus quotquot olim vixerunt hæreticis, quid docuerint, quid errarint: quandoquidem diligentia Ecclesiæ factum, ut eorum scripta

ſcripta non ferrent ætatem, abominata fidelibus, & paſſim flammis data. Sed ex Catholicorum Patrum fide tenemus quid illi ſentirent, in quos ſcripsêre hæretici. De Waldenſibus porro, ſeu Pauperibus de Lugduno, & Albigenſibus ea quę retulimus tradũt, S. Antonius, Guido Carmelita, Bernardus Lutzemburgenſis & alii plures. Date paris ætatis, paris fidei viros, qui quod iſti de his hæreticis prodidêre, aut negent, aut refellant. Nec abnuo veſter eſſe, modo probetis, Waldenſes, aut Albigenſes in ea fide vixiſſe, quam hoc ævo laudatis; aut veſtrã iſtam fidem continua ab illis ſerie ad vos perductam.

Num denique Jo. Wicleffum, Huſſiumque tanquam veſtros majores, laudabitis. Quinam illi: nonne novitii? cum Wicleffus circa annum M.CCC.LXX. ſcripſerit; perieritq; Huſſius anno demum M.CCCC.XV. In confeſſo apud vos eſt, plus mille jam annis noſtram fidem viguiſſe; ut verò veſtræ quoque vetuſtatem com-

mendetis, ad ducentos ſupra hoc ævum annos dumtaxat ſuſpicitis: Vos à Vvicleffo, aut Huſſio: At à quibus Vvicleffus, Huſſiusq;? Succeſſionem enim quærimus ab Apoſtolis ad Lutherum, aut Calvinum. Sed duri non erimus. Vide modo, Sectarie, ut Vvicleffi, Huſſiique ſententias rite ſequaris. Ecce autem inter cætera, Vvicleffi doctrinam. *Nullus eſt dominus civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dũ eſt in peccato mortali. Univerſitates, ſtudia, collegia, graduationes, & magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut Diabolus. Ditare Clerum eſt contra regulam Chriſti. Juramenta illicita ſunt quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia.* En ut in multis Wicleffi hæreſes diverſæ à veſtris ſunt. Quid quod nominatim S. Auguſtinum eſſe damnatum audaculus ille pronuntiat, *niſi pœnituerit de hoc quod habuerit poſſeſſiones, & inſtituerit*

religio-

religionem? Quid quod dicit, *Populares poſſe ad ſuum arbitrium dominos delinquentes corrigere?* quam infelicem anarchiam, etiamſi placeat multis veſtrum, (ut editi libri teſtantur, ut mores, ut Miniſtrorum de ſua ſuæque Eccleſiæ poteſtate, confuſa & ſuperba jactantia) tamen nondum publice audes laudare, Sectarie.

Sed negare jam Sectarii volunt, ita habere Wicleffi doctrinam. Quidam in illis ingenio non cauſæ innixus, nuper hoc auſus eſt; Et ratio illius, quia hæc, inquit, *nuſquam in operibus ejus reperta, quæ manu ſcripta apud nos* Anglos *ſunt, edenda merito in lucem, ut hæc, & aliæ non paucæ calumniæ diluantur.* Wicleffi opera manuſcripta apud vos ſunt? Num liquidius argumentum non ſtare Wicleffum à vobis, quam quod tot editis in nos libris, acquiſitis undique argumentis, hæc Wicleffi opera deliteſcere voluiſtis? quod ſi nunc poſt ſeptuageſimum Anglicanæ hæreſeos annum, placebit tandem forte aliqua ſub Wicleffi nomine

scripta emittere; cui syncerum judicium, qui non illa conficta, vel ad vestram libidinem, aucta, excisa, mutata existimet? Quam autem Constantiensis Concilii Patribus frontẽ effingitis, qui auderent in re recenti, in re plerisque nota, adeo impudenter de Wicleffo mentiri? Nullinc præter illos Wicleffi scripta viderant, doctrinam audiverant; ut tuto imponere Orbi possent, & tamquam in re arcana quidlibet dissimulare, vel fingere? Nõne denique hos ipsos articulos, quos Wicleffo tribuimus, tribuit & Joannes Husz Wicleffi discipulus? Certe enim in Concilio Constantiensi, damnatus est, quod assereret inique damnatos quadraginta quinque Joan. Wicleffi articulos; ex quibus ea ipsa deprompta quæ modo retulimus. Nonne porrò reclamasset Joannes Husz, cui tunc copia publicæ defensionis facta; si non verum, & à Wicleffo concepta, & à se etiam esse probata? Imo res adeo publica extitit, ut omnibus de illa constaret. Habes enim

nim, Concil Constan. Sess. 8. *Idem Ioannes Wicleff libros dialogum, & trialogum per ipsum nominatos, & plures alios tractatus, volumina, & opuscula composuit, in quibus præscriptos, & alios damnabiles inseruit, & dogmatizavit articulos, quos libros ad sui perversi dogmatis publicationem publice legendos exposuit.* Ausine patres hoc scribere, nisi publice verum; cum publice libri extarent, quibus argui potuissent, & venire in justam, pudendamq; infamiam? Quin & ante Constantiense Concilium, Oxoniensis Academia, hos XLV. articulos, aliosque præterea multos, in Wicleffo deprehenderat, atque damnaverat. Num tunc illi scripta Vvicleffi non habebant, vos demum habetis? Num tunc omnes non modo cæci, sed impii ac mendaces, qui innocenti calumniam struerent; vos tandem oculati, religiosi, innocentes?

Ad Johannem Husz venio, cui si consentitis, cur ipsius discipulos, cur inquam Hussitas in Bohemia pro fra-

tribus non habetis? cur hi à vobis, vos ab illis, tam atrocibus rixis abitis? Sed & præterea de Hussi doctrina hoc fuit, illas Wicleffi sententias, quas modo retulimus, magna injuria à Catholicis Doctoribus esse damnatas. *Condemnatio*, inquit, *quadraginta quinq; articulorũ Joannis Wicleff per Doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & male facta.* Repetit etiam nominatim, ac probat, hanc perditam Wicleffi insaniam (Art. xxx.) *Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.* Si non admittis ergo Wicleffum; certe nec Hussium. At vos longe à Wicleffo dissentire, Sectarii, ex ipsius stylo prodidimus; igitur ab Hussio dissentitis, neque is vobis pater, neque patronus.

Unde ergo vestra origo? Quis hanc Apostolicam fidem quam profitemini, per manus tradidit vobis? quis eam ab Apostolis accepit; Quis acceptam continuavit? Non erimus iniqui censores; non ad vivum omnia

omnia exigemus. Date aliquas antiquorum historias, aut si scriptas traditiones non habetis; alias date. Quam indignum, Sectarii, nec imaginatio quidem jure vos niti? Iterum in os dicam. Si vel unum singulis ætatibus fuisse monstretis, qui vestram fidem coluerit; non quæram pius fuerit, necne, eruditus, an scientiæ expers, nec cum illo, nec vobiscum disputabo: sed quod ad me est tota causa viceritis; nos tunc hæretici, nos pleni mendaciorum; vos à Deo eruditi, vos veri cultores. Sed ô pudendam rem, destitui partes vestras tantillo monumento, tantillo successionis vestigio. Et quos tandem sani ingenii viros, hæc ratio diligenter expensa ab vestræ hæresis cœno non eruat?

Dicetisne in occulto rem fuisse? tunc regnasse Antichristum, tunc tenebris mersum Orbem: Nec defuisse tunc fideles, sed non ausos aperire quid vellent, aut sentirent? Quid hoc monstri? abstrusa, latens, ignota Ecclesia? Non sic visum Augustino, lib. 3.

contra Epist. Parmeniani, Cap. v. *Nulla est securitas unionis, nisi ex promissis Dei Ecclesia declarata, quæ supra montem, ut dictum est, constituta, abscondi non potest.* Sed esto. Latuerit tunc lux mundi; latuerint, illi vestri fideles. At quam multum latuêre? Si adeo in occulto fuerunt, ut nullam sui memoriam, nullum monimentum reliquerint, quonam modo vobis innotuêre? quo referente id scitis, quod nemo retulit, nemo cognoscit? Quod si aliquid restat, quo doceri idoneè possit extitisse ejusmodi viros quid cunctamini rem efferre? quid vos indefensos hactenus reliquistis tam longo, turpique silentio? Id enim est quod vehementer exposcimus, is vestræ hæreseos pudor, vestræ Sectæ infamia. Nam facessat, quod vetustatis speciem hæresi vestrę facturi, hos cum cura, ac supercilio numeratis, qui in nostram pugnaverunt Ecclesiam. Illic victoriam incondita fraude statuitis, illic canitis, Jo triumphe! Quid hoc autem, nisi fascinum inex-

pertis objicere? An ſequitur eo quod hoſtes tunc fuerint nobis, vos patronos, vos amicos habuiſſe; aut tunc etiam omnino vos extitiſſe, qui coli vel defendi poſſetis. Pugnayêre in nos Judæi, pugnavêre gentiles, pugnatis vos. An ſequitur vos ex Judæorum, aut gentilium caſtris? Quo diverſi abitis? Jam non quæritur qui à nobis diſſenſerint, ſed qui vobiſcum conſenſerint, & conſenſiſſe tot ſæculis ullos, omnino negamus, nec vos hactenus probaviſtis. Nam quo nomen illorum, quo memoria evanuit? cum nec veritas adeo unquam premi, imo nec hæreſis poſſit, ut in totum illam fama deficiat. Chriſtianis interdictum olim foro, Senatu, jure communi; quærebantur ad necem, latebant in antris. Num ideo fama interiit, non dicam Chriſtiani nominis, ſed etiam multorum ex ipſis, qui ita latebant? Imo clari in Eccleſiæ ore vivunt, imo eorum ſecreta, atque cubilia, apud nos ſunt in pretio, in honore. Quot hæreticorum inſania gladio

Principum pressa, nihilominus sibi nomen à suorum pertinacia quæsivit? Quid quod illis seculis de quibus disputamus plus viginti sectæ exortæ sunt, quæ in Romanam pugnare Ecclesiam palam auderent? Cur & vestri igitur illi parentes, illi vestræ religionis antiqui cultores, non ausi promere quid sentirent? Adeone omnibus illis defuit animus, ardorque *coram hominibus confitendi Christum suum*, ut soli timerent, soli tacerent, suæ gloriæ, & sibi creditæ veritatis proditores? illi, inquam, quos vultis solos pios tunc fuisse, solos cæli candidatos? Nam occasio, ut constat, non his minor, quam cæteris Sectis, quæ tunc in Romanam Ecclesiam & acres & crebræ.

Quæro etiam ubi vixerint hi vestri decessores. An in urbibꝰ regnisve Catholicis? ergo & se Catholicos simulabãt (alioqui de illis quæsisset magistratus) id est, & Missæ nobiscũ intererãt, sumebantque Eucharistiam nostram, ut minimum semel in anno, cæterisq; ritibus miscebantur, quos in nobis ut flagi-

flagitiosos damnavistis, hoc pacto, quos vultis Ecclesiæ dignitatem tunc solos sustinuisse, illi Christum coram hominibus non erubescebant modo, sed fœde negabant: fingebant se idololatriæ consentire, peccatorum Babylonis participes erant, & ne unus quidem ex illis *ad exemplum virtutis, & fortitudinis*, instar Eleazari, aut Machabæorum erectus est, quo quid in fabellis absurdius? Sin hos vultis extra Catholicorum regna vixisse; quid tunc facilius erat quam mentem aperire, & religionem vestram sua voce sancire? Nec multa nugamini. Vel seculis decem, & amplius, (quod monstrum est) omnino intercidit Christi Ecclesia, Spiritus Dei ab ea ablatus; qui Christianorum nomine censebantur, Pseudochristiani, & idololatræ erant, quod ea crederent, quæ hodie Catholici credimus; vel nunc vos non in vera, veterique Ecclesia, sed in nova hæresi estis. Quæ hæc autem fungorum natio est? quæ sine majorum serie ignobilis turba? quæ soporem

tot ætatum, oblivionemque officii ascribat Paracleto, & hunc demum glorietur post tot secula excitatum in se florere? quæ exigere de Ecclesiæ agro veteres colonos meditetur; nec longævæ Ecclesiæ, sed sibi credi velit de sensu Scripturarum? Pudeat, Deus bone, & illos certaminis, & fugæ hos ex nostris, qui imbecilli animo ad eas larvas perculsi sunt.

CAP. VII.

Fidem Romanæ Ecclesiæ, quæ hodie viget, esse ab Apostolis. Ejus exordiũ non posse à Sectariis designari; nec quando inceperint ea credi quæ nunc carpunt. Ex Sectariorum sententia nunquam Francos, aut Anglos, vere fuisse Christianos. Ecclesiam, nunquam fidem mutavisse, sed tantum definiisse, quid de fide sit aut non sit.

SAtis jam nos de illa colluvie. Ac ut scias, Sectarie, tam unde exeundum, quam etiam quo eundum; ubi illas Synagogas despexeris falso Ec-

clesiæ titulo sese jactantes, respice ad sanctam Catholicam Ecclesiam, ex qua omnes omni ævo exiêre hæretici, in qua omnes omni ævo fideles vixerunt. Ingens istud, & pene non unius voluminis argumentum: Non quod obscura res, vel perplexa; sed quia tot in eam rationes à Scripturis, Patribus, atque historiis, ut ex multis pauca eligere sit arduum: & omnia in pauca conferri non possint. In hac messe, satis nobis præcipua aliqua annotare, quæ tibi, si judicio uti voles, ostendant, Sectarie, *ab ipsis Apostolis nostræ Ecclesiæ originem esse: Eam semper publica, semper eadem fide fuisse; In ea vixisse Doctores sanctissimos, qui vulgo Ecclesiæ Patres dicti; In illius denique sinu plures sanctimonia vitæ insignes omni seculo extitisse.* Cæteris indiciis parco, quę plura supersunt probãdæ synceritati Ecclesiæ. Nam hæc quæ posuimus, satis erunt animo bona fide sanari cupienti. Apud malignas autem mentes, supervacua est disceptatio omnis: quippe illis
ad

ad ambitiosam potius voluptatem; quam animi curam hæc quæsita de religione contentio.

Ajo ab ipsis Apostolis originem esse Romanæ illius Ecclesiæ, Romanæ illius doctrinæ, quæ hodie viget. Hoc si negant Sectarii; indicent certum tempus quo demũ hæc nostra incepit Ecclesia, & illa Apostolorum extincta est. Liquido enim ex historiis, & ipsa confessione hostium constat, fidem Romanæ Ecclesiæ primis seculis fuisse purissimam. Annos, ac menses, ac propemodum dies, possumus recensere. quo quælibet hæreseon secta exorta est. Si igitur & nos à Christo perennes non fuimus, quid cessant in lucem eruere nostræ religionis cunabula? Quidam ex illis sub quarti à Christo seculi finem volunt excidisse legitima sacra; liberaliores sunt alii, & ea vixisse uno seculo amplius volunt, id est, demum extincta sub quingentesimum annum. Sunt qui dicere ausint, S. Gregorium Magnum bonorum Pontificum ultimum extitisse, primumque malo-

malorum. Non argumentis non Philosophia opus est, suopte vitio hæ machinæ cadunt. Ecce ambigitur quo tempore in tam horrendos lapsus quales in Romana fide somniant, Ecclesia sese demiserit. Nescitur; quando de Ecclesia Spiritus sanctus excesserit; nescitur quo tempore cœperint Christiani, Apostatæ atque hæretici esse. Num in anilibus somniis quicquam insanius? Scitur quo tempore Iconomachi cœperint; quo Ariani, Manichæi, Eutychiani. Scitur, inquam expressè neque tantum de seculo nō ambigitur, sed propemodum nec de anno. Quando autem celebris illa Romanorum Ecclesia, illamq; sequutus Christianorum Orbis, à syncera fide defecerit, adeo sit ignotum, ut hic unum seculum, alius aliud tradat, nec de ipso tempore certo pronuncient? Adeone res vana, aut obscura, ut lateat? Nugæ, deliria.

Sed & cogitent isti Sectarii, ut substantiam apud Philosophos, ita fidem apud vere Christianos non recipere

pere plus, vel minus. Ubi fides in aliqua sui parte corrupta est, non est amplius fides. Non est ergo ut referant, ideo non satis definiri tempus posse, quo Romana Ecclesia desiit esse Christi Ecclesia; quia errores in illam variis temporibus, ac veluti non unico æstu, allapsi sunt. Vanus, inquam hic fucus; quandoquidem desiit esse Christi Ecclesia, non tunc demum cum diversis erroribus obsolevit, sed statim ac primo errori in fide apud se locum fecit. Qualis autem primus hic error? Quo tempore infecit Ecclesiam? Sub quo Pontifice? Quo teste? Quo authore? Et quod caput est; quis veterum reluctatus? Nam sit prorsus insignis amentiæ, si reclamasse neminem putes; sed omnes omnino Ecclesias statim cum Romana in hæresi convenisse; præsertim si, ut vultis, Romana non erat cæterarum omnium caput. Hæc explorare debuistis Sectarii, hæc ostendere: quæ prima hæresis, quæ secunda; & Ecclesiæ fidem, quæ præcessit hæresim

illam

illam primam, in omnibus ſequi. Sed nihil horum factum. Turbulento odio proclamatis Romanam Eccleſiam, *Apoſtaticam, & adulteram* factam; nec quando hoc nefas admiſerit, tot adhuc ſtudiis, & tam diligenti odio à vobis repertum eſt. *Inceptus clamor fruſtratur hiantes.*

Volunt igitur præcipui veſtri duces, exerraſſe Eccleſiam, circa quingẽteſimum Chriſti annum. Vide porro quid inde ſequatur, Sectarie; & ſive Gallus es, ſive Germanus, aut Anglus, quam pudendo flagitio oneres tuam gentem. Inde enim ſequi neceſſe eſt, ſynceram Chriſti fidem nunquam Francis illuxiſſe: ſed *à paganiſmo* ipſos non tam ad fidei Solem, quã ad aliam noctem, & hæreſim eſſe prolapſos. Quippe Rex Clodovæus, demum in fidem Chriſtianam receptus eſt, Anno Chriſti quadringenteſimo nonageſimo nono. Falſo igitur Chriſtianiſſimi Reges dicti, qui nunquam vere ac proprie Chriſtiani. Neceſſe & Saxones, qui hodie Angliam colunt,

lunt, nunquam vere fuiſſe Chriſtianos; quippe qui fidem circa annum Domini ſexcenteſimum ſuſceperunt. Quid de Germanis dicam, maximeq; Saxonibus, qui circa annum ſeptingēteſimum octogeſimum à Carolo Magno domiti, Chriſti fidem amplexi ſunt: Ubi illorum populorum ingenium, ubi contumeliæ impatiens animus, & ad minores injurias ſæpe exæſtuans? Negant iſti Sectarii Majores unquam veſtros in legitima Chriſti fide vixiſſe? Et vos hoc auditis: hoc fertis? nec in ora involatis, per tam fœda convitia veſtras gentes calcantium? Nihil hic nimis; nihil ad Sectariorum invidiam fictum. Nam ſi admittis, Sectarie, imbutum vera fide Clodovæum, ſi Anglos, ſi Germanos; concedere prorſus debes, veram ergo Chriſti fidem adhuc illis ſeculis viguiſſe; nempe quingenteſimo, ſexcenteſimo, ſeptingenteſimo, & amplius anno: cui conſequens erit, ut (quod præcipue horres) quæcunque vera illa Eccleſia publico conſenſu probavit, & te quoque

que probare oporteat, nempe Sacrificium Missæ, Potestatem Pontificis, Purgatorium, implorata Sanctorum suffragia, &c. quæ omnia nec ipsi negare audetis, jam illis seculis in Ecclesia fuisse solemnia. Sin illas gentes negas ad Ecclesiam accessisse adhuc integrã, adhuc veram; non te in indignã invidiam, sed in justum odium apud hos voco, quorum patres ut profanos ac miseros, vis nunquam à Christi Spiritu didicisse quo ritu propitiari voluerit.

Referetis forsitan, Ecclesiam non fuisse amplius puram (quippe admistis ex traditione hominũ ritibus multis) sed necdum impuram; Instar vini in acetum degenerantis, aut aquæ, quam limpidam miscere tempestas cœpit. At jam ante ineptissimæ objectioni respondimus. Nescit in ejusmodi medio stare Ecclesia. Vel errat in fide, vel non errat. Statim ac errat, desinit esse vera & una Ecclesia: quamdiu verò non errat, sine sacrilegio non ab illa disceditur. Accedit non minimos,

vestro

vestro judicio, jam errores, his de quibus agimus seculis illapsos Ecclesiæ; nempe Missam, Pontificem, Purgatorium, liberum arbitrium, Monachorum vota, invocationem Sanctorum, &c. Si cum illis ut vocatis, erroribus consistere potest legitima, pura, vera Ecclesia; quid nostram Ecclesiam ob res easdem tam sæviter proscripsistis? toties *apostaticam* inclamastis? Si non potest consistere. Age ergo, nec pudeat confiteri, Francos; Anglos Germanosque, qui in hos ritus initiati sunt, nunquam prorsus extitisse, in legitima, vera, pura Ecclesia.

Sed cur hæc monstra fingitis vobis? quid res extra historiarum fidem? Dicitis varios errores sigillatim, eosque horrendos in Ecclesiam irrepsisse. Unde autem Christianorum illa patientia? unde consensus? ut errores singulos adhuc novos, recentesque, sine motu, sine disceptatione reciperent? longe alius mos ævi illius. In lucem nova sententia ut prodibat, Pastorum animi in Occidente, in

Orien-

Oriente erigebantur; de ea quæri placebat: Si hæreticam censuissent, statim acerrimis decretis arcebatur, sectatores habebat, schisma fiebat. In hunc modum hæreses omnes ortæ: In hunc modum ab hæresibus pura semper Ecclesia. Jam autem, verbi causa, quando Purgatorii doctrina invecta est (vultis enim invectam; non ab Apostolis manavisse) quis tandem repugnavit? Quis secessit in partes? Idem de adoratione Eucharistiæ dixerim, de Veneratione Reliquiarum, deque cæteris, in quæ pugnatis. Quid quod Hæresiarcharum nomina neutiquam latent? nec tantum eorum qui gravissima fidei capita, sed & eorum qui leviora, ut sic dicam, corruperunt? At verò Purgatorii author quo nomine fuit? quis author Martyres, Sanctosque invocandi? imo, quando hi primũ ritus in Christianis invaluerũt? Vetustissimos authores proferetis, & qui in scriptis forsitã primi de illis meminerint; non tamen ut de rebus suo tempore demum natis, sed in Ecclesia

jam

jam certis, jam Antiquis. Deindeque in his ipſis, quæ nunc eſtis adorſi evertere accidit quod & in illis, quæ jam olim oppugnarunt hæretici; ut nimirū invenirentur, qui iſta dogmata improbarent, ſed iſta jam antiqua, jam vetuſta fide recepta. Veluti nil inter ſe Chriſtiani diſſenſerunt, cum cœptum eſt credi, Chriſtum Dominum eſſe Patri æqualem; Chriſtum Dominum veram carnem aſſumpſiſſe; Chriſtum Deum ex Virgine natum; Unum Deum eſſe omnium rerum principium; Hominem vi liberi arbitrii, ſine Dei gratia, non poſſe ad ſalutem pervenire, &c. Poſtea exortus eſt Arius, qui Chriſti divinitatem ſugillaret; Valentinus & Marcion, qui negarent verum, & humanum corpus Chriſti fuiſſe; Neſtorius, qui ſanctiſſimam Virginem nollet dici Deiparam; Manichæus, & Apelles qui duo rerum principia eſſe docerent; Pelagius qui liberi arbitrii dignitate Dei gratiam vellet excludi. Sic cum primum credidêre Chriſtiani, Miſſam eſſe Sacrificium propi-

propitiatorium, verum Domini corpus in Eucharistia succedere substantiæ panis, Purgatorii igne leviores maculas abstergi, beatorum spiritus precibus compellandos, nemo Christianorum intercessit; ex tot Ecclesiis sparsis ubique, nec vel una repugnavit. Temporum deinde successu reperti sunt qui in hunc Ecclesiæ consensum attollerentur; quibus non satis fuit Christiani Orbis authoritas, non decreta Pastorum, qui in contrarium argumenta torquerent. Ubi eratis, Sectarii, cum ea cœpimus credere quæ modo negatis? quid facitis nisi quod jam olim hæretici? sollicitare Ecclesiæ pacem, in ejus consensum erigi, nec quid credat, Ecclesia, sed cur credat superbe, & tanquam pro imperio explorare.

Sed negatis scilicet nostram Ecclesiam esse illam Orthodoxam, illam ab Apostolis conditam, in quam olim pugnavêre hæretici, à qua abire, flagitium; quia (inquitis) Christi præceptis non contenta hæc nostra, u-

bicunque illi visum aut commodum, condit articulos novos, fidemque Christianam ad libitum auget, scindit, immutat. Id scilicet, apud populum Ministri vestri jactant, hic inani verborum pompa luxuriant, oriri quotidie in Romana Ecclesia novas fidei partes, antiquas everti; & hoc jus à Pontifice usurpatum, quid aliud significare, quam eum esse *filium perditionis, qui extollitur supra omne quod dicitur Deus?* Bona verba, Sectarii. Si à Petro Apostolo ad Paulum, qui hodie feliciter sedet, probetis aliquid ab Ecclesia inter fidei partes ullo ævo esse receptum ac deinde pro dubio vel falso rejectum; ad vos ego transibo, Ecclesiam adulterii damnare non verebor. Sed hæc sunt inverecunda Ministrorum mendacia, quæ inulta superbe ferociunt; deprehensa sordide torpent.

Quid? (inquies,) An omnia quæ jam de fide esse, Romana docet Ecclesia, ab initio Christianæ fidei decreta fuerint? Audi Sectarie; Primum asserimus;

mus, nihil quod olim *de fide* fuerit, jam non esse *de fide*; deinde nihil quod jam *de fide* est, vetitum olim, proscriptumque fuisse. Sed est præterea omnibus seculis à Christo ad nos frequens, ut de quæstionibus, de quibus sive fideles, sive hæreticos, novis litibꝰ disceptare contigerit, pro imperio judicet sancta Ecclesia, & quodcunque illi Spiritus Dei suggesserit, ita sanciat, ita declaret; ut hoc ipsum de fide Christiana deinceps teneamꝰ quod de fide forsitan nobis ante non erat. Persæpe hoc factũ: Nec absurdum, ut deinceps etiam, de variis rebus more eodem decernat Ecclesia, qua hodie pro arbitrio impugnamus, aut probamus. Quippe jus suum semper tenuit, semper agnovit constituendi aut probanda, quæque improbanda fidelibus; non quidem, ut fingunt hæretici; immutando aut abolendo quæ ante receperit. (Nam hoc esset vel jus sibi in Deum vindicare, si acceptam ab eo fidem everteret; vel seipsam erroris arguere, quæ pro fidei articulo coluis-

ſet, quod revera de fide non fuit.) Sed audiendo Jeſum Chriſtum, & Spiritum ſanctum; & ex voce illorum decernendo de ſenſu Scripturarum; qui mos (ut diximus) cum Eccleſia natus, in Eccleſia frequens. Ita, Apoſtoli (Act. xv.) *viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis*. Ita Patres Epheſini, in Neſtorium, *Dominus noſter Jeſus Chriſtus, &c. per ſacram hanc Synodum decernit, &c.*

Nec mirere, poſſe Eccleſiam hæc ad fidem revocare, quæ dubia antea erant. Vis exemplum? In ipſo Chriſtianorum ortu, *de fide* non erat, eos qui ex gentibus ad Chriſtum acceſſerant circumciſioni ſubjici non debere, id eſt, non ita decretum ac publicatum erat, ut hoc credere omnes fideles tenerentur. Factum eſt porro *de fide*, poſtea quam in Concilio Hieroſolymitano ſtatuerunt cum Spiritu ſancto Apoſtoli, nec circumciſionem, nec cæteras Judaicæ legis partes neceſſarias eſſe fidelibus. Quod ab illius Concilii tempore, *de fide*, hoc fuerit, Chriſtianis omnibus certum. Nam quis

possit ambigere, an necessarium sit ad salutem circumcidi, cum solemne Apostolorum Concilium Deo authore statuerit, id necessarium neutiquam esse: Quod verò antea fuerit res perplexa, ex Scripturis liquido constat. Verba sunt, *convenerunt q; Apostoli seniores videre de verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret surgens Petrus, &c.* Nisi antea incerta res fuisset, non *convenissent videre de verbo hoc*, sed *convenissent damnare* nec *magna conquisitio* extitisset, quæ omnino disceptationem in utrumque significat, sed aperta una ore damnatio cum de Christi morte actum; de resurrectione, de ascensu ad cælum, vides nihil deliberare Apostolos, sed ut tubas omnia sua voce complere. Hic verò conveniunt, hic anxie quærunt. Anceps ergo res mortalibus erat, & quæ Spiritus sancti voce eguerit.

Sunt & alia in eam rem exempla. Sanctus Cyprianus Carthaginensis Episcopus & cum illo LXXX Episcopi, censuerunt baptisma hæreticorum ir-

ritum esse, & à Catholicis iterandum. Nec hæreticos tamen dixeris. Nondum enim Ecclesia rem omnino statuerat. At si quis nunc post Nicænum Concilium, post primum Carthaginense, post aliquot alia, quæ de ea re decrevere, post consensum denique, judiciumque Ecclesiæ, hanc Cypriani sententiam laudet, sit ille prorsus hæreticus. Chiliastæ priscis temporibus tolerabantur, (nam & in iis sancti aliquot viri) commenti Christi regnum, post supremi judicii diem, mille annorum in terris. At post Ecclesiæ de eo commento judicium, quod opinio olim fuit nunc hæresim dicas. Tres in Deo Hypostases dicere abnuebat Hieronymus, donec vocis novitatem probavisset Ecclesia. Orat igitur Damasum Papam, ut de tanta re sententiam ferat. Non quod sit in Ecclesiæ vel Pontificis potestate facere ut tres sint in Deo Hypostases, vel ut non sint; sed quod sit de jure illius, decernere, nobisq; ostendere utrum sint, an non sint illæ Hypostases.

Desinant igitur turbellas excitare Sectarii; neque fidei nostræ partes inverti, mutari corrigi, à Pontifice & Conciliis jactent. Nil correctum, nil inversum, nil mutatum invenient. Quod semel decretum est, ut *de fide* habeatur, omnes, &, semper tenet. Sed quid mirum, si Episcopi, si Apostolorum successores, Apostolorum exempla sequuntur, si de dubiis quærunt, si quid Spiritu duce credendum invenerint, suo gregi proponunt? Cur enim jam non possit quod potuit olim Ecclesia? Quo jure decernere Damasi fuit, utrum tres in Deo Hypostases sint dicendæ, (potuisse vero Hieronymus probat, longa ad illum seriaque Epistola) nisi quo in similibus rebus, id est, dubiis, necdum in Ecclesia definitis, potitur hodie Paulus V. Experire, Sectarie, explora; invenies fidem nostram sibi constare, cui si quid accedit, id neque in receptas jam fidei partes pugnat; neque ab Ecclesia fit de fide; sed esse de fide declaratur, exemplo omnibus seculis repetito.

At dices, in Scholis quantæ lites? quanta argumentorum pugna? Ut Scotistæ à Thomistis, ut hi ab illis dissentiunt? Quot deinde eruditi, quibus firmare suas sententias placeat, exagitare alienas? An hoc autem cum Ecclesiæ pace conveniat, quam unam & unius judicii esse jactamus? Omnino, Sectarie. Quæ in Scholis eo modo Theologi versant, res sunt dubiæ, res adiaphoræ, quibus credendis nulla necessitas, rejiciendis hæresis nulla. Unusquisque in suo sensu abundat. Non ex imperio fidei, sed ingenii arbitrio, quæ in ejusmodi controversias cadunt, rejicimus vel laudamus. Cave ergo, Ecclesiam, (cui inconsutilis tunica est) ob ejusmodi licitas lites tibi ipse effinxeris, divisam, laceram, in lunæ *modum* instabilem; cum è contrario sit sola, quæ non sibi adversetur, & in Sponsi sui modum, *quod semel assumit non dimittat.* Longe aliter hæreses; & ipse Lutherus; qui initio Missæ patronus, mox hostis illius; nunc Purgatorii assertor; mox in illud violentus: cujus denique scripta inter

ſe contraria cum in conventu publico, à Catholico proderentur, patronum invenere nobiliſſimum Lutheranum, qui tanquam riſum Catholicorum captaviſſet, *Forte*, inquit, *plus decennio eſt, ex quo hæc à Luthero ſunt edita.* Quaſi apud hæreticos veritas ad omnia luſtra mutetur. Forſan Eraſmo pluſquam mihi credetis, Sectarii. Audite caſtigantem veſtræ levitatis ineptias Lib. III. de Liber Arbitrio. *Quid hic commemorem*, inquit, *quanta inter Evangeliſtas, ſic enim ipſi ſe vocant, diſſenſio, quam atrox odium, quam amarulenta contentio, imo quanta inconſtantia, cum ipſe Lutherus toties mutarit ſua placita, & ſubinde nova parodoxa ſuppullulent?*

CAP. VIII.

Miris modis, & rationibus, Deum poteſtatem Eccleſiæ extuliſſe. Quod Romana Eccleſia ſit Eccleſia Orthodoxa, conſtare ex fide quam Antiqui Patres ſuis ſcriptis profeſſi ſunt & Sanctorum pietate, qui omni ſeculo in ea floruerunt.

AUdi, Sectarie, & inclina aurem tuam ad concupiſcendum decorem Eccleſiæ. Noli faſtidioſo nutu illius imperium aſpernari. Sancta ipſi poteſtas, ac pene immenſa, à Chriſto commiſſa eſt. Nam quid auguſtius quam ſolvere in terris quæ in cælo ſint ſoluta, & quæ hic vincula injecerit, ne in cœlo quidem ſolvi? Quicunque non habuerit illam matrem, fruſtra ſperat Deum patrem. Importuna ſuperbia eſt, in illam extolli, cui credere jubemur, à qua regi, à qua doceri.

Vide porro quam ſemper ac multum, Chriſtus Dominus illi credi voluerit. Poſtea quam reſurrexit, *Deus dedit eum manifeſtum fieri* (Actor. x.) *non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo*; id eſt, Apoſtolis, & diſcipulis qui tunc Eccleſiam conſtituebant. Si publice Judæis cōvixiſſet, ſi docuiſſet in media templi luce, ſi ut Thomæ dubitanti, ita omnibus ſeipſum præbuiſſet, quis in gentibus, quis in Judæis non crederet? Sed ô vias Domini longe

ge à nostris! Voluit ut Judæi ac gentes non oculis ipsi suis, sed docenti Ecclesiæ fidem haberent. At ut pauculos olim panes, sed in fœcunda & aliquot hominum millibus suffectura alimenta laxatos, Apostolorum manu distribuit. Ita per illos vitæ æternæ verba misit, quibus ad salutem pasceremur, credendo, parendo, exuendo proprii judicii sensus.

Intuere deinde qua ratione, quo stylo, voluerit Evangelia scribi, Apostolorum Actus, Epistolas, (ut Apocalypsim præteream, in qua pene præter nomen retectum nihil habes.) Alta omnia recondita, plena sanctiori caligine: Cur id verò, nisi ut fideles in humilitatem demissi, ab Ecclesiæ authoritate penderent, cui exponenti Scripturas idem Spiritus adest, qui adfuit conscribendis? Omnino præviderat Christus orituros Arianos, Pelagianos, Donatistas & cætera hæreticorum castra, & ab ipsis Scripturis captaturas occasionem errandi: Cur non in Evangelio loquutus expres-

ſius? cur non eo ſermone, qui nec ambiguus eſſet, nec perplexus, nec obſcurus, tot furores anteverit? Neſcivit hæc ſcandala Deus, an occurrere non potuit tantillo remedio? Imo hoc ipſum ad Eccleſiæ decus. Voluit illinc ſuæ ſponſæ majeſtatẽ accreſcere, quæ ſola de ejusmodi controverſiis diſceptaret; Suos autem, electos *fieri parvulos* (ut ad ſubeundum cælum neceſſe,) & proprii ingenii ſenſu deſpecto, exponenti Eccleſiæ adhæreret.

Non vult quidem peccatoris interitum; ſed quo ſenſu cor Pharaonis dicitur induraſſe, iſthoc quoque & plagas hæreticis ponit, qui nolunt contra proprii judicii *phantaſmata* edoceri; ſed ſuæ ſcientiæ fidere, erigique in ſuperbiam, quod eſt primogenitum peccatorum. Nam non primum hoc ſeculo grave fuit hæreticis, quod in noſtra Eccleſia, credere homines juberentur, & ſuis ſenſibus, ſuis judiciis imperare. Auguſtinus lib. I. Retract. Cap. XII. I. *Scripſi librum, de utilitate credendi, ad amicum meum*

quem

quem deceptum à Manichæis, adhuc eo errore noveram detineri, & irridere in Catholicæ fidei disciplina, quod jube-rentur homines credere, non autem quid esset verum, certissima ratione do-cerentur.

Neque neges Ecclesiam nostram illam esse Ecclesiam, cui data hæc san-cta potestas est, cujus Authores à Chri-sto fuere Apostoli, cui omnibus sæcu-lis Orthodoxæ & Catholicæ nomen fuit. Jam in eam rem multa nos supra, non incertis; aut perplexis indiciis; multa & alii sæpe dedere. Sed est præterea quo hic oculis tuis lumen, modo non invitis, spargamus. Cujus enim Ecclesiæ membra fuisse existi-mas Sanctissimos Patres Irenæum, Dionysium, Ambrosium, Hierony-mum, Augustinum, Gregorium Na-zianzenum, Cyrillum Hierosolymita-num, Justinum Martyrem, Joannem Chrysostomum? Plures protulerim; sed testium nubem nolo. Haud dubie Orthodoxos & Catholicos fuisse fa-teberis. Nemo enim illorum in hæ-

reseos suspicionem venit; nemo non litteris & sanctitate notissimus, nemo non iis seculis vixit, quæ ut incorrupta extollitis. Conferamus igitur velut in tabulam, ex scriptis eorum, lineamenta fidei in qua vixerunt; ut tu procul dubio veram Ecclesiam esse scias, in qua unica fides illa servatur.

Irenæus Lib. III. Cap. 3. *Ad hanc enim* Romanam *Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undiq; fideles; in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea, quæ ab Apostolis est traditio*, Dionysius, Cap. 1. Eccl. Hierarch. *Primi illi Sacerdotali munere duces, summa illa, & super substantialia, partim scriptis, partim non scriptis institutionibus suis, nobis tradiderunt*. Ambrosius Oratione in Satyrum: *Percunctatus Episcopum est, si cum Episcopis Catholicis, hoc est, si cum Romana Ecclesia conveniret*. Hieronymus Epist. LVII. Ad Damasum Papam. *Ego nullum primum, nisi Christum, sequens, beatitudini tuæ id est, cathe-*

thedræ Petri communione consocior. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noë nõ fuerit, peribit regnante diluvio. Idem in Epistolã ad Philemonẽ. *Merito Apostoli voce laudatur* Philemon, *quod mandata ejus opere prævertat, & possit dicere. Voluntaria oris mei complaceant tibi Domine; plusque faciens quam præceptum est, vincat eos qui tantummodo imperata fecerunt, & jubentur dicere, servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus, Virginitas quoque majori præmio coronatur, quia præceptũ Domini non habet & ultra imperata se tendit.* August. lib. IX. Cõfess. Cap. 12. *In eis precibus quas tibi fudimus cum offerretur pro ea* matre mea mortua, *sacrificium pretii nostri, jam juxta sepulchrũ posito cadavere,* &c. Et lib. II. De Genesi, contra Manichæos, Cap. XX. *Sed qui forte agrum non coluerit, & spinis eũ opprimi permiserit, habet in hac vita maledictionẽ terræ suæ in omnibus operibus suis, & post hanc*

vitam

vitam habebit vel ignem purgationis, vel pœnam æternam. Gregorius Nazianzenus Orat. XIV. ubi de obitu patris sui Gregorii; *Nunc magis proficit nobis precibus, quam antea doctrina,* Ambrosius Lib. de viduis; *Obsecrandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt: Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam si qua habuerunt peccata, laverunt. Isti enim sunt Dei Martyres, nostri Præsules, speculatores vitæ actuumque nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere.* Cyrillus Hierosolymitanus in IV. Catechef. *Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilææ sola voluntate, & non erit dignus cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit? Quare omni certitudine corpus & sanguinem Christi sumamus; nam sub specie vini datur sanguis,* &c. *Ne ergo consideres tanquã*

nudum

nudum panem, & nudum vinum; corpus enim est & sanguis Christi, secundum ipsius Domini verba. Quamvis sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem judices. Deinde; *Hoc sciens & pro certissimo habens, panem hunc qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat; sed esse corpus Christi; & vinum quod à nobis conspicitur, tametsi ipsi sensui gustus vinum esse videatur, non tamen vinum, sed sanguinem Christi esse.* Justinus Martyr in Apolog. ad Antonium; *Nisi libero arbitrio genus humanũ, & res turpes fugere potest, & pulchras, ac bonas sequi; extra causam, culpamque est eorum quæ quoquo modo aguntur. Sed ipsum libero arbitrio, liberaque voluntate, & recte facere, & peccare docemus.* Joan. Chrysostomus, Homil. LXXXVII. in Joannem, sic Petrum loqui facit tristem quod Jesus tertio quæsiisset, Petre amas me? *Propterea contristatus sum, ne forte me amare arbitratus, non amem, ut ante cum me fortem & constantem*

stantem putarem, imbecillis inventus sum; & Homil. XI. in primam ad Corinth. *Multis de causis incertum est nostrum judicium; una, quod multa opera nostra non lateant.*

Jungamus hæc, si lubet, symbola sanctissimorum Patrum, dispensatorũ domus Dei. Animadverte porro, Sectarie, cujus Ecclesiæ faciem hæc tantorum artificum pictura constituat. *Necesse est omnes fideles convenire ad Romanã Ecclesiam. Non tantummodo scriptis, sed & traditionibus, Christi discipuli nobis quod crederemus reliquere. Ex eo quod quis cum Romana Ecclesia cõvenit, scitur illum cõvenire cum Episcopis Catholicis. Episcopus Romanus est Petri successor neq; ulla salus est, nisi in communione illius quam regit Ecclesia. Multa sunt, eaq; Deo gratissima, supererogationis opera, quæ nempe præceptum Domini nõ habent, & ultra imperata se extendunt. Ecclesia pro mortuis orat. Eucharistia est sacrificiũ, & ab Ecclesia Deo offertur pro mortuis. Sunt duo pœnarũ genera post hanc vitam, ignis purgatorius,*

gatorius, & æterna supplicia. Sancti orant pro nobis in cælo, & ipsi à nobis orandi sunt, ut nos precibus suis juvent. Christus in Eucharistia vere transmutavit vinum in sanguinem suum, ut in nuptiis ad Canam Galilææ mutaverat aquam in vinum. Pro certissimo habent Christiani, panem, qui videtur in Eucharistia, non esse panem, etiamsi gustus panẽ esse sentiat; sed esse corpus Christi; item vinum, etiamsi gustus vinũ esse putet, non esse vinum sed sanguinem Christi. Liberum arbitrium est in nobis ad bene vel secus agendum. Christiani de sua salute incerti sunt.

Ecce tibi, Sectarie, sanctissimorum, vetustissimorumque Doctorum, sine fuco, sine fraude sententias; quos certum est in unius Catholicæ Ecclesiæ communione vixisse, charitatis inter se, & fidei vinculis, nexos. Certum hoc, inquam. Nam si dixeris hos fuisse diversarum Ecclesiarum viros, & unum alteri hereticum visum; in te pugnabunt omnes historiæ; teq; inscitiæ, aut pugnantis in verum audaciæ con-

ſcientia ipſa damnaverit. A quo enim docto, ac probo ullus eorum hæreſeos arceſſitus? aut quæ ſuorum temporum Eccleſia in illos eſt invecta? quis ab eorum communione refugit? Denique quis eorum non alterum laudat? Et his porro ſeculis floruerunt quibus impune non erat, veſtro quoque judicio, vel minimum de fide delibare. Ita Iſ. Caſaubonus in Epiſtola juſſu Sereniſſimi Britanniarum Regis ſcripta ad Illuſtriſſ. Card. Perronium, Obſerv. 1. cum de illo ævo ageret. *Auſus erat aliquis fidem toto Orbe approbatam, quamvis leviter incruſtare? facile erat vel puero* τὸν ἑτεροδοξῶντα *in ſua novitate deprehendere. Fure autem veritatis deprehenſo, omnes Paſtores totius orbis, ſi opus erat, commovebantur: nec ſemel commoti prius quieſcebant, quam de medio malum ſuſtuliſſent, & ſecuritati ovium Chriſti conſuluiſſent.* Ergo ex veſtra quoque ſententia, Fidem nec minimum hi Patres violabant, quorum apertiſſimas in vos ſententias modo protulimus, imo nec novi aliquid affere-

afferebant; ſed receptam jam antea fidem. Quippe nec à ſui ſeculi ullis, *accuſati novitatis:* Neque quicquam ab Eccleſia decretum in illos eſt. Quid plura? etiam ſoletis triumphare ſi ex eorum ſcriptis exculpi quid poſſit, quo putetis veſtros errores adornari.

Cum igitur in Eccleſia Catholica vixerint iſti Patres, cum ab illa ſint edocti, & in illa Doctores extiterint, ſequitur, & nunc illam Eccleſiam eſſe Catholicam quæ jam ſentiat, quod tunc illos ſenſiſſe liquido conſtat. Nemo niſi ex inſanis, hoc neget Nunquam enim veritas, id eſt, nunquam Eccleſiæ doctrina, mutabilis.

Reſtat itaque ut ſancte quæramus, quæ ſit Eccleſia, quæ hodie ſentiat, quod hos olim ſenſiſſe oſtendimus. Nulla omnino præter Romanam Catholicam. Vides enim de illis fidei partibus de quib. nobiſcũ litigatis, eorum calculos qui vos damnent, qui nobis conſentiant, adeo multos, publicos, certos, ut ſit facilius dubitare an omnino ſcripſerint, vixerintque iſti Patres

tres quam de hæresibus vestris quid uno, ac veluti præsago consensu crediderint.

Nec dicatis nævos esse, quos in illis collegimus; & nos illarum sordium, non integritatis, successores. Frigida, & inepta responsio. Eane adeo levia ut sint nævi non hæreses: Si panis quē in Eucharistia videmus, panis est. Si Papa non est illius Ecclesiæ rector, extra quam non est salus; si Electi sunt certi de salute; si Ecclesia non offerebat pro mortuis Eucharistiæ sacramentum, &c. nævos putes, an hæreses, in contrarium sentire ac docere? Cur hæc igitur ipsa jam in nobis damnatis ut hæreses? cur adeo turbulento divortio eorum gratia Rempublicam & Ecclesiam evertistis hoc seculo? Si hos inquam (ut dicitis) nævos, in sanctis & Orthodoxis viris, sine rixa, sine tumultu olim tulit Orthodoxa Ecclesia; unde nova ferocitas, ut qui idem sentiunt, jam sint vobis idololatræ, impii, proditores Scripturarum?

Sed

Sed ô vos pro tribunali ſcilicet, de Eccleſia, de Patribus judicantes! Nævi ſunt? quis probatæ doctrinæ id antehac illis objecit? Quis veterũ Chriſtianorum has in ipſis quas modo laudavimus ſententias reprehendit? Et ne dicas omiſſas, contemptasve, quod de exiguis agerent, ad quæ non ſe demittat in majoribus occupata Eccleſiæ cura, ſunt de graviſſimis rebus, ſunt publicæ, ſunt ut plurimum ab Epiſcopis ad inſtruendos populos ſcriptæ. Num enim non fuere Epiſcopi Irenæus, Ambroſius, Nazianzenus, Cyrillus, Auguſtinus? Nec omiſerim, quod hi plerumque non ex ſuo tantum ſenſu loqui ſe ajunt, ſed ex communi Eccleſiæ ritu. Nec tam enim Auguſtinus hic docet ſacrificiũ pro mortuis offerendum, quam enarrat quid egerit ipſe, dum Chriſtiano more ſacrificium Euchariſtię, pro ipſius matre defuncta, fideles offerrent. Et Cyrillus *de fide* Chriſtiana eſſe docet hanc ſuam, imo noſtram, de Euchariſtiæ ſacramento ſententiam. Juſtinus quoque

queMartyr ajt, *Christianos docere*, liberum arbitrium ad peccandum, aut recte vivendum, in homine esse.

An illi ignorarent, quid de istis suo seculo sentiret Ecclesia? An impudēter atq; impune, de doctrina Ecclesiæ mētitos existimes? Igitur si hi nævi; nō sūt nævi Patrum istorum, sed ipsius Ecclesiæ nævi. Cujus autem Ecclesiæ? sanctæ illius, Apostolicæ, Primitivæ, illorum deniq; seculorum, cujus fidem damnare Lutherus Calvinusque erubuit. Accusamur igitur damnamurque à vobis, quod simus in Ecclesiæ fide, quæ fuit Martyrum ævo, crimen est ea sentire, quæ tunc docebant Christiani; Et vos misera fraude illam quidem Ecclesiam colore simulatis (nam quo aliter apud populum vobis authoritas?) nos autem, quod cum illa sentiamus, ultimæ impietatis viros esse contenditis. An ullis stellionibus in diversum tam facilis color? Vidi in Sectariis multos, literarum quidem amantes, sed quos alia studia, curæque diversæ, ab eruendæ veritatis cura arce-

cuerant, qui ignari, vel ætatum quibus Patres Antiqui vixêre, vel ſententiarũ quas nobis reliquerunt, ubi quid ejusmodi prodebatur, confuſis animis ad rem inſperatam ſtupeſcerent: Sciant illi neminem horum patrum, quorum hic verba protulimus Auguſtino & Chryſoſtomo recentiorem eſſe; quorum tamen & doctrinam & ſeculum; Sectariorum ſæpe præcipui laudare, ac ſequi ſe fingunt.

Ex his Sectarie, liquido ſcias, Eccleſiam noſtrã Eccleſiam eſſe Catholicam. Nam in Eccleſiæ Catholicæ ſinu vixere illi Patres, & de fide Chriſtiana cum ea ſenſere, quæ autem jam ſentiat idem quod illi, nulla eſt in Orbe terrarum præter Romanam Eccleſiam. Eſt ergo procul dubio illa Catholica. Agnoſce nunc ſanctiſſimam ſpeciem ſponſæ Dei, & illi te dede. Precioſa eſt ſervitus in tantæ Matronæ familia eſſe. Scias denique non Miniſtris tuis, aut tibi; ſed illi, ſcientiæ claves datas, quod ſi quid doceat ſenſui tuo adverſum, adeo ut dicere poſſis,

durus hic sermo est, noli cum Capharnaitis averti; sed intellige te humano, & imbecilli ingenio niti, illam porro divino, quæsiturum etiam aliquando à te Deum, quam illi fueris obsequēs, quam ad credendum pronus, cui credere jussus eras; non quam anxie, aut ingeniose, de rebus disputaris, quæ non tibi privato homini, sed Ecclesiæ creditæ erant.

Prolixior jam non ero in probanda tibi Ecclesia à diffusione doctrinæ quæ omnes Orbis partes sua sanctitate pervasit; ab unitate fidei, quam tot locorum divortia non corrumpunt; à nomine Catholicę quod extorquet ab invitis hæreticis, nam si apud Lutheranum Catholicos nomines non eo nomine Calvinistas, sed nos ille designamine Calvinistos intelliget. Sin loquaris Calvinistæ, & de Catholicis agas, nos etiam eo nomine, non Lutheranos censueerit. Hæc inquam, omitto. Illis scribo qui sanari non graventur, nec qui dissentire, aut disputare malint, quam ex disputatione vera colligere. Liquidissi-

diſſimas rationes quas ante poſuimus, libet non amplius, quam uno argumento, tanquam gemma cælare; Noſtram eſſe Eccleſiam, quæ omni tempore homines aluit ſanctitate ad miraculum claros; eruditionis etiam tãtæ, ut ſcias non ineptia eos, ſed maturo, egregioq; judicio, ad ſeveram pietatem divertiſſe. Quid Bernardus? Quid Thomas Aquinas: uterq; ſtirpe clariſſima, & in divitias editus; uterq; ſumo ingenio; in Scripturis uterque verſatus. Divitias abdicant, fiunt Monachi, Sacerdotes (dira vobis jam nomina) in noſtra fide vivunt, pro noſtra fide ſcribunt. Quod ad mores, eximia illis integritas; Scripta, Deum auſpicem ſpirant; ſublimia, pia, cæleſtia. Nec abfuere miracula; niſi vultis omnibus qui tunc vixere authoribus fidem abeſſe. Denique & Thomæ doctrinam ipſi miramini, quem vir nuper in litteris ſummus Jac. Cujacius, primum ab Ariſtotele Philoſophum merito dixit. Et Bernardus, ipſius

Calvini judicio ſanctus ac doctus fuit.

Cœcos illos fuiſſe exiſtimes, ut errores non viderent quos in nobis jam carpitis: cœcos, inquam, tantæ eruditionis, tanti acuminis viros? An timidos, & qui pro Dei cultu, pro ſua ſalute, pro communi fidelium bono, non auderent errores Eccleſiæ judicare, vitam quoque ſi neceſſe, projicere, quam perpetua abdicatione voluptatum in longam veluti mortem ſponte mutaverant?

Ne in his ſolis morer, quid uterq; Anſelmus? quid Hugo? quid ſubtilis ille Scotus? quid innumeri alii, quos omnes nec referre memoriæ noſtræ eſt, nec capere tantilli voluminis? Non pii fuêre? non docti? non ingentis ingenii? Atqui noſtræ Eccleſiæ erant alumni, & omnia quæ in nobis damnatis laudaverunt. Liber exiguus, ſed inſignis eſt, & ſua mole, ſi ſpiritum ſpectes, major, ſeu Gerſonis ſit, ſeu Thomæ de Kempis, ſeu Abbatis à Gerſen: Titulus eſt, *De Imitatione Christi*. Au-

dacter

dacter asseverem, tam conjunctam Deo mentem, tam pudenti pietate perfusam, propemodum in abdita Dei raptam, non potuisse placitos illi cultus & syncerae fidei regulam ignorare. Fuit autem ille ex nostris, ut constat; & si erramus nobiscum erravit. Jam Franciscus de Assisio, jam alter ille de Paula. Vitam specta, mores, miracula; Angelos dixeris carne contectos. Uterque sanctissimae familiae Pater; uterque pene supra hominum vires, hominum opera deseruit, Deo adhaesit. Etiam miracula quae per eos divina vis edidit, tantis authoribus, tot indiciis, testibusq; firmata, non aliter damnavere vestri Ministri, quam infidelis supercilii contumaci audacia. Philippus Cominaeus quanti judicii vir fuerit, imperitus qui nesciat. Atqui laudibus quibus addi nil possit, S. Franciscum de Paula adhuc vivum exornavit. *Denique*, inquit, *neminem unquam vidi, ex cujus magis ore videretur Spiritus sanctus loqui.*

Unicum addam; sanctissimae me-

moriæ Carolum Borromæum. Is enim adhuc spirantium hominum testimoniis clarus, & certissimis miraculis apud probos insignis est. Nemo sat dixerit, quanta viro integritas; quã crebris, verisq; jejuniis, cilicio, cæterisque ad domandam carnem suppliciis, sibi severus; quam assiduis precibus sæpe noctem diei conjunxerit, quam non modo frugali, sed inopi mensa contentus, quam profusi animi in egenos, quãtus pudicitiæ assertor, scandali hostis, commissum sibi gregem quam vigili labore curaverit. Omitto B. Xaverium, è Societate Jesu, Indiarum Apostolum, omitto hujus ævi innumeros, quorum odor coram Deo & hominibus fragrantissimus spirat. *Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?* Hi sunt palmites qui manent in Patre qui ab eo purgati fructum afferunt in patientia, alius tricesimum, alius centesimum. Fatebor Christianam simplicitatem mentis meæ. Amo ego in illorum Ecclesia esse. Ex scriptis eorum, scio ipsos capacissimæ

ſimæ indolis extitiſſe & maximè cultos, ex moribus, integerrimos video; pleroſque eorum teſtatiſſimis miraculis Deo probatos. Apage poſt hæc profanam ſapiendi, diſceptandi, judicandi, ambitionem. Eorum veſtigia mihi placent. Non poſſunt tales viri, & quibus Deus noſter tantopere charus fuit non etiam Deo chari fuiſſe. Non peribit qui eorum fidẽ ſequetur, qui eorum operibus æmulus erit. Et illo quoque nomine mihi inviſa, Sectarie, & deteſtabilis veſtra Eccleſia, quod hos videam non modo in noſtra floruiſſe, ſed & *perfecto odio* incenſos hanc veſtram haud ſecus, ac diaboli domicilium ſcriptis, opera, voce damnaſſe.

Vides ergo non modo, Sectarie, tuam Eccleſiam non eſſe Eccleſiam; ſed & noſtram eſſe illam, quæ à Chriſto inter tot turbines non defecit; in qua Patres antiqui vixerunt, quæ omnibus ſeculis multorum ſanctitate *bene Deo complacuit*, quæ jam ab Apoſtolica ætate accepit illam fidem, ac tenuit

quam in ea nunc demum vos carpitis. Sentis denique si cor tibi, aut animus, vel in ea vivendum, vel extra hanc pereundum.

CAP. IX.

Cur Sectariis in Pontificem odium. Cōvenientissimum fuisse, ut toti Ecclesiæ summus Pastor relinqueretur. Ejusmodi fuisse S. Petrum probatur ex Scripturis. De nominibus, Petrus, & Petra.

ECclesiam autem istam, delicias Christi, cælum Angelico casu orbum novis coloniis implentem, noluit Deus instar destituti navigii carere rectore. Curam Petro demandavit, & per hoc successoribus Petri, quos à Petro Romana Ecclesia habet Episcopos. Sed hæreditarium odium hæreticis inest in illum Christianorum Patrem. Nihil furibus invisius magistratu; maritos mœchi non ferunt; adulteros numos index lapis offendit. Quid mirum, cum hæresis omnis in

Eccle-

Ecclesiam pugnet, si earum nulla possit cum Ecclesiæ capite convenire? Necesse hæreticis, aut fateri justo se judicio de Christianis expunctos, aut in ipsum Judicem erigi qui expunxit. Sciunt, stante illo se stare non posse, se hæreticos iis fore, quibus Pontifex ille erit.

Sed maxime illius seculi hæresis in hanc Apostolicam Sedem invecta est. Putes satanā imperasse, quod in Pharsalica acie Cæsar, *Miles faciem feri:* adeo acerbum intulere Capiti nostro bellum. Nunc itaque per tantas injurias grassantibus est obstandum. Pugnandum in illos, aut verius, pro ipsis est. Demulcenda asperitas, quā in hac fidei nostræ parte sibi finxerunt. Velint modo non inimicitiis suis credere, non obruere odio judicium suum. Rationi se permittant: Scripturisque moderantibus rationi: Patres denique de Scripturarum sensu arbitros esse sinant, qui magnis insignes ingeniis, Deo & Scripturis addicti constituerunt priscis temporibus illam ipsam

Ecclesiam, suo consensu, numero, & doctrina, quam inviolatam fuisse hæretici ipsi non negant.

Fuit igitur divinæ prudentiæ, dare Ecclesiæ Caput in terris; ne semper aut opus Christo esset ad omnem controversiam de cælo loquente, aut pertinacibus locus fieret divertendi ad proprios sensus (proprios sensus dico, quos quique ex Scripturis proprio judicio, propria authoritate eliciunt.) Nam non satis, Spiritum sanctum adesse Ecclesiæ; nisi sit aliquis qui *viva voce* nos doceat, quæ sit illa Ecclesia quam Spiritus sanctus regit, inter tot sectas quæ singulæ sibi unis adesse illum Spiritum gloriantur. Habet quidem in cælis Ecclesia Principem, Dominum, Caput, Christum, qui eam *acquisivit sanguine suo* (Act. xx.) Sed modo sunt dies, quibus nos jejunamus *quia ablatus est sponsus à nobis*. Scripturas, & Traditiones reliquit, quibus utiq; regeremur: Sed in Scripturis, & Traditionib⁹, comminisci homines multa possũt, multa quærere, de multis

multis ambigere. Nec jam ipse eo modo nobiscum est, ut in dubiis ab ejus ore pendentes dicamus, *edissere nobis parabolā istam*. Reliquit ergo Vicarium cujus cor atque fidem in sua manu teneret, *constituit fidelem servum, & prudentem super familiam suam, ut det illis cibum in tempore*. Ita sumus Christiani, ut simus & homines. Non habemus sanctiorem Apostolis Clerum. *Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major* An putas, non omnia insolentia ambitionis in Ecclesia transversim rapienda, nisi (ut ait Hieronymus, Lib. 1. in Jovin.) unus electus esset, *ut capite constituto schismatis tollatur occasio?* Ubi ordo, devenitur ad aliquem primum, ubi non ordo, ibi confusio. Disceptent ex Episcopis aliqui, ex Metropolitanis, ex Patriarchis; quæ in Ecclesia turbæ, nisi alicujus potestate & judicio componantur.

At inquies, Concilii generalis judicio stabunt. Quasi ad omnia momenta ut lites accendi, ita Concilia cogi pos-

ſint, & ad jurgantium libidinem toto OrbeChriſtiano Præſules de ſuis ſedibus exciendi; Cum etiam nec de fide utique ſemper Metropolitani, aut Patriarchæ certent, ſed de levioribus cauſis, quæ ad odium quidem inter illos idoneæ, tamen advocando Concilio leves ſint, aut indignæ. Sed num præterea credis, aut Concilium perpetuo poſſe conſiſtere, aut nunquam niſi Concilii tempore orituras de fide, vel moribus turbas? Quem porro in dubiis illis, quæ extra Concilii tempus erunt, Epiſcopi conſulant? in cujus ſententiam Eccleſiæ membra conſentiant? Sibi ipſis credant Epiſcopi? ex ſuo ſenſu Scripturas exponant? Atqui vel fatendum eſt Epiſcopos ejuſmodi non poſſe errare, vel in ejuſmodi controverſiis poſſe etiam errare Chriſtianos, qui ipſis adhæſerint. Quod Epiſcopi non poſſint errare, experientiæ veritate refellitur. Hæreſiarchæ aliquot, plurimique hæretici, fuere Epiſcopi. Euzoium Antiochenum memorem, Lucium Alexandrinum, Auxentium Mediolanenſem? quid Neſtori-

ſtorium? quid Conciliabula aliquot ex hæreticis Epiſcopis tota? Reſtat, ut cum Epiſcopis, id eſt, Paſtoribus, errare poſſint greges, ſi extra Concilii tempus aliquid dubium in fidei rebus inciderit, & diviſa à ſeipſa Eccleſia ex variorum Epiſcoporum ſenſu, varia quoq; huc illuc pronunciet. *Omne regnũ in ſe diviſũ deſolabitur.* Cum tanto fũndamentorum vitio non ſtaret Eccleſia. Et ne in hæc mala incideremus, electus eſt Paſtor à Domino, ad quem aſcenderemus, quandocunque difficile, & ambiguum apud nos judicium eſſet.

Accedit nec Conciliorum quoque decreta, niſi illo vindice, ſatis in tuto eſſe. Quidni enim ut Scripturarum ſenſui, ita & Conciliorum poſſit imponi? Sciebat Hieronymus non communicandum hæreticis; ſciebat nullo modo violandam Nicæni Concilii fidem. Sed quanquam immenſæ doctrinæ vir metuebat in diſcernendis hæreticis & doctrina Nicæna, exerrare, quia multi ſe fingebant Con-

cilii sensui adhærere; nec aperte, sed per circuitum peccabant. Quid ille inter hos fluctus? Sciscitatur Pontificis sententiam, *qui tunc præerat loco quem elegit Dominus*, scribit ad Damasum Papam, orat ut significet nominatim, quibus Episcopis in Oriente cõmunicandum sit, à quibus fugiendum. Ita ille, ita cæteri Patres se demum in Ecclesia Christi esse putarunt, si essent in Ecclesia quam Petri successores gubernarent.

Longum esset enumerare incomoda Christianã rem pressura, nisi à Pontifice, tanquam spiritu, tantum corpus regeretur. Continuo miraculo opus sit, ut charitatis & fidei nexu jungamur, ni in Præsulem omnes respiciant, qui unus unius gregis Pastor, totum gregem contineat. Et hoc vinculo destitutæ hæreses, ut per quãdã ambitiosæ libertatis speciem creverunt, ita mox in multiplices sensus effusæ, & jam se non ferentes, ceciderunt, & candent. Sic Eunomius Arianus secessit ab Ario, & Eunomianos insti-

inſtituit, & hinc utrique ſectæ (ut ait Sozomenus) pernicies. Fac miniſtros hæreticorũ hoc ſeculo in diverſis provinciis, ut ſæpe fit, diſſidere, quis ſchiſma componet? cujus authoritati cedent? Imo, cur non hodie inter ſe conſentiunt? cur tot in illis certamina? Finge Lutheranorum, Calviniſtarum, Anabaptiſtarumque, aliorum convenire Concilium. Quis ſperet inde concordiam? quis Spiritus ſancti pacem? Fungus ſit & in hujus ipſius ſeculi rebus expers, in quo toties inter illos fruſtra tẽtata pax, ſcriptis, ſequeſtris, colloquiis, Scripturas tamen laudant, loquuntur Spiritum ſanctum, ſed quia in commune nemini credunt, cujus ſit convocare Concilium, illique præſidere, ut defectæ vinculis rates, ſe temere allidunt; in diverſa diſſipantur. Inde fervent indies nova ſectarum examina, detrahũtq; illæ parentibus mox per ſuam progeniẽ perituræ, Lutherani molles, ac rigidi, Calviniſtæ Proteſtantes, Calviniſtæ Puritani, Bruniſtæ, Zuingliani, Trinitarii,

tarii, Zuincfeldiani, *trecentis versibus tot impuritates traloqui nemo potest*. Ut solutæ igitur fasces latiori quidẽ igne, sed mox defecturo luxuriant; colligatæ diutius & validius inardescunt. Ita hæreseon licentia post populatas subito incendio terras vix unum aut alterum seculum ferre potest. Ecclesia intra castra, & sub duce, castigata, ita lucet, ne tamen consumatur; ita sacro fermento tumescit, ne rumpatur.

Utilitatis itaque præcipuæ fuit, ut constitueretur Ecclesiæ visibilis Rector. Quibus autem argumentis probamus constitutum? Prima nobis auctoritas ex Scripturis, quę in recensendis Apostolis non tantum primo loco Petrum ponunt, sed signate *primum* vocant. Matth. x. *Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Primus Simon qui dicitur Petrus*. Cur primus? an à vocatione? Ne hoc putes. Andræas eo modo primus fuit. Nam & prior Christum sequutus est (Joan. I.) & Petro deinde nunciavit, *invenimus Messiam & adduxit eum ad Jesum*.

sum. Cur igitur *primus?* nisi quia altiorem cæteris potentiam nactus? *primus*, inquam, dignitate, potestate. Et is Apostolorum ordo non ab hominibus constitutus, non ab Evangelista, sed à Christo. Ita in hunc Matthæi locum Hieronymus: *Ordinem Apostolorum, & meritum uniuscujusque, illius fuit distribuere, qui cordis arcana rimatur.* Idem lib. I. adversus Jovin. *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Ergo illa electio, ille Primatus, non honoris tantum erat, ut primus sederet, primus nominaretur; sed etiam potestatis ut schisma tolleretur. Neque enim schisma sublatum sit, si sciant quo ordine debeant sedere Episcopi, sed si sciant, ex cujus debeant authoritate pendere. Et hoc utinam satis expendat Novatorum curiosa temeritas.

Sequitur apud Matthæum locus, omni exceptione major (Cap. XVI.) *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam*

meam,

meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcunq; ligaveris super terrã erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solveris super terram erit solutum & in cœlis. En fundatam super Petrum Ecclesiam, & tu ausis, Sectarie, ab eo fundamẽto recedere? At, inquies, *fundamentũ aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* 1. Corinth. 3 Immo & Apostolum audi, de alio fundamento loquentem, Ephes. II. *Estis cives Sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum.* Vides diversa ratione diversa Ecclesiæ fundamenta constitui. Fundamentum ergo est Christus non ab alio positum, sed à se ipso, verum summum, & sine quo non modo non est Ecclesia, sed esse non potuit. Sed ipse qui ita est fundamentum, ut sit etiam Architectus, fundamenta tantæ Aedis veluti secundaria stabilivit. Prophetas, Apostolos, & nominatim Petrum, cui si nihil amplius quam cæte-

ris

ris concessisset Apostolis, quam frustra hæc nominis mutatio, Simonis in Petrum? quam frustra hic promissæ speciatim illi claves, & potestas vinculorum? Dic quod censes, Sectarie, sed confessione ingenua, cur hæc ad Petrum, nisi quod ipse excellentiori ratione quam cæteri in fundamentum statuendus Ecclesiæ, cæterorum (ut antea diximus) princeps; & *Petra* appellatus, ut scires degeneraturos nonnunquam Episcopos, qui cæteris Apostolis successissent, illisq; commissas Ecclesias. At nec Petri successores, cum sint *Petra*, nec Ecclesiam *fundatam* supra illos, hæreseon aut perfidiæ vento casuram.

Sed, inquies, Petrus & Petra, generibus differunt, neque latine Petrus significat Petram; cur igitur Petrum & Petram, pro eodem acceperis? Linguæ Hebraicæ atq; Syriacæ idioma sibi difficultatem hanc imputat, apud quas Cephas, quo nomine Christus Petrum appellat, Petram quoque significat. Non sunt scilicet duæ voces,

qua-

quarum altera hominis nomini conveniat, altera ſaxo, ſeu Petræ. Sed veluti in Latinis, *Lapis* maſculini eſt generis, ita Cephas ejuſmodi generis apud Syros eſt, ut cum proprie Petram ſignificet, tamen & poſſit, appellationi alicujus hominis convenire. Diſce rem ex linguarum ſcientiſſimo Hieronymo, in Epiſtolam ad Galat. Cap. II. *In Evangelio, & in altis Pauli epiſtolis, & in hac quoq; ipſa, modo Cephas, modo Petrus ſcribitur. Non quod aliud ſignificet Petrus, aliud Cephas, ſed quod quam nos Latine & Græce Petram vocemus, hanc Hebræi & Syri propter linguæ inter ſe viciniam Cephan nuncupent.*

Eant nunc novitii Sectariorum Grammatici, eant inanes Magiſtelli: & ſe melius ex Syriaca lingua Chriſti verba capere jactent, quam ille Hieronymus, quo cum nemo Patrum æqualium, aut qui inde vixerunt, de Syri Hebraicive ſermonis peritia certavit. In contextu autem Græco ideo terminatio variatur, quod Πέτρος, &

πέτρα

πέτρα, ejusdem significationis in grecis sit: πέτρ☉ igitur, virilis generis nomen datur Apostolo, & Ecclesia super πέτραν dicitur ædificanda, ut Amphibologia declinetur, nec simpliciter super hominem illum, qui πέτρ☉ dicebatur, sed super illum tanquam πέτραν sive ea ratione qua erat constitutus à Domino Petra & fundamentum Ecclesiæ, sciretur statuenda Ecclesia. Et sequutus Græca verba, Latinus interpres, reddidit, *Tu es Petrus; & super hanc Petram, &c.* Satis præterea scias; ex articulo, *hanc*, jam de eo Cepha, seu saxo, seu homine, loquutum Dominum esse, *Super hanc Petram ædificabo, &c.* nec de ullo loquutum illic invenias, nisi de Petro, *Tu es Petrus & super hanc Petram, &c.*

At, inquies, Petrus vir erat, cur illi tributus non virilis articulus *hanc petram?* Expedita res. Fuere Romani qui Faculæ dicerentur, quis autem reprehenderit ita loquentem? O optime Facula, tu es Facula, & illa Facula toti reipublicæ allucet. Cuidam cognomen Bestia fuit; nec reprehendas dicentem

centem tu es Beſtia, & te Beſtiam præbuiſti. Fuere Furii dicti. Num ab uſu loquendi ſit, tu es Furius, & per tuas Furias oppugnatur reſpublica? Denique ſive aliquod nomen & homini, & alteri rei quæ virilis generis non ſit, omnino aptatum eſt, ut quę modo poſuimus, Facula, Beſtia, & Hebraice Cephas, ſine deflexione aliqua utrique conveniet, ut Furia, Furius, Cicera, Cicero, Petrus, Petra, &c. nihil mirum, ſi cum innui placet, hominem aliquid de virtute, efficacia, aut natura habere rei illius, cum qua nomine ipſo vel in totum, vel ex parte convenit; ſæpe genus, & articulus ille ponatur, non qui homini, ſed qui rei conſentit, cui homo confertur, tanquam oſtendi placeat, jam hominem in illius rei naturam quodammodo tranſiiſſe. Et hoc vulgarius in uſu loquendi, quam ut anxie doceri debeat, poſſitve à perito, & qui frontem habeat, reprehendi.

CAP.

CAP. X.

Sententia Patrum, de Petra ſupra quam eſt ædificata Eccleſia; & omnino de poteſtate Summi Pontificis.

NOn ſum ego, Sectarii; ſed Patres antiqui, qui per hanc Petram, Petrum ipſum intelligunt; quorum varia loca, in commodum, ſi uti velis tuum, eximiorum aliquot hominum diligentia collegit. Plures enim ſunt, in quibus nec ſeculum carpas, nec aut ſcientiam, aut pietatem deſideres. Ex omnibus, ne actum agamus, tres non amplius Græcos, totidem Latinos ſatis erit exſcribere. Nam qui illos contempſerit, nec pluribus credet. Gregorius Nazianzenus in Orat. de moderat. ſerm. in diſput. *Petrus petra vocatur atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſuæ credita habet.* Athanaſius in Epiſt. ad Felicem. *Tu es Petrus, & ſuper fundamentum tuum Eccleſiæ columnæ, id eſt Epiſcopi; ſunt confirmatæ.* Chryſoſtomus Homil. LV. in Matth. *Dominus ait, Tu es Petrus, & ego ſuper te ædificabo*

ficabo Ecclesiam meam. Cyprianus Epist. ad Jubanum. *Ecclesia, quæ una est; super unum, qui claves ejus accepit, voce Domini fundata est.* Hieronymus ad Damasum Epist. LVII. *Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri communione consocior: super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est.* Augustinus, in Psalmo contra partem Donati. *Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri sede: ipsa est Petra quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* At hic denique audaciam sumitis, nec in nostris Augustinum vultis haberi: Illum enim abdicata nostra sententia in vestram ivisse, *per petram* intellexisse Christum: Et qui Patrum in vos consensum negligitis, ubi ex ipsis aliquid ad vestros errores videtur averti: toti in acclamando estis. Audiendus igitur Augustinus eo loco quem nobis objicitis. Is est lib. I. Retract. Cap. XXI. *In hoc libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod*

in illo tanquam in Petra fundata ſit Eccleſia: qui ſenſus etiã cantatur ore multorum in verſibus Beatiſſimi Ambroſii, ubi de gallo gallinaceo ait, hoc ipſa Petra Eccleſiæ canente, culpam diluit. Sed ſcio me poſtea ſæpiſſime ſic expoſuiſſe, quod à Domino dictum eſt. Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, ut ſuper hunc intelligeretur, quem confeſſus eſt Petrus, dicens, Tu es Chriſtus filius Dei vivi: ac ſi Petrus ab hac Petra appellatus perſonam Eccleſiæ figuraret, quæ ſuper hanc Petram ædificatur, & accepit claves regni cœlorum. Non enim dictum eſt illi: Tu es Petra, ſed, tu es Petrus. Petra autem erat Chriſtus, quem confeſſus Simon, ſicut eum tota Eccleſia cõfitetur, dictus eſt Petrus. Harum autem duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior eligat Lector.

Hæc vos ab Auguſtino, Sectarii; ſed malo omine hæreſeos veſtræ. Iſthinc enim evidentiſſima ratione conficitur, Auguſtinum de Petri poteſtate ſenſiſſe eadem quæ nos modo. Primum enim ſententiam noſtram firmat au-

ctoritate S. Ambrosii, quem ubiq; suspicit ut summe Orthodoxũ, à quo ipse baptismatis donum, & quid in fide rectum esset, acceperat. Ita deinde exscribit quid sentiat, ut videas illi neutram displicere sententiam, id est, neque illam quam cum Ambrosio ante laudaverat, neque illam quam recens exponit. Desinit deinde in hæc verba: *Harum autem duarum sententiarum quæ sit probabilior eligat Lector.* Dic tu porro, Sectarie, quæ sit illa sententia quam in arbitrio Lectoris constituit. Eane est, utrum Petrus, & ipsius successores, sint ita Ecclesiæ Principes, Capita, Christi Vicarii, ut Sedes eorum (velut antea dixerat) possit dici illa *Petra quam non vincunt superbæ inferorum portæ?* An verò, utrum potestas illorum, his verbis significetur, & de illis dicatur ad literam, *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam?* Nam alterutrum necesse est, quod Augustinus judicio Lectoris permiserit, tanquam rem quæ salva fide Catholica, aut negari possit, aut asseri.

asseri. Si primum; nempe utrum & Petrus & ipsius Successores sint ejusmodi in Ecclesia potestatis, ut eorum Sedes dici possit hæc Petra super quam Ecclesia fundamentum accepit; facis omnino Augustinum hæreticum, imo absurdum, qui tanti ponderis dogma, & omnino Ecclesiasticæ dispensationis compendium, tanquam exigui momenti rem, author sit negari, asserive posse impune, ex legentis libidine. Quis hoc Augustino affinxerit, prudẽtiæ tantæ viro? Num hoc ullus ex nostris dixerit, Sectarie, num ullus ex vestris? An nos credimus, an vos creditis, ut rem aut ἀδιάφορον aut incertam, posse sine discrimine fidei, aut dici, aut negari, Papam esse fundamentum Ecclesiæ? Sin secundum; id est, si putas reliquisse Augustinũ in legentis arbitrio, utrum hæ prærogativę Pontificis rite ex illa sententia deducantur, *super hãc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; necessario consequetur, credidisse haud dubie Augustinũ, has Petro prærogativas bono jure competere; & sic illum in Ecclesia te-

nere Principatum, ut sine errore credi possit Petra illa super quam Ecclesia est fundata. Nisi enim ita sensisset de authoritate Pontificis, nisi ex scripturis aliis, & Ecclesiæ fide, scivisset hoc astrui, jamque revera in Ecclesiæ usu hoc regimen esse, nunquam ex loco quem dubiæ interpretationis existimat, fas diceret tantam in Ecclesiæ Catholicæ disciplina, ac fide, novitatem, tantam unius in omnes potestatem, invehere.

Liberam itaq; ait esse Lectoris sententiam, non de Petri potestate, aut Sacerdotum qui ei successerunt, sed de interpretatione loci istius. Ac ut scias quã sit alibi multus pro potestate Romani Pontificis, audi ipsum in Epist. CLXII. *In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus.* Et Epist. XCII. ad Innocentium Papam: *Quia te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere in Sede Apostolica collocavit, talemq; nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venera-*

ratio-

rationem, quæ pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose, vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Christi, pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere digneris. O quam ista à vocibus vestris diversa, Sectarii! Quid parcitis? quid vestris coloribus reluctantem aspergitis? Aliam rationem inite. Audiat à vobis anathema Papista Augustinus. Supercilio illo grandi, quo de Ecclesia sententiam fertis, à vobis damnari is poterit; ulla arte, vel fraude conciliari non poterit.

Promissum hic igitur Petro, super illum ædificandam Ecclesiam, promissæ cœli claves, promissa solvendi, ligandique potestas est. Promissa hæc, inquam, sed post resurrectionem Domini denique data. Unde non mirum, si adhuc imbecillis, si ignorantiæ obnoxius, si interdum à Christo reprehensus, imo, ut apud Matthæum est, pene statim à tantæ pollicitationis honore, hæc verba audiverit, *Vade retro me Satana.* Ascribam in hanc rem

Hieronymi verba, ut & sensum tanti Patris, de Petra, de Petri erroribus, de Pontificis potestate intelligas. Ita igitur in XVI. Cap. Matth. *Prudens Lector*, inquit, *inquirat, quomodo post tantam beatitudinem, beatus es Simon Bariona. Et: Tu es Petrus, & super hanc Petrā ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eā. Et; Tibi dabo claves regni cœlorum, & quod ligaveris vel solveris super terrā, erit ligatū vel solutum in cœlo: nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Aut quæ sit tam repentina conversio, ut post tāta præmia Satanas appelletur. Sed si consideret qui hoc quærit, Petro illam benedictionem, & beatitudinē, ac potestatem, ac ædificationē super eum Ecclesiæ, in futuro promissam nō in præsenti datam intelliget. Aedificabo*, inquit, *super te Ecclesiā meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & dabo tibi claves regni cœlorū: omnia de futuro. Quæ si statim dedisset ei, nunquā in eo pravæ confessionis error invenisset locum.*

Pro-

Promiſſa hic igitur Petro poteſtas, & conceſſa, Joan. ult. trina illa juſſione, jam à mortuis excitati Domini noſtri, *Paſce agnos meos, paſce oviculas meas, paſce oves meas.* Unde Chryſoſtomus in eum locũ, dicit; Dominum, *Petro demandaſſe Orbis terrarum curam.* Et Ambroſius in Cap. Luc xxiv. dicit, quod tertia interrogatione Chriſti, *Petre amas me; jam non agnos ut primo, quodam lacte paſcendos, nec oviculas, ut ſecundo, ſed oves paſcere jubetur, perfectiores ut perfectior gubernaret.* Idem tamen Ambroſius claves cæli Petro vult datas, etiam ante Chriſti paſſionem. *Deniq; idem Petrus* (inquit in idem Cap.) *ſine metu advenit ad Chriſti ſepulchrum, & conſtanter qui poſterior venerat primus ingreditur, quaſi qui claves regni ut aliis aperiret acceperat.* Ut ſcias priſcos Patres, quod ad poteſtatem Petri, interdum de tempore, nunquam de re dubitaſſe.

Non patitur libelli anguſtia omnia Scripturæ loca ſcrutari, quibus hæc Pontificum poteſtas aſſeritur. Satis

hæc inſigniora notaſſe, nec expoſuiſſe ex meo, aut recentiorum hominum ſenſu, ſed ex penetralibus vetuſtatis. Poſſim paginas late implere plurimorum Patrum verbis, quæ etiam nolentibus vobis oſtendunt, quo loco Chriſtiani Romanos Pontifices à Chriſto in hanc ætatem habuerint.

Sed & hoc ante me ſummi viri fecerunt & vereor ne ægrotantibus animis optimi cibi faſtidium creem. Neque ergo hic omnia, ſed nec nulla proferenda; Ne videar oblitus Apoſtoli, qui jubet opportune, importune, moneri, increpari, peccatores.

Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, ſecundo poſt Chriſtum ſeculo vixit. Non ſuſpectus, opinor vobis erit. Illum ergo audite non judicantium ſupercilio (nam qui eſtis vos ?) ſed humilitate diſcentium. Is lib. 3. Cap. 3. Romanam Eccleſiam vocat, *maximã, & antiquiſſimam & omnibus cognitam à glorioſiſſimis Apoſtolis Petro & Paulo fundatam Eccleſiam*: Addit. *Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem prin-*

principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos omnes qui sunt undiq; fideles, in qua semper ab his qui sunt undiq; conservata est ea quæ ab Apostolis est traditio. Audi verò, Sectarie; & vel hæresi tuæ, vel Irenæi seculo, id est, ab Apostolis primo, abroga fidem. *Necesse est*, inquit, *convenire omnem Ecclesiam ad Romanam.* Cur necesse? *Propter potentiorem principalitatem.* Dic verò, quæ principalitas illa? An quod Roma tunc caput Imperii? Ita enim detorquetis aliquot Conciliorum verba; vultisque, ideo primam Ecclesiam Romæ fuisse, quia prima Urbs, Roma. Atqui hoc neutiquam stabit cum Irenæi sententia. Nam Romanæ Ecclesiæ *principalitas* illa (ut vocat) vel erat ab homine, vel à Deo. Si ab homine, vel erat à jure civili; seu constitutionibus Imperatorum, vel à jure Canonico, decretisque universalis Ecclesiæ. Non fuisse à jure civili liquido constat; non inquam, ex præcepto Imperatorum eo tempore factum, ut Romana Ecclesia tene-

ret Principem in Chriſtianis locum. Neque tunc enim de ordinanda Eccleſia, ſed de evertenda certabant; tempus erat ſuppliciis Martyrum ſęvum; Chriſtianis coire in cœtum pro crimine erat; neque actum ut Romam frequentes convenirent, ſed ut de Imperii finibus, de vita dejicerentur. Non igitur ea ætate *neceſſe* Chriſtianis neceſſitate civili, id eſt, ex legibus Imperatorum, convenire ad Romanam Eccleſiam. Num verò *principalitatem* tunc nacta Romana Eccleſia, ex Eccleſiaſtica aliqua lege? Proferte hanc legem, proferte decretum: Magnum enim ac ſolemne illud eſſe oportuit, quod omnes Chriſtianos teneret, & *neceſſitatem* cæteris Eccleſiis faceret coeundi ad Romanam, ut Principem ac Magiſtram. *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.* Atqui ab Apoſtolis ad illam ætatem, nondum Eccleſia in Concilium generale coiverat, ubi hæc ſanctio ferri poſſet; neque extat ejuſmodi ſanctionis veſtigium. Quid ergo cenſendum? Si non huma-

humano jure, id eſt, nec Eccleſiaſtico, nec Imperiali, hæc *principalitas* Romanæ Eccleſiæ; an poterit non eſſe divino?

Memoremne deinde, delatas ad Romanum Pontificem lites, tanquam legitimum Judicem, ab Orientis, Occidentisque Epiſcopis? quoties ipſe de Epiſcopis, de Patriarchis judicarit? *Urſacius & Valens*, (inquit Epiphanius Hæreſ. LXVIII.) *pœnitentiam agentes, una cum libellis profecti ſunt ad B. Julium Romanæ Urbis Epiſcopum, pro ratione reddēda de ſuo errore ac delicto.* Atqui erant ipſi Epiſcopi, erant & magno terrarum divortio ab Urbe diſcreti. Cur ad Julium ergo, & quidem *pro ratione reddenda de ſuo errore*, niſi quia Julius Epiſcoporum Epiſcopus? Nec dixeris corrupta tunc tempora. Sedit enim ille Julius Papa, Anno Chriſti CCC XXXV.

Etiam interrogemꝰ Chryſoſtomū. Nam cui in ea re fidem habeas, ſi non habes Chryſoſtomo? Ejus ſcripta

laudatis, excuditis. Erat in Oriente, ne dicas Occidentis solam curam Romano Pontifici datam. Erat Constantinopolitanus Patriarcha; quæ urbs Principis sedes facta etiam Præsuli primum honorem detulisset, si illa dignitas humanas vicissitudines sequeretur. Nihilominus cum in eum plures ab Oriente Episcopi convenissent, coactoque Concilio jussissent abire de sede, levat oculos ad cælum, & Romam, *unde veniat auxiliũ ei.* Scribit ad Innocentium Papam, orat ut irrita esse decernat, quæ in eum acta erant. At quam ridicule, nisi in Ecclesia invaluisset, ut summus omnium Ecclesiarum Judex crederetur Romanus Episcopus: & ex ejus sententia componerentur Orientis Occidentisque negotia? Verba sunt Chrysostomi, in Epist. 1. ad Innocen. Pap. *Obsecro ut scribas, quod hæc tam inique facta non habeant robur; illi autem qui inique egerunt pœnæ Ecclesiasticarum legum subjaceant.* Qui illi autem *qui inique* egerunt? Theophilus Alexandrinus

drinus Episcopus, multique à Thracia, Asia & reliquo Oriente Episcopi. Hos omnes sanctus Pater Chrysostomus Ecclesiasticis pœnis per Romanum Episcopum posse plecti significat, neque anxie illud docet, sed ut rem certam affert, ut assuetum communis juris remedium implorat. Neque te moveat tanta authoritas? En doctissimum Patrem, in re gravissima, in Orientis negocio, potestatem Romani Pontificis invocantem, illique jus in Episcopos tribuentem, ut quæcunque statuerint ipse vel rata, vel irrita esse decernat.

Nec singuli modo Patres; sed & simul Orientis Episcopi (nam de Occidente nil dico, cujus causas ad Romanum judicium perpetuo usu delatas, nec præcipui Sectarii negant) hanc in Papa potestatem agnoscunt. Unde & cum Damaso Papa agunt, ut anathema Apollinari Antiocheno, & Timotheo dicat. Extat Damasi ad eos responsio apud Theodoretum; Lib. v. Eccl. Hist. Cap. x. In qua, præter cæ-

tera, ingens authoritatis signum, quod *filios* eos vocet. *Quod vestra Charitas,* inquit, *debitam Sedi Apostolicæ reverentiam tribuit, filii honoratissimi, vobis quoque maximo honori est, &c. Sciatis velim, fratres, Nos Timotheum illum profanum Apollinaris hæretici discipulum, cum impio suo dogmate, jam pridem abdicasse: & ob eã causam credimus reliquias ejus nihil in posterum momenti habituras, &c. Jam enim semel formulam edidimus, ut qui se Christianum profiteatur illud teneat, quod ab Apostolis traditũ est, &c. Itaque quid est cur abdicationẽ Timothei à me rursus requiratis, qui etiam hic judicio Sedis Apostolicæ Petro quoque Episcopo Alexandriæ præsente abdicatus est, &c. Deus vos, filii honoratissimi, servet incolumes.* Quæ non hic summæ potestatis vestigia? Num aliter hodie Paulus, quam ante tot secula Damasus scribat?

Finiam; sed in bono omine, & maximi Concilii voce. Ephesinum Concilium primum, dico, Oecumenicum

illud,

illud, & ex quatuor iis unum, quibus repugnare antiqua lex Angliæ (necdum, ſaltem nomine, abrogata) capitale eſſe juſſit. Igitur in ſententia in Neſtorium hæreticum, Patriarcham Conſtantinopolitanum, ita Patres Epheſini. *Edocti itaq́, partim ex literis, commentariisq́, illius* Neſtorii *hic publice lectis, partim rurſum ex concionibus, quas in hac Epheſiorum Metropoli habuit, partim deniq́ ex teſtibus fide dignis illum impie docere ac ſapere; Per ſacros Canones, Sanctiſſimiq́ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi Cæleſtini Patris noſtri literas lacrymis ſuffuſi, & pene inviti, ad lugubrem hanc ſententiam urgemur, &c.* Quid liquidius? quid certius? ſacri Canones, & Romani Epiſcopi literæ, tanquam res unius authoritatis, conjunguntur. Romanum Epiſcopum ſibi Patrem eſſe dicunt omnes Epiſcopi in Oecumenico Concilio, in celeberrimo Concilii actu. Oecumenicum Concilium, inquam, Orthodoxum Concilium, in Oriente conſtitutum, pro Romano Pontifice pugnat,
ejus

ejus literas veneratur, illis obtemperat. Et vos obdurata fronte, Sectarii, mori in peccato vestro mavultis, quam peccatum vestrum mori!

Præter hæc autem intactæ vetustatis monimenta, non parum cordato homini erit, illam ipsam Ecclesiam, quam unam & Catholicam esse, paulo ante probavimus, quæ Francis, Hispanisque, Germanis, & Anglis, baptisma, fidemque largita est, quæ ad hos nostros dies illustris sanctitate atque scientia summorum hominum fuit, Romanum Pontificem semper in Patrem, in Pastorem, in Caput coluisse. Illi Bernardo, illi Thomæ, cæteris illis, de quorum sanctitate, ingenioq; jam egimus, eadem reverentia in Apostolicam Sedem fuit, quæ hac ætate nobis. Eorum vestigia prosequimur, ut ad eundem exitum nos fides, charitas, humilitas; sed maxime gratia Domini, qui superbis & curiosis resistit, clementi manu ducat.

CAPUT XI.

Hæreticos frustra jactare, majorem apud se quam in Ecclesia Catholica honorem Scripturis haberi. Asseritur Sanctorum Librorum authoritas, quos ipsi à Canone rejiciunt.

EX his quidem lis statui possit, quā movere Sectarii. Nam si Catholica Ecclesia Christi sponsa est, & vera Ecclesia, si Papa Christianorum Pastor; frustra est ea expendere quæ rebelles in eam Ecclesiam, in Pastorem illum jactant. Hæreticos dixeris, quotquot extra illam sunt, fugitivos & errores, qui ab eo Pastore declinant. Videre tamen juvat, quam in omnibus peccent, Ecclesiam lacerant, Pontifici maledicunt. Audi etiam quanta fide Scripturas attigerint.

Libri divini sunt à spiritu sancto concepti, illoque suggerente selectorum aliquot hominum manu descripti. Hos Canonicos appellamus, sive quod ita instituendus Christianus, ne

illo-

illorum Canoni, id est, præceptis ac regulis aversetur: Sive quod eo Canone, seu regula, ac catalogo sint recepti, quo illos annumeravit, ac conclusit Ecclesia, cujus est judicare quid sacrum, quid profanum. Scripturas illas omnes, nemo ex Catholicis negat, authore Spiritu sancto traditas esse, ut illis repugnare non possit, qui statim Deum hostem non habeat. Sanctiones quippe sunt latæ à Deo & quem authorem vindicem quoque habent. Ut lectissimi tamen flores, vespis aut serpentibus venenorum materia sunt, ita ex Dei verbo semper invenerunt Sectarii, quo se & alios mactarent. Omitto quæ olim hæretici inde in Ecclesiæ ruinam quæsivere. Satis cum nostra ætate depugnare, quæ & seipsam hoc ense confodit, hæreticorum superbia eam speciem pietatis nunc quærente, ut videatur Scripturas propugnare.

Ajunt itaque cætera frustra esse. Vitæ præscriptum, normamque salutis, in illis haberi. Solas esse quibus hære-

re, quas audire debeamus. Tum in nos contumeliosissime debacchãtur. Deo sc. hoc ipso detraxisse, quod Scripturis Traditiones addidimus : ritus à nobis invectos, humanos, inutiles; quibus occupati negligamus aut etiam corrumpamus, quæ sunt cælestis disciplinæ. Quid illis vocibus præclarius, aut ad suggerendas vulgi animis flammas instructius? Patrocinari Scripturis, & per hoc Deo; eruere de Ecclesiæ campo mores, præcepta, solemnia, quæ humana curiositas insævit. Nihil pulchrius. Sed jam vide, Sectarie, quanto scelere & nobis imponatis, & illis quos per hæc maledicta ab Ecclesiæ sinu avertitis.

Non pietatis, non Scripturæ, non Numinis, sed vestræ superbiæ causam egistis: Sciant enim illi quos fallitis, sciant omnes qui Christi nomen colunt, nullibi loco majori quam apud Catholicos esse Scripturas : credere eos, quæ in Scripturis sunt, à Deo omnia esse ; summo flagitio devinci, qui his addi, aut detrahi velit. Deni-

que

que tanquam Spiritus ſanctus loquatur, ita Catholicos Scripturas audire ac vereri. Quem igitur præter nos honorem Scripturis habetis? Nullum omnino. Quæſtio eſt, non de earum authoritate, ſed ſenſu; Nempe utri peritius illas exponant. Hinc pugnatis, non pro illis (quas & Patres coluerũt, & ſanctè nos colimus) ſed pro ambitu veſtro, & interpretatione quam ipſis affingitis; ut à veſtro ſcilicet ſenſu Orbis pendeat; pendeant & Scripturæ. Tria tantũ ſunt, quæ in controverſiam cadere poſſunt: Quinam libri ſint in Scripturis Canonicis numerandi: Tum quorum ſit Scripturas exponere, (cui annecti poteſt, an ejus, ſine legentium diſcrimine, lectio utilis paſſim) Utrum denique lex omnis Chriſtiana, & omnia Chriſti præcepta, Apoſtolorumq; inſtituta, ita in Scripturis ſint, ut Traditionibus non ſit fides habenda. De his tribus diſſerendum.

Plures libros deletis ex Canone Scripturarum, ſive quod vobis officiant,

ant, sive ea novitate quæsituri ingenii famam: forte etiam ut per omnia in nos pugnetis. Libri illi sunt, Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, Baruch, Machabæorum. Etiam Jacobi Epistola adeo Parenti vestro Luthero non placuit, ut stramineam appellaret: Nec majoris illi momenti Judæ Epistola, Paulique ad Hebræos. Petri secundam, Joannis secundam, & tertiam, recipere dubitat, Apocalypsi verò non parcit. Nobis igitur hic pro Scripturis pugnandũ est, in vos scil. qui Scripturarũ assertores vultis audire.

Ac priusquam de singulis libris: peto à te, Sectarie, cujus existimes, judicare qui sint libri Canonici, quive Apocryphi. An hoc à judicio singulorum, an à consensu Ecclesiæ? Iterum peto, an omnes hi libri quos vel ipsi recipitis, primæ Ecclesiæ temporibus pro Canonicis publico consensu sint habiti? Imperitus qui hoc dicat. Certe de Epistola Jacobi & Judæ, & de secunda Petri, quas omnes Calvinistæ recipiunt, Orthodoxis olim omnibus non conveniebat. Latini etiam

etiam de Epiſtola ad Hebræos ambigebant; Græci de Apocalypſi. Poteſt ergo Eccleſia libris authoritatem tribuere, & Canonicos declarare, qui antea illius authoritatis haud erant; vel certe erratis vos, Galli, Britanniq; hæretici, qui ſcripta quæ conſtat apud multos, magnosque Catholicos publice olim impune, libere, à Sacrorum Canone fuiſſe rejecta, jam ſacra, jam Canonica eſſe fatemini. Unde enim habetis libros ejusmodi eſſe Canonicos? à judicio veſtro? ergo & meo judicio ipſe decernam; quid ſacrum, quid profanum, quid certum, quid incertum: Ab Eccleſiæ conſenſu & decreto? ergo in ea re Eccleſiæ judicium valet. Si valet, cur Sapientiam, Eccleſiaſticum, &c. repudiatis? Certe, ſi ad initium reſpicitis, tam de duabus poſtremis Joannis Epiſtolis, de Petri ſecunda, de Pauli ad Hebræos, dubitabatur, quam de Sapientia, cæterisque quæ vobis jam non placent; Si ad ſequentes ætates, tam hi quã iſti ab Eccleſia ſunt probati.
Quid

Quid dicetis? Priusne ab Ecclesia secundam Epistolam Petri & alia quæ recipitis, esse laudata, quam Sapientiam, & cæteros libros de quibus disceptatis? O mirifici roboris argumentum! Quidni & dicam? Quatuor Evangelia prius Ecclesia agnovit, quam Epistolam ad Hebræos, & Petri secundam: ergo nec admittenda Epistola ad Hebræos nec Petri secunda.

At (inquies) Scripturarum libros admittimus, quos S. Hieronymus author est suo ævo admissos. Frustra ergo culpamur. Vana ratio. Primũ enim Pauli Epistolam ad Hebræos in Sacris numeratis: At is docet non indubie in Sacris suo ævo numeratam. Epistola ad Paulinum. *Paulus Apostolus,* inquit *ad septem scribit Ecclesias. Octava enim ad Hebræos, à plerisq; extra numerum ponitur.* Et planius ad Dardanum, de terra repromissionis: *Eam Epistolam Latinorum consuetudo non recipit inter Scripturas Canonicas.* Præterea an putatis ad Hieronymi tempora potuisse Ecclesiam statuere

qui

qui ſint Canonici libri; nec poſtea potuiſſe; Valuerat ejus authoritas in aſſerendis Epiſtolis Jacobi, & Judæ, Petrique ſecunda, quibusdam præterea aliis. Tum ſubito hoc poſſe deſierit? Quod monſtrum? quis exitus poteſtatis Eccleſiæ?

Sed eſt tamen reverentia ſeculis: & res plerumque vetuſtate conciliantur. Petes itaque, quam antiqua de libris Canonicis noſtra ſententia. Antiquiſſima illa, Sectarie. Libri enim de quibus diſceptamus, omnibus ætatibus habuere eximios viros, imo Eccleſias ſemper totas, eaſque Catholicas, qui eos pro Canonicis celebrarent, qui iis tribuerent Spiritum ſanctum authorem; & id quidem publice, libere, ſine offenſione univerſalis Eccleſiæ, quæ profanis, & humana ſcientia editis libris, hunc honorem haberi non ferret. Teſtis nobis, Auguſtinus (Lib. II. de Doctr. Chriſt. Cap. 8.) qui & omnes hos libros quos hodie Canonicos Romana vocat Eccleſia, ipſe nominatim Canonicos vocat

cat, & docet ex iis nullum esse quem pxo sacro atque Canonico alicubi terrarum Ecclesia Catholica non admittat. Et ne dubites quid per Scripturam Canonicam velit; liquido ait, Lib. 11. de Civit. Dei Cap. 3. Christum esse, qui *Scripturam condidit, quæ Canonica appellatur, eminentissimæ authoritatis, cui fidem habeamus*, &c.

Discrimen tamen (dices) inter libros Canonicos constituit, de Doctr. Christ. Ibid. Ita enim erudit Scripturarum indagatorem. *Tenebit igitur hunc modum in Scripturis Canonicis, ut eas quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat eis quas quædam non accipiunt. In eis verò quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas quas plures, gravioresq; accipiunt, eis quas pauciores, minorisq; authoritatis Ecclesiæ tenent. Si autem alias invenerit à gravioribus haberi, quãquam hoc facile inveniri non possit, æqualis tamen authoritatis eas habendas puto.* Imo vides, Sectarie, illa prælationis, & authoritatis discrimina, respectu

temporum locorumque, ab Augustino statui; non librorum. In ipsis nempe libris discrimen haud ponit; sed in usu Ecclesiarum: Adeo ut si tunc Epistola ad Hebræos in pluribus recepta esset Ecclesiis, quam Apocalypsis, eam illi Agustinus præferri juberet; sin contrarium, etiam valere morem vellet. Neque enim libros numerat, designatve nominatim, qui sint aliis præferendi: cum & hoc tamen maxime ex re, nec homini, qualis is erat, in divina scientia summe perito, difficile; si qui revera ex Canonicis libris sua natura extitissent ejusmodi, ut uni aliis præferri debuerint. Usui id reliquit Augustinus, & Ecclesiarum arbitrio: ratus ipse à Spiritu sancto omnibus esse originem; ut vel hinc constat quod enumeratis qui ex nostra sententia Vetus Testamentum constituunt, addat; *His quadraginta quatuor Libris Veteris Testamenti terminatur authoritas.* An verò, Sectarie, *Veteris Testamenti authoritas*, nisi in sanctis, veris, & Canonicis libris? De

Sapi-

Sapientia etiam & Ecclesiastico, de quibus hoc seculo litigatis, ibidē pronunciat; *quoniam in authoritatem recipi meruerunt, inter propheticos numerandi sunt*. Ostendit deniq; non fuisse ex iis libris ullum, quem Ecclesiæ aliquot Catholicæ non omnino reciperent, ut vere Canonicū, & à Deo profectum. Nec Ecclesias culpat; nec abdicandam à librorum illorum aliquo authoritatem putat, quam hæ illis tribuebant. Nonne ergo ex *A*ugustini mente libri hi omnes certi, atque divini.

Repones iterum: quò igitur inter libros Canonicos prælatio, de qua hic *A*ugustinus? Facilis ad intelligere volentem responsio. Non refertur illa prælatio ad aliquam inter hos libros pugnam: quasi unus eorum scilicet dicat, quod alius neget, & præferenda sit unius authoritas, ut alter condemnetur. Scivit omnes *A*ugustinus unius ductu scriptos. Ex his tamen præferendos, ad discendum, & legendum, ostendit, qui eo tempore in pluribus

Ecclesiis Catholicis locum haberent. Eo enim sæculo nondum Ecclesiæ universo consensu omnes in simul erant in certum catalogum, albumque repositi, quo omnium Christianorum varia de iis opinio certa lege teneretur, sed Græci Apocalypsim nolebant, Latini Epistolam ad Hebræos. Hæc denique, aut illa Ecclesia, de his aut aliis libris, ex antiqua, necdum satis refutata consuetudine, dubitabat. Unde Eusebius de Canonicis aliquot Epistolis agens. Lib. II. Hist. Cap. 22. ait, eas, non ab omnibus quidem, sed à plurimis tamen Ecclesiis esse receptas. Sed jam in eo tamen consenserant omnes, solos quadraginta quatuor libros esse qui in Veteri Testamento possent admitti (ut ante ex verbis Augustini retulimus) quos & nos hodie solos admittimus: Nec in Novo Testamento alios numerabant quam quos modo Catholici. Non ergo licebat Ecclesiis spurium librum his veris, & legitimis admiscere; sed aliquos tantum, pro regionum & provincia-

rum more, ex his ipsis veris libris atq; legitimis omittere, eo quod nondum his robur ex generali consensu, aut sanctione Ecclesiæ accessisset. Prudens ergo Augustini consilium fuit, ut illæ ex Scripturis præferrentur, quarum vis nota, recepta, ipso usu declarata, his quas Ecclesiæ quidem, illæq; Catholicæ, sed non omnes receperant. Et illius prælationis utilitas; quod quantum ad doctrinam, sit omnium una; quantum ad usum verò, multo illarum tunc, quam istarum prolixior, cum earum authoritas apud nullos, aut paucos, in controversiam caderet; istarum apud plures. Sed & regula illa quam tradit, an non jugulat vestram causam? Nonne, inquam, illi libri, à quibus divinam vim abjudicatis, *ab omnibus Ecclesiis* in seriem Scripturarum recepti tunc erant, cum vos tanquam omnibus majores Ecclesiis, de unoquoque esse judices voluistis?

Cæterum illa Ecclesiarum diversitas in legendis, probandisque Scripturis, pene sub ipsa Augustini tem-

pora cœpit majori conſenſu coërceri: Et librorum omnium qui etiam hodie ſunt Canonici nobis, publice Concilio Carthaginenſi authoritas eſt ſancita; quod Bonifacii primi temporibus celebratum eſt, circa annum Domini CCCCXX. adhuc ſuperſtite *A*urelio Carthaginenſi Epiſcopo, qui *A*uguſtino paulo ante defuncto ſumme amicus, & in Chriſti Domini bello ſodalis extiterat. Verba ſunt. *Item placuit, ut præter ſcripturas Canonicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine divinarum ſcripturarum*; Tum libri nominatim numerantur, quos hodie pro Canonicis Romana obſervat Eccleſia; ne unico quidem excepto. Refertur hic Canon è Concilio 3. Carthaginenſi, cui *A*uguſtinus interfuit; ſed ex verbis iſtis conſtat, poſterioris Concilii eſſe, quod paulo poſt ſub Bonifacio convocatum ea ætate qua diximus; ſub Bonifacio, inquam, primo; poſt quem, & ipſius ſucceſſorem *C*æleſtinum *C*oncilium *C*arthagini habitum non habemus, occupa-

cupata à Vandalis *Africa*, bellisque, & mox barbarie fœda. Nec ab illo ævo repetias, Ecclesiam isti Sanctorum Librorum Catalogo, aut addi aliquid, aut detrahi passam. Baruch enim sub Jeremiæ Prophetia Veteres comprehendunt; ut non mirum si hic nihil de eo nominatim. Nam & passim, Baruch verba, Jeremiæ nomine referunt Patres. Ita & S. Prosper Lib. 1. De vocat. gentium. Cap. 9. Ita Clemens Alexandrinus Lib. 1. Prædag. Cap. 10. Ita alii sæpe. Sic ab annis mille ducentis Libri pro Sacrosanctis sunt habiti, quorum fidem hoc seculo solicitavistis. Hæc quidem in commune pro omnibus. Nunc de illis sigillatim.

Tobiam Canonicum esse non vultis. At volebat Cyprianus, qui, Sermone de Eleemos. ait, quæ in Tobiæ libro sunt à *Spiritu sancto* esse. At volebat Ambrosius, qui Cap. 1. De Tobiæ Libro. *Lecto*, inquit, *prophetico libro qui inscribitur Tobias; quāvis plene vobis virtutes S. Prophetæ Scriptu-*

ra insinuaverit, tamen compendiario mihi sermone de ejus meritis, &c. Nisi forte Prophetarum Prophetici Libri Canonici non sunt.

Judith Librum ex Canone rejicitis. At non rejecit Nicænum Concilium; magnum illud, & primum audite Hieronymum, Præfatione in Judith *Apud Hebræos Liber Judith inter hagiographa legitur, cujus authoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minus idonea judicatur. Chaldæo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero Sãctarũ Scripturarum legitur computasse, acquievi postulationi vestræ*, &c. Nihil disertius. Est, inquit ille Liber tanquam Sanctus apud Hebræos, non sic tamen ut ad Fidei controversias satis valeat ejus authoritas. *Sed* Nicæna Synodus eum sacris Scripturis annumeravit. Quid hoc est, nisi Judæis non Canonicum esse, *sed* ex authoritate Nicen. Concilii Christianis esse Canonicum, & *ad roboranda illa quæ*

in

in contentionem veniunt idoneum judicari? Ambrosius quoque (Libro de Viduis) Judith Librum *Scripturarum Librum vocat*; eodem prorsus modo, quo & paulo post, ubi de Debora, Librum Judicum *Scripturam* appellat.

Scio Hieronymum (Præfatione in Proverb.) censere hunc Librum inter Scripturas Canonicas non referri. Sed ut vides, ab ea opinione recessit, authoritate Nicæni Concilii, quam fortasse minus ante adverterat. Prius, inquam, hunc Librum rejecit à Canone, posteaque admisit. Nam si è contrario ante Canonicum censuisset, ac deinde Apocryphum, nonne hunc putas tam grande argumentum, quod ipse protulerat (nempe sententiam Nicæni Concilii) aliis argumentis soluturum? Nonne vel interpretatus Concilii mẽtem esset, vel omnino dixisset, nihil ejusmodi, quale ante crediderat, in favorem Libri istius à Concilio cogitatum? Nec interest quod in Scriptis Hieronymi, præfatio in Judith qua huic libro favet, præcedat illam in Pro-

verbia, qua detrahit, quasi ea in re dicendum sit, *prioribus posteriora derogare.* Nam non sequitur posterius ab Hieronymo scriptum, quia posterius collocatur. Neque enim librorum Sanctorum Præfationes, ex ratione temporis quo sunt ab Hieronymo editæ locum habere in ejus Scriptis existimes; sed ex serie qua in Scripturis libri Sacri ponuntur, quibus illæ conveniunt; quo ordine Liber Judith præcedit Proverbia. Idoneum ad eam rem argumentum quod Hieronymus non continuato labore sibi destinarit hoc pensum, ut universam Scripturam latine transferret, & præfatione augeret; sed modo hunc, modo alium Librum, prout amici flagitabant: quippe Pentatheuchum; Desiderii; Paralipomena, Chromarii; Esdram, Dominionis; Tobiam, Heliodori precibus vertit, alios aliorum studiis dedit. At quis putet hoc fuisse Hieronymi fatum, ut nunquam rogaretur in Latinum vertere libros, nisi qui proxime sequerentur quos ante vertisset? Quid

Quid quod ipse testatur se prout ferebat animus, interdum ab ultimis libris ad priores commentario illustrandos revolasse? Ita enim Procemio Commentarii in Epist. ad Galat. *Pauci admodum dies sunt, ex quo Epistolã Pauli ad Philemonem interpretatus, ad Galatas transcenderã multis retrorsum in medio prætermissis; Et ecce subito, &c.*

Ad extremum, hic potius ex Nicæni authoritate Concilii asserimus Librum Judith, quam ex Hieronymi; quem de illius seculi licentia scimus libros aliquot à Canone rejecisse, quos & tunc quædam Ecclesiæ Catholicæ, ut modo ex Augustino probavimus, pro Canonicis colebant, & tota deinde summo consensu Ecclesia, (ut constat; nec Sectarii negant) esse Canonicos, & inviolabilis sanctitatis professa est.

Venio ad *Sapientiam*, quam nec agnoscitis. At agnovit Ambrosius, qui Lib. de Parad. asserit *Salomonis* esse hunc librum; & lib. 1. De Virginibus sententiam inde daturus. *Neq; meam*

ullam ſententiam affero, inquit, *ſed eam repeto quam edidit Spiritus ſanctus per Prophetam*. Agnovit Auguſtinus, Ambroſii fœtus in Domino, Lib. II. De Libero Arbitrio. Cap. XI. qui aliqua prolaturus ex Sapientiæ Libro, *Veruntamen*, inquit, *quoniam nihilominus in divinis libris de Sapientia dicitur, quod attingit à fine uſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter*. In divinis igitur libris, ſi Auguſtino fides, *Sapientia* eſt, ex cujus VIII. Capite illa deprompſit. Nec intereſt quod alii Salomonem, alii Jeſum filium Sirach, huic libro authorem eſſe putent. Nam magnopere non pugnamus, quis mortalium illi ſcribendo deſtinatus à Numine. Satis eſt, Spiritu ſancto ſuggerente conceptum. Nec omiſerim, fieri poſſe, ut ſparſas Salomonis ſententias in hunc librum ille Jeſus coegerit.

Jam de Eccleſiaſtico. Nam & illi in Canone locum negatis. Sed non negat Auguſtinus; qui quod Donatum crediꝺiſſet, quædam verba ſubtraxiſſe,

ab

ab illa Ecclesiastici sentētia, *qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus?* aut (lib. I. Retract. Cap. XXI.) se in eum gravi contentione invectum, *tanquam*, inquit, *in furem divini eloquii vel violatorem.* Ambrosius in Psalm. CXVIII. testimonium ab Ecclesiastico sumptū, vocat *Testimonium Scripturarum*, & Serm. 2. super III. Ecclesiastici quædam Ecclesiastici verba daturus; *Dicit*, inquit, *Scriptura divina ignem ardentem, &c.*

Abigitis denique Machabæos: sed hoc longe ab Augustini mente, cujus verba sunt, lib. XVIII. De Civitate Dei Cap. XXXVI. *In quibus sunt Machabaeorum libri, quos non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet.* Objicit tamen pessima fraude, Petrus Martyr, censere Augustinum, Scripturas Machabæorum non esse *sicut Legem, & Prophetas, & Psalmos.* lib. I. contra Gaudentium, Cap. XXIII. Apud Judæos quidem, Petre Martyr. Verba sunt Augustini, *Scripturam quæ appel-*

latur Machabæorum, non habent Judæi sicut legem, & Prophetas, & Psalmos. Addit porrò. *Sed recepta est ab Ecclesia non inutiliter, si sobrie legatur, vel audiatur.* Quid illud, *recepta est*, nisi, recepta ut habeatur sicut lex & Prophetæ? Nam si *receptam* simpliciter velis, instar librorum aliorum quos legimus vulgo, nec tamen eo loco habemus, ut ex illis quid credendū, damnādumve colligam9: nulla in hac re inter Judæos, Ecclesiamque dissensio. Nam & recepti hi libri à Judæis ita erant, ut passim legerentur. Et tamen Augustinus ostendit, alia ratione ab Ecclesia quam à Synagoga esse receptos, ut latine intelligenti patet. *Scripturam hanc non habent Judæi, sicut legem, &c. Sed recepta est ab Ecclesia.* Sobrie porro legenda, ut & Canticum Canticorum, & pleraque in scripturis, in quibus male feriati animi, possunt maximo suo damno versari. Nam & in Machabæis habentur eorum exempla, qui mortem sibimet conscivere, quæ ita sobrie sunt legenda, ne puten-

putentur ad imitationem esse trahenda. Nec secius pro ista *Scriptura* Tertullianus, Lib. adversus Judæos, Cap. IV. Illic enim librorum eorum authoritatem jactat, in asserenda re fidei, eaque gravissima. Quippe probandum susceperat, legem Mosaicam, *non æternam, non immutabilem esse*, sed temporalem, & quæ debuerit aliquando finiri; probat autem ex eo, quod ipsis eam interdum violare licuerit. *Nec dubium est*, inquit, *opus servile eos* Judæos *operatos cum prædas belli agerent ex Dei præscripto. Nam & temporibus Machabæorum Sabbatis pugnando fortiter fecerunt.* Nec dubium est, ait. Hoc ut probet, nonne *indubitata* afferenda probatio: At quæ *indubitata* illa? Ex Machabæorum historia. Ergo ex Tertulliani sententia, & *indubitatæ veritatis* hi Libri sunt, ne referri ei posset, non ita rem gestam, ut illic memoratur; Et *indubitatæ authoritatis*; ne quis argumentum posset evertere, negando, ex eorum Librorum præscripto Dei legem metiendam,

dam. Addit, *Unde est manifestum, ad tempus & præsentis causæ necessitatem convaluisse, ut non ad perpetui temporis observationem hujusmodi legem eis Deus ante dedisset.* Manifestum? quis eruditus scribat ex libro aliquo manifestum quomodo intelligenda *Lex Domini*, præsertim in re adeo gravi; nisi ex eo qui sit justæ & *manifestæ* authoritatis ad res fidei explorandas? Atqui nullus, Sectarie, etiam vestro judicio Liber ejusmodi, nisi qui syncere, & sine exceptione, Canonicus. Igitur Tertulliano sunt Machabæorum libri eo modo Canonici.

Nec nugentur hæretici, eos humano ingenio, non divina vi, scriptos; quod Author extremis Libri II. verbis veniam deprecetur, si quid scripserit secus ac historicum decet. Constat enim non rerum ipsarum errores, sed styli humilitatem, modestum Authorem excusare. Quia semper rerum ipsarum, at non utique & verborum in Scripturis, proprie ac *immediate* author Deus. Nec loquendi proprium

morem

morem exuere Prophetæ, cum induerent Spiritum ſanctum. Iſaias ornate loquutus, qui nobilis, qui frequens in aula; Amos pro generis conditione humilius. Fatetur quoque Paulus ſe *ſermone* imperitum. II. Cor. XI. Niſi ſtolide & impie velis, in ea Epiſtola Paulum ex humilitate mentitum. En autem illa ex Machabæis verba. *Ego quoq; in his faciam finem ſermonis. Et ſiquidem bene, & ut hiſtoriæ competit, hoc & ipſe velim: ſin autem minus digne, concedendum eſt mihi. Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam contrarium eſt: alternis autem uti delectabile: ita legentibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.* Viden' diſertis verbis, de *ſermone*, id eſt de verbis, & ſtylo loquutum? Sed & aliter inepta fuerit ſimilitudo quam profert. Nam ut vino interdum, interdum aqua uti delectat, ita & varii tenoris in hiſtoria ſtylus placet. At ſerio homini, in gravi hiſtoria, quis niſi nebulo, aut nugator, veris falſa miſceri placere exiſtimet?

De

De Novi Testamenti Scriptura lenius agam, quod in omnes ejus partes Calvinistæ consentiant, ex quibus hæreticorum pars hodie propemodum major. In reliquos, quo brevis sim, uno authore pugnabo cujus ingens apud cordatos authoritas. Is erit Augustinus. Ac ne per omnia ejus scripta nunc vager: en quid in libris de Civitate Dei? Primum lib. XX. Cap. XXI. ut exponat illud quarti ad Hebræos, *Vivus est enim sermo Dei, & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti*, sic loquitur. *Et sermonem Dei dicit Scriptura gladium bis acutum, propter aciem geminam Testamentorum duûm.* En ut in scripturis Lutherane, computat Augustinus epistolam ad Hebræos. Jam de Jacobi Epistola lib. XXI. Cap. 22. De Civitat. *Ergo & ad hoc genus Eleemosynarum pertinet, quod ait Apostolus Jacobus; Judicium futurum sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam.* Quæ sententia est Jacobi Cap. 11. Epistolæ suæ Catholicæ. Viden' Augustini judicio, Jaco-

bum

bum Apostolū Epistolæ illius authorem? Aeque diserte de Epistola Judæ libro XV. de Civit. Cap. 23. *Scripsisse quidem nonnulla divina Enoch illum septimum ab Adam, negare non possumus, cum hoc in Epistola Canonica Judas Apostolus dicat.* Apocalypsim autem non semel iterat Joannis Apostoli librum esse. Ita lib. 20. De Civitat. Cap. 8. ubi de quibusdam Apocalypseos mysteriis, *Neq; enim frustra idem Joannes Apostolus, qui & hanc Apocalypsim scripsit, in Epistola sua de quibusdam dixit*, &c. Neque negat secundã, & tertiam Joannis Epistolam, qui de prima sic meminit, *Joannes in Epistola sua de quibusdam dixit, &c.* Nunquid enim cæteras Pauli Epistolas negare putandus est qui dixerit, Paulus in Epistola sua ait, fidem sine charitate non prodesse. Adde, quod prolixior illa prima Joannis, pleniorque præceptis est; cæteræ duæ, breves omnino, & de quibus subdubitabant adhuc aliqui, ea ætate. Ut non mirum si eam primam appellarit
per

per excellentiam, ut loquuntur, *Joannis Epiſtolam*. Cæterum ipſe & ſecundam, & tertiam quoque agnoſcit. Lib. II. De Doctr. Chriſtiana. Cap. VIII. in Catalogo Scripturarum. Illic enim Canonicas Epiſtolas *terminari* iſto numero ait, quatuordecim Epiſtolis Pauli Apoſtoli, Petri duabus, tribus Johannis, una Judæ, & una Jacobi.

Sed abeo ab hac arena. Cum Lutheranis Calviniſtæ diſputent de harum Scripturarum veritate. Operæ precium erit Andabatarum ille concurſus. Nam repudiata authoritate Eccleſiæ tam hi ſciunt, cur hos libros admittant, quam illi cur contemnant.

:(o):

CAP.

CAPUT XII.

Cujus ſit Scripturas exponere. Quam in eo abſurde errent Sectarii. De prudentia, & moderatione Eccleſiæ, in permittenda lectione Scripturarum. Contra Sectariorum calumnias.

VIdendum nunc cujus ſit Scripturas exponere, imo an opus aliquo qui illas exponat. Inde enim facilis tot rixarum ſit exitus, cum procul dubio ejus ſenſui ſtandum ſit, cujus eſt de ſenſu Scripturarum ferre ſententiam. Ajunt Sectarii, Scripturarum eſſe ipſarum de Scripturis judicare: Fatentur & Eccleſiæ eſſe, modo ſit vera atq; legitima, modo quoque Scripturas ex ſenſu & norma ſcripturarum exponat. Quæ quam ſint ludicra, paucis expende, Sectarie.

Scripturarum eſt (ais) ſcripturas exponere; id eſt, ex ſcripturarum uno loco alius explicandus. At peto, num ſcripturarum ille alius locus quem exponendo alteri ſumis, expoſitione ipſe

non

non egeat. Eget omnino. Alioqui nullæ olim hæreses extitissent; nulla hodie lis inter nos; si inquam, aliqui scripturarum loci essent, qui ita cæterorum interpretationi servirent, ut ipsimet nec sumi in varios sensus possent, nec interpretatione corrumpi. Cur modo disputamus de sensu Scripturarum, si Scripturæ ita se habent? sin secus, cur enormem hanc regulam de Scripturis exponendis concinnastis? Cur aut vobis, aut vestris imponitis?

Dices: Imo Ecclesiæ potestatē hanc facimus, ut Scripturas exponat. Utinam faceretis. Sed ut omittam, vos Ecclesiam quærere qualis in hunc diē haud fuit, nempe quæ nihil crediderit, præter id quod vos modo; conditionem præterea additis, quæ judicium illius Ecclesiæ judiciorum vestrorum examini multo fastu subjiciat. Dicitis enim *modo Ecclesia ex præscripto verbi Dei, & mente Scripturarum, Scripturas exponat.* Quis autem judex erit utrum hanc in interpretationibus suis legem implerit Ecclesia?

Scri-

Scripturæ ipſæ, inquis. Dic verò, Sectarie, an in inſomniis quicquam abſurdius? Eccleſiæ eſt Scripturas exponere; & Scripturarum eſt de illa interpretatione Eccleſiæ judicare. Quis hic circulus? quæ corona ſine exitu ſe convolvens? qua denique ratione Scripturæ de illa interpretatione Eccleſiæ ſententiam ferent? Suane an aliena voce? Aliena? Ergo aliquis erit majoris authoritatis in interpretatione Scripturarum, quam ſit ipſa Eccleſia; aliquis, inquam, cujus voce Scripturæ utantur in arguenda Eccleſia; & cui plus quam Eccleſiæ ſit credendum. Sua? *A*t qua ratione loquentur? Quia, inquis, res liquida erit ex contextu ipſarum. Quomodo autem liquida res, ſi eum contextum Eccleſia non intellexit? ſi in expoſitione decepta eſt? *A*deone abſurdam fingis Eccleſiam, ut rem quam omnibus perviam putas, rem omnibus claram, rem de qua tu aut ego, ſat poſſumus judicare, ſola non capiat.

*A*ge autem, cui credes de hujusmodi

modi Ecclesiæ errore referenti? Calvino, Luthero, Vicino tuo, tuo Ministro? quam tu verò humilis, cœcique ingenii, qui ejusmodi authoribus credere malis, quam universæ & antiquæ Ecclesiæ! At (inquies) trutino ipse Ecclesiæ sensum, & deinde Calvini; Utrumque ad scripturas exigo: Tunc quia mihi videtur melius, magisque ex sensu scripturarum dixisse Calvinus, accedo ad illum; Romanæ Ecclesiæ repudium mitto. At at hoc illud est; hinc omne odium in Ecclesiæ disciplinam, superbus nempe animus, & sibi uni credere volens. Quantum enim inde Sectarie, judicio tuo privato imperium! Quidquid sit, quisquis scripturas exponas, nisi ipse judicas rite expositas, in alios sensus abis? Ea norma omnes Pastores sibi erunt, singuli se docebunt, alios in consilium forte de fidei rebus admittent, sed de iisdem ipsi singuli judices erunt.

Tu verò qui ex Ecclesiæ judicio judicium tuum regere non vis, visne alios cogi, ut judicium tuum ipsi sequan-

quantur; id est, ita credant exponendas esse scripturas, ut ipse exponis? Si ita vis, quæ tyrannis, ut tibi privato deferri plus postules, quam tantæ Ecclesiæ ipse detuleris? Si non vis; ergo & mihi sensus alios tua pace licet inire; & vel Arium sequi, vel Pelagium, quorum uterque non negando scripturas, sed ex sua mẽte exponẽdo, peccavit; vel mihi quoque ipsi fas novam semitam aperire. Sed de illius immanitate sententiæ, qua omnis ordo confunditur, supra (Cap. 3.) satis multa.

Tantum hic addo, Sectarie, si hæc infanda libertas insedisset animo meo, ut scripturas ex meo ingenio vellem audire; non fortasse Catholicus; sed nec vestrarum sectarum homo essem. Abnuerem in Calvini, in Lutheri, in Ecclesiæ Anglicanæ, in Hugonotticæ leges ire. Author ego mihi essem credendi, sentiendi. Sed quia necesse existimo authoritatem alicujus Ecclesiæ sequi, & ad illam judicium cogere, quamvis forte repugnans; malo Catholicæ Ecclesiæ credere, quæ anti-

qua, quæ una, quæ omnibus seculis sanctitate multorum insignis, à qua denique ipsi vos omnes, non in unum, sed in diversa, ut cœci & errantes, existis; quam Sectarum vestrarum alicui cervices submittere; quarum omnium unus duntaxat nexus, ut à nobis dissentiant, una sententia, ut Scripturas ad suam mentem intelligant; sed multo deinde graviores, quam nobiscum, inter se rixæ: quas denique constat ex Ecclesiæ nostræ corpore exivisse, & ab ea, tanquam insana, ac tabentia membra, esse præcisas.

Nos verò sub Christi, & Ecclesiæ jugo, submoti ab ejusmodi fastu, de Scripturis, & earum expositione, ita sentimus; Esse illas divina Oracula, Spiritus sancti verba. Sed omnium oculos non ferre tantam lucem. Multa in illis esse obscura, multa ambigua; ut eodem Spiritu qui his author est, opus sit exponendis. Eum Spiritum Ecclesiæ datum scimus, eum illi *usq; ad consummationem seculi adfuturum*. Standum igitur expositioni ipsius? cum ea ajen-

ajendum, negandumque. Eximie Auguſtinus lib. De Quantit. Animæ, *Authoritati credere magnum compendium eſt, & nullus labor.* Eccleſiam autem noſtram, veram illam & unicam eſſe Eccleſiam, fuſe ante probatum eſt, Cap. 6. 7. 8.

Sed hic quædam arcenda à fama Eccleſiæ maledicta: quidam errores in vobis carpendi ſunt. Dicitis, apud Catholicos latere Scripturas; ab hoc paſtu arceri Chriſti oves; vix unis Sacerdotibus eam lectionem concedi. Ad hæc quanta injuria! Imo ex Catholicis viris nemo, nulla ex mulierum grege, prohibetur à probatis Scripturarum codicibus, qui Græce, qui Latine ſunt editi. Vulgatis autem linguis ut cautio adhiberetur, prudens conſiliũ fuit, & ex plebeculæ malis ortum. Decretum igitur, ne Scripturas in vernaculam linguam verſas, aut fœmina legeret, niſi annuente Epiſcopo. Illum enim judicaturum, cui ſit ſtomachus patiens tanti cibi. Quid hic autem non prorſus laudabile? Certe

enim cur vernacula prohiberetur editio, potius quam Latina vel Græca, magna ac celebris causa; quod qui Latine sciunt, saltem aliquo modo mitigarint literis animum, & aptiores videantur ad legendum, discendumque: At vulgus (quod hic non ex genere, aut opibus, sed imperitia metior) facilius in scandalum possit offendere, & difficilius inde emergat: rudi scilicet animo, nec subtilitatum, distinctionumve capaci, quibus ad hæc studia opus.

Unde enim, nisi à promiscua ista scripturarum lectione, tot inter hæreticos novi hæretici, in Gallia, Anglia Belgio, ubicunque denique invaluerunt? Vivit adhuc in Anglia non postremæ sortis anus, quæ & suo, & delirorum aliquot judicio, sapit. Hæc non ignobili Sectario, qui vi conscientiæ victus in multis ad nos accesserat, forte de scripturarum difficultate differenti, ita obloqui ausa; nullum in scripturis locum sibi obscurum videri; nullum esse cujus sensum probis-

sime

ſime non calleret. Obſtupuit ille ad tantam amentiam; & ſe verò non tanto lumine à Deo donatum; ſed & multum laboraſſe Patres omnes, ut oculos mitterent in arcana ſcripturarum. Eadem autem mulier, triſti prorſus amentia, utinam, inquit, omnium Patrum libri, excepta Arcadia (ea eſt apud Anglos amantium Paſtorum fabula) igne periſſent.

Neque hæc ſola eo modo inſanit. Legendi libertas, ſuique fiducia, multorum animos ad has furias agit. Nam quæ ſemel ex tenuioribus ingeniis, (ut ſunt plerunque mulierum, aut virorum indoctorum) ſibi ipſis finxerunt expoſitionem ſcripturarum, vel ægre, vel nunquam contra ſuum judicium ad Eccleſiæ ſententiam, juſta ac humili devotione accedent. Recte Ambroſius (Comment. in 3. Cap. Lucæ) verendum eſſe ait, ne ſcripturarum Lector ignarus, *magis vulnus ex imprudentia, quam ſalutem ex lectione ſentiat.*

Nam nec negari poteſt, in ſcriptu-

ris obſcuriſſima multa eſſe, in quibus & provectæ ſcientiæ homines ſæpe caligent. Summa illa ingenia, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & cæteri Patres, quo labore in illas quæſiverunt? quæ invenêre, quot paginis diffuderunt? Nec aliqua modo in Scripturis ſparſim obſcura, ſed & tota Capita, imo Libri. De veteris Teſtamenti Scriptura univerſe pronunciat in his ſtudiis ſumme expertus Hieronymus (Ad Algaſiam, Epiſt. CLI.) quod *tantis difficultatibus, & futurorum typis obvoluta eſt, ut omnis interpretatione egeat.* Jam in Novo Teſtamento; quam profunda Dei conſilia, quam arcana majeſtate deſcripta ſunt? Laborant ſanctiſſimi Patres, ut Evangeliſtas inter ſe concilient? non quod illic aliud præter verum; Sed quod nunc rerum ordo turbatus, nunc res ſtrictim expoſitæ, nunc denique non plene reſerata myſteria, ab aquilis tantum poſſint inter tot radios deprehendi. De Epiſtolis autem Pauli crede ſaltem Petro Apoſtolo (2. Cap. 3.) In iis
ait

ait esse, *quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant.* Etiam nominatim de Epist. ad Romanos, Hieronymus, (Quæst. 8. ad Algasiam.) *Totus hic Apostoli locus & in superioribus, & in consequentibus; imo omnis Epistola ejus ad Romanos, nimiis obscuritatibus involuta est.* De Apocalypsi non loquor. Hanc adversarii ultro fatentur, numero mysteriorum, & magnitudine, humani ingenii vires excedere.

Neque obscura modo Scriptura; sed & ab obscuritate illa occasio, & argumentum, hæresiarchis quidem, ut à legitimo sensu deflecterent, simplicibus autem animis ut illis adhærerent. Num igitur non sapientissime constitutum, ut imbecillioribus manibus ille mucro non credatur? Vides autem quam prudenti moderatione usa Ecclesia. Neminem, ut monuimus, arceri voluit à Latinis, Græcisve codicibus, at à vernaculis hos repellit, qui Sacerdotum judicio tantæ efficaciæ alimentum concoquere non

ſat poſſunt: Sed his quoque providit, Concionibus in quibus Evangelia referuntur, libris etiam in quibus deſcribuntur; tum Pſalmorum paraphraſi; ſcriptis denique piis, in quibus ex divinis literis multa. Quod verò ad hiſtoriam Veteris Teſtamenti, eam fuſe, & magis ex vulgi intellectu, in Joſepho inveniunt.

Sed jam & experimento didicimus, licentiam illam (Sectarie) non ejusmodi utilitatis eſſe quam ſæpe jactatis. Nam quid majoris pietatis populo Angliæ, aut Hugonottis, aut Lutheranis, ex ea lectione? Conferantur cum noſtris Catholicis. Apud nos pietatem, ac Dei timorem, videbis excellere; Apud illos ineptulam quandam ſuperbiam, & opinionem ſcientiæ, qua diſputent, qua trita ſophiſmata ridicule urgeant, ſupra ingenii, aut ſcientiæ ſuæ ſortem. Ut omittam apud multos illorum jam ſcripturas vileſcere, qui anguſto animo quicquid commune eſt temnunt; aliis autem etjam ſuorum Miniſtrorum venire faſtidium;

dium; cum tam ſuum, quam illorum exiſtiment, & ſcripturas legere; & ad illorum notitiam pervenire.

Quam denique multa, vel rudibus animis, vel ſibi credere, aut *altum ſapere* ſuperbe volentibus, in ſcripturis ſcandalo erunt? Mors ſibi oblata à Samſone, & aliis aliquot Judæorum; Deus Pſeudo-Prophetæ loquens; Jacobi mendacio eluſus genitor, fraterq; fraudatus; Agar ſuperinducta Saræ, in matrimonio Jacobi ſimul quæ ſorores totidemque ancillæ; Tot conjuges, tot concubinæ Davidi, plures quoque Salomoni; Propheta unus pro alio ab Evangeliſta prolatus. Quid de libro Ruth dicam? quid de Cantico Canticorum? Ac ne parva exiſtimes; mira hæc facies rerũ, Manichæis cauſa fuit, cur in totum à reverentia Veteris Teſtamenti recederent, negarentque vel juſtum eſſe Deum, vel Dei ſpiritu conſcripta illa eſſe. Nunquam enumerem in hoc divino aſcenſu paratas inexpertis voragines.

Submovet ergo, quantum in ſe eſt,

periculum Ecclesia, non fructum avertit. Dispensat illa Scripturas, non adimit ulli. Quod si cœcus Scripturas vitio corporis haud legere potest, & si ad hoc malum accedat deinde surditas, ne legentes quidem audire, & est tamen Christianus: quanto magis obtusi, aut impotentis judicii homo, animi vitio ab iisdem, utpote nocituris, possit excludi? Omnes tamen de illis communicant, in omnes dividuntur, sive ipsi has legant, sive alios legentes percipiant, catechismis, concionibus, libris.

Superest non accusatio dicam, sed maledictum in nos. Indices expurgatorios ab Ecclesia esse compositos, quibus ea quæ Romanæ Religioni officiunt, è Bibliis jubeamur eradere. At hoc unà verum est cum Homeri fabulis, cum Herodoti nugis. Nihil falsius, nihil iniquius dictum. Sunt indices quidem, qui editiones Bibliorum hæreticas notent, ac in totum prohibeant; sunt indices, quibus suspectæ aliquot ad Bibliorum marginem notæ damnen-

damnentur; quæ vel omnino scilicet malæ, vel propter ambiguum sensum ab hæreticis in pejus detortæ sunt. Sed vel syllabam ex Scripturarum textu truncare, nobis nefas, Sectarie. Non hoc licet, non hoc libet Ecclesiæ. Anathema sacrilegis dicit, qui eo furoris pervaserint.

Diximus, quæ Scripturæ sint; Tum à quibus exponendæ. Tertium restat; Num Traditiones in Ecclesia admittendæ.

CAPUT XIII.

De Traditionibus. Has inique à Sectariis exagitari. In ista quæstione Sectarios sibi ipsis repugnare.

QUærimus, utrum Christi, & Apostolorum, omnia, quæ ad salutem & legem Christianam faciunt, instituta, in Scripturis habeantur; ut nihil nos teneat, nihil sit observandum, nisi quod illis expresse literis continetur. An verò sit aliud præter Scripturas, Dei verbum, quas nos Traditiones appellamus. Scio dici simul hæc

posse, omnia in scripturis haberi, & tamen observandas Traditiones esse, quia earum scilicet cultus in scripturis imperatus. Diserte hoc habes. II. ad Thessal. II. Ac cum scripturæ nos jubeant parere Ecclesiæ, ubi nos, imperante Ecclesia, Traditiones admittimus, una opera paremus, & Ecclesiæ quæ Traditiones, & scripturæ quæ Ecclesiam jubet audiri. Nec interest unamquamque Traditionem *in individuo* in scripturis non proponi. Nam qui semel mihi legitimo jure præceperit, Sejo forte alicui Titiove parere, omnia ac singula uno verbo exequi jubet, quæ ille Sejus Titiusve præceperit. Ita cum scripturæ præcipiunt parere Ecclesiæ, non est opus ea enumerent, quæ nobis præceptura Ecclesia; sed opus ut obtemperemus Ecclesiæ. Alioqui in contemptu Ecclesiæ, & scripturas contemnemus. Recte igitur dicas, nihil te, cum Traditiones admittis præter scripturas admittere; quandoquidem hæ ab illis commendatæ. Denique mutuam operam sibi

hæc

hæc præstant. Nam & ex Traditionibus habemus, scripturas esse scripturas; & ex scripturis, Traditiones esse colendas.

Sed quoniam distingui illa solent, Scriptura atq; Traditio, videamus expressius, an admittẽda Traditio, & ipsa verbum Dei dicendum sit. Negant hæretici: unde Calvinus, Lib. IV. Inst. c. VIII. §. I. *Esto igitur* inquit, *hoc firmum axioma, non aliud habendum esse Dei verbum cui detur in Ecclesia locus, quam quod lego primum, & Prophetis, deinde scriptis Apostolicis continetur.* Lutherus autem adhuc acerbior, in Caput. I. ad Galatas, iis omnibus *anathema* dicit, qui ullam doctrinam attulerint, quæ non expresse legatur in scripturis. Aliter Ecclesia Orthodoxa, & ex illius sententia Augustinus, Lib. V. Contra Donatistas, Cap. 23. *Quæ universa tenet Ecclesia ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.*

Nec quid mirum, Sectarios ita sentire: Solemnis iis causa est ut in Traditiones pugnent, suarum sectarum no-

vitas, ad quam ipsi erubescunt; quæque tum maxime patet, cum in antiquos Ecclesiæ usus inspicimus; qui quoniam non tam verbis, quam re & praxi constant, nõ possunt ut Scripturæ torqueri, vel flecti. Hinc omnino illis audacia, ut vetera destruant, ne ab illis premantur. Dicunt itaque, omnia in Scripturis haberi; Traditionum plurimas vanas, necessarias nullas esse. Vide qui campus omnibus inde Sectariis. Si illos oppugnes consuetudine Ecclesiæ, Patrum sententiis, veneratione vetustatis, referent, se cõsuetudines Ecclesiæ haud alias velle respicere, quam quæ in Scripturis sunt; falli Patres, utpote homines, potuisse; vetustatem non idoneam in omnibus esse autorem, imo illius facilitate errores sæpissime inolevisse. Datis his ad terram machinis quî illos oppugnes? Supersunt solæ Scripturæ quarum authoritate si uteris, ipsi de interpretatione contendent. Ita nil egeris. Restabit ut regnent ut perdant, ac pereant. Sed & tantæ licentiæ

vanitatem iñato judicio plerique illorum agnoſcunt. Itaq; ſi cum Orthodoxo contendunt, non in prælii fronte aſſertionem hanc locant; ſed abſtrudunt, tanquam ultimum ac pudendum auxilium. Nimirum quicquid in diſputationem venerit tueri contendunt veteris Eccleſiæ monimentis, ut ſi cum imperito res illis ſit; perſuadeant nihil ſe extra Antiquorum conſenſum afferre? Si verò agere ſe ſentiunt cum intelligente, qui Traditiones, qui Eccleſiam illis probet adverſam; tum denique ſtringunt hoc ferrum, nihil ſe hæc omnia facere, unis ſcripturis adhærere.

Dicis ergo Sectarie, liquido in ſcripturis omnia contineri; illas ſolas audiendas; ſi ita eſt, da verba ſcripturæ, quæ hoc ipſum te doceant. Cum enim ſolæ ſcripturæ ſint ex tua ſententia audiendæ, non audiam ego te, niſi hoc *dogma* ex ſcripturis deprompſeris.

Scriptum invenies, obſervandas eſſe ſcripturas, expellendum qui con-

tra

tra has quicquam docere cõtenderit: Sed nuſquam eſt, ſolas ſcripturas obſervandas, habendumve pro impio, qui pręter has quicquam attulerit. Dicit Paulus, ad Galat. *Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Certe, ſed neutiquam dicit, quæcunque evangelizaverat illis, in ſcriptis haberi: imo aſſerit non haberi, 2. ad Theſſal. II. *Tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonẽ, ſive per Epiſtolam noſtram.* Deficiunt ergo ſcripturæ ipſam hanc legem, qua juberi vis ne ulla alia lex ſit, quam quæ expreſſe in ſcripturis.

Quid verò tibi videtur? An prima illa Chriſti Eccleſia ſub Apoſtolis, eorumque diſcipulis, legitima, pura, vera? Omnino, inquies. Ergo, Sectarie, quicquid teſtimoniis quæ omni exceptione majora ſint, evincemus eam Eccleſiam tenuiſſe, id pro ſancto vero puro tenendum nobis erit, etiãſi non habeatur in ſcripturis; quandoquidem pura Eccleſia fidem impuram habe-

habere non poteſt. Hoc autem quid eſt aliud quam Traditiones admittere?

Qua porro ratione, Petrum, ac Paulum cæterosque Apoſtolos, credis in ſpargenda, ſerendaque fide uſos? Scriptis, an voce? Certe utroque; ſed & prius, & uberius & ſæpius voce, quam ſcripto. Credis verò, Sectarie, aut eos quæ ſingula docuerunt, Scripto deinde eſſe complexos, aut ex iis quæ docuerunt ea ſola vim habere debuiſſe; quæ poſtea in ſcriptis retulerunt? Imo, inquies, quæcunque docuêre, ea voluminum ſuorum anguſtiis compendio deſcripſêre. Falſum hoc quidem, ut mox ex ipſis ſcripturis docebimus; Sed age priusquam deſcriberent, nonne æque obſervanda Chriſtianis hæc fides, nonne, inquam, ut ſic loquar, Canonica æque erat, ac poſtea cum in ſcriptis redacta eſt? Ne hoc quidem audeas negare, Sectarie. Ergo traditiones in Chriſti Eccleſia ipſis quoque Novi Teſtamenti ſcripturis priores ſunt.

Nec

Nec de nomine controverſiam feceris, quaſi non Traditiones dicendæ ſint illæ, Apoſtolorum conciones, illa præcepta. Quid eſt enim traditio, niſi res quam audieris, aut videris, aliorum memoriæ narrando, docendoque commiſſa? qua ratione Apoſtoli, quæ verbis à Chriſto acceperant, vel arcana Spiritus ſancti voce, verbis ſuis Diſcipulorum cœtui referebant. Ita Paulus I. Corinth. XI. *Accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Et Lucas ſe Evangelium ſuum ait ex Traditionibus concepiſſe; Cap. I. *Sicut tradiderunt nobis*, inquit, *qui initio ipſi viderunt.* Quicquid ſit; adeo Chriſti fides primis initiis à ſolis ſcripturis nõ pependit, ut plena, ut perfecta diu ante fuerit, quam omnes ſcripturarum libri concepti. Certe Apoſtolorum actus, viginti & amplius annis Chriſti morte poſteriores ſunt. Aliquæ etiam Apoſtolorum Epiſtolæ poſtea editæ, Apocalypſis denique ſub Domitiano conſcripta eſt.

Sed quod caput eſt, nec præcepta omnia

omnia quibus discipulos imbuebant, scripturis comprehenderunt Apostoli. Hoc ex scripturis clarum, ut inverecunda sit illorum audacia, qui traditionum odio in scripturarum fidem insurgunt. Pauca ex multis colligemus. De celebratione Eucharistiæ ita loquitur Paulus I. ad Corinth. XI. *Cætera autem cum venero disponam.* Ostendant ubi scriptum, quid in hac re instituerit Paulus, quid disposuerit; aut fateantur, præcepta, & Traditiones Apostolorum omnes in scripturis non haberi. Item II. ad Thessal. II. *Itaque fratres, state & tenete Traditiones quas didicistis; sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Audi Sectarie. Ait Paulus non omnia quæ docuit se scripsisse, sed præcepta litteris partim, partim discipulorum memoriæ comisisse, & hæc quidem non minoris authoritatis esse quam illa. Habes hic duo; Et Traditiones Apostolicas esse aliquas, quæ in scripturis non sint; & illas haud secus quam

Scri-

ſcripturas coli debere. Quod ſi traditiones ab Apoſtolo Paulo relictæ Chriſtianis; cur non à Petro etiam cæteroque Apoſtolorum collegio? Adeo autem incurioſam putas Eccleſiam, ut interciderit tam grande depoſitum, & media parte bonorum ſit fraudata ſucceſſio?

Non cumulabo argumenta in cauſa victrice. Tantum Joannis verba addam. (Cap. 21.) *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus; quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt libros.* Putasne *ex aliis illis multis*, quæ in Evangeliis non ſcripta ſunt, nihil Apoſtolos qui Chriſto convixerant, ad fideles retuliſſe? Certe Paulus (Act. XX.) verbi Domini meminit, quod in Evangelio neutiquam habes. *Oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini, quoniam ipſe dixit beatius eſt magis dare quam accipere.* Non credis ejusmodi multas voces obſervaſſe Apoſtolos & olim Chriſtianis

tra-

tradidiſſe? *An* ideo non illæ divinæ, quia non ſcripturis exhibitæ?

Nec dicas nihil ſaltem rerum illarum quas à nobis obſervari neceſſe ſit, in ſcripturis omiſſum. Repugnat enim Paulus ad Theſſal. ut paulo ante dictum; qui eadem religione ſervari traditiones jubet & ſcriptas & non ſcriptas. Nihil præterea dubium multarum ſcripturarum, quæ obſcuræ ſunt, & neceſſario, uſui tamen ab *A*poſtolis traditum eſſe ſenſum qui per manus in Eccleſia conſervatus. Nam quis credat aut Chriſtianorum primarios, cum Paulo adeſſent, non ab eo ſciſcitatos Epiſtolarum arcanas anxiasque ſententias, aut gravatum vero Paulum in tantæ utilitatis diſciplinam incumbere? Quid porro ejusmodi traditione præſtantius? Denique illud ipſum (ut ſupra monuimus) in ſcripturis ſaltem deeſt ſcripturas Chriſtianis ita ſufficere, ut Apoſtolorum, aut Eccleſiæ traditiones non neceſſario ſint ſervandæ.

Quid multis? Vos ipſi Sectarii, verbo

bo tenus traditiones projicitis, revera recipitis. Ecquis enim ſcripturas tradidit vobis? quis judicavit eſſentne ſcripturæ, eſſentne Canonicæ? Absq; traditione hoc à vobis ſciri non potuit. Nullus eſt enim in ſcripturis ſanctis locus, qui ſingulos Scripturarum libros enumeret. Qui verò litigioſi olim erant, ut Epiſtola ad Hebræos, Petri ſecunda, Joannis ſecunda ac tertia; Jacobi, & Judæ Epiſtolæ, ipſa etjam Apocalypſis, quo modo hanc ſui ſuſpicionem excuſſerunt, quo modo facti ſunt ſine dubitatione Canonici; ab ipſis ſcripturis non habetis, illos libros partem eſſe Scripturarum. Unde igitur? Omnino ab Authoritate judicio, & Traditione Eccleſiæ. Quæ hæc autem inſania, ut negetis ex Traditionibus Eccleſiæ metiendã, regendamque noſtram fidem, ex quibus ipſas quoque, quæ fidei fundamenta continent, Scripturas metimini? Hoc ipſum nonne ex Traditione eſt, Evangelia Matthæi aut Marci, non ſuppoſititia eſſe; ſed eadem quæ ab il-
lis

lis edita veterum temporum Ecclesia agnovit? Imo unde, nisi ex Traditionibus constat, quatuor Evangelia quæ habemus esse legitima: Petri autem quod dicitur Evangelium, atque Thomæ, & aliquot præterea libros Apostolorum nomine claros, spuria scripta esse, furtoque in dignitatem tantorum nominum adoptata? Ecce ut vel recipiendæ traditiones sunt, vel & abigendæ scripturæ quas sola traditionum fide agnoscitis.

Ne in solo hoc morer; in scripturis ubi concessum ne observes Sabbati diem? Illum tamen nō observas, Dominicus dies illi successit. Unde hoc tibi Sectarie? Non, inquam, à scripturis. Unde igitur? Non aliunde quam à traditione Ecclesiæ. Quidam istic ex vestris miserrima subtilitate se torquent; jussisse nempe Deum ut ex diebus septem sanctus sit nobis unus; nihil porro referre utrū Sabbatinus, an Dominicus, an alius dies, dummodo unus ex septem. Id ex Calvini sententia, apud quem agitatum diu ferunt, de transferenda solemnitate Dominica, in feriam quintam. At hæc quam vanæ temeritatis argumenta, atque consilia! Non refert; ais, quis dies; dum̄odo unus ex septem. Imo maxime refert. Non enim Deus in Decalogo unum ex septem tantum, sed expresse septimum coli jussit. Et quis septimus esset, non reliquit Iudæorum arbitrio; sed prorsus ostendit, vel ipsis feriis, quibus nec de cœlo Manna cadebat, nec peribat pridiana.

Lici-

Licitumne Judæis ab ea institutione divertere, ut neglecto illo die primam Sabbati colerent, qui nobis Dominicus dies, vel aliam ullam lucem? Ne hoc quidem dicitis. In concesso est, illum ipsum Deo authore diem, & Judæis qui Ægypto excesserunt, & inde eorum posteris, fuisse colendum.

Si hanc igitur de observando Sabbato Dei legem ad ceremonias retuleris; scis legales ceremonias Agni sanguine esse deletas. *Cur tu cum Christianus sis Judaizas?* Sin *ad mores* præceptum hoc refers, cur aliter observas, quam Deus instituit? Cur dies, quem diserte jussus es venerari, tibi est in profanis? Cur ille qui sequitur, à laboribus tibi immunis? In scripturis nusquam authoritatem reperies. Legimus Dominico die Joanni revelata mysteria. (Apocal. I.) sed non legimus Dominicũ illũ diem calcato Sabbatho debere regnare. Legimus, Paulum cum discipulis, *ad frãgendum panem* unâ *S*abbathi convenisse, sed non legimus illum diem, ex eversi *S*abbathi

thi ruina crevisse. *Verte omnes tete in facies.* Cur Sabbatum negligas, cur Resurrectionis diem observes, neutiquam habes, nisi ex Traditione & institutione Ecclesiæ. Cur porro illum diem plerique Sectariorum, Sabbatum appellatis? Si celebratis quia *cessavit ab opere suo Deus.* Celebrandum ergo Sabbatum, in quo cessavit, non dies Dominicus in quo incepit operari. Si celebratis, ut diem Resurrectione Christi dignatum; cur Sabbatum appellatis; Non cessavit hic Christus, sed fortissime cum morte pugnavit. At inquis, cessamus ab opere. Egregia verò causa! Quasi dictum in scripturis Sabbatum, à quiete fidelium. Imo à cessatione Numinis ab Orbe condendo. (Exodi XX.) *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini tui est, &c. Sex enim diebus fecit Dominus cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, & sanctificavit eum.*

Qui autem hi ludi, ut Traditiones irrideas, & tamen obſerves? Ecce enim & aliam quam in commodum tuum uſurpas, ſuffocatorum nempe, & ſanguinis eſum; Quæ duo Chriſtianis vetita legimus non ſemel in ſcripturis. Audi Apoſtolos loquentes Chriſtianis. (Act. XV.) *Viſum eſt Spiritui ſancto; & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc neceſſaria; ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.* Et Cap. 21. *De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos ſcripſimus, judicantes ut abſtineant ſe ab idolis, & ſanguine & ſuffocato, & fornicatione.* Rem perpende. *Viſum eſt ſpiritui ſancto*, viſum & Apoſtolis, *neceſſarium* ut à ſuffocato, & ſanguine abſtinerent Chriſtiani. Hæ ſunt legis novæ decreta, hæc verba ſcripturarũ, quibus ſe ſancte teneri ſenſerunt primarum ætatum Chriſtiani. Nec magis abominata Judæis ſuilla, quam Chriſtianis hæ dapes. Ut enim in experimentum religionis his ſuilla, ita

ita illis ex ſanguine eſca ab hoſtibus offerebatur; Et utrisque mors potior convivio illo viſa. Inde Tertullianus, Apologetico, *Ne animalium quidem ſanguinem in epulis eſculentis habemus.* Et mox ita gentilibus. *Denique inter tentamenta Chriſtianorum, botulos etiam cruore diſtentos admovetis, certiſſimi ſcilicet licitum eſſe penes illos, per quod exorbitare eos vultis.* Audis hoc *illicitum* Chriſtianis. Neque putes hos cibos edere non licuiſſe publice; at licuiſſe privatim. Ante Tertullianum (nempe Antonio vero regnante) Blandina Chriſti Martyr, ut crimen dilueret quo Chriſtiani deferebantur, quaſi pueri carnibus epulari cõſueti, *quomodo illi,* inquit, *liberos ſuos vorent quibus ne licitũ quidẽ ſit ſanguinem animaliũ ratione carentium comedere?* Habes fuſe in Epiſtola Lugdunẽſis & Vieñenſis Eccleſiarum, eodem ævo ſcripta ad Eccleſias Aſiæ, Phrygiæque, quæ apud Euſebium deſcripta eſt, lib. V. Hiſt. Cap. I. Neque intelligi poteſt, de publico eſu; ſed de pri-
 vato,

vato. Non enim dicebantur Christiani, pueros coram populo mactare, & his vesci, sed clam, & privatim inter se; Ergo & necessario intelligenda Blandina, non licuisse Christianis, ne privatim quidem animalium sanguinem in cibis habere.

At, inquies, hæc ita observata nascente adhuc Ecclesia, vel gemente sub furiis Ethnicorum; sed aliam rationem initam ubi adolevit, & à malis respiravit. Nihil minus. Duravit sanctio illa etiam sub florente Ecclesia. Gangrense Concilium, Constantini Magni temporibus celebratum, ita habet Can. II. *Si quis eum qui carnem, præter sanguinem & idolothytum, & suffocatum, cum pietate, & fide comedit, condemnat tanquam eò quod ea vescatur spem non habeat, sit anathema.* En ut Patres carnium usum in quosdā hæreticos asserturi, illā tamen excipiunt, *Sanguinem idolothytum, suffocatum.* Habes & Leonis Philosophi, Imperatoris sanctionem, aliquot postea seculis latam, qua sanguinis esus,

tan-

tanquam res ex Apostolorum præcepto illicita, castigatur. Ea inter Leonis Constitutiones quinquagesima octava est. Et titulus, *Ne ex sanguine cibus conficiatur.* Causa autem, quia ita *à præconibus gratiæ est constitutum.* Vocat deinde hunc cibum *vetitum, detestandum, qui hominem contaminet*; ait, *divino mandato prohibitum.* Atrocibus deniq; pœnis eos plecti vult, qui has dapes aut emerint, aut venales habuerint. Nimis multa. Historiæ expers sit, qui neget compluribus seculis sanguinem pro esu nefando fuisse Christianis. Cur tu ergo, Protestans, cur tu Puritane, hoc vesceris? Omnino minori injuria revocassetis hanc legem, quam Quadragesimæ jejunia sustulistis. Sed licentiæ scilicet, non disciplinæ studebatur.

Age, inquam, sint aliqui qui à sanguine & suffocato Christianorum gulam hodie putent arcendam, qui scripturas consuetudini nostræ opponãt; qui eas solas vestro more velint admitti. Quid vobis in eos argumenti? Proferetis

feretis verba Apoſtoli, qui 1. Cor. 8. & 10. aliquo caſu idolothyta edi permittit. At vobis reponetur, ne illic quidem verbum, de ſanguine & ſuffocato eſſe: Sed & primos Chriſtianos non ignoraſſe Pauli hæc verba; & nihil tamen minus ex prohibitione, quæ Apoſtolico Concilio eſt ſancita, Act. XV. credidiſſe ſanguinis, & ſuffocatorum eſum eſſe illicitum; Ipſum quoque Lutherum libro de Conciliis, ita diſputare, ut velit, vel non teneri nos decretis Conciliorum Eccleſiæ, vel teneri ad abſtinentiam illam à ſuffocato, & ſanguine.

Omnino cogemini uſu niti, conſenſuq;, & Traditione Eccleſiæ, ita Concilium Apoſtolicum exponentis, ut hæc ſanctio ad rationem ſæculi lata, ſucceſſores non teneat, & Eccleſiæ quidem illius, quæ Miſſam admittit; quæ pontificem pro capite habet, quæ imagines extruit, quæ Purgatorium credit; quandoquidem illis demum ſeculis cœperunt Chriſtiani ſanguine veſci, quibus ex veſtra confeſſione, jam

jam Missa, jam Pontifex, jam imagines, jam de Purgatorio fides erat ea ipsa quæ hodie Romæ.

Necessaria ergo Traditio illa Ecclesiæ; necessarium præter Scripturas aliquid quod afferas tuam fidem. Num tu autem tantus in Ecclesia Imperator, ut dicas, volo in illa, aut illa re Traditiones valere: in cæteris nolo. Imo, Sectarie, legitimæ traditiones vel omnes admittendæ, vel omnes respuendæ; Legitimæ, inquam. Nam & has solas admittimus. Quæ illæ sint quæris? quæ in Ecclesia, vel expressis legibus, vel irreprehenso Pastorum, omniumque consensu invaluerunt, sive illæ à Christo institutæ, sive ab Apostolis, sive à succedentium sæculorū Ecclesia. Quæ à Christo sunt, divinas appellamus; Apostolicas, quæ ab Apostolis; Ecclesiasticas quæ ab ipsa Ecclesia, in instituendis moribus, exponendisve scripturis nunquam errante.

Facessat igitur vestra responsio, ubi argumentis urgemini ab antiquo usu Patrum, & traditione Ecclesiæ, ideo vos ad illa non teneri, quod non le-

gantur in ſcripto Dei Verbo. Nam & Traditiones in ſcripturis commendantur, & vos multa ſervatis, quæ in ſcripturis neutiquam inſunt; & omni deniq; ævo receptum eſt, ut traditionum quæ Eccleſiæ placuiſſent, ſumma vis eſſet, & cui parere Chriſtiani tenerentur. Irenæus, antiquiſſimus Doctor & Martyr, Lib. 3. Cap. 4. *Etſi de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, nonne oportet in antiquiſſimas recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli converſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum, & re liquidum eſt? Quid autem ſi neque Apoſtoli ſcripturas tradidiſſent, nonne oportebat ordinem ſequi traditionis, quem tradiderunt ii, quibus committebant Eccleſias? Cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Chriſtum credunt, ſine charactere, vel atramento ſcriptam habentes per Spiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem traditionem diligenter cuſtodientes.* Tertullianus de Corona Militis. *His igitur exemplis renunciatum erit, poſſe*

posse etiam non scriptam traditionem in observatione defendi, confirmatam consuetudine idonea teste probatæ tunc traditionis, ex perseverantia observationis. Et Hieronymus ad Lucinium, Epist. XXVIII. vult, ut quisque *præcepta majorum, leges Apostolicas arbitretur.* Omitto in eam rem cæteros Patres; quos jam ante eruditissimorum virorum diligentia collegit.

Nos itaque utrique Dei verbo honorem habemus, vos autem scriptum tantum laboratis agnoscere. Re ipsa tam scriptum, quam non scriptum miro facinore ex parte sequimini, ex parte damnatis. Nam & totos ex scripturis libros eraditis, & traditiones è contrario quas videmini omnes abigere, haud paucas servavistis. Quid dicam, jam vel ipsas apud vos scripturas ita vilescere, ut vestris traditionibus, Catechismis, Confessionibus, quas excuditis, editisque, secundæ sint? Testis mihi vester Adolphus Venator, Minister Alcmariensis, Tractatu, de Præcipuis Doctrinæ controversiis, Pag. CLXXIV. *Vera, optima,*

certissima, & perfectissima norma totius fidei Christianæ est Confessio Belgica, & Catechismus Heidelbergensis. Et Pag. CLXXV. *Ex verbo Dei non potest vera doctrina pure intelligi, sed solum ex Confessione & Catechismo. Et, verbum Dei non est Christianis tam necessariũ ac utile, quam Confessio & Catechismus.* Et, *ubi Confessio & Catechismus est, non egemus verbo Dei.* Denique, *Authores Confessionis & Catechismi fuerunt prudentiores & fideliores pro Ecclesia, quam Apostoli & Evangelistæ.* O sacrilegum os! O Sectas indignas quæ facilibus animis, aut educationis vitio illas amantibus, tam apertis erroribus, tam noxiis, & Domino ad extremum non inultis, imponant!

JOANNIS BARCLAII

Paræneſis ad Sectarios,

LIBER II.

CAP. I.

De Sacramentis; Et ſpeciatim de Sacramento Pœnitentiæ.

NE ulla Eccleſiæ pignora Sectariis inviolata eſſent, Sacramenta omnia, & ſingula, vario bello adorſi ſunt. Nobis, quoniam potius cupidas veri mentes, quam diſſerendi dulcedine pervicaces alloquimur, breviſſime pauca quædam, quæ in aperto ſunt, perſtinxiſſe ſuffecerit. Satis enim ſi advertant Sectarii ſe errare, & quæ via ad cauſas ſit, qua una ſe poſſint ab errore recipere.

De numero igitur Sacramentorum controversiam faciunt. Septem numerat Ecclesia, illi duntaxat duo, Eucharistiam & Baptismum. Peto autem quid per Sacramentum intelligant; An rem, ac veluti tesseram, qua à non Christiano distinguitur Christianus: An aliquid, quo necessario uti debeat Christianus ad salutem: An denique instrumenta quædam externa & visibilia signa à Christo instituta, per quæ nobis invisibilem suam gratiam Deus infundat? Si tesseram, qua Christiani distinguantur à cæteris; ergo & fides in Sacramentis numeranda, & spes, & virtutes cæteræ quotquot Christianis singulares: & si externa quærunt, ire ad fidelium cœtus, omne carnium genus, contra Judæorum morem, edere, Christi nomen suppliciter venerari, Trinitatem publice adorare; quicquid denique Christiani præter cæteros faciunt, erit nobis Sacramentum. Ita Sacramenta non duo, non septem, sed plurima. Sin aliquid intelligis necessarium Christiano ad salutem,

item, Baptiſmum in Sacramentis, Calviniſta, quid numeras? cum ex tua ſententia, Chriſtianorum liberi, ſi ante Baptiſmum deceſſerint, nihilo ſecius cælo fruantur. Hinc multorum Miniſtrorum crudelitas, non alio quã Dominico die, idque publice, aqua ſalutari infantes intingere. Interea ſi morbo ſolvuntur, parvi rem ducunt. Quod quid eſt aliud, quam ſuperfluum, certe non neceſſarium Baptiſmum aſſerere? quam de Sacramento ceremoniam facere? Scio riſiſſe ex Calviniſtarum grege aliquot, cum relatum à Baptiſmo infantem reddituramatri obſtetrix, en jam, diceret, recipe Chriſtianum. Et ô te fœminam ſimplicem illi dixêre; cur nunc magis Chriſti ſit quam cum iſthinc auferretur ad templum? Euchariſtia etiam nec facit Chriſtianum, nec omnibus neceſſaria ad ſalutem. Nam nec ea infantes paſcuntur, nec impotes mentis; imo nec, ut plurimum, apud Calviniſtas ægroti, quos prohi-

bet à cœtu publico valetudo. Ergo nihil istorum necessarium Calvinistis ad vitam æternam, id est, nullum illis est Sacramentum, si huic Sacramentorum definitioni adhæreas.

Si denique Sacramentum exponas, *signum visibile invisibilis gratiæ, à Christo institutum*, Catholica quidem notio erit, sed vide an Eucharistiæ tantum, Baptismoque conveniat. Cur non enim & remissio peccatorum à Sacerdote concessa, tibi sit Sacramentum? Signum visibile est ipsa actio Sacerdotis, & gratiam inde infundi disertissime ex Domini verbis habes. Matth. 18. *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solveritis super terram, erant soluta & in cælo.* Et Jo. 20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt.* Confirmationem etiam multi ex vestris non improbant. Rex Serenissimus magnæ Britaniæ, in familiari quadam Epistola ad Molinæum

Pari-

Parisinæ synagogæ Ministrum, ei succensuit, quod confirmationi maledixisset, quod Antichristi notis illam annumerasset. Certe enim, inquit Rex, Liberi quoque mei Confirmatione signati sunt: neque his velim credi injustum Antichristi characterem. At quò illa *Confirmatio?* Frustra illa imo & falsa, nisi per eam anima confirmatur; nec confirmari potest, nisi Spiritus Dei gratia confirmatis accedat: Si accedit, ergo est Sacramentum. Nam & illic est signum externum, & invisibilis gratia inde accipitur.

Jam de extrema unctione, de Ordine, de Matrimonio, cur potius vobis, quam Ecclesiæ Catholicæ sit credendum? Docet, per hæc mysteria conferri, ac augeri his gratiam, qui ad illa rite accesserint: Scripturæ loca habet quæ in hunc sensum exponat, habet multorum seculorum authoritatẽ; viros ingentes, seu integritatem, seu eruditionem spectes, suum denique in decernendo pondus. Vos porro nec ex scripturis verbum habetis, quo cõtra-

trarium constet; nempe nec Matrimonio, nec Sacerdotio, nec extrema unctione, majorem Dei gratiam merentibus addi. Restat igitur, non ut scripturis hanc Ecclesiæ sententiam oppugnetis (nam nullæ sunt quibus hoc fiat) sed tantum ut dicatis, nec Scripturis rite nos niti, & de verbis disceptetis, quibus docet Ecclesia stabiliri ista omnia Sacramenta, negetisque ex illis hæc astrui. Certum, inquam, vos nullas in ista re pro vobis habere scripturas; & tantum laborare, ut probetis Ecclesiæ quoque nostræ sententiam non niti scripturis.

Quis autem tantæ imperitiæ, atque superbiæ, qui vobis modo natis majorem exponendarum scripturarum authoritatem adscripserit, quam vetustæ Ecclesiæ, cujus alumni fuerunt, innumeri sanctissimæ vitæ, clarissimæ famæ viri; quos inficias ipsi non itis, cum Romana Ecclesia consensisse? Utinam perpendas, Sectarie, sed serio, nec vi consuetudinis in partes abreptus; nullas scripturas esse, quæ Sacra-

menta

menta ad Baptiſmum & Euchariſtiam revocent, nullas quæ dicant cætera quibus hunc honorem Romana habet Eccleſia, non eſſe Sacramenta. Neque te aliter hic pugnare, quam quo modo omnis generis hæreſes poſſint; nempe negando ita exponendas eſſe Scripturas, ut exponit Eccleſia.

Sed ſunt duo potiſſimum Sacramē-ta, quæ hoc ævo laceſſiſtis, Pœnitentiam, & Euchariſtiam. Pœnitentiam ex Sacramentis omnino deletis; Euchariſtiæ ita detrahitis; ut pleriq; jam veſtrûm in contumeliam Sacramentarii appellentur. Neque mirer, in *Pœnitentiæ Sacramentalis* excidium Miniſtros illos veſtros incumbere, qui vos de prædeſtinatione, de ſalute, de peccatorum venia, ſecuros eſſe jubét; cui conſequitur ejusmodi Pænitentiam eſſe ſuperfluam. Ergo & in illius infamiam ſpargi placuit maledicta, quæ rem ſanctiſſimam apud ignaros proſcriberent. Diræ hæ contumeliæ, multæ, vulgatæ; ſed ſibi non conſtantes. *Et non erat conveniens teſtimonium*

monium illorum. Nempe jactarunt, licentiam, aditumque peccandi, hujusmodi Sacramento Catholicis dari. Quæ enim facilior (inquiunt) ingentibus facinoribus venia, quam ut culpa secreti Sacerdotis auribus committatur? tantillo remedio peccare quis abnuat? Ita voluptates, ita odia, ita omnem peccandi dulcedinem bene emi inclamant: Etiam futurorum scelerum veniam dari. Rursus contraria his dicunt, maximeque Calvinus. Nihil tetrius, aut acerbius ejusmodi pœnitentia esse, hac torqueri, hac lancinari miseros, dum ad numerum peccata coguntur revocare, dum ipsas cogitationes excutere, dum anxia memoria à se vitæ rationem scrupulose exigere. Facilis ad hæc maledicta responsio.

Tantum abest, Sectarie, illex sit ad peccandum sancta Confessio: ut non alio magis fræno plerique avocentur à scelere. Neq; enim illum credit Ecclesia, quem non ex animo delicti pœniteat, inde juvari. Quicquid itaque

que ad internam, veramque pœnitentiam ipsi exigitis, & nos quoque exigimus: nempe de peccando dolorem, & in posterum emendationis propositum; Ea inquam; in nostris exigimus, sed & aliquid magis: nempe ut Pœnitens Sacerdoti se sistat, culpam aperiat, indulgentiam cujus à Deo potestas Sacerdoti commissa est, petat. Qua igitur fronte jactetis, Sacramenti istius facilitate animos ad peccandum emolliri cum à peccatore eadem quæ vos, & syncerius, & plura desideret? Nisi non grande putabitis, verecundam virginem, superbum hominem, latronem non suspectum, prodere consciam mentem, & sponte effari quod in equuleo forte negarent.

Fraudis autem inverecũdæ est, persuadere vulgo, de futuris sceleribus *absolutionem* apud nos dari, ut venia crimen prævertat, & sis prius in integrum restitutus, quam de statu decideris. Absit ab Ecclesia tam feralis ineptia. Nulla apud nos anus

tam

tam angusti judicii, mentisque consumptæ, cui hoc sit persuasum. Quo pacto à destinatis, & quæ in voto adhuc sunt, flagitiis Sacerdos absolvat, quem asserimus, ac publice profitemur, ne à præteritis quidem posse absolvere, nisi peccator de illis ante actis vera pœnitentia indoleat, nisi quæ fecit, esse infecta ex animo velit.

Medicina igitur peccatori, non peccandi illecebris, Pœnitentiæ Sacramentum. Sed nec illius atrocitatis medicina, quam Calvinus expressis ad invidiam verbis finxit. Non torquendis enim ingeniis, sed levandis, est à Deo comparata. Nec cum Deo agimus tanquam solvendo pares, aut tanquam importunus creditor Deus sit, & in insidiis, unde in miseros capto tempore torvus insileat. Cum bonis bene agier. Satis est Pœnitenti, ita conscientiæ rationem iniisse, ut bonus paterfamilias solet in domesticæ rei cura versari. Post maturam diligentiam, sed non anxiam, si quæ memoriam peccata effugerint (& interdum multa effu-

effugiunt) eodem Sacramento eadem misericordia Dei donantur, qua & illa de quibus meminimus. Contumacia enim, negligensque contemptus, hic sacrilegii crimen est, non humana fragilitas, cui sanandæ, non damnandæ, quæsitum remedium. Sic utrinque vana, Sectarii, vestra convicia. Neque enim Pœnitentiæ Sacramentum, lubrici instar habet, unde in peccandi consuetudinem demittamur: Rursusque non ex eo cruciatus animis inest, quem ut à populo timeatur, effingitis.

Potestatem verò à Domino Sacerdotibus esse concessam, qua gratiam criminum faciant, ad Pœnitentiā sese sanctè vertentibus, idque non semel in modum Baptismatis, sed pluries uni ex scripturis liquido constat; *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; & antiquæ Ecclesiæ usu, quæ Novatianis anathema dixit, quod flagitia post Baptismum perpetrata nollent Sacerdotum ministerio, & authoritate remitti. Socrates refert, Lib. I. Cap. 7.

in Nicæno Concilio Acesium Novatianæ sectæ Episcopum Imperatori Constantino dixisse, se cum Nicæni Concilii Patribus communicare nolle, quod contra eorum sentētiam crederet eis qui se post Baptismum *mortali peccato* polluissent, *remissionis spem non à Sacerdotibus, sed à Deo, qui & potest & authoritatem habet peccata remittendi, exspectandam.* Animadvertis, Sectarie? Cum Nicæni Concilii Patribus, primi illius, quo damnatus Arius, quo asserta Christi divinitas, non communicavit Acesius, quia negabat, post Baptismum *remissionem peccatorum à Sacerdote sperandam.* Quod quid est aliud, quam credidisse contrarium illos Patres, nempe *remissionem peccatorum à Sacerdote esse sperandam.* Et tu hodie Pœnitentiæ Sacramentum, ut rem novam, ut commentum hominum, ut aliquid à veteri disciplina alienum, novus ipse, & vetustatis ignarus contempseris? Ac quis credat Sacerdotes *Remissionem*

nem peccati concessisse, nisi fatente reo crimen & veniam efflagitante? Sacerdos absolvisset? invitos absolvisset à scelere quod patratum esse nesciret; absolvisset quos aut peccasse ignoraret, aut à peccato resiluisse? Absurdum quid; meritumq; commentum perire volentium. Nihil ergo nunc sancta Ecclesia, nisi quod purissimo, & antiquissimo illo ævo, non dico celebratum, sed jam antiquum.

Diceres Deum liquidis miraculis istud Sacramentum asserere. Nam cui supra rerum humanarum conditionẽ non sit, inter tot Sacerdotes, quorum aliqui leves, scelerati aliqui, noñulli facta ad vos secessione *A*postatæ, durare inviolatam illius majestatẽ, ut quę privatorum peccata acceperint, aut nunquam aut raro, in vulgus effundant, vix ullum hinc scandalum, ullæ rixæ, ulla infamia? Scilicet impiorum Sacerdotum idem Deus cohibet linguas, ut quæ à Pœnitentibus acceperint apud se contineant, qui & Pœnitentium linguas, ut Sacerdotibus pudorem aperiant, laxat.

CAP.

CAP. II.

De Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento.

DE Eucharistia nunc paucis agendum si de tanta re pauca proloqui fas est. Tu Domine, nec relinque nos, quibus Te reliquisti, & Sectariis oculos redde, ut agnoscere audeant tuum munus, quod tantum est, ut illud non supra se modo sed & supra Te credant. Nam ut sæpe Judæos nihil magis à Christiana fide deterret, quam quod in ea omnino credendum sit Deum vivum, Deum Abraham, hominē factum, vixisse mortalem, in cruce occubuisse: Ita Sectariorum multos nihil magis offendit istius Sacramenti præstantia, dum non sibi persuadeant in hanc benignitatem demisisse se Christum, ut Sacerdotum manu tentari, & peccatorum ore sumi voluerit, idem hoc corpus, quod olim in cruce distentum, *nunc ad dexteram Patris sedet in gloria.*

Cæterum nihil in vos præjudicii gravioris, Sectarii, quam Christiano-

rum

rum tunc consensus in Eucharistiæ fide, cum hoc seculo nasci cœpistis, ac deinde grandis inter vos in ipso errore dissensio. An verisimile nullam tunc in Orbe Ecclesiam de Eucharistia rite sensisse? aut putandus Spiritus veritatis esse in vobis, qui pejus inter vos, quam nobiscum, de tanta re litigatis? Omnibus, inquam, toto Orbe Christianis in ista re idem tunc sensus, Latinis Græcis, Armenis, Abissinis, Moscovitis. (Nam paucissimi in Bohemia Hussitæ vix pro ullis sint: & ut hi non in nostris, ita neque in vestris: Neque enim cum illis ulli vestrûm omni ex parte in Eucharistiæ fide consentiunt) Conveniebant omnes in eam sententiam, ut & hodie quoque conveniunt, sub speciebus panis ac vini delitescere realiter Christi corpus ac sanguinem; nihil panis, nihil vini superesse, adorandam itaque Eucharistiã, quandoquidẽ nulla est in Eucharistia substantia nisi ipsemet Christus.

Nihil vos tamen, Sectarii, Christianorum ille consensus movit. Resiliistis ab omnibus Christianis, id est,

voluiſtis eſſe hæretici. Neque inſtitiſtis unicam viam. Vbi ab Eccleſiæ calle deſcitum; *ivistis in adinventionibus veſtris*: ut ſcire cupienti, quid de Euchariſtia ſentiatis, ſit longa primum hiſtoria, ac deinde Oedipo opus. Tam multiplex quippe inter vos in hac parte diſſenſio, ut ad quadraginta ampliuſque ſententiæ numerentur, omnino diverſæ, omnino contrariæ. Ac præterea quid ſingulæ apud vos ſectæ ſentiant, non ſat exponitis, verius dixerim, non ſat ſcitis. Qui ex vobis Lutherum ſunt ſequuti, fatentur illic realiter contineri Domini corpus, ſed non exiſtimant panem inde recedere. Hugonotti, & Proteſtantes in Anglia, cæterique Calviniſtæ, nihil illic præter panem eſſe contendunt, quippe ſedere à dextris Patris Chriſtũ, neque in variis locis poſſe conſiſtere. Alii alia ſentiunt. Sed hæ duæ in vobis ſententiæ potiſſimum eminent. Ecce autem utraque quam abſurda.

Lutherani dum fatentur Chriſti corpus *adeſſe realiter*, negant tamen ado-

adorandum Et ô egregiam rationem! quia, inquiunt, Christus non hoc Sacramentum instituit, ut adoraretur, sed ut pasceret animas nostras. Quidni & dixerint, Reges & Principes venationi operam dare animi causa, non ut colantur à civibus: ergo illos errare qui Regi venanti obviam facti, eum salutaverint, quo modo par est Regem? Christus in cruce erat, *ut salvas faceret animas multorum*, ferretq; opprobria quæ nobis debebantur: non ut adoraretur. An si illic adfuisses, Lutherane putasses esse crimen in terram procumbere, pendentem adorare? Quæ amentia, ut Christum, ubicunque est, non adores, qui ubicunque est, Deus est, vitæ tuæ arbiter, animæ judex?

Sed hæc Lutherana sententia, quæ in Eucharistia panem agnoscit, tam scripturis exploditur, quam doctrina antiquæ Ecclesiæ. Nam si illic & panis, & Christi corpus esset, non diceret Christus, *Hoc est corpus meum*; sed, Hic est corpus meum. Nec diceret

panis quem ego dabo, caro mea est; sed in pane quem ego dabo, caro mea est. Et nisi nobiscum credidisset Apostolorum ævo Ecclesia, ab Eucharistia substantiam panis abesse, non scripsisset S Justinus Martyr Eucharistiam post consecrationis verba *esse illius incarnati Jesu carnem & sanguinem*; sed Eucharistico pani ac vino post cōsecrationem accedere carnem illam & sanguinem: Non scripsisset & Cyrillus Hierosolymitanus *panem hunc qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat, sed corpus Christi*, quin potius docuisset, panem illum qui videtur, esse panem nec in eo gustum falli, sed cum pane conjunctū corpus Christi.

Nec sapientius Calvinistæ. Non quidem adesse in Sacramento realiter Christi corpus; nos tamen illius realiter esse participes. Inepta adeo, & semet evertens opinio ut nec ipsi se capiant. Age enim, Sectarie, potesne realiter accipere Christi corpus, nisi Christus realiter adsit? Atqui vis eum

eum semper in cælo versari? nec in pluribus simul locis posse consistere. Cum tu ergo in terris tantum, ille tantum in cælo quomodo realiter corpus ipsius ad te perveniat? Ac cum momento eodem tu Londini, iste Genevæ communicet, qua arte effeceris, ut realiter Christi corpore uterque pascamini, neque tamen realiter duobus simul locis Christus esse potuerit?

Dixerisne animam tuam pervolare fide in cælum: illic vere, ac realiter saginari sancto hoc cibo? Hoc verò ad argumentum nihil. Nam ut fide, ut cogitatione, ut voluntate, superes astra, & in medio cælo verseris; tamen *realiter* hæres in terra. Neque ulla tui pars, id est, neque animus, neque corpus, *realiter* in cælo est, ut illic alimentum accipiat. Num si Romam, si Hierosolymam defixa cogitatione ad animum retuleris, realiter Romæ, realiter Hierosolymis fuisse dicendus es? Restat ergo ostendas, quî fieri possit, ut anima tua quæ realiter non ascendit

in cælum, realiter Christi carne vescatur, nisi Christus vere, ac realiter adsit in terris, & quidem uno tempore multis simul in locis, cum eodem sępe momento multi vestrûm per Galliam, Angliamque communicent.

At referes, nescire te modum; pasci te tamen scire. Itane? si nescis quo modo illa fiant, nec scis certe num is modus non sit transubstantiatio. Cur igitur tanta in transubstantiationē audacia, tanto furore agis? Deinde ut nescias modum; at saltem scis ejusmodi modum esse, qui te faciat non cogitatione tantum ac fide, sed reipsa, corpori Christi contiguum, vel fatendum te non reipsa corpus Christi accipere.

Ais enim, te manducare *per fidem*, Dominicam carnem. Quid autem his verbis significas? An fide te tenere ac credere, virtutes à corpore Christi, qui in cælis est animę tuæ illabi, ut sic quodammodo cum illo uniaris? Atqui hoc non est, Sectarie, realiter Christi corpus accipere; sed, ut sum̄um, imagina-

ginarie. Nam illa vis, illæq; virtutes, quas ais à Christo in te profluere, non sunt utique corpus Christi, nihil autem aliud realiter te credis accipere, Sed nec virtutes, opinor, has manducas. Cur igitur quo eludatis sententias Patrum, qui testantur *re ipsa Christi carnem ac sanguinem sumi*, hac inani fraude utimini, dicitisque & vos idem quoque sentire? Sin dicis, te *per fidem* apprehendere, ac credere Corpus Christi tibi realiter cōmunicari; refero, fidem illam, vel te judice, falsā esse, atque ridiculam quandoquidem tibi rem quæ non est persuades; cum ex tua sententia non alibi realiter quā in cælo sit Domini corpus, tu autem non alibi realiter quam in terra.

Sed quoniam ad scripturas provocare soletis, en illas audiamus. Apud Matthæum est. Cap. 26. *Hoc est corpus meum Hic est sanguis meus:* Apud Marcum Cap. 14. *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.* Apud Lucam Cap. 22. *Hoc est corpus meum, hic est calix novum testamentum in san-*

guine meo, Apud Joannem Cap. VI. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Paulus verò 1. Corinth. XI. indigne ad Eucharistiam accedentem, pronunciat *reum corporis ac sanguinis Domini.* En verba aperta, testimonia non perplexa, non semel repetita Quibus apertissime profligati, ad expositionem nempe confugitis; tanquam vestri judicii, vestræ authoritatis sit, ubi libebit, nunc ex scripturæ verbis absque interprete de lite decernere; (Sæpe enim si aliquid arridere vobis visum, in verbis hæretis, nihil vultis exponi; proclamatis in verbo Dei standum.) nunc ad explicationem provocare, & illam quidem vestram.

Sed ecce; quid nobis objicitis? Argumenta, inquis, ex scripturis. Primum, quod Eucharistia interdum in scripturis appelletur *panis & vinum.* Deinde quod dixit Christus, Joan. VI. *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam. Verba*

quæ

quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt Denique quod Christus sit ad dexteram Patris; inde venturus judicare vivos & mortuos. At refero obscuriora illa esse, quam verba quæ ex illis vultis exponi; nempe, *Hoc est corpus meum. Caro mea vere est cibus.* Quod hoc autem Philosophiæ genus, per obscurius obscurum exponere: aut verius, rei apertæ sensum ex obscura velle colligere? quid verò si dicamꝰ hæc quæ objicitis loca, per ea quæ retulimus exponenda? quid si negamus vestrûm potius esse, quam nostrûm illa exponere: Dubiis argumentis agitis, & in vos ruituris. Neque operosum paucis singula diluisse.

In scripturis (dicitis) appellatur Eucharistia panis ac vinum. Ergo scripturæ in Eucharistia agnoscunt vere panem ac vinum. Age, Sectarie, & eo argumento multo in nos pressius ita decerne. Catholici sæpe Eucharistiam inter sermones, inter preces, panem appellant, ergo credunt verum illic panem esse; & non tantum Do-

mini corpus. Nonne eadem ratio; nonne vis eadem argumenti? Num potius efficietis scripturas cum Eucharistiam nomine panis ac vini designant, verum in ea panem aut vinum asserere; quam nos Catholicos, cum illam iisdem nominibus appellamus.

Liceat igitur hoc ipsum argumentum in vos aptare. In Catholica Ecclesia sæpe Eucharistiam, panem ac vinum appellamus; neque tamen credimus ullam panis aut vini substantiam illic esse. Ergo ex eo quod scripturæ iisdem utantur nominibus, non colligi potest, eas in Eucharistia verum panem, aut vinum, agnoscere. Pone præjudicium factionis, Sectarie: quo argumento nos petebas, num non æquiori jure cecideris? Nam quod sæpe panem appellemus, aut vinum, ita familiare inter nos viventibus, ut sit inverecundiæ id negare, & nescire inscitiæ. Quoties hujus panis non tantummodo esum, sed effectum concedi non postulamus? quoties ut

is panis non in mortis, sed gloriæ pignus, nobis sit, à Deo Patre exposcimus? Sed hæc omnia, per similitudines, per figuras? Quæ locutionum genera nec ipsi negatis in scripturis esse frequentia. Ita Bernardus (quem nostrarum partium esse, nisi ex inverecundis nemo negaverit) Eucharistiam panem appellat. Serm. I. Dominicæ 6. post Pentecosten: qui panem in diversas species distribuens; *Porro*, inquit, *septimus panis est Eucharistia*, *quoniam panis* inquit, *quem ego do, caro mea est pro mundi vita*: Panem igitur cum scripturis nominamus; quod ut ex pane animalis homo vivit, ita ex Eucharistia spiritualis (quo symbolo ex pane ac vino Eucharistiam confici Christus jussit: & plurimi Patrum, per *panem nostrum quotidianum*, *aut supersubstantialem*, quem petere edocemur, hoc cæleste alimentum intelligunt.) Tum etiam ob figuram ipsam panis: & maxime, quod antea panis fuit. Sæpe enim quod jam est, ex eo quod fuit appellamus. Et quoties jam à nostrarũ partium viris,

exemplum audistis virgæ Aaron (Exod. VII.) quæ versa in colubrum certe virga non erat, alioqui fascinatos à Deo Pharaonis oculos diceres, non verò miraculo de sua Majestate admonitos; tunc tamen dicitur virga. Nimirum, quia ex virga mutata in serpentem: *projeceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones; sed devoravit virga Aaron virgas eorum.* Sed ne multa in fragile argumentum. Scriptura Eucharistiam panem appellat. Esto. Idem Patres antiqui sæpe fecere idem & facimus. Cur igitur cum quibus nos loquimur credamur non sentire?

Neque validius in nos telum expediunt à Domini verbis: *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quicquam.* Nam si simpliciter velint intelligi, *carnem Christi nil prodesse*; quæram ab ipsis, cur igitur dicant in Eucharistia à se sumi Domini corpus? imo cur dixerit Christus: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis*

vitam

vitam in vobis? Sibine repugnantem autumant Christum? An negent semper in Ecclesia fuisse receptum, *Christi carnem prodesse sumentibus?* Omnino cogentur distinguere *de modo* quo sumpta Domini caro prosit, *& de modo* quo non prosit: Nempe Capharnaitas qui Christum audiebant, finxisse animis pinguem aliquam, indignamque rationem, & omnino carnalem, qua is se mãducandum assereret. Ideoque in hunc sensum loquutum esse Christum; Non prodest caro sic sumpta, ut intra vos cogitatis. Altiori, magisque spirituali quam creditis ratione me tradam, & à vobis sumptus in cibum *vivificabo animas vestras*. Ita de modo sumptionis, non de ipsa simpliciter sumptione, dixit Christus, *caro nil prodest*. Nunc autem en ô vestrum scilicet argumentum. Dicit Christus carnem hoc modo sumptam quem Capharnaitæ sibi fingebant, neutiquam profuturam. Ergo non proderit eo modo percepta quem Catholici volunt. Atqui, probandum

ante, Sectarie, nos eadem sentire quæ Capharnaitæ sensere, nos spiritum *qui vivificat* nolle audire. Porro utrumque falsum. Capharnaitæ nil altius cogitabant (ut ex scripturis constat) quam Christum ut alii cibi eduntur, ita corpus promittere; ut in partes scinderetur, ut saporis carnei esset, sumptum deficeret. Nos, *spirituali, & vivificanti ratione* sentimus, vere quidem atque realiter, sed spirituali & incomprehensibili modo, in Eucharistia Christum adesse, sumi à nobis totum, inviolatum, nunquam deficientem. Sic utrinque consentient Domini verba, tam illa quibus docet, *Carnem suam vere in cibum dari*; quam alia quibus ostendit, si rem carnaliter cum Capharnaitis intelligas *carnem omnino non prodesse*. Vos autem si negatis ullo modo prodesse *Domini carnem*, in hæc verba pugnabitis, *Nisi manducaveritis carnẽ, &c.* Sin aliquomodo, sed non Capharnaitico illo, sumi carnem dicitis & prodesse: concedemus hoc quidem, sed & addemus

demus in nostra Ecclesia esse sanctum hunc modum. Nec quid in contrarium istæ scripturæ, aut aliæ ullæ habent.

Aitis denique crebro scripturas asserere, Christum in cælis esse, ac fore, donec in ultimo Mundi actu, formidabili Majestate adveniat. Ergo non esse in terris, in Eucharistia, in manibus Sacerdotum. Expedita responsio. Christus in cælo est, atque erit, magna illa & visibili Majestate usque ad consummationem seculi. Non videtur à nobis publice illo splendore, ac ne versatur quidem inter nos obnoxius officiis, quæ revera corpori prosint, qualia olim unguento diffuso Magdalena exhibuit, quorumque respectu Dominus dixit: *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Non de cælo igitur ante descendet in *gloria majestatis*, quam omnium seculorum hominibus ad judicium convocatis. Sed interest sæpenumero rebus nostris alia specie, alio cultu, pompa minore;

ad-

adeſt, inquam, ſæpe nobis in terris, ipſe, vere, realiter. Paulo Damaſcum eunti in via apparuit, in via loquutus eſt. Act. IX. Ita Ananias ad Paulum: *Dominus miſit me Jeſus, qui apparuit tibi in via qua veniebas.* Et Barnabas narravit Apoſtolis, *quomodo* Paulus *in via vidiſſet Dominum, & quia loquutus eſt ei.* Et Act. 23. *Sequenti autem nocte, aſſiſtens ei Dominus, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Jeruſalem, ſic te oportet Romæ teſtificari.* Denique Act. 26. *Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris. Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi.* Neque Angelum dicas, induiſſe ſpeciẽ Chriſti, ut Paulo appareret. Nam ut prætercam in actibus ſignate diſtingui, quando Chriſtus, aut Angelus, Paulo *appareat.* Dubitationem ipſe Paulus exemit. 1. Cor. XV. ubi Chriſti reſurrectionem Corinthiis probaturus, ait eum poſt reſurrectionem viſum Apo-
ſtolis,

ſtolis, atque diſcipulis. *Noviſſime autem omnium*, inquit, *tanquam abortivo viſus eſt & mihi.* At certum eſt viſum hunc Paulo aliquot annis poſt Aſcenſionis diem. Diu enim Perſequutor, non Apoſtolus, Paulus fuit; Certum etiam, non Angelum fuiſſe, ſed Chriſtum, qui ſic Paulo apparuit, cum fuiſſe, eundem illum dicat, qui Petro, & Apoſtolis viſus ad faciendam reſurrectionis ſuæ fidem. Neque enim Angelum dixeris, ſed Dominum ipſum apparuiſſe Apoſtolis, quadraginta diebus qui ad Aſcenſionem interceſſerunt à Paſchate. Ludicrum prætcrea ſit Pauli argumentum; ſi ſic intelligas, procul dubio reſurrexiſſe Chriſtum, quandoquidem Angelum ipſe viderat ſpecie ejus tectum. Adfuit igitur Paulo Chriſtus, adfuit & pluribus Sanctis, *in Terra.* In Sacramento etiam nobis adeſt, ſed tectus, ſed creaturæ imagine, atque velis Creatorem celantibus.

Dubitas tamen, & corpus quod in

cælo eſt, inquis, an & poterit eſſe in terris? Omnino, Sectarie. Poteſt Domini Corpus duobus locis eſſe: Quod ſi duobus, quidni innumeris? Nam quid corporibus noſtris obeſt, ne in varia ſimul ſede conſiſtant? Nonne naturæ conditio? Qui verò naturã ſic condidit, quidni mutare in alias leges poſſit? Hæc eſt humilis diſciplina; hæc Philoſophia Chriſtiana antiquæ Eccleſiæ. Ambroſius. Lib. II. Hexaëm. Cap. II. *Cum ſermo ejus ortus naturæ ſit, jure uſurpat dare legem naturæ, qui originem dedit.* Et Lib. III. Hexaëm. Cap. II. *Vox autem Dei efficiens natura eſt.* Sed hoc forte non potes ſatis mente concipere: Certe nec Deum potes; Neque ideo minus eſt Deus. Dei opera ſi ex tua intelligendi vi metiris, quam debilem quam obſcurum, quam à te pendentem effinxeris! Pendet ab eo tua intelligendi vis, non illius à tuo intellectu potentia.

Num operoſius autem, in diverſis locis ſtatui unum corpus, quam duo corpo-

corpora in eodem; sive, ut loquuntur Philosophi, quam *penetrationem dimensionum* dari? Par omnino difficultas. Atqui Christus per ipsum lapidẽ, *qui erat magnus valde ad ostium monumenti*, redivivum corpus eduxit, id est, dimensionum penetrationem, ubi vellet dari, ostendit. Nam tunc demum revolutus est ab Angelo lapis, cum ungendo Domino venisset Magdalena. Matth. 28. *Venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum, & ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum, &c. Respondens autem Angelus dixit mulieribus, nolite timere vos.* Per solidos deinde parietes ad discipulos venit Christus. Joannis XX. *Cum ergo sero esset die illo, una Sabbatorum: & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, & stetit in medio* &c. Iterum, *venit Jesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit*, &c.

Nugas hic, sed indignas, quosdam vestrûm

vestrûm comminisci non puduit, per fenestras forsitan Christum intrasse, vel per camini descendisse spiracula, foresve solvisse, quæ antea clausæ erant. Impudens dictum, & fallor an ab hominibus intempestivæ dicacitatis famam amantibus. An supervacuum quod tam sedulo repeti audis. *Cum fores essent clausæ. Januis clausis?* Quò hæc verba nisi ut designaret Joannes mirum Christi introitum, cui ipse interfuit? aut cur non adderet fenestra, vel camino foribusve laxatis irrupisse, qui signanter de foribus clausis? Intrasse foribus obseratis, Sectarie, nihil est aliud, quam intrasse præter naturæ leges, per solidas fores. Hieronymus, Advers. Jovian. lib. I. *Porro sic clausis ingressus est ostiis, quod humanorum corporum natura non patitur, ergo Petrum & Dominum negabimus vera habuisse corpora, quia ambulaverunt super aquas quod contra naturam est?* Ambrosius in Cap. 24. Lucæ. *Habuit autem admirandi causam Thomas, cum videret clausis omnibus per invia septa*

corpo-

corporibus, inoffensa compage, corpus insertum. Et ideo mirum, quomodo se natura corporea per impenetrabile corpus infuderit, invisibili aditu, visibili conspectu, tangi facilis, difficilis æstimari. Ibid. *Etsi Petrus de resurrectione crediderat, turbari tamen potuit, cum videret, quod se Dominus cum corpore, in ea quæ vestibulis obseratis, & obstructis erant septa parietibus, improvisus infunderet.*

Neq; tantum cum resurgeret Christus, sed & cum nasceretur penetrationem dimensionum dedit, intactis virginitatis claustris è sanctissimæ Matris utero in lucem erumpens. Refert in eam rem insigne sui temporis miraculum Augustinus, lib. 22. De Civit. Cap. 8. Petroniam, matronam Carthaginensem, nescio quem annulum à Judæo habuisse, quem in morbi remedium nudo corpori zona præcingente apponeret. Hanc deinde ad S. Stephani reliquias iter exorsam. Tunc verò zona illæsa, annulum quem gestabat decidisse, & ipsum læsum, ut prius

Chri-

Christiano miraculo Judaica remedia ab ea submoverentur muliere, qua *impetrante Martyre* sanaretur. Addit. *Non credunt hoc qui etiam Dominum Jesum per integra virginalia Matris enixum, & ad discipulos suos ostiis clausis ingressum fuisse non credunt. Sed hoc certe quærant, & si verum invenerint, illa credant. Clarissima fœmina est nobiliter nata, nobiliter nupta; Carthagine habitat: Ampla civitas, ampla persona, rem quærentes latere non sinunt. Martyr certe ipse quo impetrante illa sanata est, in filium permanentis Virginis credidit, in eũ qui ostiis clausis ad discipulos ingressus est, credidit.*

Hæc sunt igitur de Nativitate, & resurrectione Domini ex scripturis historiæ; hic illarum historiarum ex veteri Ecclesia sensus; duo corpora, Deo jubente, simul eodem loco posse consistere, sive, ut loquuntur Philosophi, *penetrationem dimensionum* ex divina potentia dari. Atqui certum non minus in sensus humanos, naturamve pugnare, ita duo corpora invicem inse-

inseri posse, quam unum in pluribus locis sisti. Non par modo utrobique, sed eadem difficultas. Utrumque supra naturæ vires, utrumque infra Dei potentiam agnovit Ecclesia, quæ & Christum penetrasse parietes, & variis simul locis Sacramento adesse, suos semper edocuit.

Sed sunt tria, quæ vos, Sectarii, ægre decoquitis. Nomen *Missæ*, Eucharistiam dici *Sacrificium Propitiatorium*; ipsam denique de Transsubstantiatione doctrinam: Missa adeo invisa vox vobis; ut illam odisse, amoris inter vos sit tessera. At sanctam hanc vocem pro celebratione Eucharistiæ usurpatam doceri fuse possit; nisi compendio quo cœpi me tenerem. Mille circiter ac trecenti anni sunt, ex quo vixit Ambrosius, qui Epist. ad Marcellinam. *Missam facere cœpi*, inquit, Et mox *orare in oblatione Deum cœpi, ut subveniret*, &c. S. Telesphorus Papa, & Martyr, qui per ætatem Joannem Apostolum videre potuerat, jam suo tempore *Missas*

agno-

agnoscit, & in iis celebrandis multa disponit; & hoc ipsum fatentur Sectarii. Magdeburgenses enim Centur.2. Cap. X. vitio illi vertunt, *quod Missas cumulat, & ritum earum auget, atque ad tempus alligat.* En ut incauti dum accusant Telesphorum, Missarum vetustatem agnoscunt: imo & nomen, in ipso Ecclesiæ nascentis exordio. Sed quicquid sit de nomine, rem ipsam videamus.

Dicimus Eucharistiæ celebrationem, esse sacrificium, vere, proprie, propitiatorium. Vos negatis, aut potius quidam ex vestris. Nobis enim saltem tacite, eruditiores consentiunt. Is. Casaubonus paucis ante obitum mensibus, in Serenissimi Britanniarum Regis triclinio erat, ego illi colloquebar, & alius præterea nō Catholicus homo; Aulicus, adhuc hodie in Regis familia; & quē, si opus, facillime indicē. Tunc igitur ut sermo inciderat, contigit de Eucharistia inter nos agi; quam ego dum propugno;

Nihil,

Nihil, inquit Casaubonus, opus est ut labores, sponte profiteor, & ex antiquæ Ecclesiæ ritibus constare contendo, Eucharistiam esse sacrificium; Nec sacrificium modo Laudis, ut plurimi nostrûm volunt, sed sacrificium Propitiatorium, sacrificium ἱλαστικὸν. Hæc ipsius verba fuêre: ita gemina lingua, cujus generis hoc sacrificium censeret exposuit. Gaudio ego perfundi; ille aliter qui tertius colloquio aderat ita sentientem vehementer mirari; & verò plus hac voce se perculsum asserere, quam *centum Papistarum argumentis*. Potest ille *veritati testimonium perhibere*. Vivit enim, & est cum Rege assiduus Catholicus autem adeo nunquam fuit, ut timeri non possit, ne ex composito, illa fraude nos juvet.

Et Eucharistiæ quidem oblatio adeo crebro sacrificium à Patribus dicta, ut jam non de nomine Sectarii disputent; sed quid intelligendum hoc nomine. *Negari non potest* ait (Kemnitius) *veteres, quando*

loquuntur de celebratione Cœnæ Dominicæ, usurpare vocabula sacrificii, immolationis, oblationis, hostiæ, victimæ: item uti verbis offerre, sacrificare, immolare. Audi porro vel unum Augustinum, Sectarie; Dices illius ævi Ecclesiam, non usurpasse hæc verba tanquam tralatitia, & *figuratè sumpta*, sed ea intellexisse proprio, vero, ac usitato sensu: ut Eucharistia sit sacrificium, verum, proprie dictum, propitiatoriũ, non modo pro vivis, sed etiam pro defunctis.

Igitur morituram matrem suam ita loquutam refert. Lib. 9. Confess. Cap. IX. *Ponite hoc corpus ubicunque, nihil vos ejus cura conturbet. Tantum illud vos rogo, ut ad Domini altare memineritis mei ubi fueritis.* Deinde Cap. 13. De eadem. *Non cogitavit corpus suum sumptuose contegi, &c. Non ista mandavit nobis; sed tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desideravit, cui nullius diei prætermissione servierat, unde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chiro-*

gra-

graphum quod erat contrarium nobis. Apertius etiam ante, Cap. 12. *Cum ecce corpus elatum, imus & redimus sine lachrymis. Nam neque in eis precibus quas tibi fudimus, cum offerretur pro ea sacrificium pretii nostri, jam juxta sepulchrum posito cadavere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet; nec in eis precibus ergo flevi, sed toto die graviter occulto mœstus eram, &c.* Jam audis Sectarie, non Augustini tantum matrem, non tantum Augustinum, sed ipsum illo seculo Ecclesiæ morem, ac sensum. *Cũ offerretur pro ea sacrificium pretii nostri.* Tria hic habes, Eucharistiæ oblationem *sacrificium* esse, *propitiatorium* etiam. Nam aut frustra, aut impie ab Ecclesia sacrificium Domino offerretur pro mortuis, quod Dominũ mortuis propitiare non posset. Denique habes, eo tempore puram adhuc, ut dicere soletis, Ecclesiam, pro mortuis publico consensu oravisse. Res hinc adeo liquidæ, adeo certæ, ut ingemiscendum sit cœcitati ad ejusmodi lucem caligare volentium.

Jam de Transubstantiatione quid queruntur? An eos nomen offendit? an quod significatur hoc nomine? Ajunt commentum esse Papisticum, sub Innocentio III. ortum in Laterانensi Concilio. Nimirum quia illic de Transubstantiatione aperte decernitur. Quæro autem, Sectarie, si hanc nobis Innocentius fidem tradidit, quis tradidit Græcis? Certe enim prorsus illi nobiscum in hac parte conveniunt. An qui communioni nostræ repudium miserunt, qui Pontificum Romanorum nomen odere, doctrinam ejusmodi, tanti momenti, tam recenter (ut vultis) à Latinis excogitatã, omnes, omnes apud se admisissent, inviolatam tenuissent? At Transubstantiationis nomen haud habent. Quid tum? at rem, at fidem habent. Credunt enim panem, ac vinum, post consecrationem desinere esse panem ac vinum; illicque succedere verum Domini corpus ac sanguinem. Quidni igitur quod nunc sentit Romana Ecclesia, & sensisse credenda sit ante quam in usu poneretur Transubstan-

tiatio-

tiationis vocabulum; cum Græci in hunc diem Transubstantiationis vocem non habeant, & nihilo tamen minus in hac parte Romanis consentiant? Prius quam vulgo usurparetur Homousii nomen, an non Sancta Trinitas à Christianis credebatur homousia? Quid ad rem interest, si sero *significativum* aliquod nomen repertum à Theologis, usuque receptum est; modo prius res eadem in Christiana fide jam fuerit, verbis aliis alia phrasi concepta?

Quod autem ante Innocentii III. ævũ, de Eucharistia crediderint Christiani, quæ & nos modo, facile ex illis ostendere, qui ante Innocentium probati scriptores. Quinquaginta circiter annis, prius explevit Bernardus mortalitatem, quam Innocentius III. in Pontificem eveheretur. Quid autem his illius verbis expressius, sermone in Cœna Domini? *Hæc est vere indulgentia cælestis, hæc est vere cumulata gratia, hæc est vere superexcellens gloria, Sacerdotem Deum suum tenere,*

& aliis dando porrigere. Sed ne testimonia illa submoveantur à vobis exceptionibus, ut plerunque inanibus (Nam fingitis incubuisse tunc noctem mortalibus, quæ eos in errorem propulerit) repetamus, quæ intemerata vestro quoque judicio secula extiterunt.

S. Augustini sententiam modo protulimus; imo Ecclesiæ mentem & usum ab illo descriptum; Eucharistiam esse victimam qua deleta sunt nostra peccata; esse sacrificium; esse propitiationem quæ Deo pro mortuis offertur. Vis antiquiores Augustino? S. Justinus Martyr, primo ab Apostolis seculo, Apol. II. ad Antoninum Imperatorem. *Quemadmodum per verbum Dei incarnatus Jesus Christus Salvator noster, & carnem & sanguinem pro salute nostra habuit: sic etiam per preces verbi Dei ab ipso Eucharistiam factum cibum ex quo sanguis & carnes nostra per mutationem aluntur, illius incarnati Jesu & carnem & sanguinem esse edocti sumus.* S. Hilarius, tertii Eccle-

siæ

ſiæ ſeculi vir. lib. 8. de Trinitate. *De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione & fide noſtra, vere caro eſt & vere ſanguis.* S. Gregorius Nyſſenus ejusdem ætatis in Oratione Catechetica, Cap. 37. *Recte, Dei verbo ſanctificatum panem, in Dei Verbi corpus credimus immutari.* Sanctus Chryſoſtomus Homil. 52. in Matth. *Qui majus, id eſt animam ſuam pro te poſuit, quare dedignabitur ſuum tibi tradere corpus? Audiamus igitur tam Sacerdotes, quam alii, quam magna, quam admirabilis res nobis conceſſa eſt, audiamus, oro, & perhorreſcamus, carnes ſuas nobis tradidit, & ſeipſum immolatum propoſuit.* Sanctus verò Cyrillus Hieroſolymitanus, Chryſoſtomo ille antiquior, Catecheſi 4. dicit, *ſcire & pro certiſſimo habere* Chriſtianũ hominem, *panẽ hunc qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat, ſed eſſe corpus Chriſti: & vinũ, quod à nobis conſpicitur, tametſi ſenſui guſtus vinũ eſſe videatur, non tamen*

vinum, sed sanguinem Christi esse. Quid multis? Nulla primæ Ecclesię ætas, nullus Patrum discrepavit. Testimonia omnium seculorum, atque scriptorum, illi antea tibi dedere, quibus hoc argumentum fusius prosequi visum.

Liceat nunc te affari, si quis sanari exoptas, Sectarie. Unum hoc est ex momentis fidei Christianæ gravissimis, utrum in Eucharistia sit ipsemet Christus, an tantummodo panis, qui figura sit corporis Christi. In tanta re & qua labi sit certa pernicies, vide utra pars tutioribus argumentis accincta sit. Quod ad scripturas est, sit animi impudentis asserere liquidiora, imo æque liquida, pro vobis verba esse, quam illa pro nobis, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Panis quem ego dabo, caro mea est.* Quædam itaq; loca ex se perplexa nō sunt; Alia autem quibus interpretatio adhibenda, exponimus, ex hominum certe Majorum, pluriumque sententia, in quibus ingenium, scientia, pietas, insignia fuêre. Multo denique aptius insti-

institutioni divinæ, *Hoc est corpus meum.* Jam si Ecclesiæ mentem qualis ab Apostolis fuit, inspicias; sciri non melius illa possit quam ex Patrum, qui tum vixêre scriptis. Atqui nullus est Patrum, qui de Eucharistia scripserit, quem ipsi non probemus, quem judicem defugiamus. Licet enim quidam ex illis sint interdum obscuris verbis usi, quibus etiam ad hæreses vestras abuti studuistis; Nemo tamen eorum est qui hoc modo anxie sit loquutus, cujus alia pro nobis verba non extent, liquida ac aperta. Plurimi verò ita scripsêre, ut cum sententiam nostram asserant, ne fingi quidem possint, ulla circuitione verborum hæresi vestræ favisse? Jam si ad Christianorum consensum respicias; in confesso est, Latinam, Græcamque Ecclesiam, ubiq; denique per Orbem Christianos, uno suffragio in nostram sententiam convenisse: Ut si undequaq; argumenta respicias, plura à nobis sint si eruditionem, multo plures doctrina insignes; si secula, haud dubie plura: si ho-

minum numerum, vos patribus nostris conferri puduerit.

Ita per omnia inferiores nobis, una pertinacia restatis & vitio incredulæ vanitatis, quæ à vobis prudentia, aut sapientia appellatur, & tota in ejusmodi philosophia est, possitne hoc Deus; an sit verisimile voluisse, quæ illinc incomoda nascantur, quam hoc indignũ Majestate Divina; Eodem prorsus more, quo Ethnici quæsiêre in Christum, Ariani in Trinitatem. Apage importunæ industriæ curam. Dei opera cur fiant, interdum agnoveris; quomodo fiant neutiquam scies. Utar Ambrosii verbis. II. Hexaëm. C. I. *Quis hæc videns possibilitatem rationis infirmo ingenio rimetur? quæ omnia vis divina incomprehensibilis humanis mẽtibus & ineffabilis sermonibus nostris voluntatis suæ authoritate connexit.*

Si te verò, Sectarie, nõ movebit nostra consensio, at moveat cœca inter vos pugna; dum divisi in sectas, dum quid de Sacramento sentiendum, acerbe certatis. Utinam scias, quam dulce

dulce ad altare procumbere, *ubi Angeli* (inquit Chrysostomus Homil. 3. in Epist. ad Ephes.) *hostiam cum tremore suspiciunt*; quam dulce illic Dominum adorare, qui (Augustini verbis, in Comment. Psal. 98.) *in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem manducandam nobis ad salutem dedit*: quam denique omni humana suavitate præstantius, relictis ambagibus fidere Dei verbo, cui tot antea secula sunt assensa; agnoscere esse hoc Domini corpus, quod Dominus suũ corpus esse asseruit, & ore carneo carnem Domini idonea humilitate suscipere, ut effectu Sacramenti, & Spiritu qui vivificat, animas nostras alat. Nemo hæc gaudiae ante Antichristi tyrannidem à fidelibus tollet, nemo nisi expertus deprehendet.

:(o):

CAP. III.

Propugnatur Liberum hominis arbitrium. Ex ſententia Sectariorum ſequi, ut Deus peccati author, imo proprie peccator ſit.

PLures olim Sectarii oppugnârunt plures fidei partes; ſoli iſti hoc ſeculo pene omnes; ſive divinæ iracundiæ fuit, ut infelicitas ſuperiorum ætatum in iſtam conflueret, ſive beneficii loco hanc cautionem dedit, ut & illorum miſeriæ piis lachrymis ingemeremus, & horror eſſet ad eorum fidem accedere, qui in omnibus à nobis abhorrent. Eccleſiam evertunt, in Sacramenta pugnant, Paſtorem inceſſunt maledictis. Traditiones omnes, ſcripturarum etiam partem, eripi volunt. Ecce autem nobis quoq; nos ipſos non relinquunt; Liberumque arbitrium, quo nihil in humana natura præſtantius inceſſunt injuriis, ut ſervum, ut captivum. Ita una opera & hominibus bona adimunt, & in Deum conferunt mala; cujus partes

in hominis peccato eas statuunt, ut ipsemet necessario peccati author sit, & cum peccatoribus peccet.

Longe ab hac impietate scripturæ, longe Patres; in quibus nihil usquam frequentius quam datam homini optionem ad virtutes aut vitia; ut ideo in culpa sit quando peccat, quia potuit non peccare; ideo à crimine insons Deus, quia hominem nunquam cogit ad crimen. Sed nec homini solum in hac parte jus sui, ut libere peccet; verum ut & ipsi in bene agendo libertas sit; qua gratiam Dei utique ad omnia bona necessariam, aut repudiet, aut admittat. Hoc adeo ex naturę lumine, ex scripturarum, & Ecclesiæ sensu; ut *à tenebris conculcatos* dixeris, quos illa lux fugit. Consensus verò Patrum in eo mirabilis; nec modo illorum qui ante Pelagii hæresim, sed etjam qui postea floruere. Ipse Calvinus, in Responsione ad Pighium, qui erudite egerat Liberi arbitrii caussam, ultro fatetur, Hilarium, Hieronymum, Chrysostomum, à Liberi Ar-

bitrii partibus ſtare. Ita me amet bona mens, ut illorum ſanctitatem, atque ſcientiam, Calvino prætulerim. Et his tribus, alios Patres bono jure addere potuiſſet, ſi tam verum amaſſet quam hæreſim ſuam.

Sed jam fortiſſime depugnatum in hac arena eſt, ab egregiis viris. Nos veluti ad ſpicilegium relicti, quædam ex ſcripturis argumenta, ex rationibus etiam, Patribusque hic dabimus; ut ſcias in re adeo liquida deeſſe nunquam poſſe argumenta quærentibus. Primum nobis argumentum ex 2. Paralip. Cap. 24. *Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ Sacerdotē, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis, Hæc dicit Dominus Deus, quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquiſtis Dominum ut derelinqueret vos?* Vides, ut prius dereliquerit Deum populus, quam populum Deus; priusque ab auxilio ipſi acceſſerint, quam ab illis auxilium. Quamdiu verò non receſſerat ab illis divinum auxilium,

quis

quis dubitat quin potuerint cum Deo permanere? Cum ergo permanere potuerint, neque tamen permanserint, liberum arbitriũ omnino illis fuit, inclinandi in utram vellent partem.

Adhuc apertius II. Paralipom. Cap. 36. *Mittebat autem Dominus Deus Patrum suorum ad illos, per manum nunciorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie commonens: eo quod parceret populo & habitaculo suo. At illi subsannabant nuncios Dei & parvi pendebant sermones ejus, illudebantque prophetis, donec ascenderet furor Domini in populu ejus, & esset nulla curatio.* Atqui vel his vocibus Prophetarum, cæterisque remediis quæ tunc Deus Judaicæ perfidiæ adhibebat, ita Judæi poterant uti ut Deus *illis parceret, & habitaculo suo*, vel non poterant. Si poterant, nec fecerunt, ecce illam, quam modo propugnamus libertatem arbitrii. Si non poterant, non inepta modo scriptura est, sed prorsus à vero exerrat; dũ asserit, ideo his illos monitis à Deo oneratos, ut *parceret populo, & habitaculo suo.*

A Pa-

A Paralipomenis ad Isaiam divertamur. Cap. LXV. *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas.* Quid est, Deum expandere ad incredulos manum, nisi illis ita manum auxilii sui porrigere, ut possint tenere illam manum & hac ope sustolli de peccatis? Cur expandit, nisi ad auxilium? quale autem auxilium, si hi quibus ferebatur eo juvari non poterant? aut cur exprobrat non usos auxilio, nisi quia poterant uti? Eadem sententia, Proverb. I. *Quia vocavi & renuistis; extendi manum meam & non fuit qui aspiceret.* An is renuere dici potest, Sectarie, qui vocantem non audit, aut qui non potest annuere? Aut cur queritur Deus; quod cum manum extendisset, nemo aspexerit, nisi quia extenderat ut aspiceretur? Pergit Dominus apud Isaiam: *Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis: pro eo quod vocavi, & non respondistis: locutus sum, & non audistis: & faciebatis malū in oculis meis, & quæ*

nolui

nolui elegistis. At quæ, ô Domine, culpa illorum? aut cur irasceris, hos non tibi respondisse, qui respondere non poterant? Cur eos ad majora supplicia destinas, quam si omnino non vocasses, omnino nõ loquutus illis esses? Quid erravêre? quid miseri meruêre, si non hoc præstiterunt quod eos voluisti præstare non posse? An æternis ideo suppliciis hos multabis? *Absit à te, ut rem hanc facias: qui judicas omnem terram, non facies judicium hoc.* Atqui aut id facies, erisq; injustus; aut graviter errant Sectarii, qui hoc tuæ Majestati audent affingere. Sed quid liquidius ultimis verbis? *Et quæ nolui elegistis.* Quam ridiculum, ut dicamur eligere, ad quod necessitate adigimur? Num eligit paupertatem qui dives esse non potest? num tenebras qui à luce exclusus est? Quæ illa Philosophia, ut non libertatis esse, sed coactionis dicatur electio? Mendax ergo scriptura; neque elegere impii quæ noluit Deus, vel alia via erat (nempe mandatorum Domini) quam

potue-

potuerunt eligere. Electio enim alterius rei respectu dicitur, quam respuas.

Sed jam Christum audite Sectarii, apud Matthæum Cap. 25. In postremo mundi actu, in impios sententiam feret, quod sibi egeno, sitienti, nudo, captivo, nullam opem attulerint. Atqui injusta sententia erit, nisi nudum Christum tegere, esurientem pascere, ægrum visere potuerunt; id est, nisi his operibus collatis in egenos, potuerunt *ab ira ventura*, *& ab arcu declinare*. Responderent tunc impii, non quod responsuros Dominus ait, *Domine quando te vidimus esurientẽ*, &c. sed potius; Domine, scis non potuisse nos facere, quod quereris esse omissum. Tua verius culpa est, qui non dedisti posse; quam nostra qui non accepimus. Idem est, ac si dicas, ite in ignem æternum, quia cœlum digito nõ tetigistis, quia Lunam in Eclipsim deficere passi estis, quia mare continuatis poculis non hausistis.

Nec obscurius pro nobis Aposto-

lus

lus I. Cor. X. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventū, ut possitis sustinere.* Si supra id quod possumus, nõ tentamur; ergo ubi peccamus, possumus, non peccare: Si possumus nõ peccare, peccamusque nihilominus; ergo libertas arbitrii nobis est, qua aut Deo assentiamur, aut Dæmoni. Ait, *ut possitis sustinere.* Atqui nihil dicimur posse, ut vel puero notum, nisi quod sit in nostra potestate; si hoc autem in nostra est potestate, libere, & voluntarie, non ex necessaria ulla determinatione, bene agimus, aut peccamus. Id enim ad quod necessario determinamur, quis adeo absurdus, qui esse existimet in nostra potestate? Nec simpliciter dixit, *ut sustineatis*, sed, *ut possitis sustinere.* Illic enim hos ipsos qui sustinere possunt posse etiam non sustinere, sed si voluerint labi, diserte pronunciat. *Itaq; qui se existimat stare videat ne cadat.*

Audi jam Ambrosii sensum, quem mo-

modeste impudentes, saltem Luthero, Calvinoque prætulerint. Lib. I. Hexaëm. Cap. 8. *Et certe in nobis est moderari studia, cohibere iracundiam, coërcere cupiditates: in nobis est etiam indulgere luxuriæ, adolere libidines, inflammare iracundiam, vel inflammanti aurem accommodare, elevari magis superbia, effundi in sævitiam, quam reprimi humilitate, diligere mansuetudinem.* Pergit paulò post; & nos affectuum nostrorum dominos vocat. *Illa cavenda quæ ex nostra voluntate prodeunt, delicta juventutis, & irrationabiles passiones corporis. Quorum igitur nos sumus Domini, horum principia extrinsecus non requiramus, nec derivemus in alios, sed agnoscamus ea quæ proprie nostra sunt. Quod enim possumus non facere, si nolumus, hujus electionem mali nobis potius debemus quam aliis ascribere.*

Hæreticus, ut hinc constat, Sectarie, iste Ambrosius, aut tu hæreticus: Cæca illius ævi Ecclesia, quæ eum ut orthodoxum laudavit, aut tu cæcus, qui ab illa mente deflexeris. Agnovit

eandem Arbitrii libertatem, pius apud Auguſtinum Chriſtianus (Lib. VIII. Confeſſ. Cap. VI.) qui his verbis ſe ipſe ad monaſterium invitabat. *Majorne poterit eſſe ſpes noſtra in palatio, quam ut amici Imperatoris ſimus? Et ibi quid non fragile plenumq́ periculis? Et per quot pericula pervenitur ad grãdius periculum. Et quamdiu iſtud erit? Amicus autem Dei, ſi voluero, ecce nunc fio.*

Sed cui ſano liceat dubitare de Antiquorum in hac parte ſententia, poſt hæc S. Juſtini Martyris verba, quæ proferri in vos ſolent, ex ipſius Apologia, ad Antonium Imperatorem? *Niſi libero arbitrio genus humanum, & res turpes fugere poteſt, & pulchras ac bonas ſequi, extra cauſam, culpamq́ eſt, eorũ, quæ quoquo modo aguntur. Sed ipſum libero arbitrio, liberaque voluntate, & recte facere & peccare, docemus.*

At nos ſcilicet ad Pelagianos Sectarii dicunt accedere; nimis humanæ naturæ tribuere; Gratiam Dei habere vilio-

viliorem. Absit hoc nefas. Pelagiani volebant naturæ viribus & ipsa arbitrii libertate, qua lege exteriori adjuta sit, vel interiori excitatione tantummodo revelante, præter aliam gratiam Dei ullam, à peccato divertere hominem posse, virtutem amplecti, sanari, justificari Pelagianorum hanc hæresim contraria hæresi vos nunc oppugnatis, Sectarii; libertatem arbitrii, quam nimium illi extulerant, ita prementes, ut dicatis hominem ex libera electione non peccare, sed ex violentia corruptæ naturæ, simulque *determinatione divinæ voluntatis*, cui decretum est, ut fiat hoc peccatum: cum quid verò synceri à nobis fit, nec in hac quidem parte Libero Arbitrio locum esse; sed hoc totum ex Gratia Domini promanare, ita moventis, atque impellentis voluntatem, ut ad hoc pium opus *necessaria omnino determinatione* se applicet. Ita Deo peccata tribuuntur, ita meritum nobis eripitur; ut stultum sit de sceleribus, vitiisque dolere; cum, ex illa sententia, non sint à mali-

malitia & electione mortalium, sed *à voluntate & dispositione Dei*, qui eadem vi hos ad peccata, hos ad virtutes pellit.

At Ecclesia ab his furoribus ita divertit; ut sentiat nihil boni posse nos facere, nihil velle, nisi *speciali auxilio gratiæ Dei*, hæc bona suggerentis, ad hæc opera adjuvantis. Hac sententia Pelagianos in hæreticis refert. Sentit tamen invitari nos à Deo, atq; juvari; & ad bona moveri non cogi; & habere libertatem arbitrii, qua Gratiæ Dei consentire possimus, aut ab ea dissentire: ita ut nec boni aliquid sine Deo possimus efficere, & cum *D*eo qui non cogit, sed invitat, & adjuvat, adhuc possimus non facere. Ita proscribit hæresim vestram; Scripturasque conciliat, quarum illæ, à *D*eo pendere virtutes, bona opera, recta consilia, prædicant; aliæ verò mortalibus indignantur, qui virtutem repudiarunt, qui vitium elegerunt.

Sed & eadem arbitrii libertate peccare homines censet Ecclesia. Non quod

quod Naturæ viribus possimus obstare; sed quod omnibus *sufficiens gratia Dei* adsit, qua si utimur possimus de *tentationibus* triumphare. Eo modo scripturæ non pugnabunt, nec secum ipsi Patres; dum nunc ajunt nostra culpa & electione nos peccare, nunc, sine Dei auxilio non satis virium voluntati nostræ esse, ut à peccando abstineat. Nam ut homo innata vi, absque alimento vivere quidem haud potest, & tamen voluntarie mori dicetur, si ad cibum porrigere manum nolet: Ita fragilis & corrupta peccato voluntas, non utique per se potest, & absq; alimento gratiæ Dei, in vita spirituali perseverare, & à malo, ad quod impellitur, abstinere: sed quoniam potest gratiæ Dei ope peccato resistere; sed si id non faxit, cur non dicatur sua culpa periisse? cur non dicatur potuisse vivere, & mori voluisse? cur non Deus indignetur suam legem ab homine violatam, qui ne eā violaret juvari non voluit?

At quam ridicule nos vocatis in Pelagia-

lagianam infamiam? Pelagium plus justo, Liberum Arbitrium extollentem, damnavit antiqua Ecclesia, & in eum Hieronymus illius Ecclesiæ filius editis libris invectus est. An autem credibile, Hieronymum his in Pelagium libris nimium libero arbitrio tribuisse, id est, incidisse in hæresim quam tunc maxime castigabat? Ecce autem quid illic censuerit. Proem. in Dial. Adversus Pelag. *Breviterque calumniantibus respondemus, qui sua in nos maledicta conferunt, Manichæorum esse hominem damnare naturam, & liberum auferre arbitrium, & adjutorium Dei tollere.* En ut æquo suffragio, tam vos qui liberum aufertis Arbitrium, quam Pelagianos proscribit, qui adjutorium Dei tollebant. Deinde Lib. I. *Sic liberum homini servamus Arbitrium, ut Dei per singula adjutorium non negemus.* Num non illa quã nos Catholici propugnamus sententia? Inde Lib. III. *Egone liberum tollo arbitrium, qui in tota disputatione mea nihil aliud egi, nisi ut omnipotenti-*

*tentiam Dei cum libero arbitrio conſer-
varem?* Denique totis his libris nihil
aliud ſtatuit, quam quod hodie Ro-
mæ. At ſi tunc alia Eccleſiæ fides erat,
cur ut Pelagium ſic & Hieronymum
non damnavit? cur à nemine æquali-
um in eo argumento reprehenſus?
imo cur laudatus ab omnibus?

Criminum igitur culpam in pecca-
torem referimus; vos in Deum; quam-
quam quod re ipſa facitis verbo nego-
tis. Ut quod ille de parricidio dice-
bat, inde ſciamus difficilius excuſari
ſacrilegium quam admitti. Sed ô tan-
dem Sectarii, tantum facinus vel pa-
trare erubeſcite, vel audete agnoſce-
re. Nos quidem profitemur, tam
peccatoribus quam peccatis ad glo-
riam ſuam Dominum uti, qui ſolus ex
malo bonum facit. Pharaonis cum
Moyſe lucta miraculis cauſam dedit.
Judæorum ſcelere victima Patri obla-
ta eſt; & hinc ſalus fidelibus: inter
hæc tamen *Deus intentator malorum
eſt*, Nec in iſtis aliæ ejus partes, quam
quod vel ob illorum mortalium ante-

acta

acta facinora, vel ob divini judicii dispensationem arcanam ac justam, ita recedit, ita gratiæ suæ lumen ab indignis abscondit; ut deinde juste ac merito suæ fragilitati relicti, in scelera impingant, quæ vitare quidem possint, at nolint; quæq; illis ad damnationem sint, Deo autem ad probationem bonorum, & ad misericordiæ, aut judicii sui lucem, denique ad humanarum rerum ordinem, qualem ipse prævisa malorum nequitia ab æterno instituit. Itaque indurare dicitur corda, ubi aliam gratiam non concedit, quam qua uti potest homo, & qua tamen uti non volet. Juste itaque eo modo peccator obduratus, & Deo volente; injuste nihilominus peccat, ac Deo nolente.

Vos porro, Sectarii, longe aliam rationem iniistis: creditis Deum non modo pemittere, sed velle peccata: malitiam nō ab homine proprio marte productam; sed habere Deum authorem: Deum operari peccatum per hominem; Deum hominibus, dia-

bolisque *mandare* ut maleficia concipiant, moliantur, perficiant. Dei ordinatione injectam Adamo, cæterisq; deinde mortalibus, peccandi necessitatem; Deum excitare, impellere, movere, ad peccandum. Horrendas illas voces, & supra barbarorum inhumanitatem feras, ex vestris Antesignanis habemus, Zuinglio, Calvino, atque Beza. Multi tamen ex vestris, quos nunquam penetrare contigerit in illa suorum fœda mysteria, ad has voces exhorrent: neque tamen effecerint aut illas non esse ex suæ sectæ norma; aut inde non sequi Deum vere ac proprie peccati esse authorem; imo vere, proprieque peccare. Zuinglius Serm. De providentia. Cap. VI. *Unum igitur, atque idem facinus, puta adulterium, aut homicidium; quantũ Dei ut authoris, motoris, impulsoris, opus est, crimen non est: quantum autem hominis est, crimen ac scelus est.* En tibi Deum, adulterii authorem, motorem, impulsorem: quid restat, nisi ut adulterum, instar Jovis, effingant? Mi-

Minus vile ducitur agere adulterum quam lenonem. Addit: *Movet ergo Deus latronem ad occidēdum innocentem etiam ac imparatum ad mortem.* O furiale os! Nec mitior in Deum Calvinus, passim in eandem sententiam infandæ Philosophiæ argumenta congessit. Ex tot locis quibus ipse hoc scelere se astrinxit, satis erit duos exscribere. Multo plures ante dederunt, quibus hanc blasphemiam prolixe arguere curæ fuit. Igitur Lib. I. Instit. Cap. XVII. §. 11. ait *diabolum totamq́ improborum cohortem, sic omnibus partibus manu Dei tanquam fræno cohiberi, ut nec concipere ullum adversus nos maleficium, nec conceptum moliri, nec ad perpetrandum, si maxime moliantur, digitum movere queant, nisi quantum ille permiserit, imo nisi quantum ille mandarit.* Deus ergo, Calvine, ex tua sententia flagitia fieri mandat? Atqui, ut naturali ratione lex statuit, *quod quis mandato facit judicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere necesse.* Idem Calvinus

Lib. 3. Instit. Cap. 23. §. 11. *Excusabiles peccando haberi volunt reprobi, quia evadere nequeunt peccandi necessitatem: præsertim cum Dei ordinatione sibi injiciatur hujusmodi necessitas: nos verò inde negamus rite excusari, quandoquidem Dei ordinationi, quia se exitio destinatos conqueruntur, sua constet æquitas nobis quidem incognita, sed illi certissima.* Imo quicquid garrias, excusabiles essent illi, Calvine; sed tu blasphemus, tu inexcusabilis, qui scribere ausus, *Deum mandare Satanæ, improbisque mortalibus, ut flagitia perpetrent; Dei ordinatione injici facinorosis peccandi necessitatem. Peccatores necessitatem peccandi non posse evadere.*

Quæ flagitiis inde libertas? aut cur mortalium ullus studeat, tentationi, aut peccato resistere, si credat peccata omnia ita ex Dei ordinatione pendere, ut quicunque peccat non possit non peccare, cum *à Deo ordinatum* sit ut peccet; & quicũq non peccat, peccare non possit, cum *ordinatum*

ſit ut non peccet? Quò item tentationis remedia? quò fuga peccati? Vana illa, ſi hæc vera. Ordinationi divinæ quæ neceſſitatem injicit, totam rem juſte homo reliquerit, non ſuæ curæ, quæ inutilis, & in illam neceſſitatem pugnare non poteſt. Cur porro quis plectatur ob admiſſum à ſe facinus, quod Deus fieri mandaverit, imo ad quod coëgerit? Plectetur, inquies, quia hoc facit, nō ut obtemperet Deo, ſed ut cupiditati inſerviat. Itane? At ſi id faciat, ut ſit Dei voluntati morigerus, an tunc verò non peccabit? Sentiat ſcilicet aliquis Calviniſta, ſe ad furtum, aut aliud ſcelus impelli, credit Deum ad hoc facinus impulſorem ſibi eſſe, credit hanc tentationem non ſolum Dei permiſſu, ſed & juſſu, in illum incumbere. Credit deniq; ſe non poſſe hoc ſcelus ſive admittere, ſive effugere, niſi *ex ordinatione Dei*: id eſt, niſi Deus *mādet ac neceſſitatem ei injiciat*, qua hoc ſcelus, aut admittat aut fugiat. Si igitur ſecum ipſe ſic loquatur. Deus me impellit ut furer: Ex-

periar, utrum ex ipsius *ordinatione* sit, ut furto me astringam, quandoquidem *qui Dei ordinationi resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*, Rom. 13. Ac præterea nisi necessitatem mihi injiceret, ut furari jam velim, velle non possem. Denique si mandat hoc furtum à me fieri, fiet omnino, nec possum, imo nec volo, illi obsistere. Si non mandat, quicquid coner, nihil efficiam. In hanc sententiam compositus an peccat Calvinista, si furto se obstringat, si cædibus sæviat, si in quæcunque impellitur det se præcipitem? Credit à Deo se cogi ut velit; paret cogenti Deo, & quidem eo animo, ut illi obsequatur.

Præterea quæ ratio ut dicatur potius homo peccare, esse sceleratus, esse plectendus, cujus voluntate eo modo quo censetis utitur Deus ad alium ferro mactandum, quam lapis aut murus, cujus pondere utitur etiam Deus ad hominem obruendum, aut fossa quæ interceperit nocte errantem, aut fera quæ in viatores invaserit? Si inquam,

quam, *voluntati* Dominus *mandat*, ut velit occidere, cur plus peccet illa voluntas, quam aut Leo, aut ruinoſus paries, aut etiam aconitum, quo quis incautus occiderit; Siquidem illa voluntas poſt ejusmodi Dei *mandatum*, poſt *ordinationem* Dei, non poteſt non velle occidere, nec plus poteſt ſe regere, quam aut Leo feritatem, aut paries pondus, aut ſui veneni vim ſtirps quæcunque ſucco funeſta. Cur plus igitur illa voluntas peccet, quam aut aconitum, aut murus, aut Leo? Certe ut homini vitio verti non poteſt voluntatem à Deo ſibi datam; ita nec culpa erit, eam voluntatem à Deo ſic adigi, ut neceſſario id velit, quod eam velle vult Deus.

Ita ex veſtra ſententia, peccati Deus author, imo ſolus peccator eſt, qui *efficaciter* ad peccandum impellit, qui peccata fieri *mandat*, qui in eo ſtatu voluntatem hominis collocat, ut peccare neceſſario velit. Luctuoſa res, eſſe repertos tam blaſphemæ ac barbaræ ſententiæ viros, inter nominis

Christiani cultores; Nec Arium, nec Manichæum putem, plus divino honori detraxisse. Nam quid non hæresi ista confudistis, Sectarii? Pugnatis in rationis, ac judicii normam, in liquidissima verba scripturæ, in apertissimas sententias Patrum (plures enim quinquaginta ad hanc nostram de Arbitrii libertate sententiam numerantur) denique in veteris & hodiernæ consensum Ecclesiæ. Quæ omnia vultis eludi, primum pertinacia occupati animi, ac misere obloquentis, perplexis deinde aliquot à scriptura, ac Patribus argumentis; quæ ideo deesse non possunt, quod in re toties repetita interdum obscurius, interdum è re nata angustius, laxiusve loquutos authores oportuit. Ne sic quidem ab obliquarum mentium subtilitate, scripturisque ac Patribus, in Deum, in Trinitatem, in Christum argumenta defuerint.

CAP. IV.

Fidem non ſufficere ad ſalutem. Multipliciter errare Sectarios, dum ſe de ſalute certos credunt. Omnia hominum opera non eſſe peccata. De peccato mortali, & veniali. Abſurdiſſimã impietatem neceſſario ſequi ex ſententia ſectariorum.

EVertere libertatem arbitrii, neceſſitatique peccata tribuere, aditus hæreſiarchis fuit, unde in omnẽ pietatem graſſarentur. Exploranda ex illis aliqua quæ inde revera conſequũtur, aut quæ de induſtria conſequi illi volunt; Ajunt igitur veram fidem ad ſalutem ſufficere, veros Chriſtianos (quales ipſi ſibi vidẽtur) de ſalute certos eſſe. Omnia hominum opera eſſe peccata. Ex rei natura non eſſe in peccatis diſcrimen ejuſmodi, ut hæc ſint venialia, illa mortalia: Sed peccata omnia reprobis mortalia, omnia venialia eſſe electis. Meritoria, & ſupererogationis opera, commentum eſſe papiſticum, impium, riſu dignũ. Inter

hæc monſtra non tantum divina lex violatur, ſed imminet legum humanarum triſtis everſio, & præter pietatis exilium, Orbi quoque abominanda barbaries.

Dicis, Sectarie, fidem ſufficere ad ſalutem. Cur igitur de operibus tam crebro ſcripturæ? An ut illæ decipiant? an & illæ deceptæ ſunt? Pauciſſima de multis collegero. Pſal. 61. *Et tibi Domine miſericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera ſua.* Matt. 12. *Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Matth. 16. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui, cum Angelis ſuis, & tunc reddet unicuiq; ſecundum opera ejus.* Apocalyp. 14. *Beati mortui qui in Domino moriuntur, &c. Opera enim illorum ſequuntur illos.* Et Matth. 25. de operibus quæſiturum ſe Dominus, & propter hæc hos ſe ad cælum, hos ad inferos miſſurum pronunciat.

Legimus quidem, per fidem nos ſalvari, per fidem juſtificari, certe;

te ; quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Hæc enim eſt radix, hæc juſtificationis fundamentum; ut docuit Concilium Tridentinum. Seſſ. 6. Cap. 8. Sed & præter neceſſariam fidem, neceſſaria utique & alia ad ſalutem. Vitæ domicilium in corde ſchola medicorum conſtituit; neceſſaria tamen cerebri temperies, jecoris, pulmoniſque officium. Ita neceſſaria Fides, ſed illa non ſola. *Si habuero* (inquit Paulus 1. Cor. 13.) *omnem fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil ſum.* En verò, Sectarie, aliquid præter, quod neceſſarium ad ſalutem. Fides, inquit Apoſtolus, ſine charitate non prodeſt; Fides, inquiunt Sectarii, ad ſalutem ſola ſat eſt. Alterutra pars errat. Utra ſit, quis cordatus poſſit ambigere?

Num quid præterea Jacobi Apoſtoli verbis diſertius, Epiſtolæ ſuæ. C. 2. *Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantum.* Nec dixeris cum Calvino. Lib. III. Inſtit.

Cap. II. & 17. non de vera, sed umbratili fide Jacobum hic agere: Adeo misera declinatio, ut mirer nisi ab absurdis esse probatam. Nam si hic sermo de non vera, sed umbratili fide, non dixisset Jacob9, *ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum*, sed potius nõ ex ejusmodi fide ullo modo justificabitur homo; sed ex vera & perfecta. Si hæc inquam, de qua loquitur fides, non est ea quæ aliis necessariis virtutibus conjuncta *justificat*, male addiderit; *non ex fide tantum* justificari hominem; dicendum fuerat, ex illa fide nullo modo hominem justificari. Finge enim hominem cum ea fide quam Calvinus hic somniat: addas illi *circumstantias* ut loquuntur, quamlibet pias, nunquam vel judice Calvino efficies, ut hæc fides sit ad justitiam valitura. Ergo inepte Apostolus partem justificationis in illa fide constituit; vel Calvinus inepte in exponenda Apostoli mente deceptus est. Sed quem fucum disertissimis verbis faciant. *Videtis quoniam ex operibus justifica-*

ſtificatur homo? Certe vel ex operibus homo juſtificatur, vel non juſtificatur: ſi non juſtificatur falſa eſt Jacobi ſententia; ſi juſtificatur, falſa Lutheri, atque Calvini.

At, inquies, fidem volumus vivam, id eſt operibus & charitati conjunctã. At repono, vos nugari; Neque hoc quærere. Nam & Lutherus ſcribit, de Capt. Babyl. Cap. De Bapt. fidelem, quicquid agat perire non poſſe, dummodo infidelis eſſe non velit: & nuſquam Calviniſtæ negaverint, fidem ad ſalutem ſufficere, qua peccata remiſſa ſibi credant, *per ſanguinem Chriſti*. Atqui hæc fides poteſt haberi ſine bonis operibus, aut vera in Deum charitate; ſed cum fide tantummodo, aut verius dicam præſumptione charitatis Domini in nos.

Sed demus vos per *fidem juſtificantem* intelligere illam fidem, quæ operibus & charitati conjuncta eſt. Nihil minus nugamini, res diverſas uno verbo complexi, ut ſub ejusmodi confuſione fallatis. Nam ex Paulo habemus,

mus, fidem ſine charitate poſſe conſiſtere: (*ſi habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero*, &c. inquit:) Atproinde fidem & charitatem diverſiſſimas eſſe virtutes: quod & liquido rurſus docet. *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas; tria hæc major autem horum eſt charitas.* Adeo ut cum fides charitati conjuncta eſt, non ideo tantum homo *ſalvetur*, quod habeat fidem, ſed quod habeat aliquid præter fidem, & per fidem crediderit, per charitatem amaverit; ut ſit neceſſaria ad ſalutem charitas æque ac fides. Quæ igitur verborum ambages; aut quæ vobis authoritas ſignificationes novas tribuendi vocabulis, ut *fidei* nomine *charitatem* velitis contineri, quæ prorſus à fide diverſa eſt?

Sed & vulgus hac voce percepta *fidem ſufficere, opera meritoria nulla eſſe*, ſenſum quem verba palam, ac vere habent arripiunt; inertiæ ſuæ favent, omne præſidium in fide collocant, opera, ut inutilia, & ex ſe moleſta abjiciunt. Quam à me hæc vere, ſat pro-

dunt

dunt tristissima inter vos exempla, operum incuria, in fide insana securitas. Neque ex errore populi, sed ex vestra Theologia est illa demētia. Non enim opera (quicquid interdum perplexe loquamini) cum fide postulatis; sed simpliciter fidem. Nam si peccata omnia (ut docetis) venialia sunt electis, sequitur vos, qui ex vestra sententia estis electi, peccare non posse mortaliter. Si non potestis, quantumlibet malis operibus fœdi sitis, bonis quantumlibet destituti, sufficiet ad salutem vestrā hæc fides. Sed mox fusius de tanta vesania.

Nec objiciatis loca scripturæ, quibus fides videtur *in solidum justificare*; opera autem nihil. Non enim alius illis sensus, quam opera sine fide, vel opera quæ ex sola cognitione legis, liberique arbitrii viribus sunt; vel opera legis Judaicæ, post Evangelium legitime promulgatum; ad æternam gloriam non prodesse. At quod opera cum fide necessario sint jungenda crebro, ut diximus, scripturæ procla-

mant:

mant: nec quid in contrarium sententiæ illæ habent, quas ex verbo divino frustra corraditis. Locuples nobis testis Augustinus, ad ea ipsa verba, quæ ex Apostolo maxime in nos urgetis. Rom. 3. *Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis.* Ita igitur ille, de Grat. & lib. arbit. Cap. 7. *Homines non intelligentes, quod ait ipse Apostolus Paulus, arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis: putaverunt eum dicere; sufficere homini fidem, etiamsi male vivat, & bona opera non habeat. Quod absit ut sentiret vas electionis.*

Sed producenda in lucem vestra hæc fides, qua creditis justificari. Ea nō est, ut credatis in Deo trinitatem personarum, & unitatē essentiæ; non ut credatis symbolū Apostolorum, symbolum Niceni Concilii, symbolum Athanasii. Hæc omnia non sunt vobis fides justificans. Proh pudor, Christianos esse repertos, qui utiliorem aliam fidem esse sentirent. Quæ igitur apud vos salutaris hæc fides? ut quisque vestrûm

ſtrûm credat, ſe electum, ſed de ſalute certum, *non imputata ſibi peccata, ſed imputatam Chriſti juſtitiam*; Cum e-jusmodi fide non putatis poſſe perire. Age verò Sectarie. Quicunque fidem juſtificantem habet, an ille juſtificatur? Juſtificari non negabis, alioqui non eſſet fides juſtificans. Quid porro prohibeat, Montaniſtam, Manichæum, Arianum, illam fidem habere? An ideo juſtus erit? Imo, ne à vobis ab-eam; jam diſceſſiſtis in ſectas, varias quidem, ſed quibus omnibus hoc idem *de fide juſtificante* fundamentum. Num ergo Bruniſtæ, num Anabaptiſtæ ea *fide* in juſtitiam evadent? ſi evadent; cur de illis ut impiis acerbe querimini? ſi non evadent; quo illa vis fidei juſtificantis? Sed requiri dicetis ad illam juſtitiam, ut homo in vera fide ſit, id eſt, de Deo, de Chriſto, de Eccleſia credat, quod credendum ſcriptura præſcripſit. Si ita eſt; Cur nõ igitur illa, de Deo, de Chriſto, de Eccleſia fides, dicatur juſtificans? Certe enim, ut illa (ex veſtra ſententia)
non

non justificat sine alia qua credam me electum, & à Deo amatum; ita nec ista de mei electione fides justificat, sine illa qua de Deo, ac Christo quæ credenda sunt credam. Cur igitur justificationẽ huic fidei tribuitis, & ab illa removetis; nisi quod Deus ne caute quidem, & industrie errare vos sinit?

Quæ mens autem in hæc verba scribenti Apostolo? 1. Cor. IX. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo ne forte cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar.* An fidei ille præco vera fide destitutus? An vos, Sectarii, supra illum sanctitatis eximiæ? Si Lutheranam, aut Calvinisticam fidem sufficere ad salutem sentiebat, quo illa castigatio corporis, & quidem ne reprobus efficeretur? Accedat Paulo Petrus. Epist. II. Cap. I. *Satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationẽ, & electionem faciatis.* At cur certam faciatis, si jam vobis certa illa, Sectarii? Supervacuum apud prudentes *satagere ut sit*, quod esse jam scitis. Cur scili-

ſcilicet Petrum, cur Paulum audiatis, qui Lutherum aut Calvinum audiſtis?

Quod ſi *fides juſtificans*, eſt credere ſe electum, ubi ergo neceſſaria illa virtus, quæ *Spes* in ſcripturis vocatur? Quid, inquam, ſperatis, ſi hoc creditis? cur de medio tollitis hanc virtutem? Neque enim dici poſſunt Chriſtiani, ſperare reſurrectionem carnis, aut ſperare paratam eſſe à Deo felicibus vitam æternam. Hæc qui ſperet, ſit omnino hæreticus: Nam certo ac ſyncere credenda ſunt. Si igitur & de tua quoque ſalute *in individuo* fidem habes, quo inane ſpei nomen? quã hanc fruſtra neceſſariis virtutibus annumeravit Apoſtolus? Referes: Illos qui ex Dei lege hic vixerint, procul dubio vitæ cœleſtis fore participes; ſi es ergo ejuſmodi, quidni de ſalute jam certus ſis? egregiam rationem! Nemo mortalis, de quo idem non ſentias: *Si vixerit ex Dei præſcripto, cælo donabitur.* Conditio illa, *ſi* lata eſt, quæ nihil conſtituit. Senſum, adjuncta particula, contrarium quidem, ſed æque

verum

verum habet; *Si non vixeris ex Dei præscripto, tibi in infero sedes erit.* Isaac. Casaubonus, in Epist. ad Illust. Card. Peronium, Observ. I. sic loquitur. Christiani sunt *gnari, se ante iacta mũdi fundamenta prædestinatos esse (de electis loquor) ut sint cohæredes Christi, &c.* At quam illa perplexa, & undequaq; labantia! Sciunt quidem Christiani, electos, fore Christi cohæredes. Hoc è Christo & Apostolis didicerũt. Sed singuli ignorant num sint electi: adeo ut falsum sit, scripturisque repugnans, gnaros hos *in individuo* esse, de prædestinatione sua ad vitam.

Nec dixeris, certum esse te de via qua graderis; certum igitur & de exitu viæ. Primũ enim quis te de via certũ constituit? *D*icis Lutherane, te certum: *A*tqui præter nos Catholicos, Calvinistæ errare te dicunt: *D*icis Calvinista te certum; atqui præter nos Lutherani & *A*nabaptistæ te hæreticum esse non dubitant. *D*einde, in recta sis fide; at in rectis moribus, & charitate forte non eris; sine qua, ut

ut ex *Apostolo* ante retulimus, ad salutem fides non sufficit. Sed esto. *De* via sis certus; quod utique non es: quæ impudentia, ut certum te dicas, te in ea perseveraturum usque ad mortem? scripturæ prædicant, testantur, inclamant, multos qui in salutis viam recepti sunt, ab ea aberrare. Quis de cælo *Angelus* nunciavit, te non fore in erronibus istis, qui multi, qui Deo invisi? Primo Reg. Cap. XIII. dicitur; *Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpisset.* *Atqui* vir erat, & ut ibidem dicitur. Cap. X. *altior universo populo ab humero, & sursum.* Sed filius unius anni dicitur, quia innocens, non secus ac unius añi puer. *At* ille qui tot annis Deo placuerat, cujus ad illam ætatem *directæ erant viæ ad custodiendas justificationes Dei*, fœde postea aberravit, Deo invisus, sceleribus turpis. Dicitur de Joa. 4. Reg. C. 12. *Fecitque Joas rectum coram Domino, cunctis diebus quibus docuit eum Joiada Sacerdos.* Sed post Joiadæ mortem, *delinitus obse-*

obsequiis Principum, pessime egit, (II. Paralip. XXIV.) occiditque Zachariam Prophetantem. Apertissime autem Apostolus, ad Galat. 5. *Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire?* Non igitur regula constans, ut qui recte inceperit, & desinat recte.

Quis denique dubitare jam audeat, post liquidam, post apertam Christi sententiam? Ita enim Matth. X. *Eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finē, hic salvus erit.* Et Matth. XXIV. *refrigescet charitas multorum, qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Quam hoc frustra, nec gravius dicam, Christus, si omnes qui recte cœperunt perseverarent? Si non omnes perseverant, ergo aliqui deficiunt: si aliqui deficiunt, quo oraculo prænosti, Sectarie, te nunquam defecturum?

Abyssus abyssum invocat; quo tueamini fœdum errorem pejus errastis. Negatis ergo illos qui à Deo, & semita sa-

ta ſalutis deficiunt, veram fidem ullo tempore habuiſſe. Num quid autem in Scripturas immanius? *Fecitq́ Joas rectum coram Domino omnibus diebus quibus docuit eum Joiada Sacerdos*, & caruit tamen fide? Galatæ, quos *à bono curſu* deflexiſſe Apoſtolus ſcribit, potuerantne *bene currere*, & fidem non habere? Sed nihil inſigni' Chriſti verbis, *Refrigeſcet charitas multorum, qui autem perſeveraverit in finẽ hic ſalvus erit*. Peto, num illi, quos à charitate abituros, nec perſeveraturos Dominus hic prædicit; cœlo potiti eſſent, ſi *perſeveraſſent, nec à charitate abiviſſent*. Certè non dubium. Alioqui non in eo conſtitueretur lapſus eorum, quod non perſeveraverint; Sed potius quod non inceperint, neque unquam rectum iter inſtiterint. Ergo fidem veram habebant: nam abſque hac *impoſſibile eſt placere Deo*, impoſſibile cœlo frui: & ſi ea caruiſſent nulla *perſeverantia* ſedem illis in cælo dediſſet. Res etiam Sole illuſtrior.

Quamvis igitur concederemus Se-

ctarie, te in vera fide esse, non inde sequeretur non posse te perire. Praeterea, si multi qui credebant DEo se charos, qui credebant veram fidem habere, aliquando defecerunt, ex vestra sententia, probatum est eos nunquam fidem veram habuisse: quis in Scripturis locus te certum constituit, nunquam te in ea prolapsurum, in quæ illi prolapsi sunt; ut ex eo tuo lapsu judicari mox possit, frustra te credidisse te stare in fide? Itaque si daremus, fidem solam sufficere, & fidem amitti non posse; non ex arte inde colligeres de tua salute te certum, quandoquidem certus esse non potes, te fidem habere; cum multi qui revera exciderunt à Christo non minoribus quam tu modo argumentis credere potuerint in ea se stare.

Velim præterea dicas, An sufficiat ad salutem, implicita illa fides; *peccata tibi remissa, & imputatam Christi justitiam*: An explicita requiratur: Ut nempe post peccatum elicias ejusmodi fidei actum. Si implicita satis est;

est; ergo ubi in peccatum incideris, absque ullo pœnitentiæ actu, absque ullo dolore de peccato, donatur tibi crimen; quia scilicet fidem illam implicite, & *habitualiter* habes; *non imputari tibi peccata*: Et hoc credere, quid est aliud quam turpissima involvi blasphemia? quam Dei justitiam habere ludibrio? Sin requiri hanc explicite fidem existimas, unde tibi constiterit, te post peccatum aliquod priusquam hac fide justificatus sis, non aliquándo moriturum, vel violenta vel subita morte? Quod si sic mori potes, quam iniqua & vana superbia in electis pro certo te numeras: qui reprobus esse potes & cum peccato, absque justitiæ imputatione cedere?

Sed nihil apud vos sunt tam liquida à Scripturis, ac rationibus argumenta. Vultis errare: Cæcitas est, quæ vobis ad Christiani Orbis stuporem incubuit, quæ solicitudinem de salute, pœnitentiam, gehennæ timorem, ut invisa vocabula ad nos scilicet Papistas amandat. Credetne posteritas

ausum ex Sectariis unum ita loqui Serenissimo Britanniarum Regi: Nescio utrum Virgo Maria ad salutem pervenerit, at me perventurũ certissimè scio?

Porro scrutemur quo hæc monstra perveniant. Nullus his modus. Ajunt nempe Sectarij, fidem solam sufficere, de fide esse se certos, ergo & de salute. Pergunt: & omnia hominum opera esse peccata pronuntiant: sed peccata omnia Electorum (quales ipsi se dicunt) venialia esse. Ad quam licentiam hæc spectent, ipsa res prodit. Lutherus, in Assert. Artic. XXXII. scribit, *opus bonum optime factum, veniale peccatum esse secundum misericordiam Dei; sed mortale peccatum secundum judicium Dei.* In illud hodie Sectarii consentiunt, *omne hominis opus esse peccatum.* At hæc crudelis opinio, quæ innato hominibus sensu satis arguitur, in Scripturas etiam pugnat. Ut enim misericors Deus sit, & veniam peccatis indulgeat; Ita nunquam peccatis delectatur. Atqui se multis hominum operibus delectatum asseruit. Ergo il-

go illa opera peccata non erant. Gen. VIII. ubi de ſacrificio Noës, *odoratusq́ eſt Dominus odorem ſuavitatis*, at quæ in peccato ſuavitas? certè enim Noës opus, non victimarum nidorem odoratus eſt Deus. Item Geneſ. XXII. ad Abraham: *Qui feciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi*. Dixerisne, Sectarie, hoc opus fuiſſe peccatum, quod tantopere placuit Deo? Nihil frequentius in Scripturis, quam, *fecit rectum coram Domino; fecit rectum in oculis Domini; ſtudioſe egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis; placuit ſermo coram Domino*. An rectum coram Domino eſt peccatum? an in oculis Domini placet? Sed & cœlum peccati præmium erit, ſi omnia opera ſunt peccata. Non enim in fidei tantùm, ſed operum quoque mercedem, Chriſtus cælum electis adjudicabit. Diſertè hoc ait Matth. XXV. Et Pſalmiſta, *reddes unicuique juxta opera ejus*. & Joan. in Apocalyp. *Beati mortui qui in Domino moriuntur, &c. opera e-*

nim illorum sequuntur illos. Sed & Evangelium prædicare, & martyrium patienter tolerare, peccatum dicendum est, si omnia opera sunt peccata; imo ex Justitia Dei (si Sectariis est credendum) hęc opera sunt peccata mortalia, & per hoc non cælo, sed inferis digna. Vanum sit in absurdissimas nugas plura dixisse.

At omnia opera, peccata utiq; sint, an non sint, inquies; Electorum nil interest (quales Sectarij esse credunt) quandoquidem omnia eorum peccata sunt *venialia*, omnia reproborum *mortalia*. Imo interest multum, ad gloriam Dei, stimulos bene vivendi. Nam si quædam sint opera, quæ peccati sordibus non sint infecta, majori studio, atque curæ res erit bonæ mentis mortalibus, ut ad recta se applicent, & peccata declinent, quam si adeo omnia opera sunt peccata, ut quicquid egerint peccent. Sed est præterea perniciosissimi erroris sententia, omnia electorum peccata venialia, omnia reproborum mortalia esse.

esse. Et commentum facili distinctione dilueris. Si venialia appellas quæ morte quidem digna, tamen veniam consequentur, certum quidem omnia Electorum peccata, etiam quæ gravissima, in hanc sortem, nomenque ventura: Sed è contrario falsum omnia reproborum esse mortalia: Neque enim *damnabuntur* ob verbum otiosum, vel negligentiam levem, vel aliam culpam ex illis, quas *veniales* vocat Ecclesia. Sed non ille est Sectariorum sensus. Volunt igitur non esse in peccatis discrimen ejusmodi, ex natura ipsorum peccatorum; ut mortalia aliqua & inferis digna; alia venialia, & temporali pœna luenda sint. Sed ex genere suo, peccata omnia esse mortalia; ubi autem indulgere vult Deus, venialia omnia esse: ideoque quicquid agant Electi non plus quam venialiter peccare; quicquid præscij agant in mortali culpa esse. Quid hoc autem nisi cælum inferis permiscere, nisi audaciam peccandi facere omnis sortis Sectariis?

Cum nimirum intelligant aliqua esse peccata à quibus non abest humana fragilitas, rursusque doceantur se Electos, ideoque sua peccata unius generis esse (venialia nempe) imo quicquid egerint venialiter se peccare, & mortaliter peccare non posse; cur magnopere illis curæ sit, quomodo, aut quid peccent?

Ecclesia verò Catholica in *peccatis* ita distinguit, ut quæ contra divinam legem sunt, ea dicantur mortalia, ea sint inferorum ignibus digna. Quæ autem leviora, & magis præter Dei voluntatem, quam contra illam facta, venialia appellentur, *peccata* haud dubie, quoniam à norma deflectunt, & plecti merentur; sed venialia, quia non perpetua ira Domini digna, sed veniam post aliquod supplicium acceptura. Unde hæc nobis distinctio si quæris; A ratione, à Scripturis, & à Patribus, ab authoritate Ecclesiæ. Nam quis sani judicij putet verbum otiosum ab homine pio prolatum, ab homine Deum amante, æternis ignibus,

æterna

æterna Dei ira plectendum? Cælestis misericordiæ sit ignarus, qui adeo trucem Deum effinxerit. Peccatum tamen est, & Christo judice, *ratio de eo reddenda est*. In odio præterea, in ambitu, cæterisque sceleribus, cum stimulos admovet caro, mundus, aut dæmon, quidni possimus non consentire quidem omnino, sed negligentius tamen illos, frigidiusve repellere? Atqui negligentiam illam ac frigus, si nullo modo peccatum esse dixeris, erres: sin capitale hoc putes, & eadem æternitate pœnæ dignum, quo fuisset absolutus in hæc quæ suggerebantur mala consensus, inepte quoque erres. Hoc ipsa ratione, hoc natura dictante accipimus. Ejusmodi porro sunt ea peccata quæ venialia appellamus, verbere digna non morte, castigatione Domini, non inimicitiis, vindicanda.

Et is omnino Scripturarum est sensus, quę nunc omnibus hominibus inesse peccata asserunt, nunc aliquos justos vocant. Nimirum quia venialia illa, peccata quidem sunt, sed nec à gra-

tia Dei excludunt, nec justitiam ad salutem necessariam tollunt. Et verba ociosa, peccatis eædem Scripturæ añumerant, non quod inferis digna, sed flagello leviori: Ut eleganter Hieronymus docet, Adverſ. Jovin. Lib. II. *Sunt peccata levia, ſunt gravia. Aliud eſt decem millia debere, aliud quadrantem. Et de otioſo quidem verbo, & adulterio, rei tenebimur: Sed non eſt idem ſuffundi, & torqueri; erubeſcere, & longo tempore cruciari.*

Neque res tantum, ſed & verba, ex priſcæ Eccleſiæ diſciplina. Meminit de mortali & veniabili peccato Ambroſius, Comment. in Cap. IX. Lucæ. *Si peccatum mortale commiſeris*, inquit, *portas mortis intraſti.* Sententia prorſus noſtra: & ex Ambroſii ergo mente, peccata ſunt aliqua non mortalia, quæque non ducant ad inferi portas. Idem in XXIV. Lucæ, *Ergo veniabilis error mulieris, quæ licet dubitare non debuit, Chriſti corpus per gloriam reſurrectionis aſſumptum, doceri tamen geſtit à Chriſto.* De ejuſmodi

modi peccatis Augustinus, in Enchiridio, Cap. LXXI. *De quotidianis autem, levibus, brevibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit.* Quid quod Novatiani, qui remissionem peccatorum à Sacerdotibus expectari nolebant, non de omnibus peccatis loquebantur, sed de peccato tantum ejusmodi, *quod Sacro sanctæ Scripturæ peccatum ad mortem appellant?* ut Socrates refert Lib. I. Hist. Cap. VII. Atqui nunquam Ecclesia Novatianos erroris redarguit, quod ejusmodi in peccatis discrimen statuerent; sed tantum, quod aliqua omnino peccata à jurisdictione Sacerdotis exciperent.

Ab ipsis denique Sectariis peto num peccata aliqua esse credant, in quæ prolabi possint, absq; quod fidem illam suam justificantem amittant. Id verò non negabunt. Alioqui cum omnia opera credant esse peccata, sequeretur, statim ac aliquod opus edunt, eos à fide excidere. Rursus ab

iis quæro: num & peccata sint aliqua ejus generis, ut homo non possit, & ea & illã fidem simul habere; id est, quæ expellant, aut destruant fidem. Si nulla sunt; sequitur ipsos (ajunt enim sibi fidem inesse, eamque sufficere) libere, atque impune inter adulteria posse, inter cædes, inter furta versari. Si sunt aliqua; ergo fatentur ex ipsa natura peccatorum esse quędam venialia, quę nec fidem destruant, nec obstruant cælum, *mortalia alia*, quæ (ex eorum sententia) à fide, & gratia Dei excludant.

Nolunt tamen hæc audire Sectarij; & potius peccandi libertatem, quam peccatorum distinctionem admittunt; adeo ut Lutherus, (ut ante jam diximus) fidelem hominem neget, etiamsi maxime velit, posse perire, nisi velit *nõ credere*. Vide autem, quod ex istarum hæreseon impietate consequitur. Electis omnia peccata sunt venialia. Sectarii isti certi sunt se esse electos. Ergo illis omnia peccata sunt venialia; id est, quicquid peccent non possunt à salute exci-

excidere. Quid dirius ulla unquam impietas invenit.

Nec reponas, Sectarie, abhorrere te à tam infami licentia. Scio quam multi inter vos indolis sanioris; quam multi ignorent, aut horreant ad hæc ipsa suæ sectæ deliria. Sed vel invitos tamen polluent sceleratæ sententiæ, nisi ab ea religione receditis, ex cujus disciplina necessario consequuntur. Nam ut dicas, tibi peccandi indulgentiam non placere; at fatendum est, vel te certum de salute non esse, (id est te à Protestantibus tam Lutheranis, quam Calvinistis dissentire,) Vel esse saltem certum nunquam in gravia peccata te esse lapsurum, qua de re non Moses certus fuit, non David, non Petrus Apostolus, ut probavit eventus. Vel denique quamvis gravibus flagitiis impliceris, nihil hoc de salutis certitudine delibaturum: quæ feralis opinio, & corrumpendo populo nata, omnis impietatis culmen profana immanitate constituit.

CAP. V.

De operibus Supererogationis. De piis operibus ab Ecclesia præceptis: Ac præsertim de quadragesimali Jejunio.

IN Psalmis est, *Diverte à malo, & fac bonum.* In hujus seculi hæresi, nec necesse à malo divertere; cum de electione certi sint, ac proinde de venia; Nec bonis operibus insudare; cum non ex operibus, sed ex sola fide electi *justificentur*. Nolunt igitur ulla opera *meritoria* appellari; Negant etiam *Supererogationis* nomen actibus ullis nostris, sine grandi in Deum injuria tribui posse. Non opus hic multis, cum se istæ hæreses sua absurditate conficiant.

Sentit igitur sancta Ecclesia debere, hominem, & divinæ gratiæ ope posse, legem sanctam ita implere, ut delicto mortali sese nunquam inficiat; & quamquam obeundis his mandatis dicere debeat, *quod debui facere feci*, ex promisso tamen Christi ac veluti pacto in justi officii præmia cœlum expectet.

ſpectet. Præterea ſentit Eccleſia, opera aliqua eſſe quæ non imperet Deus, ſed ſuadeat; quæ omiſſa non nocent, & proſunt admiſſa. Et hæc opera, *Supererogationis* appellamus, quia in pietatis officia libere erogamus aliquid *ſuper* ac *præter* hoc ad quod lege adigimur: Rident illa Sectarij. Nam quod opus meritorium putent, qui opera omnia, eſſe peccata aſſeverant? quid ſupererogare hominem poſſe, cui Liberum Arbitrium detrahi volunt?

Sed patiantur ſequeſtrum inter nos Chriſtum; aut verius quæſitorem. Audiant diſtinguentem inter opera imperata, ac libera Matth. XIX. *Si vis ad vitam ingredi.* Et, *Si vis eſſe perfectus.* Ut ad vitam ingrediamur, edicit ut *mandata ſerventur*; Ad perfectionem conſulit, *omnia vendere, ipſum ſequi.* Ergo ſunt opera aliqua Deo grata, ad quæ tamen nulla lege, aut præcepto adigimur; quandoquidem abſque his ad vitam ingreſſus nobis patet. At quis neget, quo Deo erim' in terris gratiores, eo & futuros provectiores in

cælis?

cælis? *Beati mortui qui in Domino moriuntur, &c. Opera enim eorum sequuntur eos.* Ibidem Christus docet, esse quosdam Eunuchos, *qui se castraverunt propter regnum cælorum*: & addit; *qui potest capere capiat.* Eadem Apostoli sententia est 1. Corinth VIII. *qui matrimonio jungit virginem suam bene facit: & qui non jungit melius facit.* At quam frustra, ut de re grandi diceret Christus, *qui potest capere capiat?* Quam frustra Apostolus, *qui non jungit melius faciat?* nisi hoc plus Deo placeret; nisi in cælo constitueretur amplior merces eo modo in terra viventibus?

Quidam hæc argumenta sic volunt eludi, ut dicant, ex Christi & Apostolorum seculo metienda illa Christi consilia. Tunc quippe consultum Christianis, ut omnia venderent, & à nuptiis abstinerent; Posterioribus seculis mutata rerum sorte, vana hæc esse. At ut falsa illa solutio, ita prorsus ridicula; cum hoc loco non quæramus utrum illa ipsa consilia, etiamnum hoc

ævo perdurent; sed utrum sint aliqua supererogationis opera, id est, quæ non implere necesse sit, & eos tamen qui illa impleverint gratiores Deo efficiant. Id sic esse, ex Scripturis liquido constat, in quibus ejusmodi opera commendari videmus, ut ad pietatem, perfectionemque valentia, quæ non necessaria quidem sint, sed salubria tamen, Deoque pergrata. Audi porro quis de ea re Hieronymi sensus, in Epistolam ad Philemonem. *Si autem Philemon hæc ad hominis præceptum facit, quanto magis faciet ob dilectionem Dei? Unde merito Apostoli voce laudatur, quod mandata ejus opere prævertat, & possit dicere: Voluntaria oris mei complaceant tibi Domine, plusque faciens quam præceptum est, vincat eos qui tantummodo imperata fecerunt, & jubentur dicere, Servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Virginitas quoque propterea majori præmio coronatur, quia præceptum Domini non habet, & ultra imperata se tendit* Eadem est Augustini sententia. Ad Hilarium

rium, contra Pelagianos, & Manichæos. Ep. LXXIX. *Magister bonus mandata legis abista excellentiore perfectione distinxit. Ibi enim dixit, Si vis venire ad vitam, serva mandata: hic autem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, &c.*

An putes in re tanta si errasset Augustinus, si errasset Hieronymus, non Ecclesiam præsto futuram, qua aut corrigeretur, aut contumax damnaretur? Credisne laturum impune Ambrosium, cum tam multus de *merito* esset? In Cap. V. Lucæ. *Jejunant hi quibus abest Christus, quiq; bonorum meritorum copiis egent.* Epist. XIV. *Vitam istam corporis potes eripere, meritum non potes extinguere.* Neq; figurate, aut improprie usurpatum hoc *meriti* nomen. August. Lib. IX. Conf. Cap. XIII. *Quisquis autem,* ô Deus, *tibi enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat nisi munera tua?* En verò, Sectarie, esse quidem ex munere Dei, ut merita habeamus (nam quid boni, nisi illius gratia sit in nobis?) Esse tamen *merita* illa,

& me-

& merita quidem *vera*. Plura ex Patribus non refero. Seu Græci, seu Latini fuerint, plena his eorum volumina.

Quod si neque Scripturis, neq; Patribus, manus das. At ut homo es, saltem in consilium adhibe rationem. Oratio, & Eleemosyna commendantur à Domino. Hoc tu non negas. Post assuetas igitur preces, aliquis orationis locum repetat, & diutius Deo vacet. Peto à te quale hoc opus; bonum, an malum? Non audebis malum dicere. Bonum sit ergo. At cujus bonitatis? Necessariæ ad salutem? Neque hoc dixeris. Nullo enim Dei præcepto ad illud homo iste adigebatur. Ergo *supererogationis* op' est; & quoniam bonum præmio nõ carebit. Eleemosynis quas constituisti erogare defunctus sis; Occurrat deinde egenus, non in illa suprema egestate, cui omnes tenemur sublevandæ, sed ut quotidie mendicos aspicimus, non necesse ad salutem, ut huic sis munificus. Nam ut habet Apostol' 2. Cor. IX. cõferat eleemosynas *unusquisq; prout destinavit in corde suo.* nõ

ex tristitia, aut ex necessitate. Si tamen *seminare in benedictionibus* volueris, & illi porrexeris stipem, nonne pietatis hoc fuerit? aut nunquid mercede carebit apud Dominum, qui etiam *calici aquæ frigidæ* mercedem constituit: Matth. X. Atqui nihil aliud intelligit Sacrosancta Ecclesia per supererogationis opera, in quæ sæva & effusa audacia soletis irasci.

Duæ sunt autem, præter expressa Dei pręcepta, apud Catholicos bonorum operum classes. Prima est rerum quas ex præcepto observandas Ecclesia Christianis imposuit; ut est quadragesimale jejunium, certorum dierum abstinentia, feriarum festivitas. Aliam laudat, non urget Ecclesia: monet, hortatur, non cogit, non adigit. In secunda hac classe, religiosa vota sunt, Castitas, Obedientia, ac Paupertas; macerandæ carnis artes, jejunia, flagella, cilicium; alendi spiritus ratio, multa eleemosyna, frequens Oratio, frequens Communio, abdicatio voluptatum; & quæ cætera vel pietas invenit,

vel

vel ſuggeruntur ex tempore forte. Primam claſſem ſupererogationis non dixeris, cum ad illam Eccleſiaſtica lege cogamur. Illi tamen propugnandæ ideo locum hunc feci; quod à Sectarijs uno contemptu rideantur, tam quæ laudat, quam quæ jubet Eccleſia, in ſeveritatis diſciplinam, præter illa quæ disertè Scripturæ præcipiunt: At quod præterea Eccleſiæ ea mens fuerit in ferendis his legibus, ut, ſi ignavia ſoluti Chriſtiani à bonorum operum auſteritate recederent, at pro fræno aliqua eſſent, ad quæ ſaltem tenerentur. In iis quia nihil jejunio quadrageſimali celebrius, de illo potiſſimum videamus.

Quadrageſimale jejunium ab Eccleſię primordio inſtitutum, adeo ſanctum antiquis, ac celebre fuit, ut ne hæreticorum vanitas, quem illi authorem faciat, aut in quod ſeculum referat ejus ortum, adhuc ſatis deliberarit. Sed utcunque ſentire tandem velint, à te percunctor, quiſquis voles judicio non affectu rem metiri, Sectarie, utrum putes Calvinum, aut Lutherum,

aut

aut te ipsum hanc rem scire peritius, quam S. Hieronymum, antiquissimum ipsum, & ulterioris antiquitatis maxime curiosum. *A*tqui sic ille, Ad Marcellam, *A*dvers. Montanum hæret, Epist. LIV. *Nos unam Quadragesimam secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus:* Illi, Montanistæ, *tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores. Non quo & per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat; sed quod aliud necessitate, aliud voluntate munus offerre.*

Iterum ad Sectarios provoco, in quibus judicium non omnino deleverit suarum partium amor. Satis hic locus ut ipsi se damnent. Quippe non suos, sed Ecclesiæ sensus, quales ætate sua fuerint, exponit Hieronymus. De discrimine enim agit, quod inter Montanistas, atque Catholicos. Illi plures Quadragesimas imperabant; *A*t unicam ab Ecclesia præcipi, ita ut necessario observanda sit, Hieronymus docet. Quod si erant

Mon-

Montanistę hęretici, quia plures Quadragesimas imponebant; nonne & hæreticus Hieronymus, qui vel unam ab Ecclesia impositam, & necessario observandam asseruit, si revera res ita non habet, nec Quadragesima est ab Ecclesia legitime instituta, & ex necessitate pręcepti observanda fidelibus? At quis illius ævi propterea Hieronymum accusavit? Is ne nesciret quid suo seculo sentiret Ecclesia? An prolixe & impudenter mentitum existimes? Jejunij Quadragesimalis originem, ad *Apostolos* refert, observationem, ad necessitatem. Et tu novitie, tu incredule, hanc illius Ecclesiæ mentem spernas, hanc rideas & violes legem? Æquævus Hieronymo *Ambrosius*, ecce quid senserit, Serm. in Quadrag. Domin. Prim. *Sicut reliquo anno jejunare præmium est, ita in Quadragesima non jejunare peccatum est. Illa enim voluntaria sunt jejunia, ista necessaria: illa de arbitrio veniunt, ista de lege: ad illa invitamur, ad ista compellimur.* I nunc Sectarie, & perplexè philosophare, primùm

mùm an aliquid possit imperare Ecclesia; tum an Quadragesimæ jejunium imperârit. Respondebit Hieronymus, respondebit Ambrosius, ita Christianos suo seculo credidisse, ita à Patribus accepisse: Nempe ex necessitate salutis observandas Ecclesiæ leges, & in illis legibus esse, ut Quadragesimæ tempore jejunent Christiani. Neque hi tantum Patres, sed & cæteri omnes, sed & multa Concilia, quæ, ut intra compendium me teneam, jam ab aliis exscripta omiserim. Addam unam Augustini sententiam. Serm. LXII de Tempor. *Aliis diebus jejunare remedium est, aut præmium; in Quadragesima non jejunare peccatum est.*

At verò, Sectarij, hac ætate quam longe ubique ab illa sententia? Abstinentiam hanc rident; nos infamant hæreseos, quasi impuros cibos Judaico more dicamus, aut ludicræ simplicitatis homines rident, quod Ecclesiæ leges obnoxiis cervicibus ferre velimus. A ratione, à Scripturis, Quadragesimam conantur evertere; sed multo vehe-

vehementius ipſo uſu oppugnant. Quippe in pietate illis eſt tunc carnibus veſci; ad ſuperſtitionem revocant noſtrum morem, id eſt, Apoſtolicæ morem Eccleſiæ. Pauci inter illos modeſtiæ ſuæ imputant, non offendere tunc carnium eſu Catholicorũ oculos cum quibus mixti degunt. Alii ad religionis utilitatem eo tempore gregibus & armentis parci volunt. Sed quod ad rei ſummam eſt, nec ſe ad illa jejunia, nec Chriſtianorum ullos teneri exiſtimant. Et inter hos mores, ſe cum antiqua Eccleſia conſentire jactitant, & in ea fide eſſe qua Patres antiqui? ô larvæ, & in fraudem inductorum inſania!

Jactant tamen Angli Miniſtri (Nam quid Miniſtros pudeat?) apud ſe Quadrageſimam obſervari; feriam quoque ſextam, & Sabbatum. Ea arte ſi quis eos hæreſeos & impietatis arguerit, quod jejunia jam ab ipſo Apoſtolorum ævo decreta reſciderint, negant ſe eam partem Eccleſiaſticæ abjeciſſe diſciplinæ; Ita externis per-

ſuadent ſe religioſe colere, quod fœde profanant. Primũ enim quod ad quatuor Quadrageſimæ primos dies, publice, atque abſque diſcrimine, carnes in omnibus macellis venales ſunt. Poſtea ad politicum Regni bonum, interdictum bubulam, ovillamque proſtare. Sed gallinaceum omne genus, columbaſque, atque cuniculos, & diverſi generis aves, impune, libere, publice, vendunt, comparant, edunt. Id verò vocatis jejunium? An indicta Quadrageſima pauperibus tantum, quorum cenſus ad ejusmodi delicias non pertingat? Sed & hominibus fortunæ minoris bubula ſale condita faſtidium piſcium, ut plurimum levat. Quod ſi qui inter illos à carnibus abſtinent, at certe jejunare tot dies illis adeo extra uſum, ut ex aliquot Proteſtantium millibus, vix hoc unum implere crediderim. Qui hi ludi? *Uſquequo claudicatis in duas partes?* Si Quadrageſimale jejunium, jam ab antiqua Eccleſia, antiquisq; Conciliis, indictũ legitime & à Chriſtianis recepꝫum

ptum eſt, cur id porro violatis, cur temeraria gula polluitis? Si creditis eſſe has nugas; cur quotidianis ſermonibus, cur editis libris falſo jactatis, vos Quadrageſimæ eſſe cultores?

Jam autem toto anno feriã ſextam, quæ dies Veneris appellatur, quanto contemptu profanant omniũ carnium eſu? Tam libere in Anglia illo die, in diverſoriis, domibusve privatis, toſtas carnes, elixasque aſpicias, quam ſi Judæi aut Turcæ provinciam obtinerent: imo hilarius convivia non exercent, omni dapum luxuria, quam ejuſmodi luce, & proh pudor! in ipſa Paraſceve, teſtis ſum, eo more agitata convivia. Et ea quidem omnia Londini licenter, ſed multo licentius in oppidis, urbibuſque cæteris ubiq; in Anglia.

Hoc ignorare crediderim Sereniſſimum Regem; & id ipſum forte legenti, peſſimi adulatores aſtabunt, qui rideant, qui mendacii iſtam chartam mendaciſſimi ipſi inſimulant. Nam quoties Principi tanto commentitia, atque inania ipſius bonitate freti objiciunt?

ciunt? Quod si forte de hac impunitate vescendi, quam hic cum gemitu arguo, quasi de calumnia ridebunt, audiat me absentem Magnus Rex, nec ullam infamiam, aut etiam supplicia deprecantem, si aliquid supra verum perscripserim. Plus decennio illic vixi, *quæ vidimus ea testamur, ac loquimur*. Scio aliquos ab hac gula refugere. Adhuc auribus meis insonat vox doctissimi eorum quos Episcopos vocant (ex hac nota hominem facile noris) qui inter privata colloquia, nulli se Catholicorum cedere in observanda Quadragesima, cæterisque jejuniis asseveravit. At *quid inter tantos* hi pauci? E plurimis millibus unus hic erit. Et hic de licentia publica loquor, qua in diversoriis, civiumque ædibus, vix aliquid de culinæ apparatu feria sexta mutari aspicias: Nisi quod in plerisq; domibus eo die, quo sumptibus parcant, incœnatam familiam cubitum mittunt, ex antiquissimo more, quo illic ea feria jejunio transigebatur. Quod ut parcendis jam sum-

ptibus

ptibus fieri ſcias, vidi ego, his oculis inquam vidi, heros carnibus ſaturari, dum hoc interim jejunio familia maceraretur.

Pudet hos tamen quod res eſt confiteri, ſe lubrico gulæ, & difficultate jejunii, à Quadrageſimæ obſervatione eſſe repulſos. Ajunt itaque, idque cum faſtu, in Quadrageſima noſtro more jejunare, facilem quidem rem, ſed ſuperſtitioſam, aut nugarum plenam eſſe. Ita videri ambiunt ab obſervandis jejuniis, non difficultate, ſed ratione eſſe abducti. Ex Angliæ pſeudo epiſcopis unum, feſtis Chriſti Natalibus, quo potiſſimum tempore ſolet Anglia ventri vacare, in aula ſplendide epulatum, vidi pleno abdomine ridiculam de hac Quadrageſimali pœnitentia ferre ſententiam. Is enim, ut in Regiis interdum fit, vix ante veſperam de prandio ſurgens, cum ad Regem circa noctem rediiſſet, forte fuit ut de Quadrageſima mentio incideret; *Ac* tum ille: Quid, inquit, cum Quadrageſima ſua, ô Rex, Papiſtæ iſti vo-

 lunt?

lunt? quid in eo arduum? quid severum? Certe ego nec heri cœnavi, nec cœnaturus sum hodie, ac fortasse nec cras cœnavero. Ubi verò ad hæc verba Democritus? Tu, mi vir, tu epulis satur, tu ventre distento prandii escas necdum vesperi decoxisti. Ita uno, aut altero forsitan die à serotino pastu stomachus horret, & ideo credas magni momenti rem non esse, quadraginta diebus à carnibus, ab ovis, à cœna abstinere? nec stomachi rationem habere, sed præcepti; nec eligere dies, sed præscriptos, sed continuatos accipere? Neque tamen de onere querimur. *Suave est Christi jugum*. Sed illa suavitas, atque facilitas, potius ab ope cœlesti est, quam quod ipsa res ardua per se non sit. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.*

Dicant porro hi in Britannica aula Ministri, qui tota Quadragesima, qui omnibus feriis, carnium esu vescuntur, cibis nempe de regia mensa sublatis, Creduntne si Constantini, si Theodosii

dosii tempore, ex Episcopis aut Sacerdotibus aliquos eadem licentia fregisset, non hos statim excommunicationis gladio intemperantiæ pœnas fuisse daturos? Si hoc negant, ut in fide perversi sunt, ita in historia ignaros esse oporteat. Nec cautio profuisset cujusdam ex istis ridicula, qui feria sexta coqui carnes apud se quidem non vult; sed pistoria opera quæ in multos dies servantur, aut frigidas à pridiana cœna epulas, inferri mensæ sinit; quasi coquis inducias Ecclesia non abstinentiam ventri indixerit. O insana commenta hæreseos!

De cæteris quæ ab Ecclesia imperãtur, eadem est ratio. Nam si Quadragesimã potuit nobis imponere: quidni & cætera? Si non Ecclesiæ est parendum, erraverunt omnium ætatum Christiani. Si parendum, nihil superest, nisi ut quæramus quid imperet.

Jam verò de altera bonorum operum classe dicendum est; quæ ab Ecclesia laudantur, non jubentur.

CAPUT VI.

De Religiosa Monachorum disciplina. De Cœlibatu. De cæteris modis, quibus Catholici carnem domitant. Quam multum in iis evertendis Sectarii peccent.

CAtholicorum pietas *ultra imperata se tendens*, ut Hieronymus ait, spontanea disciplina cupiditates animi, aut corporis licentiam frangit. Hinc Monachorum vota omni Ecclesiæ ævo laudata, hinc privatorum studia, Dei iram jejunio, cœlibatu, cilicio deprecantium. Hæc omnia non placent Sectariis; sive quò in Monasteriorum bona invadant, sive ut omni austeritate detersa, *animales homines* faciliori arte devinciant. Dicant porro quid in Monachis, quid in Religiosis, tam acriter illos offenderit. An mores, an fides, an institutio denique ipsa, genusque vivendi? Si dixerint, mores; ut fateamur aliquos non ex præscripto vixisse; at quot e-

rant

rant intemeratæ vitæ, quorum monaſteria ſolo æquarunt, corpora in exilium, aut crucem egerunt? Carthuſianos numerem? an Franciſci de Paula diſcipulos? Imo ex omnibus Ordinibus viri probati, viri ſanctitate clariſſimi. Si dicent, *fidem* in illis diſplicuiſſe, non propterea purgaverint ſacrilegii crimen. Eſto enim; mores ac fides diſplicuerint. At cur monaſteria everterũt, ac non potius immiſſis hominibus, quos moribus, ac fide purgata crederent, in melius reſtituerunt? Dei conſilio factum, ne hodie hæretici, vel ipſa ſpecie, in ſeveram diſciplinam ſe traderent; Adeo ut vel illis fatendum ſit, deeſſe inter ipſos qui hac ſelectiori vita ſint digni (quales nullis antea ſeculis in Eccleſia defuerunt) vel certe ſe non modo moribus, fideique Religioſorum, qui inter nos hodie vivunt; ſed & ipſi religioſæ vitæ eſſe iratos. Religioſam porro vitam, monaſticam, eremiticam ita celebrãt priſci Patres, ita comendant antiqua Concilia, ut vel hoc ipſo certum ſit ab illo-

rum Conciliorum, Patrumque senten-
tia deflexisse Sectarios.

At, quam frigide Sectarii se excu-
sant! Ajunt supervacua ista nunc esse.
Quippe flagranti tyrannorum sævitia
fugisse in deserta Christianos. Et hinc
Monachis, Eremitisque esse originē.
Nunc in Ecclesiæ pace, quid opus e-
jusmodi secessione? Imo, Sectarie,
quid hic opus vestra censura quæ aut
ignoratione constat, aut fraude? Non
enim dubium, Christianorum aliquos
metu tyrannidis deserta incoluisse. Sed
& certum, plerosque Monachorum
Authores ac Patres, nullo metu, sed
tantum ut Deo syncerius fruerentur,
abdicatis mundi curis ad vitam ejus-
modi secessisse: Ideoque placidissimis
Ecclesiæ rebus, aucti sub Constantino
olim, cæterisque Orthodoxis Princi-
pibus, Monachorum hi cœtus, & ab
Ecclesia probati, à Patribus commen-
dati. Celebris S. Basilii Magni Episto-
la, qua S. Gregorium Theologum ad
Eremum invitat, num causam secedē-
di designat in tyrannorum sævitia, in
perse-

persecutionis periculis? Nihil minus. Aliæ illi causæ; fugere mundi illecebras, tumultum negotiorum, domesticæ rei curam.

Sed quoniam hi nostri Novatores Augustinum venerari se jactitant; is magnus mihi author, quid de Religiosa ac Monastica vita censendum sit. Passim quidem, de Monachorum sanctitate ac laudibus; sed eximie Lib. De Morib. Eccles. Cathol. Cap. 31. Ibi Monachos vocat, *perfectos Christianos*, ibi eorum instituta, ac vitam, laudibus in cælum attollit. Atqui tunc nulla erat Tyrannorum in Christianos crudelitas. Plures tunc quam hodie Orthodoxæ in Orbe Ecclesiæ, Christianorum Oriens, Christianorum Occidens erat. Nec dixeris, veteres fortasse tunc Monachos, qui in solitudine consenuissent, necessitatem quæ sub tyrannis fuerat, tandem mutavisse in naturam; & in ejusmodi vita sponte mansisse quam coacti essent ordiri. Non enim tantum Monachos suo ævo restare, sed augeri perscribit

Augustinus, signanterque *eorum multitudinem per totum Orbem in dies magis, magisq́; diffundi.*

Audis, Sectarie? *Diffundebantur* Augustini seculo monasteria, & diffundi lætabatur Augustinus (nam hoc refert gratulabundus Ecclesiæ) numeroque hominum ita increscere, ut in aliquibus *tria Monachorũ millia essent*, in aliis etiam plura: Et diserte *per totum Orbem diffundi.* Non enim in solitudine tantum, sed in ipsis Provinciarum visceribus, in media celebritate hominum, monasteria tunc extructa. Mediolanum in Italia, in Gallia Treverim, Imperatorum Aula tunc haud raro nobilitatas urbes, sub ipsa mœnia, monasteria habuisse idem ostendit. Lib. 8. Confess. Cap. 6. Jamque eo tempore, Monachos vocitatos esse *fratres.* Nam de Mediolanensi Monasterio: *Et erat*, inquit, *Monasterium Mediolani, plenum bonis fratribus, extra urbis mœnia, sub Ambrosio nutritore.* Quid putas, Sectarie? An illi Monachi, ut laterent, ac *persecutio-*

cutionem fugerent, conveniebant publice, in peccatis, in clarissimis urbibus, in mortalium summa frequentia? An desertum Mediolani erat? An magistratuum oculos fugiebant, qui sub ipsa mœnia, domo extructa, publice ab Episcopo alimenta expectabant? si mos ille monasteriorum pius ac sanctus; vos impii, vos profani, qui bellum huic disciplinæ indicitis. Sin hoc malum, aut certe superfluum, quam erat negligentia Christianorum grandis; parum dico; quantum crimen Ecclesiæ, quæ id patiebatur, imo fovebat, laudabat? et est tamē illa Ecclesia quam Calvinus carpere erubescit, nēpe quā intra quatuor prima secula matrem suam Christiani crediderunt. Neque parum, si sani vos estis, *A*ugustinus insaniit; qui hos homines, atque vitā, impense laudavit: *A*deo ut de duobus *A*ulicis ad monasticam disciplinam subito fervore tendentibus dicat, Lib. 8. Confess. Cap. 6. *Et ambo jam tui*, Christe, *ædificabant turrim sumptu idoneo relinquendi omnia sua, & se-*

quendi te. Vides ex Augustini sententia, illos qui nec persecutione urgente, nec turbatis Ecclesiæ temporibus, sese bonis exuerint, monasteriũque petierint, in illis numerari, qui cum Petro dicere possunt. *Ecce nos reliquimus omnia & sequuti sumus te.* Matthæi 19.

Neque ea ætate Monachi tantum; sed etiam Moniales. Narrat hoc Augustinus illo Cap. 31. De Morib. Eccl. Cathol. qui vita Monachorum fuse descripta, sic addit: *Hæc est etiam vita fœminarum, Deo solicite, casteq; servientium, quæ habitaculis segregatæ, ac remotæ à viris quam longissime decet, pia tantum illis charitate junguntur, & imitatione virtutis: ad quas juvenum nullus accessus est, neq; ipsorum quãvis gravissimorum, & probatissimorum senum, nisi usq; ad vestibulum, necessaria præbendi quibus indigent, gratia, &c.* Subjungit hæc deinde in Monachorum, & Monialium laudem, *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum, si laudare velim, neque digne valeo,*

valeo, & vereor ne judicare videar per ſeipſum tantummodo expoſitum placere non poſſe, ſi ſuper narrationis ſimplicitatem cothurnum etiam laudatoris addendum putavero.

Supervacui plures in re liquida teſtes. Nihil enim frequentius in Ambroſio, Hieronymo, Baſilio, Chryſoſtomo, ac reliquis Patrum libris, quam Monachorum meminiſſe, & eos celebrare. Et Monachi quidem ut nunc, ita etiã illo ævo, à cæteris Chriſtianis longe victu diverſi, adeo ut plerique, & in Palæſtina maxime, (ut refert ibidem Auguſtinus) *à carnibus ac vino* abſtinerent, plures ſe in unius diſciplinam traderent; paupertati ſtuderent. Prolixe hoc plurimi Patres; ac ne ab Auguſtino abeas, is fuſe hæc omnia, c. illo 31. de Mor. Eccl. Cath. Neque minus Hieronymus, tum paſſim, tum egregie in vita Hilarionis, ubi in Monaſticæ vitæ laudem effunditur.

Ac ut diverſus à ſecularibus victus, ita & veſtis. Nam & *cucullam*, quam hodie in Monachis tanta imtemperie

ridens

rident hæretici, ſuo jam ſeculo in Monachis agnovit Hieronymus; qui ſignate in extrema Hilarionis vita de ipſius *cucullà* meminit. Atqui vixit Hilarion plus mille trecentis ante nos annis. Verba ſunt. *Heſycheus*, corpus Hilarionis, Cypro *Majomam deferens, totis Monachorum & oppidorum turbis proſequentibus, in antiquo Monaſterio condidit, illæſa tunica, cuculla, & palliolo, & toto corpore quaſi adhuc viveret, integro, tantisque fragrante odoribus, ut delibutum unguentis crederetur.*

Dicant ergo Sectarii, quo ævo non amplius licuerit, aut decuerit, Monachos eſſe. Vivebant, nec modo ferebantur, ſed in pretio erant, pura adhuc, ut vocatis Eccleſia, ſub Baſilio, Hieronymo, Auguſtino. Ab ea ætate ſcitis nullum ævum vacaviſſe à Monachis. Cur nunc ejusmodi diſciplina Eccleſiam vultis orbari, quæ tot ſeculis floruit, tantos authores, tot laudatores habet? præſertim cum quæ in illis potiſſimum carpitis, nempe à cibis

cibis aliquot abstinentiam, sanctumq; cœlibatum, ea in primis ab antiqua commendentur Ecclesia. Ab Augustino supra retulimus, Palæstinæ Monachos tam vino, quam carnibus abstinuisse. Addit ante vesperam nihil solitos degustare. Hilarionem Hieronymus narrat, solis frugibus fuisse contentum, & in miram abstinentiam Monachos instituisse. De Antonio eumque sequutis non inferiora in Antonii vita Athanasius refert. Nec reponant Sectarii, hoc sibi in Monasteriis displicere, quod astringantur Monachi votis; & qui inde recedunt censeantur Apostatæ. Id enim & illo puro Augustini ævo obtinuit. Ita ille in Psalm. 75. *Nemo positus in monasterio frater dicat, recedo de monasterio; neque enim soli qui sunt in monasterio perventuri sunt ad regnum cœlorum; & illi, qui ibi non sunt; ad Deum non pertinent. Respondetur ei; sed illi non voverunt; tu vovisti.*

Sed ne nihil in Monachos, & Catholicorum jejunia, Sectarii dicant; ajunt

ajunt esse flagitium *à cibis* religiose abstinere; quandoquidem *quod per os intrat, non coinquinat hominẽ.* Veli gnarorum est illa objectio, vel ignorare volentium. Neq; enim ciborum ullum genus ut impurum, aut illicitum, refugiunt Christiani. Sciunt animalia omnia, fruges omnes, olera, fructus, in usum ac cibum concessa mortalibus. Sed ut Deus his uti concessit, ita non jussit. Qui non crediderit cibis omnibus vesci licere, ille peccat; non autem qui non omnibus vesci ipse voluerit. Nec si medicus imperet ægro ad corporis bonum, à cibo abstinere, ideo cibum damnet. Nec si velim, aut jubear, ad cõmodum animæ meæ, frugali, aut inopi mensa vesci, ideo in cibis, aut esu vitium constituam, sed potius in me. Nam cibo quem ex se bonum scio, nõ utor, vel in meorum criminum pœnã, ut scilicet *ea bonitate.* & delectione me privem: vel in metum; ne nempe eam epularum *bonitatẽ* malitia lascivientis carnis meæ corrumpat. Et hæc causa; ut vel Ecclesia ab aliquot cibis ab-
stinen-

ſtinentiam interdum indicat, ad caſtam ac publicam diſciplinam; Vel homines ipſi privati ſibi ſponte abſtinētiæ leges ea modeſtia ſtatuant, ut *qui non manducat manducantem non judicet*. Rom. 14.

Et his quidem qui in hanc abſtinentiam, atque jejunia, privata pietate ſe dederint, libertas eſt ab ea auſteritate recedere, niſi ſe huic pœnitentię generi voto emiſſo addixerint. Tunc enim quæ libertatis res antea erat, neceſſitatis fit, religione vovendi. *Vovete, & reddite Domino Deo veſtro*. Pſal. 75. Igitur contra interdictum Eccleſiæ, aut voti rationem, cibis utentes, non ciborum vitio polluuntur, ſed intemperanti licentia, qua aut à præcepto Eccleſiæ, aut à voto receſſerint. Niſi forte ex ſuilla exiſtimas maculari potuiſſe animas Judæorum, ac non potius ex violata Dei lege, eſu ſuillæ.

De caſtitatis voto, quod in Monachis carpũt hæretici, jam egimus ſupra (Lib. I. Cap. 2.) Illud enim non licitum modo, ſed ſanctum, & à quo ſine ſacri-

ſacrilegio reſiliri non poſſit, docuit omnis ævi Eccleſia. Neque exiſtimes tantum Monachorum numerum in eo candore durare non poſſe. Monachorum pene immenſos greges ſua ætate floruiſſe teſtis eſt Auguſtinus, Lib. de Mor. Eccleſ. Cathol. Et hos ait, *contemptis, atque deſertis mundi hujus illecebris, in communem vitam caſtiſſimam, ſanctiſſimamque congregari.* Hodie numerum ſuperant eodem vitæ candore eximii: ut ſi qui inter iis ſ fœde laſciviunt, ſegniciei primum ſuæ, moxque vecordiæ imputare debeant crimen; non Eccleſiæ non naturæ, nō voto. Sed hoc non capitis nempe Sectarii, nec cogere vos ipſos aſſueti, & ignari quas ſuggerat Deus vires ſyncere pietatem amantibus.

At putatis injuriam, tot homines continentiæ voto aſtringi. Cur autem? an quod ipſimet nolunt? atqui ad ejusmodi votum nemo compellitur. An quod non poſſunt? Illud verò ridiculum, ut non poſſint animæ quæ ſe Deo dediderint, quod in omnibus

bus familiis filias veſtras facere vultis. Certe enim ad nuptiarum tempus cõtinentiam præſcribitis. Num autem quod præſcribitis exequi illæ poſſunt? ſi non poſſunt, fruſtra jubetis, fruſtra ſævitis, ubi vos inopino avos fecerunt. Si poſſint, peto quamdiu poſſint. Multis enim non mature proci ſunt; multæ vigeſimo, multæ triceſimo ætatis anno innuptæ, haud paucæ diutius abſque conjuge conſeneſcunt. Quod ſi illæ ad tantum ætatis virgines eſſe, & decoquere innoxie primorum annorum cupiditates poſſunt, & hoc nõ ſuo quidem conſilio, aut in voluptates obſtinatione ac pugna, ſed ſola fortuna parentumve arbitrio, nunquid & diutius potuiſſent, ſi nec dum ipſis maritus contigiſſet? quid ſi expectandum fuiſſet biennium? quid ſi triennium? quid ſi de conditionibus non conveniſſet inter patrem ac ſponſum? Quæ porro amentia, ut innumeras virgines credas maximam vitæ partem, & maxime ignibus carnis infeſtam, intemerato flore poſſe tranſigere, non cohibitas clau-

claustris, non per assidua jejunia corpus exhaurientes, sed inter medios seculi fluctus, in assiduis humanæ fragilitatis periculis; Viros autem, ac puellas, Deo integrum animum atque corpus offerre volentes, inter assiduas preces, vitæque severitatem, non hoc ipsum omni vita posse præstare; Consuetudine constat hæc virtus: multoque plus operis à libidine revocari, quam non omnino ad illam descendere.

Neque soli Monachi cœlibes; sed & sacris initiati Ordinibus; ut quam maxima potest inter homines puritate, purissima peragantur mysteria. Et *supererogationis* quidem est, ad monasticæ vitæ professioné, ad sacerdotium accedere; sed præcepti, ubi ad ea accesseris, voto parere. Ita à prisca institutum Ecclesia; ita priscæ Ecclesiæ successores observamus. Negant tamen Sectarii, vetustis temporibus conjugio Presbyteris interdictũ. Audent quidam ad Gregorium 7. Calistumq; 2. rem referre; id est, ad annum
circi-

circiter milleſimum, atque centeſimum: quaſi hi primi mulieres à contubernio Clericorum amoverint, tuentur ſe conſuetudine Græcæ Eccleſiæ, in qua conjugio Sacerdotes non abſtinent. At refero, ne in Græca quidem Eccleſia tantam eſſe ac iſti prædicant conjugii libertatem. Nam qui in ſecundis nuptiis vivit, huic Sacerdotio interdictum; qui prius Sacerdos fuerit quam maritus, ei ad nuptias provocare non licitum; Cui Sacerdoti uxor obierit, is aliam matremfamilias domum ducere prohibetur. Sed nec olim ea libertas fuit, quam hodie iſti uſurpant, ut qui maritus eſt, Sacerdos fieri poſſit, nec ab uxoris thoro recedere. Viguit antiquiſſimis temporibus cœlibatus, multis ante Gregorium ſeculis, multis ante Caliſtum. Arelatenſi Concilio, quod mille ducentis annis præceſſit hanc ætatem, Can. I. dicitur, *Aſſumi aliquẽ ad Sacerdotiũ non poſſe in vinculo conjugii conſtitutum, niſi fuerit promiſſa converſio.* Eſt autem illa *converſio*, continentia ab uxore; & cõ-

versio quidem nō mali in bonum (absit enim de conjugio male senserint Patres) sed boni in melius; conversio denique à temporali matrimonio ad spirituale conjugium. Epiphanius, Hæresi. 59. scribit, iis locis, ubi syncere Canones vigent, non Hypodiaconum, non Diaconum, non Presbyterum Episcopumve constitui, qui cum uxore vivat, sed aut illum qui uxorem omnino non habuit, vel saltem jam non habet. Hieronymus, Lib. I. in Jovinianum. *Sed & ipsa Episcopalis electio mecum facit. Non enim dicit Apostolus; eligatur Episcopus, qui unam ducat uxorem, & filios faciat: sed qui unam habuerit uxorem; & filios in omni subditos disciplina. Certe confiteris, non posse esse Episcopum, qui in Episcopatu filios faciat. Alioquin, si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur sed quasi adulter damnabitur.*

Non nuptias ergo damnamus, non à cibis abhorremus. Sed ab antiquæ disciplina Ecclesiæ, jejunio statos dies peragimus, homines non alios ad

Sacro-

Sacrorum Ordinum dignitatem admittimus, quam vacuos cõjugii curis. Vota quæ Religiosi, ac Monachi ultro fundunt, inviolabilia esse jubemus. Vos, ô nefas! cuncta confunditis. *Vota, quæ distinxerunt labia Sacerdotis ac Monachi*, apud vos non temere modo, sed cum plausu violantur, Præcepta Ecclesiæ, quæ antiquissimi Patres rata esse scripserunt, quę jam à primis seculis credidêre Christiani absque peccato non posse calcari, nihil dissimulato fastu projicitis.

Sed & alia severitatis *opera* passim cernas in usu fidelium, frequentiora nempe jejunia, orandi, Deoque vacandi sedulitatem, cilicii durum tegmen, sponte verbera, crebro vigilias; ac quod maxime cupiditatibus frangendis est, quicquid avidissime animus expetit, hoc illi negari, ut parere discat ac flecti. Scio hæc omnia cum delectu usurpanda; immodici fervoris Christianum, posse interdum stupore digniora quam laude præstare. *A*t nec vinum damnaveris, quanquam

eo nonnulli abutuntur ad crapulam; nec pecuniæ usum quæ interdum amore sui captos à frugalitate in avaritiam deducit. Non à trunco exscindendæ res bonæ, sed quæ in ramis forte luxuriant. Sed neque delicato corpori est credendum, quod sæpius abit à justa disciplina, quàm animus ad nimiam severitatem.

At austeritatis hos cultus, ludicros aut supervacuos forsitan tibi finges. Nam quid tantum peccavi, inquies, quod debeat tam acerbe vindicari? cur me concessis deliciis orbaverim? cur in mala quæ fas est declinare sponte irruerim? Imo quantum peccaveris, Sectarie, forsan ignoras; etiam ut tuos infide errores omiserim. Dicant omnes cum Psalmista, *Ab occultis meis munda me Domine.* Et cum Ecclesiastico, *De propitiato peccato noli esse sine metu.* Sed hæc etiam ipsa quorum tibi es consciꝰ; an tantilla existimes, ut pigendum sit ea diligenter eluere? Nunquam virginem, aut matronam, adspexisti *ad concupiscendam eam?* Nunquam proximi

tui

tui crimen quod latebat, ad amicos invidiosa, aut temeraria garrulitate retulisti? Nunquam invidia nunquam odium, in te locum invenit? Nunquam iratus fratrem tuum fatui appellatione læsisti, & per hoc *ignis gehennam* meruisti? O te Angelum, si hæc, cæteraq; delicta, quæ mentem animæ afferunt, mirabili cautione effugeris! Sin in aliquod lapsus es aliquando Sectarie (& ne dubites quin in multa sis lapsus) nihil nimium ages, etiamsi austeram, lõgamq; medicinam huic morbo quæsieris! Sanctiores deniq; ac prudentiores quam tu sis viri, omni pœnitentiæ genere & animum exercuerunt & corpus, ut pudendum sit potius quod tu homuncio min⁹ his præstes, quam superbe credendum nimis te tibi vilem, si te aliqua severitate domites. *A*ugustinum hic referam, an Basilium, an Hieronymum, an alium ex antiquis, quorũ omnis propemodum vita supplicium fuit; quorum historiam ab æqualibus scriptã nostra ignavia timet agnoscere? Antoni⁹, Hilarius, Simeon,

te dederint in ruborem, si in eorum integritatem, & vivendi morem inspexeris. Res fidem superaret, nisi tantis sub testibus, & Athanasius de Antonio scripsisset, & de Hilarione Hieronymus, & de Simeone pene quotquot historiam Ecclesiasticam texuêre. Recentiora non tango, ne sanctissima exempla præjudicio seculorum quæ tibi non placent contempseris.

Ajunt autem quidam ex vestris, inertiæ suæ faventes, risurum hæc opera Deum, & fastidiose mortales, *quis hæc de eorum manibus requisierit*, rogaturum. Væ scilicet seculis primis, quę vos non tulére, Sectarii, ut de hoc tot Patres moneretis, tot hominum greges, hos in desertis, hos in urbibus, illos in seculo, illos in Clero, omni severitatis genere eo corpori suo plura negantes, quo animæ melius voluére. Haud dubie interrogabit ea ratione qua dicitis Christus, & non illos qui suscepto officio functi, aut pietate admoniti, hic in se peccata ulti sunt, ne illic plecterentur; Sed fœdos Apostatas, qui à Sacer-

Sacerdotio, aut Monaſterio ad vos digreſſi ſunt, & *irrita vota fecerunt*, inceſtu polluti, quod matrimonium vocant, & cæteris rebus quarum abſtinentiam ante promiſerant. Ut Apoſtolus Petrus olim Ananiæ, *nonne ager manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate? Non es mentitus hominibus, ſed Deo.* Ita dominus ad illos ſacræ militiæ deſertores. Nonne jus matrimonii, nonne copia vobis erat? nonne communi lege cibis omnibus abſque delectu veſci; & veſtro arbitrio vivere potuiſtis? Quis vos adegit ut voto concepto veſtra corpora conſecraretis? quis ut in alterius poteſtatem concederetis? ut promitteretis, mihi per quotidiani penſi orationes loqui? *In manu veſtra eratis*, ſoluti, liberi; At poſteaquam illa voviſtis? quæ audacia, quod ſacrilegium fuit, me meo jure fraudare? Non eſtis mentiti hominibus, ſed Deo. Procul à me operarii iniquitatis.

Neque verò inter illa ſeveritatis genera, inter coërcitæ mentis, carniſve

disciplinam, odimus corpus nostrum, aut Deum effingimus naturæ nostræ hostem. Non hæc amat corporibus animis veindicta supplicia, nisi cum aut sunt vere dolentis de peccato animi, & Deum à se læsum in se etiam vindicantis; aut melioris in posterum vitæ quæsita auxilia. Hoc apud Isaiam fuse testatur. Cap. LVIII. Sed est eximia ipsius benignitas, qui peccatoribus placari assuevit, levissima mulcta contentus. In eum modum indulget Ninivitis; in eum modum Sancti Prophetæ à se ac populo, divinam ultionem avertunt.

Sed & ingens præterea istiusmodi severitatis utilitas. Ea nempe eruimus animum terrę hærentem, & subinde ad Dei memoriam redimus, *cujus nimia in prosperis oblivio est*. Ita excitamur à deliciarum, & voluptatum somno, per quem Dæmon, ut plurimum irrepit. Tum domitam carnem, & cum illa voluptatem, habemus vinculis. Illam ad obsequium assuefacimus, hanc ad rectum imperium. Sic stam° in procinctu, sic hostem expectamus, si quid molle

molle persuaserit, non impetraturum ab illis, qui sibi ipsis solent rigida imperare. Ac deinde stimulis ultro quietem, & bona terrarum acri mixtura rumpentibus, paulatim *morimur mundo*, adigimurque ad thesaurum in cælis collocandum, illicq; transmittendum jam nunc animum, qui à thesauro suo abesse non potest. Cui in tantum præmium laborare ægre erit, is indignus laborare tam fœcundo, forsitan in grandioribus, atque sterilibus ad illum suspirabit.

At nec credas non hic plura quam reliqueris à Deo rependi, cælesti dulcedine, internoque colloquio, & in eos dispensata uberius Angelorum lætitia, qui à brutis magis abscesserint. Quisquis aliquid pro Christo reliquerit, *accipiat centies tantum nunc in tempore hoc, & in seculo futuro vitam æternam*. Marc. X. Et experimento cõpertum est, solida in Deo solatia tunc maxime insinuari cum à voluptatibus absumus, & inter mortalium bonorum dulcedinem expirare.

CAP. VII.

De intercessione Sanctorum. De Veneratione Reliquiarum. De Miraculis.

VNa est, eademque Dei Ecclesia, & quæ in cœlo victoriæ bonis incumbit; & quæ adhuc in terris jactatur mundi æstu; & quæ denique soluta periculis, at nondum suppliciis purgantibus pœnis eluitur. In charitate autem est tota, cum sit in Deo. Et charitatis est, ut inferiores de sublimiorum bono gaudeant; sublimiores inferioribus qua possunt ope adsint. Nos itaque fratribus nostris, qui jam in cœlo, quem licet cultum habemus, ab iisque vicissim suffragii opem petimus, & sæpe sentimus. Iis autem qui adesse sibi non possunt, in purgatorii carcerem missi, opem ferimus; precibus apud communem Patrem fusis, cui hæc fratrum placet in ipso, & inter se necessitudo. Sed hos nexus volunt abscindi Sectarii, Sanctos sua curare gau-

gaudia ajunt, certe supplicium votis nec patere nec lacessi. Ac prætereà quantum opis ab eorum suffragiis expectamus, tantum nos Christo adimere. Cæterum supplicia nulla esse, qualia cum antiquissimis Patribus credimus quibus Electi, sed nondum ad amussim candidi, post mortem defæcantur. Paucis hæc omnia in illos asserenda.

Morem habet ab antiquissimis seculis Orthodoxa Ecclesia, ut beatos Spiritus, & Martyres sanctos, ac quos præterea miraculorum majestate constiterit cœlo, ac Deo frui, pro nobis ad Dominum orare efflagitet. Quid hic damnatis, Sectarij? Hoc, inquitis, Scripturæ non vos docent. Si reponam, nec Scripturas hoc vetare, quo ultra tendetis? Quidni potius credam, rem licere quæ non Scripturis prohibetur, & ab Ecclesia usurpatur; quam vetari, quia expresse Scripturis non juberetur? Sed neque curamus hac excusatione nos tegere. Scripturis enim innitimur, quibus passim mutua oratio

inter fideles præcipitur, quibus passim viri sancti orationes fratrum efflagitant. Ita, inquies; sed vivi, & vivorum. Da porro hoc discrimen in Scripturis, Sectarie, & causa ceciderim, ut fas sit viri sancti & viventis, precibus pacem Numinis exorare, mortui nefas. Imo mortuus erat Moyse, Samuelque, cum Deus indicaret solitos illos orare pro Judæis, Hierem. XV. Mortuus Hieremias, cum revelatum est Judæ, illum assidue pro populo, ac templo orare. II. Macchab. XV.

At, inquies, *mediator* unus est Christus inter Deum & homines, quid tot mediatores, tot pro nobis oratores effingitis? Vix ullum pinguioris Minervæ argumentum; ut sit mirũ quod hoc toties velitis audiri; Unus est Christus, quo *mediante* data est salus, qui Patri æterno reconciliavit mortalitatem. Sed *mediatores intercessionis* (quales nos Sanctos esse statuim') nec ipsi negatis tot esse, quod fideles existunt. Nonne enim unus alterius preces exposcitis? & nonne is cujus vota optantur,

tur, ita vobis mediator, ac Sancti sunt nobis? Quid igitur inclamatis injuriã Christo fieri, quid merita Christi censeri à nobis invalida? Eo res redit, num cujus licuit, intercessionem petere adhuc vivẽtis in mundo, preces ejusdem peti possint jam victoris in cælo. Hæc est scilicet grandis injuria qua Christũ afficimus, hæc nostra impietas, nostra *de Christi Passione* oblivio.

Sed referes; non audiri à Sanctis supplices, non videri: Supervacuum procul absentibus esse sermonem. Si hoc esset, Sectarie, superflui forte laboris, non tamen impietatis accusarentur Catholici, qui orari quidem dignis ferremus has preces sed frustra; cum illi orari se nescirent. At contrarium ex Scripturis habemus, & Patribus, & usu Ecclesiæ. Hierem. XV. *Si steterint*, inquit Dominus, *Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populũ istum.* Quam a. hoc frustra, nisi tunc sæpe Moyses & Samuel coram illo stetissent, & ex rerum ac temporum sorte pro Judæis interpellare assuevissent?

Omitto, quod liquidissimis verbis dicitur II. Machab. Cap. XV. Hieremiam ac Oniam, mortuos tunc utique viros, *orare pro omni populo Judæorum*. Et tota Apocalypsi refertur Angelos, atque Sanctos in ista terrestria Dei virtute inspicere. Sed & Raphael cum assisteret Deo (Tob. XII.) orationes Tobiæ Domino offerebat; ergo & eas procul dubio audiebat.

Num denique plus in hac re te sapere credas, quam venerandæ antiquitatis Ecclesiam? En morem, ac doctrinam illius, Ambrosij, & Augustini ævo. Ambrosius, Lib. De Viduis. *Obsecrandi sunt Angeli, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare, possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam si qua habuerunt peccata laverunt. Isti enim sunt Dei Martyres, nostri præsules, speculatores vitæ, actuumq; nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem*

corpo-

corporis, etiam cum vincerent cognoverunt. Augustinus, De cura pro mortuis. Cap IV. *Cum itaq; recolit animus, ubi sepultum sit charissimi corpus, & occurrit locus nomine Martyris venerabilis, eidem Martyri animam dilectam commendat recordantis & precantis affectus, qui cum defunctis à fidelibus charissimis exhibetur, eum prodesse non dubium est ijs, qui cum in corpore viverent, talia sibi post hanc vitam prodesse meruerunt.* Nulla hic exclamatio, nulla apostrophe. Syncere, aperte, hi Patres suos, & Ecclesiæ sensus exponunt.

Serenissimi Britanniarum Regis *Eleemosynarium* hic alloqui lubet. Illi Rex credit, alii multi credunt: & toties in culpa est, quoties alios in culpa esse facit. Videat porro quanto errore negaverit, *Augustino* placere, ut Martyres invocentur. In Respons. Ad Apolog. Illustriss. Card. Bellarmini Cap. 1. sic loquitur. *Augustino autem assentimur convenienter honorandum corpus Protomartyris, postquam ad illud, miracula quædam Deo visum operari. Sed*

ea tamen miracula per invocationem Sanctorum operatum esse,id Cardinalis adjecit de suo. Nam Augustino Martyres nõ invocãtur. Imo invocantur Martyres Augustino; nisi ipsi Augustino non credimus. Nam quid illa sententia apertius: *non dubium esse, quin defunctis prosit affectus fidelium, cum eorum animas commẽdant Martyribus?* Quid Regi, quid tibi aliud persuades? Invoco Martyres, quos non vis invocari; invoco lubens ac veneror, ut à Domino tibi hanc impetrent quam respuis fidem; nec ante suprema caligo oculos tuos velet, quam in Ecclesiæ luce Sectarum tenebras ejuraris.

Sed jubemur in Scripturis ire ad Deum. Cur igitur eamus ad Sanctos? O recentem sapientiam! An hoc ipsum ignoravit Ecclesia? an nescierunt Patres? Imo monemur orationibus bonorum nos maxime posse juvari; & cũ imus ad Sanctos, imus ad Deum. Absit enim aliquid à Sanctis expectemus nisi quod ipsi pro nobis impetrarint à Domino. Ex se nil possunt. Ab iis nihil

peti-

petimus, nisi suffragia. Sed quidni impetrabilior ad Deum orator sit Petrus, & Paulus, vitæ candore incly ti, & purpura mortis, quam aut tu, aut ego, homuncio, peccatis quotidie novis reus.

Quid de Angelo dicam, quem unicuiq; Deus custodem apposuit? Tanti roboris comitem, tanti splendoris; insalutatum velis? Huic non te sponte commẽdes, cui es à Deo commẽdatus Sed ejusmodi scilicet Spiritus nobis adesse, quidam ex vobis negant, quidam ignorant. Vidi ego provectæ ætatis Sectarium, acrem illum, & in nos quotidianis studiis ęstuantem, qui negaret unquam se antea inaudisse, *Papistis* persuasum, Angelum esse aliquem destinatum ad custodiam singulorum. Nec dubium, inquit, quin commento ejusmodi sit origo, à domesticis diis, laribusq; gentilium. Abstine maledicta, Sectarie. Ex Scripturis illa fides nõ gẽtium nugis. Nam & populis, atq; provinciis Angelos suos esse, qui res earũ curent, habes in Daniele, Cap. X. ubi & *Michael* dicitur Princeps populi Judæo-

dæorum; & Angelus alius Princeps esse Persarum, aliusque Græcorum. Et singulis hominibus ejusmodi spiritus dari docemur apud Matt. Cap. XVIII. *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est.* In quem locum Hieronymus, Comment. in Matth. *Magna dignitas animarum, ut unaquæq; habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* Idem, de obitu Paulæ. *Testor Jesum, & Sanctos ejus, ipsumque proprium Angelum, qui custos fuit, & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui.*

Sed de veneratione, cultuque querimini, quem Sanctis adhibemus: quia, inquitis, solus Deus adorandus: & Paulus ad Coloss. II. prohibet seduci Christianos, *in humilitate, & religione Angelorum.* Angelus denique, qui Apocalypsis visionem Joañi monstrabat, se ab eo adorari non tulit. Hæc Sectarij, in ore vestro frequentia, sæpe quoque

quoque à nostris soluta sunt. *Adorare*, dubiæ significationis verbum est. Quædam adoratio debita soli Deo; Hac qui hominem, qui Angelum, qui Sanctum impertiat, nunquam idololatriæ crimen effugerit. Alia adoratio, cultus est minoris ad majorem, quem tamen neque Deum censeas, neque eo nomine venereris. Hac Principes, Reges, Angeli, Sancti omnes, pro gradu, ac dignitate colendi sunt; hi, ut Dei imagines in terris; illi, ut Dei in cœlo domestici. Et ne dubites *adorandi* vocabulum etiam ad honores, qui deferri Creaturis legitime possunt, traductum in Scripturis, de Abrahamo habes, Genes. XXIII. *Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ, filios videlicet Heth*. De Nathan Propheta dicitur III. Reg. Cap. I. *Cumque intrasset in conspectu Regis, & adorasset eum pronus in terram.*

Ad Apostoli verba, *humilitatem & religionem Angelorum* prohibentis, pri-

pridem respondit Chrysostomus, Hom. VII. in Epist. ad Col. illic hæresim prohiberi, Angelos in diis minoribus referentē: quasi per illos oporteat, non per Christum, reconciliari, & ad Patrem accedere. Quę hæresis Simoni illi Mago ab antiquis ascripta est.

Nec segnius argumento, quod ex Apocalypsi habetis, respondit Augustinus: Quæst. LXI. in Gen. ex majestate verborum, quibus Angelus ille usus. (Nā & ex persona Christi dixerat Cap. I. *Ego sum primus & novissimus, &c.*) existimasse Joannem, sibi Christum, non Angelum loqui. Angelum igitur vetuisse, ne Joannes honorem debitum Christo, sibi deferret. Exponunt alii, & ipsi summi viri, non errasse Joannem Angelum adorando: sed Angelum noluisse hunc honorem sibi haberi à Joañe, qui Apostolus, qui Propheta, qui Christo charissimus, ut utrinq; sancta humilitas fuerit, & deferentis & recusantis cultum. Id verò & probare facile, nec arduum credi. An n. Joannes

annes ignorabat, unum Deum, & non Angelum adorandum cultu latriæ? An ignorabat, qua veneratione Angeli prosequendi? Christi Apostolus, à Christo amatus, qui supra pectus Domini in cœna postrema ipsius divinitatis mysteria est edoctus, cui Mater Domini in matrem commendata, qui eo tempore quo illi in Pathmo Apocalypseos revelata mysteria, sexaginta & amplius annis per Orbem Evangelium prædicarat? Putasne ante id temporis nescîsse Christianos, an, aut qua ratione colendi Angeli essent; aut hoc ipsũ nesciisse Apostolum, cui credebant Christiani, docenti, loquenti, Evangelium præscribenti?

Si itaq; cultum latriæ Angelo Joannes deferebat, procul dubio non Angelum esse, sed Dominum esse credebat. Sin Angelum esse cognoverat, sane nec cultum latriæ impendebat, & fas est Angelos eo cultu prosequi quo tunc ille prosequutus. Sit enim ridiculum, si dicas non antea Dominũ revelasse Christianis, quis Angelis honos haben-

habendus, quam tempore illo demum cum jam martyrio ſublati omnes Apoſtoli, uno Joanne ſuperſtite. Sed quod abſurdiſſimum eſt demus, Joannem Apoſtolum ignoraſſe, quod nullũ Chriſtianorum eo tempore ignoraſſe oportuit, nẽpe quæ veneratio Angelis exhibenda; At ſatis fuiſſet illum ſaltem de ea re ſemel edoceri ab Angelo. Atqui iterato idem aggreſſus eſt. Nam cum adoraturus procumberet, Cap. XIX. recuſavit his verbis Angelus. *Vide ne feceris, conſervus tuus ſum*. Nihil minus Cap XXI. ad eum adorandum rurſus Joannes procubuit, & eadem ab Angelo verba audivit. Adeone Joañes legis Chriſti neſcius erat? adeone quod paulo ante ab Angelo didicerat credas oblitum? Imo iterata hæc Joannis demiſſio ad Angeli pedes (quçcunq; Angelo cauſa fuerit hanc obſervantiã recuſandi) ſatis oſtendit, Domino non ingratam in ipſius nuncios, amicoſque venerationis pietatem.

Nos itaque cum Eccleſia, atq; Pſalmiſta, concinimus, *Mihi autem nimis honori-*

honorificati sunt amici tui Deus. Felicitatem eorum admiramur, opem exposcimus. Tu verò Sectarie, si tibi Martyr sanctus, aut ex Prophetarum ordine, vel Angelorum choris aliquis, obviam esset, si illum videres, si illi loquereris, quis vultus, quæ verba, aut gestus tibi essent? Nam ut neges eos jam occursus obvenire, at nunquam negaveris, si Deus voluerit, posse contingere. Num tu cum ejusmodi spiritu, ut cum pari ageres? an illi potius honorem haberes, id est, quo sensu hic loquimur, *adorares*? Certe n. qui humana magnitudine sæpe percelleris, istud fastigium omni mortalitatis honore sublimius non posses non colere. Cur igitur non liceat honorem illis habere, quos etsi non videmus, at esse tamen scimus, & esse felices; Deo junctos, Dei amicos, in tutissima immortalitate triumphantes. Cur nefas sit eo in illos quos non videmus animo esse, quo fas sit in illos quos videmus!

Nec animabus modo felicium detrahi cultum vultis, sed & eorum cor-

pori-

poribus bellum indicitis. Horreo eloqui, quot Sanctorum Reliquias vento, flumini, igni dederitis; quoties veluti in ludibrium membra servata, de auro, de gemmis, quibus condita erant, ad contumelias eruistis. Ingemiscet dejactura posteritas; nos erubescimus ad seculi nostri labem. Nam quò illa impietas, nisi quod Dæmones qui hæresim excitarunt, Reliquiarum sanctitatē ad quas sæpe vexati sunt, non minus odere, quam Antiochenus Apollo Babilæ Martyris ossa, in quorum vicinia oracula edere vetabatur?

Audio quid dicatis; non potuisse compesci idololatriam nostram, nisi ruina eorum quæ à nobis colebantur. Videamus quæ hæc idololatria fuerit, tam tristi remedio resecanda, aut quid à nobis in Reliquiarum cultum, supra antiquissimæ morem Ecclesiæ. Sanctorum Reliquiæ si à sede aliqua deferuntur in aliam, psalmis, ac canticis compita celebramus; res peragitur concursu populi, veneratione cernentium. Sudaria nostra, ac vestes, sedula

pietate

pietate applicamus, ad vaſa, vel feretrum, quo ſancta hæc oſſa jacent, quo ad nos permanet inſinuata ſalubritas. Eorum corpora, atque oſſa, in partes dividimus, ut plures ſint felicitatis, opiſq; participes. Eas reliquias in templis, & ſub altaribus condimus, ex quibus ſacroſancta victima diſpenſatur; vel precioſo metallo, gemmisq; concredimus. Ad eas ſępe imus, Deum exoraturi per hæc pignora ſuorum amicorum, vel ipſis etiam loquuturi, quorum membra aſpicimus. Procumbimus, deoſculamur hunc pulverem, qui olim Deo ſervivit, & aliquando *reſurget, immutabitur*, cũ Chriſto regnabit. Credimus ad ſancta hæc corpora horrere dæmones, & urgeri, interdumque miraculis à Deo aſſeri, tam hanc noſtrã pietatem, quam honorem Reliquiarum. Fuſius illos cultus expoſui, ut ſcires, *S*ectarie, non pudere Chriſtianos profeſſionis ſuæ. Præ nobis ferimus ea apud nos fieri, ea ſolicite obſervari. Quæ ſi omnia ad amuſſim primis Eccleſiæ ſeculis uſurpata monſtrabimus; quid

quid restat nisi ut tibi pro monstro sit, te adeo hæresi fascinatum, ut hanc piam majorum disciplinam in monstris numerares?

Quanto honore delatæ ab antiquis Reliquiæ, disce à Socrate, Lib. III. Cap. XVI. Theodoreto, Lib. III. Cap. IX. Sozomeno Lib. V. Cap. XVIII. Illic leges concurrisse Christianos, cum essent, Juliano Apostata imperante, S. Babilę ossa, à Daphne suburbio Antiochiam deferenda; & loculum transtulisse *una cum mulieribus ac pueris, exultantes gaudio, psalmosq; canentes.* Imo, *omnes ad unum accedentes saltare cœpisse*; & adfuisse quidem pompæ, *viros & mulieres, juvenes & virgines, senes & pueros.* Scribit Evagrius, Lib. I. Cap. XVI. S. Ignatij ossa Theodosii Magni jussu, sumo honore Antiochiã esse translata: *qua de causa*, inquit, *festum celebre & lætitiæ communis ad nostram usq; ætatem peragitur.* Vide quam grandis veneratio, quamque probata, cujus annuam memoriam coli placuerit. Habes apud Hieronymum

(Ad-

(Adverſ. Vigilant.) ſuo ævo oſſa Prophetæ Samuelis è Palæſtina Conſtantinopolim juſſu Arcadii delatata. *Illas reliquias*, inquit, *omnes Epiſcopi in ſerico, & vaſe aureo portaverunt.* Addit, *Omniũ Eccleſiarum populos occurruiſſe ſanctis Reliquiis, & tanta lætitia quaſi præſentem, viventemque Prophetam cernerent, ſuſcepiſſe; ut de Palæſtina uſque Calcedonem jungerentur populorum examina, & in Chriſti laudem una voce reſonarent.* Sancti verò Chryſoſtomi oſſa, triceſimo quinto poſtquam obierat anno, Conſtantinopolim Theodoſii junioris juſſu tranſlata, quo cultu excepta ſint, habes apud illius ſeculi virum, Theodoretum Eccl. Hiſt. Lib. V. C. 36 *Fidelis hominũ cœtus*, inquit, *pelagus navigiorum multitudine velut continentem efficiens, Boſphori oſtium ad Propontidem ſitum luminaribus cooperuêre.*

Nec dixeris hunc fuiſſe veluti ſepulturæ honorem, qui Sanctis eo modo habebatur; neque delatas illo ævo Reliquias, niſi de uno momento ad

aliud. Imo, Sectarie, declinandis periculis, & invocando solemnius Deo, sacra hæc pignora de templis producebantur; etiam interdum ad castra. Narrat Euagrius, Lib. I. Cap. 13. vidisse se S. Simeonis Monachi caput, ad Philippicum Imperatoris generum missum, cum is efflagitaret, *uti Sanctorũ reliquiæ quo tutius in Oriẽte expeditiones militares faceret, ad ipsum mitterẽtur*. Et hinc habes, neque novum, neque Sanctis injuriam, si eorum Reliquiæ dividuntur in partes pluribus suffecturæ. Neque enim is Simeon capite truncato decesserat: Sed naturali morte defunctus, non à Christianis indigne laceratur, sed cum honore ac pietate dividitur. In Augustino præterea legis (de Civit. Dei Lib. XXII. Cap. 8.) pluribus in Africa locis S. Stephani reliquias fuisse dispersas, ad aquas Tibilitanas, in Castello Synicensi, Calamæ, Auduri, Usali, Hipponæ: & cultas ubique, & ubique ad illas patrata miracula, *per Martyrem, opitu-*

opitulatione Martyris, Martyre impetrante: hæc verba sunt Augustini.

De tanto consensu Majorum in observandis Reliquiis, cum forte ageretur, vir Princeps, sed heu Sectarius, non solvere, sed carptim eludere argumentũ sic voluit, ut diceret, fuisse hæc quędam idololatriæ paulo ante defunctæ vestigia, quibus tunc annuebant Episcopi, ne per omnia populi ingenio viderentur obstare. O quisquis es, agnosce hæreseos vitium, quæ sui patronos in hæc absurda cogit. Si hoc enim ex idololatriæ vitio, nõ ex Christiana virtute; cur ipsi Episcopi non id modo ferebant in populo, sed ita populum imbuebant; sed hoc etiam in pietatis parte ponebant? Cur in Deum, ut authorem, referebant cjusmodi venerationis ritus, atque solemnia? Cur hæc etiam Deus miraculis asserebat? Audi enim non indoctum, non ineptum, sed magnum Augustinum, Lib. IX. Confess. Cap. VII. *Tunc memorato Antistiti tuo*, S. Ambrosio, *per visum aperuisti, quo loco*

laterent Martyrum corpora, Protasii, & Gervasii, quæ per tot annos, incorrupta in thesauro secreti tui recondideras, unde opportune promeres ad coërcendam rabiem fœmineam, sed regiam (nẽpe Justinæ Augustæ, Valentiniani Matris, quæ Ariana, & infesta Catholicis.) *Cum enim propalata & effossa digno cum honore transferrẽtur ad Ambrosianam Basilicam, non solum quos immundi vexabant spiritus, confessis eisdem dæmonibus sanabantur, verum etiam quidam plures annos cæcus, civis, civitatique notissimus, cum populi tumultuantis causam quæsiisset, atque audisset, exiluit, eoque se ut duceret, suum ducem rogavit. Quo perductus, impetravit admitti, ut sudario tangeret feretrum preciosæ in conspectu tuo mortis Sanctorum tuorum. Quod ubi fecit, atque admovit oculis, confestim aperti sunt.* Idem Lib. 22. De Civit. Dei Cap. 8. *Ad aquas Tibilitanas Episcopo afferente Projecto Reliquias Martyris gloriosissimi Stephani, ad ejus Memoriam veniebat magnæ multitudinis concursus,*

cursus, & occursus. Ibi cœca mulier, ut ad Episcopum portantem pignora sacra duceretur, oravit: flores, quos ferebat dedit; recepit, oculis admovit, protinus vidit. Stupentibus qui aderant, præibat exultans, viam carpens, & viæ ducem ulterius non requirens.

Ibidem omnino ingentia, sibique, ut ait, notissima refert, diversis in locis, ad reliquias S. Stephani patrata miracula: Inter cætera, excitatos quinq; à mortuis, cum vel ipsimet delati ad Reliquias essent, vel vestes eorum, post Reliquiarum contactum, jam ad mortuos dominos applicarentur.

Quo sibilo eas historias stylo eodem, eadem ratione relatas, exciperetis Sectarii, si aliquem istius seculi authorem haberent, qui nunc ad illas erubescitis veneratione tanti authoris? Collige mentem, Sectarie, vides non ex idololatriæ usu, sed Deo jubente, elata Martyrum ossa. Vides non licitum modo, sed pium, vestes, aut sudaria sanctis applicare corporibus, & opem ex illo contactu tam expectare,

 quam

quã poſcere. Vides deniq; hæc omnia, ut recta, ut ſyncera, approbata miraculis.

Reliquias autem, vel ſub Altaribus condimus, vel ornata ciſta reponimus. Utrumque ex uſu antiquo. Hieronymus, in Vigilantium, *Male facit ergo Romanus Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominũ Petri & Pauli, ſecundum nos oſſa veneranda, ſecundum te utilem pulviſculum, offert Domino ſacrificia?* Ibid. de Vigilantio. *Dolet Martyrum Reliquias pretioſo operiri velamine, & non vel pannis, vel cilicio colligari.*

Ad Reliquiarum etiam locum pergimus, Deum exoraturi, vel Sanctis loquuturi, demiſſique ſepulchris oſculum damus. Ea etiam ex inſtitutione antiqua. Nam & Hieronymus Vigilantium vocat, *portẽtum in terras ultimas deportandum*, quod ſcribere auſus eſſet; *Ergo cineres ſuos amant animæ Martyrum, & circũvolãt eos, ſemperq; præſentes ſunt, ne forte ſi aliquis precator advenerit, abſentẽ audire non poſſint?* At quis credat aut Vigilantiũ iſta ſcripturum, niſi tunc Chriſtianis in more fuiſ-

fuisset, Martyribus apud suas Reliquias supplicare; Aut Vigilantio, quod hunc morem vellicaret, doctissimum Hieronymũ tam acriter iri offensum, nisi hoc pie ad Domini cultum, à Christianis factitatum, & ab Ecclesia approbatum, ipse in Ecclesia institutus, & vetustatis scientissimus rite novisset. Idem in vita Hilarionis, de quadã Constantia, quam *Sanctissimam fœminam* vocat; *Erat solita pervigiles in sepulchro ejus*, Hilarionis, *noctes ducere, & quasi cum præsente ad adjuvandum orationes suas sermocinari.* Et Augustinus Lib. 22. de Civit. Dei. Cap. 8. Pauladiam quandam narrat, à fœdissimo morbo sanatã ingenti miraculo, quæ, inquit, *ad Sanctum Martyrem* Stephanum *orare perrexerat.*

Credimus denique ad Reliquiarum viciniam, dæmones angi, torqueri. Neque nos ideo simplices ac credulos voces. Nobis ad hoc magistra Ecclesia, & vetustissimi Patres authores sunt. Hieronymus in Vigilant. *Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas Reliquias Andreæ, Lucæ, & Timo-*

 thei

thei transtulit Constantinopolim, apud quas Dæmones rugiunt? Insignis apud Augustinum locus est, Epist. 137. Ad Clerum, & Plebem Ecclesiæ Hipponensis: quem in tui gratiam, Sectarie, hic exscribo. *Ubiq; quidem Deus est, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in spiritu & veritate oportet adorari, ut in occulto exaudiēs, in occulto etiam justificet, & coronet. Verumtamen ad ista quæ visibiliter hominibus nota sunt, quis potest ejus consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant? Multis enim nota est sanctitas loci, ubi beati Fœlicis Nolensis corpus conditum est, quo volui ut pergerent,* (nempe Bonifacius Presbyter fœdi criminis arcessitus, cum suo delatore) *quia inde nobis facilius, fideliusque scribi potest, quicquid in eorum aliquo fuerit propalatum. Nam & nos novimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter dæmones confitentur, furem quendam qui ad eum locum venerat, ut falsum jurando deciperet, compul-*

compulsum fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat reddere.

Satis asserta re tantis viris tam veteri usu ac fide, desino in Gennadii Massiliensis sententia, quam inter Ecclesiastica Dogmata. Cap 73. *Sanctorum corpora, & præcipue beatorũ Martyrum Reliquias, ac si Christi membra, syncerissime honoranda, & basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta divino cultui mancipata, affectu piissimo, & devotione fidelissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus, & Vigilantius creditur.* Nonne verò, Sectarie, si in hoc seculum incidisset Gennadius, Eunomianis, & Vigilantianis vos adderet, diceretque *non Christianus, sed Puritanus creditur, aut Protestans?*

Dum pro uno agimus, ut res connexæ sunt, & pro alio peroramus. Quippe Miraculis fidem detrahitis: aitisque ea in nascenti Ecclesia crebra, nunc inveterata fide cessasse. Atqui, Sectarie, jam per Orbem sparsa fides,

jam recepta, ac etiam inveterata, Augustini ævo erat: Jam desierat miraculorũ illa frequentia, quibus Apostolorum ævo Ecclesiæ fundamenta creverunt; & miracula tamẽ, sua ætate agnoscit, ut vides, maximeque ad Sanctorum Reliquias; Neque his tantum locis, quæ ante exscripsimus: sed & alibi sæpe Lib. I. Retract. Cap. 13. *Item*, inquit, *quod dixi*, Lib. de vera Religione: *Nec miracula ista in nostra tempora durare permissa sunt, ne anima semper visibilia quæreret, & eorũ consuetudine frigesceret genus humanũ, quorũ novitate flagravit Verum est quidem: Non enim nunc usque cum manus imponitur Baptizatis, sic accipiunt Spiritum Sanctum, ut loquantur linguis omniũ gentium: aut nunc usq; ad umbrã transeuntium prædicatorum Christi sanãtur infirmi; & si qua talia tũc facta sunt, quæ postea cessasse manifestum est. Sed non accipiendũ est quod dixi, ut nunc in Christi nomine fieri miracula nulla credantur. Nam ego ipse, quando istum ipsum librum scripsi, ad Mediolanensiũ corpo-*

ra Martyrum in eadem civitate cæcum illuminatum fuisse jam noveram, & alia nonnulla qualia tam multa etiam istis temporibus fiunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea quæ cognoscimus enumerare possimus. Eodē Lib. Cap. 14. *Alio loco,* inquit, *cum miracula cōmemorassem, quæ Dominus Jesus fecit, cum hic esset in carne, adjunxi, dicens: Cur, inquietis, ista modo non fiunt? Atque respondi; quia non moverent, nisi mira essent; si autem solita essent, mira non essent. Hoc autem dixi, quia non tanta nec omnia modò; non quia nulla fiunt etiam modo.*

Prolixe etiam miracula sui ævi diffudit, toto Capite octavo Lib. 22. De Civit. Dei. Quæ illic, ac quanta miracula! quam etiam multa! & illa quidem certa, clara, sua memoria patrata, quibus ipse etiam ut plurimum testis. Nec omnia quæ tunc contigisse cognoverat, mandavit literis multitudine eorum propemodum victus. Ait enim: *Urget hujus operis implendi promissio, ut non hic possim omnia cōme-*

 mora-

morare quæ scio; & procul dubio plerique nostrorum, cum hæc legent, dolebunt me tam multa prætermisisse, quæ utique mecum sciunt. Quos jam nunc ut ignoscant rogo: & cogitent, quam prolixi laboris sit, facere, quod me hic non facere suscepti operis necessitas cogit. Si enim miracula sanitatum, ut alia taceam, modo velim scribere, quæ per hunc Martyrem, id est, gloriosissimum Stephanum, facta sunt in colonia Calamensi, & in nostra, plurimi conficiendi sunt libri; nec tamen omnia colligi poterunt.

Cur igitur nostra hæc ætas censeatur destituta miraculis? quis tunc miraculorum usus qui non in hanc ætatem cadat? Quæ scripturæ, quæ Dei sententia, hæc opera Dei à sæculo nostro arcet? Si frequentia, ac ut dicam quotidiana miracula, quibus exordium Ecclesiæ asserebatur, spectes, jam ante Augustini ætatem (ut fatetur) desierant; sint rariora, sed tamen explorata, neque illius seculo defuerunt, neque nostram ætatem destituunt. Sed quid-

quidni miracula de mortalium animis, oculiſque, velitis auferri, quibus veſtra cauſa opprimitur? cum inter vos nulla fiant, niſi quibus vos in errore eſſe diſcatis; cum Sanctis Reliquiis ſitis hoſtes, ad quas ſæpenumero ejuſmodi ſupra naturam opera Chriſtus edit; cum denique quot inter nos exiſtunt miracula, tot ſint Dei tonitrua veſtram hæreſim profligantis.

CAPUT VIII.

De Imaginibus. De ſigno Crucis. De Purgatorio.

IMagines atque Cruces, vix clementius quam Reliquias aſpexiſtis; niſi quod privato cultui, & artificum induſtriæ indulgentes, eas pietati maluiſtis ſubduci, quam oculis; Validiſſimum, ut putatis, in nos telum eſt, à ſecundo præcepto Decalogi. Exod. 20. *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terra. Non adorabis*

bis ea, neq; coles: ego sum Dominus tuus fortis &c. Illis verbis succlamare amatis voce victorum. At è contrario facile quis evincat, vel eodem sacrilegio vos teneri, quod in nos effingitis, vel neq; nos omnino peccare. Ita enim exponimus, ut non simpliciter prohibeantur *adorari ut dii.* Si fatemini nos hæc rite exponere, certe culpa vacamus. Sin aitis, non modo vetari adorari imagines, sed fieri etiã ac servari, nõ soli peccamus, sed & criminis socios vos habemus, qui picturas, qui statuas, domi habetis, ac etiam in templis illis vestris interdum. Cur igitur tanti clamores, vel in nullo nostro errore, vel pari vobiscum?

Imo, inquies, adoratis imagines. Non facimus, Sectarie, ea ratione quæ illo Exodi loco statuitur. Illic enim de adoratione sermo quę debita soli Deo. Nam proxime illa verba præcedunt, *Non habebis Deos alienos coram me.* In eodem postea capite repetitur cautio illa. *Non facietis deos argenteos,*

nec

nec deos aureos facietis vobis. Et ipse Calvinus Lib. V. Inst. c. 11 fatetur hæc verba, *non facies tibi sculptile, &c.* exponi per ista sequētia, *nō facietis Deos argenteos, &c.* Non adorare igitur sculptile, idem illic, ac sculptile pro Deo non ducere. At *adorare* in alios sensus in scripturis quoque sumi, jam ante probavimus; ut eo nomine non aliud quam *veneratio* designetur.

Quæ hæc autem impia scilicet adoratio qua imagines impertimur, Sectarii? An quod apud illas oramus: Ita est. Sed non illas oramus. Apud imagines, inquam, oramus; sed non imagines. Scimus illas inanimes, visu, auditu, omni sensu carere. Sed iis loquimur quorum sunt imagines. Quod si sanctum, si pium est (ut ex veteris consensu Ecclesiæ paulo ante docuimus) apud sanctorum reliquias, id est illorum corporū partem, Sanctos orare, & quasi cum præsentibus loqui; quidni & apud illorum imagines, quæ aliquam eorum speciem oculis nostris subjicientes, mentes etiam ad illos

illos advertunt? Certe enim illæ Reliquiæ non sunt ipsimet Sancti: sunt mutæ, sunt pulvis, & quantum ad sensus, nihil habent supra imagines.

At nos, dices, & ipsas imagines veneramur. Duplex est veneratio quæ circa imagines adhibetur, Sectarie: pia utraque, atque sancta. Una, cum in illis ea colimus, quorum sunt imagines: ut si ad Petri, Paulive imaginē, capite nudato procumbens, revera imagini hunc honorem non habeam, sed ipsi Apostolo. Ac tunc non proprie *honoratur* imago; sed in imagine illa res cujus imago est, & cujus nobis memoria per imaginem admovetur. Et hoc verò licere, nemo Sectarius neget, qui non à mente prorsus exciderit. Nam sit tibi, Sectarie, vel Regis imago, vel patris, addo etiam vel tui Calvini: Si veneratione motus illius, quem imago tibi refert, quamvis absentis, in osculum irruas, vel salutationem, vel ejusmodi alium cultum quem præsenti deferres, tuo affectu hunc animum, atque gestus, non ad imagi-

imaginem, sed ad imaginis exemplar transmittente, an te peccare, an potius eximie amare, existimes? Si homo es, si ratione uteris, nunquam adeò te damnabis. Cur igitur ad Sanctorum imagines hoc mihi non liceat, quod tibi ad imagines alias, & sæpe profanas?

Alia est veneratio, quã imaginibus ipsis habemus, eò quod sint Sanctorum imagines, sed illa multo inferior, nec ejusmodi, quæ habetur naturæ alicui intelligenti, & utenti ratione; Sed tantum, ut Bibliorum volumina, quamvis charta & atramento constantia, ideò osculamur, ideo habemus in honore, qua illic descripta lex Domini, descriptum Dei verbum; utque res cæteras sacras, verbi gratia, altaria, calicesque, venerata est omnis antiquitas, quia sunt Christi altaria, quia in illis calicibus consecratur Domini sanguis: Sic & sua est veneratio imaginibus, statuisque Sanctorum, quia rem sanctam referunt; & sunt Sanctorum honori destinatæ, ac per hoc Dei, qui San-

Sanctos sanctificat, & propter quem sancti coluntur. Ipsas, inquam, Sanctorũ imagines veneramur, quia sunt Sanctorum imagines; ideoque honor ille transit ad Sanctos. Sancti verò cum non alia ratione colantur, quam quod sint Dei servi, cultus ille refertur in Deum. Num hic ergo ulla superstitio, ulla impietas venerari imagines, non ut aliquid sentientes, aut à quibus aliquis nostrûm opem exspectet: Sed tantum ut res quasdam Dei cultui mãcipatas, & quodam̃odo Deo sacratas?

Sed nugãtur quidam inter vos, Sectarie nos quidem in scholis, aut ubi peritorum argumentis urgemur, ad eam quam retuli sententiam de imaginum cultu modeste differere: At populum privatis colloquiis, concionibus, usu, adeo aliter imbuere, ut apud nos vulgus credat, divinitatem aliquam, aut vim saltem, ac potestatem grandem, imaginibus ipsis inesse: Eo modo reviviscere idololatriam jactatis, falli homines, templa atque

Ecclesiam sacrilegio contaminari. Ad hæc omnia breviter respondemus, esse maledicta ignarorum disciplinæ Catholicæ; & vix adeo excordem apud nos ullum esse, qui imaginibus honorem exhibeat, nisi quem modo descripsimus. Hoc natura nos docet, hoc institutio, hoc religio. Experientia constat ista defensio. Nam quis unquam in Catholicis putavit crimen esse, aut imaginem, aut statuam frangere, lignumve ejusmodi, aut marmor, aut chartam, convertere in alios usu, aut in aliam formam metalla conflare? modo neque ex imaginum despectu hoc fiat, neque materiam, quæcunque illa sit, spectes ea ratione qua in imaginem formata est, sed qua usui tuo apta, dominio mancipata, subjecta imperio? Cum hic usus inter nos obtineat, & populi consuetudine constet usus, omnino conficitur, populum nihil tale de imaginibus credere quale putatis, aut fingitis; & inania illa esse quæ jactantur inter vos de arcana, & recondita institutio-

ne Ecclesiæ, quasi aliter sentiat, aut loquatur, cum vobiscum disputat, quam cum suæ plebeculæ præcipit, quid in hac re credendum sit.

Qui igitur Sanctorum imagines, eo quod tales sint, aut eo quod fideles apud illas his supplicent, quorum sunt imagines, aut eo denique, quod quia Sanctorũ imagines sũt in honore; violare aggreditur, is est hęreticus, illi anathema. Qui verò easdem imagines, non quod sint imagines, frangit; sed quod eam rem, quæ est sua, & cui inscripta aut sculpta imago est, ipsi in alios usus verti placuerit; is nec impius censetur à nobis, nec ut novator audiat. Nam ut Athanasius omnino rectissimè (Quæst. 16. ad Antioch.) non materiam colimus, sed figuram. Tolle formam crucis à cruce, imaginis ab imagine, tolles & Christiani cultum ab illa materia; Cumque hoc ipsum in populi more sit, certo efficitur, neque pro idolis plebi nostræ esse imagines, neque vos veris criminibus, sed commentis inanibus, illam sanctam Ecclesiæ differre sententiam. Cru-

Cruci Dominicæ una cum imaginibus, exitium quæsiistis; quidam ex vobis palam, per cuniculos alii: longe utrique à priscorum pietate. Igitur quidam ex vobis, editis quoque libris, nihil luctuosius, nihil magis detestandum signo Crucis asseruêre. Nefarius in Anglia Minister ante octo circiter annos, hoc ipsum molitus est. Et quamquam Serenissimo Regi displicuit tantum nefas, satis est tamen ad vestrarum sectarum infamiam, & hominem illum ex Anglia profugum, & alios à quibus eadem impietas procurata, invenisse alibi inter vos Sectarios locum, ubi impune, quid dico impune? ubi secure, & ad paria scelera, degere possent. Modestiores alii sibi videntur, quia abstinent scripto, qui sperne-re signum Crucis fastidiose malunt, acerbe proscribere; in hoc tamen impudentes; quod vulgato & populari jam inter eos argumento, nos rogant, num in familiæ nostræ insignia adoptari vellemus patibulum, si in eo parens noster, aut avus exspirasset. Hæc ple-

plerumque est Puritanorum, sive Hugonottorum blasphemia. Iis denique alii mitiores, largiter tamen peccant. Nam concedunt, sive crucem, sive signum illius, in Christianorum oculis, animisve ideo esse debere, quod in ea victor Christus, de peccato ac morte triumphârit; ut per illius imaginem redeamq; in beneficii accepti memoriam, testemurque non pudendam Christi mortem Christianis nobis esse. Et hactenus quidem pie; Sed addunt; superstitiosarum mentium esse ludibria ut credamus ad hoc signum Dæmones exhorrere, & sæpe fugari: vel pericula sive corporibus im̄ineant, sive animis, ea Christianorum armatura, vinci non raro, ad discuti. Nolunt denique venerationem Cruci deberi tanquam instrumento redemptionis nostræ innoxio, & præsenti plerumq; malorum nostrorum medicinæ. Hos ultimos aggredi satis erit. Nam si errant, vincunturque, quanto magis deteriores illi causa ceciderint,

quos

quos in ulteriorem impietatem mala mens fæde deduxit?

Crucem Domini duplici modo intelligas; vel ipsum hoc lignum, quo Christus affixus est, vel figuram illius. Ipsam Crucem, pretiosissimis Reliquiis annumeravit Ecclesia; nec Ecclesia tantum ævi istius, sed illa antiqua, in qua Cyrillus, in qua Ambrosius vixit, in qua cæteri illi, quos & pios & eruditos fuisse fatemini. Prodidêre Helenam divinitùs monitam ut hanc Crucem effoderet. Id aperte Eusebius in Chronico, quod Latinum fecit Hieronymus. Jam verò repertam eo honore coluêre, ut teste Chrysostomo (Homil. quod Christus sit Deus) particulis ex ea auro inclusis, se Christiani ornari, atque servari, *merito* arbitrarentur.

Alia ratione Crucem accipias, pro signo ipso Crucis, seu sculptum sit, seu picturæ lineis ductum, seu denique ipsa manu, de more Christiano, ad corpora nostra formatum. Hanc pretiosam imaginem, hoc Christianorum insigne

ſigne, in fronte, in pectore, in corpore toto, manu ducere, adeo frequens antiquis, ut ignari ſit de hoc more ambigere. Tertullianus teſtis, Lib. de Corona militis, *ad omnem progreſſum, atque propemodum, ad omnem aditum, & exitum, ad veſtitum, ad calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quocunq; nos converſatio exercet, frontẽ crucis ſignaculo terimus*. Hieronym9 ad Demetriad. *Claudas Cubiculum pectoris, crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam*. Plures omitto: Nam qui non Patres de Chriſtiano hoc more? Videndum potius quæ hujus moris utilitas, ex fide antiquorum. Quatuor, inter multos, ad eam rem mihi duces; duo Latini, totidem Græci: Hieronymus, Auguſtinus, Athanaſius, Gregorius Nazianzenus. Ex iis, & aliis præterea multis habemus, credidiſſe Chriſtianos valere apprime ſacrum hoc ſignum, contra Dæmones, ſpectra Magorum vim, prodigia: ingruentes etjam clades, morborumve ſævitiam.

Et

Et Deum arcana virtute, quam ei ſigno addit, Chriſtianorum fidei ſæpiſſime annuiſſe.

Refert Hieronymus, in vita Hilarionis, in ingenti terræ motu; qui poſt Juliani mortem accidit, egreſſa ſuos terminos maria, cum plurimis locis, tũ maxime Epidauri exitium eſſe minata: Epidauritanos autem ad Hilarionem veniſſe, *& quaſi ad prælium proficiſcentes poſuiſſe eum in littore. Qui cum tria crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo, manusq́ contra tenderet, incredibile dictu eſt in quantam altitudinem intumeſcens mare ante eum ſteterit, ac diu fremens, & quaſi ad obicem indignans, paulatim in ſemetipſum relapſum ſit. Hoc Epidaurus, & omnis illa regio usq́ hodie prædicat, matreſq́ docent liberos ſuos, ad memoriam in poſteros tranſmittendam.* Auguſtinus Lib. XXII. De Civit. Dei Cap. VIII. narrat. Innocentem quandam matronam Carthaginenſem cum immedicabili morbo ſinum illi cancer perderet, ſigno Crucis eſſe curatam. *Admonetur*; inquit, *in ſomnis appropin-*

quãte Pascha, ut in parte fœminarũ observanti ad baptisterium, quæcunq; illi baptizata primitus occurrisset, signaret ei locũ signo Crucis Christi: fecit, & confestim sanitas sequuta est. Etiam tunc Christiani credebãt (scil. sæpe experti) contra *incantationes* ac dæmones, signo Crucis miram viam esse. Unde Athanasius, Lib. De Incarnat. Verb. *Signo Crucis*, inquit, *magica omnia compescuntur.*

Exemplum est, sed illud illustre, & quod nulla exceptione submoveas, apud Gregorium Nazianzenum. Orat. I. in Julianum, Refert Apostatam Imperatorem, cum Magicæ arti operam daret, à veneficis deductum in abditas sedes, ut mysteria illic peragerent tenebris digna. Illic verò cum umbris, & adventantium spectatorum tumultu terreretur, memorem adhuc Christianæ quam nuper reliquerat disciplinæ, signo Crucis sese armasse. Abscessisse subitò spectra, quievisse tumultum; Neq; tunc impios illos potuisse res suas, tanta virtute turbatas, instaurare. Si histo-

historiæ fidem solicitas; an te putes audiendum, Sectarie, qui post mille ducentos & amplius annos, rei cõtroversiam moveas, quam vir sanctus ac prudens, sua ætate gestam nemine æqualium repugnante, asseruit. Sed esto. Mentitus sit in re tanta, proh nefas! Sanctus ille Nazianzenus; aut si te mitiorem homini tanto præbes, fuerit fama deceptus; Nihil tamen in Crucem effeceris. Scribit enim, Julianum hoc in dæmones remedio usum de more Christiano, virtutis memorem quam inesse signo Crucis in Ecclesia ante didicerat. Si confictam igitur historiam demus, nihil minus hinc habeas, ita tunc institutos in Ecclesia Christianos, ut crederent signo Crucis muniri hominem, in veneficia, in spectra, in dæmones. Alioqui non scripsisset Nazianzenus, Julianum ita in Ecclesia fuisse edoctum: eumque Christiano remedio usum, quamquam non amplius Christianum. Ridicula fuisset historia, aut si fabulam velis, minus illa ex arte contexta: Nam à coætaneis

neis Nazianzenus audiſſet falſum eſſe uſurpatum hoc à Juliano ex Chriſtiano more in ſpectra remedium, quandoquidem moris Chriſtiani non erat, illo uti remedio.

Non ergo auferetis hanc à nobis hæreditatem, Sectarii. Crucis ſcuto Eccleſiæ filii adornamur, Crucis ſcuto contegimur: hinc nobis in Spiritualia ac temporalia mala ſæpe remedium. Nec exiſtimamus tamen certos, & ubique effectus hinc ſequi. Scimus Deum, qui inſtituit ut illa vis Cruci eſſet, ex conditione hominum, temporum, rerum, ex ſuæ denique Majeſtatis prudentia, hęc cuncta diſpenſare. Satis nobis hoc noſſe, *ex rei natura* ingens eſſe munimentum ſeſe ea ſignantibus; hinc apertam ſæpe utilitatem promanare; ac etiam ſæpe occultam. Scimus dæmonibus terrori eſſe Crucem, & tamen interdum ad gloriam Dei fieri, ut cum ad eam horreant, non illico tamen & fugiant. Nec de Cruce tantum hoc dixeris; ſed & aliis Chriſti ſignis; ut egregie Aug. Lib. LXXXIII.

Quæſt.

Quæſt. LXXIX. *Nec mirum eſt, quod hæc ſigna valent*, inquit, *cum à bonis Chriſtianis adhibentur, quando etiam cum uſurpantur ab extraneis, qui omnino ſuum nomen ad iſtam militiam non dederunt, propter honorem tamen excellentiſſimi Imperatoris valent &c. Cum autem non cedunt his ſignis hujuſmodi poteſtates, Deus ipſe prohibet occultis mo dis, cum id juſtū atq; utile judicat. Nam nullo modo ulli ſpiritus audent hæc ſigna contemnere. Contremiſcunt hæc, ubicunq; illa proſpexerint.*

Cæterum non minori facinore, quã quo à Sanctis cultum, & à nobis noſtra arma detrahitis, opem adimi vultis animabus fidelium. Deridiculo vobis ſumus, dum de illorum ſuppliciis geminus, dum pro illis Dei pacem expoſcimus. At quam ipſi ridicule in hoc ſupercilium aſſurgatis, novi Cenſores, ex Luthero, Calvinoq; jam diſcite. Nã *In Diſputatione Lipſica*, hæc Lutheri verba ſunt: *Ego qui credo fortiter, imo auſim dicere, ſcio Purgatoriũ eſſe, facile perſuadeor in Scripturis de eo fieri men-*

 tionem.

tionem. Quis deinde Angelus, quæ extasis, quæ tuba de cœlo, hanc fidem illius, imo scientiam, ita delevit, ut signifer vobis esset contra illam *scientiã, atq; fidem* euntibus! Sed audite Calvinũ Lib. III. Inst. Cap. V. §. X. *Ante mille, & trecentos annos*, inquit, *usu receptum fuit, ut precationes fierent pro defunctis.* Et paulò post: *Sed omnes fateor in errorẽ abrepti fuerunt.* Quid his verbis insignius ad defensionem Ecclesiæ, Calvinique infamiam? *Ante mille & trecentos annos*, inquit. At quamdiu ante illos mille trecentos annos? Quando, inquam, mos ille exorsus *orandi pro defunctis*? à quo incepit? quando incepit? in qua Ecclesia? an nemo purissimo illo ęvo serpenti errori refragatus? Certe *ante mille & trecentos annos* incepit nimirum à nascentis Ecclesiæ cunis, & Apostolica fide. Quot autem secula Ecclesiæ illuxerãt, cum confessione Calvini jam *receptum usu erat*, orare pro mortuis? Omnino vix duo: Plures enim sexaginta annis sunt, ex quo ille hoc scripsit. Quod si illa suffragia, publi-

publico Orthodoxæ Ecclesiæ usu recepta tunc erant, num dubites hoc fuisse ex Orthodoxa, & Apostolica disciplina? cum tunc nihil antiquius Pastoribus esset, quam superflua resecare, superstitionibus bellum indicere. Sin aliquo privatorum errore insinuatus mos? iterum petam; quinam illi privati fuerunt? ubi cœpére? quando cœpére? An nemo ex tot *A*ntistitibus, ex tot Martyribus, vestro spiritu actus est, qui se opponeret, qui *rem ad Scripturas exploraret*, & censoria nota percelleret? *Sed omnes fateor*, inquit, *in errorem abrepti fuerunt*. O te superbiâ amentem! Qui illi *omnes*, qui in errorem abrepti? certe qui ab ea tempestate vixerunt, nempe qui sub Severo, Maximino, Decio, Valeriano, Gallieno, Aureliano, Diocletiano, & Maximiano sanguinem pro Christo dedêre; ut omittam Ecclesiæ lumina, quæ deinde floruerunt.

En porrò, ut demum excutitis larvam, quâ populo soletis imponere; fingitisque ad Ecclesiæ *puritatem*, qualis

primis quatuor seculis fuit, vestris studiis provocari. Nam oratio pro defunctis illis seculis, teste Calvino *usu recepta fuit*. Non, inquam, uno tantum, aut altero patrono asserta; sed, *usu recepta*. Cur vos igitur eam ausi respuere si ex illorum seculorum lege jam vivitis? Referetis; Vos in seculis demum ea probare, quæ cum Scripturis conveniunt. Quem verò post hanc vocem ludificationis vestræ non pigeat? Num enim & non aliis idem seculis apud vos honos erit? Num, inquam, quicquid posteriores etiam ætates usurpârunt, quod Scripturis consentiat, probare nõ vultis? Imo quod Judæi, quod Turcæ, ex norma Scripturarum, aut colunt, aut faciunt, an vos colere ac facere, profiteri piguerit? Quę ergo illorum prærogativa seculorum, quibus honorem vos habere simulatis, si & illa examini vestro obnoxia; nec scire sufficiat, quid tũc Christiani crediderint, sed & quærere restet an rite ac sancte crediderint? Ac quid absurdius, aut recto ingenio magis adversum; quam

quam primis seculis nesciisse Christianos, quomodo exponendæ scripturæ, quid jusserit Christus, quid Apostoli commendârint: Vos autem hæc nunc demum omnia rite cognoscere?

Hoc igitur habe, Sectarie; Ex confessione Calvini, ante annum à Christi morte ducẽtesimum, *usu receptum fuit*, ut Christiani orarent pro mortuis. Nec dicere potest, quandiu ante hos annos usus ille receptus, aut quis illum receperit, aut quis induxerit. Utri igitur errant; An vos, qui hunc morẽ, ut inutilẽ, imo superstitiosum, abjicitis; An nos, qui rem vetustissimam probamus, & à viris sanctissimis usurpatam, & cujus originem nemo magis novitiam possit arguere, quam rerum cæterarum quas ab Apostolis traditas esse cognoscimus? Præsertim cum non modo Christiani orarent pro mortuis, sed & illos, qui orandum abnuerent, in hæreticis numerarẽt. Ita Epiphanius, August. & cæteri Patres inter Aëtii hæreses referunt, quod pro mortuis nollet orari.

Sed, inquies, quæ ſcripturæ hoc docent? Pete illud, Sectarie ab antiquis Chriſtianis, quibus non minus quam tibi charæ ſcripturæ, non magis ignotæ; quibus præterea multo quam nobis notior Apoſtolorum traditio, quam ſcripturarum vim habere, niſi hæreticus nemo negaverit. Sed nec iſtam rem ſcripturæ deficiunt. Ut plura omittam, quæ à Catholicis Doctoribus in iſtam rem colliguntur: teſtis mihi Aug. hoc ipſum ex ſcriptura aſſerens. Lib. De cura pro mortuis, C.2. *In Machabæorũ libro legimus oblatum pro mortuis ſacrificium; ſed & ſi nuſquam in ſcripturis veteribus omnino legeretur, non parva eſt univerſæ Eccleſiæ quæ in hac cõſuetudine claret authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locũ ſuum habet etiam cõmendatio mortuorũ.* Duo hic habes, Sectarie; & Machabæorum libros, ita in ſcripturis ab Auguſtino eſſe relatas, ut ex illis crederet fidei partes ſtatui poſſe (ſed de hoc, nos fuſius, Lib. I. Cap. XII.) & univer-

universam Ecclesiam in hæc pro mortuis suffragia consensisse: Quæ autem Augustino *universa Ecclesia*, nisi Orthodoxa, atque Catholica?

Sed & ille pro patre & matre oravit, & ut orarent alii enixe cõcupiit, ut fusius disseruimus (hoc Lib. Cap. I.) Nec aliter huic rei responsum à Calvino, quam commento impudentis audaciæ, Lib. III. Inst. Cap. V. *Quod autem oravit* Augustinus *pro matre, id fecit quia anile votum matris non examinavit ad scripturas, & privato quodam affectu omnibus probari voluit.* Imo, Calvine, nihil matrẽ optasse August. ostendit, præter id quod tunc in *universæ Ecclesiæ* usu. Sacrificium corporis Christi statim pro ea oblatum est, ex Ecclesiæ more, non ab ipso Augustino, sed Clero Ostiensi; preces pro ea fusæ, non à filio tantum, sed à cœtu fidelium & his verbis, quæ modo exscripsimus, testis est Augustinus, non sua tantum, aut patris, aut matris *authoritate*, nixa pro defunctis

suffragia, sed *Ecclesiæ universæ consuetudine.* Dicas igitur qua impudentia es, non de uno Augustino, sed *de Ecclesia universa*, atque Catholica, quæ Augustini ævo fuit, eam *non examinasse ad scripturas* hunc morem orandi pro mortuis.

Pluris agi non decet, in re clarissima. Quamquam enim Patres interdum, & ipse etiam Augustinus, quæsiverint, ad quæ peccata sit, quibusve suppliciis, purgatorium constitutum; nemo tamen Purgatorium neget; imo rarus qui diserte non asserat. Duos ex pluribus Augustino addiderim; Chrysostomum, atque Ambrosium. Chrysostomus, Homil. XLI. in I. ad Corinth. *Juvetur mortuus non lachrymis, sed precibus, supplicationibus, Eleemosynis.* Ambrosius, ad Faustinum de obitu sororis. *Itaque non tam deplorandam, quam sequendam orationibus reor, nec mœstificandam lachrymis tuis, sed magis oblationibus animam ejus Deo commendandam.*

Sed

Sed quoniam plerique ex veſtris ipſa conſuetudine Purgatorium rident, aut negant: ignari revera quid de purgatorio ſentiamus; rem totam compendio ediſſeri non abſurdum. Purgatorium igitur, ex doctrina Eccleſiæ, locus eſt in quo animæ temporaria pœna plectantur, quæ in obitu nec mortali culpa graves ſunt, nec adeo defæcatæ, ut confeſtim ad conſpectum Domini poſſint admitti. Non animabus illic locus, quæ cum corporibus excederent, à Dei gratia, & amore erant excluſæ. Iis ſola, atque perpetua in inferis ſedes. Eluuntur itaque purgatoriis pœnis, primum culpæ veniales, in quibus abſque pœnitentia Chriſtianus deceſſerit. Nam & aliæ à Dei amore ac gratia hominem non excludunt, ideoque nec luendæ inferi igne, rurſusque ſuis pœnis ſunt plectendæ, quia quamvis veniales, attamen culpæ ſunt, & *nihil coinquinatum intrabit in regnum cœlorum.* Apoc. XXI. Præter culpas veniales, pœnæ grandiorum criminũ illic quoque

que solvuntur, cum pœnitentia peccatorũ ejusmodi fuit, ut misericors Deus iram quidem æternam averterit, sed ut & justus judex est, temporalibus pœnis exerceri peccatorem decreverit. Pœnam enim non utiq; semper cum culpa donari in scripturis sæpe docemur. Quis putet non *remissam* Moysi culpam, quod *ad aquas contradictionis* dubitarit? Fuit tamen illi in mulctam, *ne ad terram promissionis* intraret; ut dicitur Numer. 20. & 27. adulterii, & homicidii culpam, diluit pœnitens David, statimque ad eum Propheta Nathan. II. Reg. XII. *Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris.* Sed addidit: *Verũtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur.*

Animas porro in Purgatorio cõstitutas, neq; posse peccare neque mereri, credit Ecclesia. Amant Deum, certæ sunt de salute. Suffragiis viventium, & maxime incruentæ victimæ oblatione adjuvantur: Hæc est de

Purga-

Purgatorio fides Ecclesiæ. Hinc Patribus, atq; nobis, orandi pro mortuis sancta sedulitas, & Domino grata, cui preces offeruntur, & utilis animabus pro quibus supplicamus.

Hæc strictim à nobis de præcipuis inter nos, atque Sectarios momentis. Tu Domine, qui mortem peccatoris non amas, qui Christianorum vitam intra limina Ecclesiæ conclusisti, aperi illorum oculos, ut fecisti Syrorum in Elizæi securitatem errantium. Videant se in media Samaria esse, inter hostes, sub gladio tuo. Qui sine te peccaverunt, hos sine te pœnitere non poterit. Sed omnibus clementia tua adest. Fac videant quam porrigis manum, fac teneant. Delectent Angelos, teque Pastorem, receptæ ab erroribus oves. *Misericordia Domini supra omnia opera ejus.* Tibi gloria, Summe Deus. Pax super Israël.

FINIS.

